

SZEGEDI TANKERÜLET.

1933—34. ISK. ÉV.

A
KEGYESRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ
SZEGEDI VÁROSI RÓM. KAT.
DUGONICS ANDRÁS GIMNÁZIUM

É R T E S Í T Ő J E

KÖZZÉTESZI:

DR. TIHANYI BÉLA

IGAZGATÓ.

A
KEGYESRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ
SZEGEDI VÁROSI RÓM KAT.
DUGONICS ANDRÁS GIMNÁZIUM

É R T E S Í T Ő J E

KÖZZÉTESZI:
DR. TIHANYI BÉLA
IGAZGATÓ.

Útravaló a vakációra.

Levelek egy nagydiákhhoz.

Írja dr Révai József

„Minden fiúnak nevelődnie kell egyéniséggé, járnia kell az önművelődés, a jóizlés, a kötelességtudás, a fegyelem és engedelmesség iskoláját és azt fényes eredménnyel kell bevégeznie. Ne kételkedjék, hogy ő nem olyan fából van faragva, s hogy nem ért hozzá! Dehogy is nem! Minden fiúban van lélek s minden lélekben sok-sok lappangó erő; de a lelket föl kell ébreszteni s a tehetségeket ki kell fejleszteni s tetterre készen, bátran s küzdve kell önmagát, ezt az Isten várát bevenni.“

(Prohászka : Előszó Gonda Béla : „Fiuk könyvéhez“.)

Akarat-gimnasztika,

„Annyit érsz, amennyi akaratod van,“

(Báthory István)

Kedves Ifjú! Mire levelem kezébe kerül, már a vakáció gyönyörűségeit élvezed, fiatal lelked egész változatosságra való törekvésével, (a régiak is azt tartották már: *varietas delectat*). Könyveidet sutba dobtad, ha ugyan már túl nem adtál rajtuk a könyvpiacon. Ezt az utóbbi esetet is értem, ha nem is mentem. Szabadulni igyekszel tőlük, legalább is jó-részüktől, hiszen ezek koptatták az idegzetedet a tanév folyamán. De meg, mint diák, azt is tartod, hogyha már kiüttött a vakáció, hát legyen az a »vacare« szó alapjelentéséhez híven, mentesség mindentől, ami eddig lekötött, mentesség a megszokott, taposómalomnak mondott napi-rerdtől és főképen a betűtől, akármilyen formájú könyv, akármilyen nyeivű ismeret-ág képében szolt is. Hózzád kora reggeltől késő estig, német, latin, francia, vagy görög nyelven. Talán sikerült elhíttetned magaddal azt is, hogy a betű öl. Tehát egyelőre Petőfi magyar nemesével mondod: »Nem írok, nem olvasok.« Ezek a levelek nem az édes pihenés első napjaira íródtak. Különben sem az a célom, hogy ellenérzést váltssanak ki azokból, akiknek szólnak. Ellenkezőleg: úgy közelednek Hózzád, mint egy jóakaród. Meg akarják rövidíteni azokat az óráidat, amelyekben nem tudsz mit kezdeni. Föl akarják rövidíteni a figyelmedet olyan dolgokra amelyekre az iskolai időben nem futotta a drága időből. Meg szeretnék könnyíteni egyik-másik problémád megoldását. Ki szeretnének igazítani néhány téves egyéni és társadalmi balhiedelmet. Ébren szeretnék tartani idegen nyelvű idézeteikkel nyelvi ismereteidet (itt-ott talán rásegítenek azok kimélyítésére is). És végül: rá szeretnének segíteni a drága időnek helyes fölhasználására, amennyiben — különösen az első

levelekben — újra meg újra ráútnak a latin szállóigére: »Fugit irreparabile tempus.« Ne ráncold bosszúsán homlokodat ennek az idézetnek az olvastára! Ha nincs ínyedre az, amit írok, vagy az a mód, ahogy írok, tedd egyelőre félre, akár hetekre is (egyik-másik tanácsom helyes voltát különben is csak évek múlva fogod elismerni). Tudok várni. Még csak azt se hangoztatom, amit a jó görög államférfiú: »Ám üssetek, de hallgassatok meg!« Nem fontos, hogy most mindjárt nekiállsz-e a levelekben ajánlott napló-vezetésnek és nyelvtanulásnak, vagy pedig csak a jövő vakációban. Egy a fontos: eszmélj rá rögtön a vakáció jellem-nevelő értékére és kezd meg rögtön (Szt. Ágoston elhatározásával: »Nunc incipiam!«), vagy ha már elkezdted, folytasd az önnevelés elsőrendű munkáját. Kezdjük az abc-vel és próbáljuk végezni a szentek tudományával!

Arany János írja egy ifjúnak:

„Előtted a küzdés, előtted a pálya.
Az erőtlen csügged, az erős megállja.
És tudod-e, az erő micsoda? Akarat!
Mely előbb vagy utóbb, de diadalt arat.“

Egy modern költő szerint: »Kelf föl mindennap erősebb akaratall, mint aminövel lefeküdtél.« Tanuld meg ezt! Talán legjobb lesz, ha legelőször leírod magadnak egy »Florilegium«-ba, afféle gyűjtőfüzetbe, aztán ismételd meg többször a nap folyamán. Bejegyezheted mindjárt, ugyancsak az »akarat« címszó alá azt, amit mint tábori lelkész hallottam egy mohamedán kollegámtól (»imám«-nak mondják ők), hogy öneki, mikor a bosnyákokkal Pesten szolgált, rendkívül imponált az a többször hallott mondás: »Mindent lehet, csak akarni kell!« Őt, az izlám fatalizmus béklyóiból ez az akadályt nem ismerő erős akaratú elhatározás látása ragadta ki. Az, aki — mint a korán letört dekadens magyar költő mondogatta — egyet nem tud: akarni, nagyon, de nagyon helytelen úton jár a vakációban is. Sőt, a vakációban talán még inkább, mint a tanévben. Mert a szorosan előírt munka mégis csak leköti az ösztönök, vagy más elpuhító körülmények útján túlsúlyba igyekvő hangulati elemeket. De meg a környeztet is viszi akárhányszor (Goethe mondja: »Du glaubst zu schieben und du wirst geschoben.«) Jaj annak, aki a vakációban a magányosságot, a visszahúzódást, az ábrándozást, a naplopást vallja életcéljának! Magára marad az ifjúkor ezer problémájával és sok-sok kísértésével. Nem egyszer ismétlődik meg kicsiben a nagy eset: Hannibál, aki seregét átvezette az égbenyúló Alpokon, (Napoleon jeleirondatát jegyezd meg: »El az útból az Alpokkal!«) az elpuhult Capuában volt kénytelen látni, hogy a tétlenség elsorvasztotta azt a sereget, amelyet a megfeszített munka nem tudott levérni lábáról.

Száz szónak is egy a vége: rút szibarita vázzá züllesztet le a tétlenség. A vakációban félj a német költő aforizmájában kifejezett tapasztalati tény netáni bekövetkezésétől: »Olyan iramban sülyedhetsz, hogy valósággal azt hiszed, hogy röpülsz lefelé.« (»Du kannst so rasch sinken, dass du zu fliegen meinst.«) Ha valaha szükséges egy elvszerűen és tervszerűen összeállított napirend, akkor a vakáció az. És ha valaha érvényesül egy fiún a latin mondásba sűrített igazság: »Serva ordinem et ordo servabit te«, hát az »arany szabadság« napjaiban és hónapjaiban tartso! rendet, napirendet a diák, hogy az is megtartsa őt a helyes úton. Mielőtt következő leveleimben erre részletes útmutatást adnék, jegyezd föl még Ebner-Eschenbach osztrák írónőnek következő mon-

dásait az önuralomról: »So weit deine Selbstbeherrschung geht, so weit geht deine Freiheit.« »Die Herrschaft über den Augenblick ist Herrschaft über das Leben.« Az utóbbival nem egyszer találkozol Fr. W. Foersternek »Az élet művészeté«-ben, melyet vakációi olvasmányának nagyon ajánlok. Ha egy diák Reviczkyvel tartja: »A világ csak hargulat!«, azon csakhamar megbosszúlja magát ez az elv. Te inkább kövesd Prohászkat, aki azt írja Elmékedéseiben: »Agyagból Alpeksek nem épülnek, s hangulatokból nem lesz erkölcs és jellem.«

Bővebbet legközelebb! Előre jelzem, hogy abban a napirendben, melyet ajánlok, napló-vezetés is szerepel. Ennek egy-egy bejegyzését levél, vagy levelezőlap alakjában hétről-hétre látni szeretném, jobban mondva: látni akarom. Te se igen használd föltételes módbeli alakokat akkor, amikor kijelentő módbeli alak van helyén. Tehát a jelszó egyelőre: Akarok! Volo! Ich will! Je veux! és így tovább. Isten Veled! Légy résen, teljes szívvel-lélekkel!

A z i d ő.

„Was verkürzt die Zeit?
Tätigkeit.
Was macht sie unerträglich lang?
Müssiggang.“

(Goethe.)

Az, aki agyon van halmozva teendővel, még eszmélni — mint szokták mondani: lélekzeni — sem ér rá. Gondolom, az első megkönnyebbült felsóhajtásod ez volt: Végre egy kis időhöz jutok! Nem is kis, hanem nagyon sok, szép időhöz jutsz a nagyszünetben. Nem is tízperchez (mennyi édes-bűs emléked tapad ehhez a szóhoz, ugye?), nem tíz órához, vagy naphoz, hanem tíz teljes héthez. Ha már a percekről ezt éneкли Goethe:

„Ihrer sechzig hat die Stunde:
Ihrer tausend hat der Tag,
Söhnchen, werde dir die Kunde,
Was man alles leisten mag!“

Szóvai időbirtokos lettél. Kisbirtokos, ha a hónapokat vesszük, nagybirtokos, ha a napokat és a rendelkezésekre álló órákat tekintjük. Mekkora idő ez! Képzeld el a térbe áttéve! Prohászka azt mondja, hogy az idő üres tartály, melyet jó cselekedetekkel kell kitölteni. Ha meggondoljuk, hogy a nagy heidelbergi hordó 221,726 liter, hát mekkorának kell venni ezt az időtartályt, ha tudjuk, hogy egy napon is közel ezer perced van öntudatos leélésre. Számítsd ki, hány óráról és percről kell az Úristennek számot adnod, csak egy héten is. Hát még a nagyszünet tíz hetéről! Az első napok persze a pihenés, »dolce far niente« (az »édes semmittevés«) órái és napjai. A nagyvárosból hazakerülő falusi fiú ilyenkor először is a melléről, a tüdejéről érzi elkotródni azt a fojtó városi nyomást. Valahogy úgy voltam diákkoromban nyaranként ezzel a dologgal, mikor a szegedi diákkaszárnyából kiszabadultam, mint a pesti fiúcska falun, aki a nyaralás első napján kis csikó módjára száguldozik, a csirkék, kacsák, pulykák nagy ijedelmére és nem kis veszedelmére, fel-le az udvaron, közbe-közbe kurjongatva és trillázva: »Itt nem parancsol a házmester!« (Tinektek ma már több mozgási szabadságotok van, még az iskolában is jobban kitombolhatjátok magatokat minden tízpercben, mint három évtizeddel ezelőtt mi, de azt hiszem,

jobb is.) Az első napokat bizonyára nem akarnád időhöz és helyhez kötött foglalkozásban tölteni, hanem a korlátlan mozgási szabadság jegyében, a későbbben való felkeléstől a késői lefekvésig.

De hát búcsúkor is be szokott köszönteni az alkony. Goethe szerint: »Alles auf der Welt lässt sich ertragen. Nur nicht eine Reihe von schönen Tagen.« Ennek a mélységes emberismeretre valló megállapításnak a veleje az, hogy a sok a jóból is megárt, hiszen a tiszavidéki ember szerint: lakodalomból is elég 3 nap! Szóval: mi lesz az idővel? Ez a kérdés.

A válasz ez: Az időt jóra kell használni! Ha Szt. Bernát, a doctor mysticus azt mondja: hogy az idő annyit ér, amennyit a mennyország, akkor csakugyan nagy és szent, óriási felelősséggel járó dolog az idő eltöltése vagy annak minusz-előjelű felhasználása, az időpocsékolás. Prohászka mondja: »Kérdezd meg a szenteket! Ha volna vágyuk az égben a föld után, csak az idő után vágyódnának.« A próféta fölsóhajt: »Adduxit Deus contra me tempus« ellenem állította vádlóul az időt az Úr. Egy buzgó apácát kérdeztek meg egyszer, hogy mit sajnálna legjobban, ha meg kellene halnia. Erre azt felelte, hogy az elvesztett időt. Szent Pál is az idő megváltásáról szól. Nagy Sándor, a fiatalon elhalt világhódító, mikor megkérdezték, hogy fiatal fővel hogy tudott ennyi mindent véghez vinni, azt felelte, hogy szövetségesévé tette legnagyobb ellenségét: az időt. »Die Zeit ist mein Besitz, mein Acker ist die Zeit« — vélte a legnagyobb német költő. Ha csakugyan földbirtokunk és szántóföldünk az idő, akkor a parlagon hevertetés nagy oktalanság, sőt nagy bűn. Ennek a bűnnek a nagysága nem lesz kisebb azzal, hogy sokan, talán nagyon is sokan elkövetik. Amint a talentumokról szóló példabeszédben az Úr mindenkit külön-külön számadásra von, úgy számot kell adnia mindenkinek a legnagyobb, a legáltalánosabb és a legeslegnagyobb talentumról, az időről is. És lesz olyan oktondi, aki csak akkor eszmél rá erre a megbecsülhetetlen értékre, amikor már nem rendelkezik vele, mintahogy az egészséget is akkor szoktuk igazában megbecsülni, amikor hiányát érezzük. Becsüld meg és tedd szövetségeseddé az időt!

Időbeosztás.

„*Serva ordinem et ordo te servabit.*“

Kedves Ifjú! A Szentírásban ezt olvassuk: »Gondolj utolsó dologaidra és nem fogsz vétkezni soha.« Ha az emberek általában észben tartanák az ítéletet, melyet az Úr, az igaz Bíró hozni fog ama napon, mikor szembesíti földi életének összes körülményeivel, (még a haszontalanul kimondott szóval is), akkor sokkal jobban vigyáznának magukra. Ha már egy Szt. Pál ezt írja: »Semmiben sem vádol ugyan lelki ismeretemi, de azért még nem vagyok igazolva. Aki pedig engem ítél, az Úr az«, mennyivel jobban kell tartanunk nekünk, bűnös embereknek ettől a nagy-nagy szembesítéstől. Szt. Pál másutt ezt írja: »Az Úr kegyelme bennem nem volt hiábavaló.« És mégis az ítélettől való féltelme diktálta e szavait: »Rettenetes az élő Istennek kezeibe esni.« Amikor arra az időre gondolunk, amelyet az Úristen rendelkezésünkre bocsít, nézzük azt ilyen üdvös félelem szemüvegén át, vajjon nem pocsékoljuk-e el annak jó részét haszontalanul, vagy éppen bűnös foglalkozásokkal. Nem a pihenésről van itt szó, nem a nagyszünet első napjai-

ról, amikor az iskolai munkában megfeszített idegzet pihenni akar és amikor azt pihentetni kell is, hogy a túlfeszített húr el ne pattanjon. A vakáció első hete ilyen dologtalansággal szokott eltelni, nemcsak azoknál a diákoknál, akik végre-valahára az iskola-városból újra a boldog családi körbe térhetnek vissza, hanem még azoknál is, akik télen-nyáron a puha családi fészekben élhetnek. Ezek is sutba dobják ilyenkor a könyvet és kikiváncsoznak a megszokott környezetből az Isten szabad ege alá a szabad természet édes ölére, (például a cserkész táborba, vagy gyalogtúrára), hogy gondtalanul élvezhessék a napsugarat, hallgathassák a madárdalt, bámulhassák a felhőt és átadhassák magukat a jól végzett munka árán szerzett jóleső nyugalomnak. »Otium post negotium.« Ez az időtöltés egészséges, okos, sőt ajánlatos, gondmentes pihenő, amelyet változatossá tehet egy-egy látogatás a rokonoknál, az ismerősöknél, tisztelgés a plébánián, volt tanítónál és a temetőben azoknál, akik az Egyház imádsága szerint nos praecesserunt cum signo fidei. Ezen az első héten a hazatért vidéki fiú a család középpontja: büszkesége apjának, ha meg van elégedve a tanulással, becézettje anyjának, aki a legjobb falatokat neki adja, hiszen annyi ideig el kellett lennie az ő főztje nélkül, csodáltja és irigyeltje öccsének, aki már ilyen erős szeretne lenni; rajongással néz föl rá a húga, aki védőjét véli benne fölfedezni (sajnos, nem egyszer hamar csalódik benne). Öreganyja talán az egyetlen kritikus, aki ezeket az önérzetes szavakat, ezeket az erőteljes mozdulatokat, ezt a nagy hangot és kényes hajzatot nem a kezdődő férfiasodásnak, hanem a gyermekded lelkület eltűnésének a lapjára írja (amiben nem egyszer igaza is van). Ha egy fiút ez a családi tömjénezés az első napokban megszédít, akkor nagy lesz a baj a többi kilenc hét folyamán, amikor a prózai érintkezés formái szükségképpen helyreállanak apai parancsok, testvéri súrlódások és nagymamai oktatások alakjában, amelyeket nem enyhít, hanem inkább fokoz az anyai kérdés-refrén: »Fiam, nem tértél-e rossz útra a nagy városban? Imádkozgatsz-e még? Kik a barátaid? Mit szoktál olvasni? Mire költöd el a sok pénzt?« Milyen jó, ha ilyenkor kész napirended van, amelynek sáncai közé vonulhatsz a hétköznapi bosszantó prózája és a benned fölkapart kedélyhullámok verése előtt. Mikor úgy gondolod, hogy már idegen vagy a szülői házban (félíg-meddig az is lettél ott az idegenben), mert itt nem értenek már meg. Azt, hogy jómagad sem érted egészen magadat, talán nem is mered gondolni, még kevésbé bevalani. Értetlen világgoddal itt állsz és fölfedező útra indulsz! Hova? Önmagadba? Hogyan? Merre? A jó ég tudja! Minden út Rómába, az önismeret és üdvös elhatározás céljához vezethet. Az elmélkedés, a tanulás a testi munka, a zene, a szórakozás útja is. Hogy melyik a legközelebbi út? Az egyiknek ez, a másiknak az. Lehet, hogy ifjúságod testi-lelki, szellemi energiái valósággal bozótot alkotva törnek elő lelked szűz-talajából, úgyhogy útvesztőnek érzed, amelyben szinte lehetetlen az eligazodás. Lehet, hogy egyirányú tehetségek és hajlamok buja bambuszként törnek fölfelé. Lehet az is, hogy a fölfelé való igyekvés érzéséből nem igen jut ki, ellenben úgy érzed, mintha lapos tájon kúszo indákként ágaznának el ifjúságod képességei, mint a gondozatlan szőlő venyigéje. Néha talán mindegyikből kapsz egy-egy időre ízelítőt. Egy-egy lelkesült pillanatodban úgy érzed, mintha a felhőket akarná elérni magasbra vívó szenvedelméd, míg a megpróbáltatás idején,

mint a ciprus a szélben, szinte a földre konyulsz és csak Isten őriz, hogy erkölcsi gerinced meg nem roppan. Nem baj, ha nem érted és talán nem is érzed ezt. Szinte sajnálom, hogy levelemben szóvá tettem. De jobbnak láttam erre is előre fölhívni a figyelmedet, nehogy egy ilyen nyári mozdulatlanság után bekövetkező és elemi erővel kitörő vihar esetén el találd veszíteni a fejedet. Kihez fordulhat ilyenkor egy diák, különösen, ha tanyán, vagy falun nyaral? Barátja (ha ugyan van százszázalékos jóbarátja), ezen a téren talán még tapasztalatlanább, mint jómagam. Ilyen nagy fiú ilyen mélységeket (talán magasságokat kellene inkább mondanom), nem szeret föltárni senkinek. Milyen jó, ha ilyenkor sok kötél fogja a léggömböt. Nos, ezek a kötelek az időhöz kötött teendők. A tennivalók változatos sora a fölkeléstől késő estig. A testi-lelki-szellemi munka színes láncolata a kertészkedéstől a naplóíráson át az imádságig. Mennyi mindenre futja idő, ha akarod. »Ordnung lehrt euch Zeit gewinnen« idéztem Goethétől előző levelemben. Hozz rendet gondolataid és érzéseid káoszában és meglátod, ki fog alakulni belőle egy kozmosz. Hogyan? Először is úgy, hogy jellemadatoddá teszed — legkésőbb a vakáció második hetétől fogva — »Non veni ministrari, sed ministrare.« Az első napokban Te, a hazatért családtag vagy az, akit a cselédtől édesanyádig mindenki kiszolgál. Tedd föl magadban, hogy nem hagyod magad kiszolgáltatni senki fiától. Amit magad megtehetsz, azt ne végeztess el mással. Tedd fel magadban, hogy Te, akiben néha egy titánnak az ereje feszül (sajnos, nem egyszer Rontó Pál ennek az indulatos titánnak a helyes neve), megmutatod, hogy birsz a nyers természettel, hogy föléje tudsz emelkedni nem egy természetes erőnek és természeti akadálnak. Tehát elvszerűen és tervszerűen igyekszel testi erődöt ilyen leküzdésekre ránevelni -- munka és neked való sport útján. Tehát a test dolgozzék! Végezz mindennap testi munkát. Akad a kertben és a házban elég a nyelésből és öntözéstől egy-egy ketrec helyreigazításáig, vagy a fahasításig. Ez is sport, a leghasznosabb fajtájából, akarat-gimnasztika.

Ehhez járuljon mindennap egy-egy szellemi torna: írás (naplóvezetés) és szellemi önképzés (nyelvtanulás) is. Naplódban írd le az olvasmányaid közben kapott indításokat afféle marginális jegyzetek alakjában. Hidd el, nemcsak én olvasom most nagy élvezettel az ilyeneket, hanem Te is — néhány év múlva.

Last, but not least (végül, de nem utolsó sorban): Igyekezzél napról-napra lelkiekben is haladni. Titus császár azt szokta mondani, hogy elveszettnek tartja azt a napot, amelyben nem tett jót. »Diem perdidit!« Te, ifjú, fokozott mértékben ragaszkodjál ehhez a hajadáshoz! Reményik írja: »A fák koronájukat égnek emelik, mert nekik nőni kell. És nőni — csak az ég felé lehet!« Mennyire költői és modern kifejezésesei ezek Petrus Chrysologus szavainak: »Égi mag vettetett belénk. Ennek az ég felé kell hajtania.«

Hogy a jóra való restségnek ne engedj, befejezésül Gárdonyi testamentumát közlöm, melyet fiai számára írt: »A földrenéző szem«-ben: »A lelkierőgyakorlat két súlyzója: Mindennap megtenni valamit, ami a lelki jóra irányul. 1. haragot elfojtani; nyájas arcot mutatni, amikor haragszunk. 2. Mindennap meg nem tenni valamit, amit a test kíván. Pl. korábban kelni; egy-egy falatról lemondani azért, hogy a testtel éreztesd, hogy nem ő az úr.«

Hát ezt a két súlyzót soha többször nem forgathatod, emelheted, mint éppen a nagy szünetben. A cserkészektől megkívánt napi jöttet százfélé alakban gyakorolható. Nem kell alkalmakért a szomszédba menni: l. Bizonyára ismered a kislány esetét, aki Szt. György nyomán sárkányt szeretett volna legyőzni. Meg is találta hamarosan ezt a sárkányt — saját magában, a maga féktelen indulatában. A lelki jóra irányuló erőgyakorlatra is, a sárkány legyőzésére is számos alkalmad lesz, ha nyitva lesz a szemed a saját hibáid észrevezésére — kora reggeltől késő estig. Herczeg Ferenc írja a lelkünkéről ezt a találó diagnózist: »Gnothi seauton! (Nosce te ipsum!)« tanították már az ókorban az emberi lélekről; minden ember lelke, mély szakadékokat, ingoványokat rejt magában, telve furcsa, félelmetes, atavisztikus lehetőségekkel. Aki nem irtja magából szívós kitartással a gatz, annál csak a véletlen diszpozíciók múlik, hogy nem burjánzik-e fel benne förtelmes óriássá valamelyik bestiális hajlam, elfojtva és fölfalva mindent, ami tiszta és egészséges az emberben és ami emberré teszi az embert. A lélek czeknél ragadozók barlangjává lesz, és újabb véletleneken múlik, hogy a bestiák kitornek rejtekükből.« »Az emberiség felemelkedésének feltétele, hogy önmagunkban végezzük a civilizáció munkáját.« (Herczeg F.: »Emlékezéseim I. 58. l.). Hát, rajta, a bevált módszer szerint: »Nulla dies sine linea.«

Napirend.

„Két jó van, mi fölött a sorsnak nincs semmi hatalma : Szorgalom és az erény: földön az, égben ez áld.“

(Vörösmarty)

Kedves Ijű! Azzal kezdem ezt a leveletem, amivel az utolsót befejeztem: ragaszkodjál a vakáció tartama alatt is egy bizonyos rendhez: napirendhez! Ha az órarendtől, a sok csengetés miatt (pedig néha várva vártad a megszabadító csöngetést) irtózol is, a napirendre gondold komoly, mondhatnám szent tisztelettel. Gondold meg, Rákóczi holta napjáig ragaszkodott napirendjéhez, az ájtatossági gyakorlatoktól a munkáig. Egy akasztófavirág, mikor a vesztőhelyre vitték, sírva tette azt a vallomást: »Nem jutottam volna ide, ha apám-anyám rászorított volna arra, hogy esténként ruhámat a fogásra akasszam!« »Serva ordinem et ordo servabit te« — ismétlem én is váltig. »Az idő, melyet Isten számunkra enged, drága szövet, melyet mindenki a maga módján hímez ki« — mondja egy francia író.

Úgy vagyunk perceinkkel és óráinkkal, mint a kislány a kézimunkája pamutjával: összekúsálódznak, ha nem tartjuk kezünkben a szálvezetés pepecselő munkáját. Ha vigyázol: finom kézimunkává szelidülnek. Ha ügyetlenkedel: bosszantó, értéktelen gombolyaggá zilálódznak.

Goethe mondja: »Ordnung lehr̄t euch Zeit gewinnen.« Rendet kell teremteni s a kháosz kozmosszá, a zürzavar rendezettségben alapuló szépséggé, szemet-lelket üdítő rendezettségé alakul. »Rend a lelke mindennek« — szokták mondani. Helyes. De próbáljuk meg ezt a változatot is: A lélek teremt rendet mindenben. Ez a Te esetedben körülbelül azt jelenti, hogy a lelkiség szempontja fogja megállapítani először az értékek hierarchiáját, másodsor pedig a teendők egymásutánjának fontos munkáját is, szem előtt tartva a legnagyobbá tehető, a

legjobbán felhasználható földi jónak, az időnek kamatoztatását. A lélek érdekei fogják diktálni, hogy mit kell most, mit kell később tenned, minek lehet most, minek máskor sorát ejteni munkában, vagy pihenést jelentő szórakozásban. Egy Nagy Alfréd nagyjából három részre osztotta a rendelkezésére álló időt. Egyharmadát az animális életnek szánta, egyharmadát a spirituális ember igényeinek kielégítésére, a maradékot pedig a hivatásával járó kötelességek számára kötötte le. Te erre rögtön összeráncolod a homlokozdat: még nyáron is ilyenekkel jönnek? Még nyáron is! Nyáron is kell dolgozni! A tétlenség nyáron fokozott mértékben az ördög párnája! Nyáron is vannak a szellemnek és a léleknek igényei, melyek kielégítésre várnak, nyáron se lehet elhanyagolni az akarat gimnasztikáját, akármennyire is az egyoldalú testi gimnasztika jegyében tölti el nem egy fiú a drága időt. Talán nagyot nézel a következő megállapításom olvastára: Az, amit a tudós a tudományban, a művész, vagy a tettek embere a művészet terén, vagy a gyakorlati életben alkot, nem a kötelességszabta időnek a robotjában, hanem önként, mintegy kedvtelésből vállalt és végzett édes munkának az ihletett és az ihlető palaestráján, nem annyira verítéssel, mint inkább enthúziásmussal jött létre többnyire. Nos, a legfontosabb és legfinomabb, mondhatnám: a legkirályibb munkának, az önnevelésnek ezüst szálakkal dolgozó jellemformáló művészete legbiztosabban és legtudatosabban a gondolkodásra időt nyújtó és a kivitelre időt engedő vakációnak napjaiban, heteiben és hónapjaiban bontakozik ki. Ha egy nagy diák két teljes hónapig csak szórakozni akar, akkor elszalasztja a tréning legszebb alkalmait. Elrenyhüi, ellustul és előbb-utóbb még a szónak testi értelmében sem fogja helyét a porondon megállni. Amint a várvívásra hívatott és rendelt vitézek nem fogják kivívni a győzelmet, ha csak nem gyakorolják magukat állandóan a fegyverforgatásban, úgy az Isten várát, a lelket ezer fortélyos támadással szemben védő fiú sem fog a siker reményében síkraszállhatni, ha csak nem tanult meg állandóan komolyan dolgozni a lelki ember kialakításán, a lelkiség uraiomra juttatásáért, az Isten országának biztosításáért sajátmagában. »Militia est vita hominis super terram« — olvassuk Jób könyvében. Harcos vagy, hát harcolnod kell Krisztus katonájához (athleta Christi) méltóan a rossz ellen, szüntelenül, akár kívülről leselkedik rád, akár sajátmagadban húzódik meg. Goethe mondja:

„Immer bin ich Mensch gewesen
Und das heisst ein Kämpfer sein.“

Petőfi szerint:

„Az élet rövid béke, hosszú harc
És a halál rövid harc, és hosszú béke.“

Az élet örökös harc: struggle for life. És ezt a harcot nemesak a létért való küzdelemként kell felfogni, hanem a magasabb, az eszményi, a lelki lét érvényre juttatása érdekében szükséges küzdelemnek is. Prohászka mondja: »Az erő útja a lemondások létráján vezet fölfelé. Kemény és sziklás ösvény, hegyekbe vert vashágcsókon, drótköteleken kapaszkodik rajta fölfelé a lélek. Az állat bennünk van, iga kell neki és ostor. Minden vágyak közt leghangosabbak az ő vágyai. Ha fegyelme nincs, elnyomja a lélek természetéből folyó magasabb szándékokat.« Hát, készülj föl erre a harcra, a lélek szabadságharcára.

Öntudatunk harccal kezdődik és harc árán adjuk ki a kézből a gyeplőt. Szabadságharc ez, a lelki szabadságé a testiség béklyói ellen. Egy francia író szerint az, aki kisebb korában nem tanul meg lemondani egy-egy ínycsiklandozó falatról, az később aligha lesz képes a nagy bűnök elkerülésére. Tanulj meg uralkodni a táplálkozási ösztönön, kerülj az érzéki élvezeteket és harcolj az elpuhultság ellen az egész vonalon, reggeltől-estig!

Jelmondatod legyen:

„Bármit teszel tedd helyesen és Istent dicséred vele.“
(Szt. Ágoston.)

Ébresztő.

„Tedd föl magadban reggelenként, hogy öntudatos erkölcsi motívumokat viszel bele az életbe: nemcsak veszed, amint jön, hanem teszel is.“
(Prohászka.)

Kedves Ifjú! Ünös-üntalan hallok az aranyköpést: »Ki korán kel, aranyat lel«, »Morgenstunde hat Gold im Munde«, az iskolában latinul is: »Aurora Musis amica.« Köztudat, — concensus sapientium — az okos emberek közfelfogása a reggeli idő, a reggeli órák fontossága. Nem szükséges tehát tovább bizonyítanom. Egy, a gyakorlatból vett eset úgy is többet mond sok egyéb érvnél. Buffon francia író szeretett reggel lustálkodni, pedig akkor tudott legjobban dolgozni. Minthogy magától nem igen akaródzott a felkelés, hát meghagyta inasának, hogy hajnalban irgalmatlanul verje fel. Eleinte nem egykönnyen ment a dolog. Inasa azonban hajthatatlan volt a felkeltésben és gazdájának az ágyból való kihúzásában. Az író később hálásan írta meg ország-világ okulására, hogy inasa következetes és okos szöfogadásának sok kötet könyvet köszönhetett. Ezek a korai kelés gyümölcsei voltak. Aki komolyan veszi az időt, az Odysseusként a szirének pillanatnyi élvezetét ígérető csábításával szemben elvekhez, mint Odysseus árbócokhoz, köti magát. Álljunk meg itt, hiszen Ti már nem igen látjátok az antik, jelesül a görög kultúrát, annak Parnassusával, Kastalia forrásával és homérosi derűjével. Hát a világjáró Odysseus, akinek csavaros eszéhez képest a székely góbé észjárása kismiska, tudván, hogy a szirének éneke az ő és hajósnéinek vesztét okozza, ha hívogatásának engedve a szigetükön kiköt, hajósainak a fülét jóelőre viasszal tömte be, önmagát pedig a hajó árbócahoz kötöztette, nehogy valamiképpen engedjen a csalogatásnak. Sőt meghagyta, hogyha azt a parancsot találná kiadni, hogy evezzenek a szirének szigetéhez, feloldás helyett kétszeresen kötözzék oda. A bölcs férfiú jól ismerte magát s általában az emberi természetet. A félig haltestű szirének éneke csakugyan annyira megejtő volt, hogy annak hallatára meghagyta, hogy szedjék le róla a kötelékeket. Ezek azonban nem a gyöngye, a hangulatnak engedő, hanem az előrelátó és elvekhez ragaszkodó Odysseus parancsához híven, megkettőztették kötelékeit, hogy az érzelem hatása alatt valamiképen bolondot ne tegyen. Az előbbi esetben ott veszték volna, mint annyi más hajó emberei, akiknek csontjai ott fehérlettek a parton. Így azonban szépen kikerültek a veszélyes zónából, mint akik nem tévesztették szem elől rendeltetésüket. — Reggel nagyon sok a szirén hangú tartóztatás. Az ágynak szinte minden szála az a fiúnak, ami Gullivernek a törpék sok cénna-

szála volt. Lekötik, megkötözik, bilincsbe verik, elveszik szabadságát és vesztét okozzák, ha nem elég határozott és okos ahhoz, hogy a harangszóra, vagy az ébresztő hangjára kibontakozzék azokból az akaratnyesztő karokból, amelyek Morpheus útasítására álomországi altatódallal tartóztatják, marasztalják, hogy az ördög párnáján lustalkodva heveréssen. Prohászka írja az »Élővizek forrása« c. művében: »Reggel, mielőtt öntudatunk visszatér, már az ébredés felelő homályában keressünk Krisztus felé. Jézussal való eleven kapcsolatunk tisztuló tudatában kezdjük a napot. A lélek zavart, pókhálós reggel, tisztítsuk, tapogassuk, kapaszkodjunk! Eszmélésünk csikorgó kapuja, világosságunk első hasadása, Krisztusra nyíljon; ne bocsássuk el a pihenség első fehér galambját másfelé! Ó, milyen fontos a reggel! Milyen élettermő az az első fogódzás! Mennyi léleknevelés kell ahhoz, hogy a féltudatos ébredő lélek ne tévedjen tehetetlen, nyálkás napi aprólékosságok közé«... »A tehetetlenség, mely a derengő öntudatra ráfekszik, talán egész délelőttödre, vagy napodra rányomja a maga kelletlen, onott, akaratgyöngeséget okozó bélyegét. Ellenben, ha az akarat ragadja mindjárt magához a gyepelt, talán csak egy keresztvetés és felülés, vagy (ami a legajánlatosabb ilyenkor), talpraugrás alakjában, akkor az ösztönösség, jóra való restség, mint valami denevérhad a napsugár láttára, elkotródik a sötétség területére, ahová való. Egy angol író azt ajánlja, hogy öntudatunk derengésekor mozgassuk erőteljesen kisujjunkat, majd a kezünket, míg egészen föl nem ébredtünk. Kezdd a napot egy akarat elhatározással: fölébredsemkor fölkelek, kidörzsölöm szememből az álomosságot, öntudatos, napi teendőire gondoló felsőbbrendű ember leszek. Ha egy gróf azal költette fel magát inasával: »Gróf úr, önre ma fontos teendők várnak!«, hát Te is neveld rá lelkiismeretedet arra, hogy az alvással járó testiséget egy ilyen lelkiségre való utalással háttérbe szorítsd. Jó ilyenkor mindjárt rázendíteni a közismert egyházi éneke: »Midőn fölbredek, e szókra gerjedek: Dicsértessék a Jézus Krisztus!« Ha különös álmod volt is (ki tehető felelőssé álomképeidért, amelyek piszkos színű felhők módjára suhannak el még a legtisztább vizű tó felszíne fölött is!), ez a dallam egy-kettőre el tudja riasztani az éjszaka összes rémképeit (noctium phantasmata — mondja az egyház imája). Egyébként, ha álmaid emléke itt-ott kísértene is, ne törődjél vele: »Träume sind Schäume.« Az álomkép eloszlik, mint a buborék. A napirendszerű foglalkozás »kiveri a fejünkből az álmot« így is, úgy is. Az, aki megszokja az önfegyelmézést, ezeket a denevéreket el tudja hessegetni. Hidd el, ha erősen felteszem magamban, hogy ötkor kelek, fel tudok pontosan ébredni a jelzett időre. »Mindent lehet, csak akarni kell!« — ismétlem újra. Minthogy a Morpheus karjaiból való kibontakozás nem szokott könnyű dolog lenni, egy-két tanács a jószándék keresztülvitelére bizonyára elkel. Az első és egyúttal a legfontosabb az, hogy már előző este fölteszed magadban, hogy nem fogsz az ördög párnáján heverni. A félálomnak a Te korodban nem egy kísértése lehet a szervezet részéről, mely ilyenkor kipihentem egy-kettőre gúzsba kötheti az ösztönösség segítségével a lelkiséget. Nem ajánlom semmiféle okból, semmiféle céllal a heverészt. Nyáron különben is ezer csodát tár fel reggel az ébredő természet, a madárhangversenytől a harmatos fűszálig. Ezt a szín- és hangesodát csak

a meleg beköszönte előtt lehet észrevenni és élvezni. Mindmégannyi ösztönzés arra, hogy szuggeráld magadnak este, hogy reggel legkésőbb félhatkor fölkelj magadtól, vagy fölkelteted magadat. Mosdóvizet már este készítsd a szobába, hogy szükség esetén lehűthesd magad. Ezt most lehetőleg magad frissítsd föl. A hidegebb víz bizonyára fölfrissíti idegzetedet, lehűti testedet és kiveri fejedből az álmodást, különösen, ha — amit házi fürdő hiányában nagyon ajánlok — végigmosod magadat. Előbb azonban, akár a rádió reggeli tornája kapcsán, akár pedig külön, végezz valami szoba-tornát. Ha a kertben, vagy a gazdaságban segítesz, akkor ez bizonyára elég mozgásra nyújt alkalmat, de meg erre való tekintettel nem is szabad izomzatodat külön fárasztanod. Cipődet magad takarítsd — elvből! Ruhádat magad porold ki — elvből! Ne szolgáltsd ki magad senkivel! Lám, a cserkész táborban mennyi mindent csinálnak meg az elkényeztetett fiúk is. Erre is alkalmazni kell Sokrates egyik főtételét: Semmire se szorulni isteni dolog. Minél több dolgot tudsz magad végezni, annál inkább leszel ura magadnak is, körülményeidnek is, a természetnek is. De meg időtöltés szempontjából is ajánlom ezt a kora-reggeli öntevékenységet. Az unalom és a tétlenség iker-testvérek — az ördög zsoldjában. Még a szalmacséplés és a csomókeresés a kákán is jobb az unalomnál. »Wer rastet, der rostet.« Óvakodjál az ilyen, nyári tétlenségből eredő berozsdásodástól.

A felkelésen kívül első időhöz kötött foglalkozásod a Krisztus-szolgálat legyen! Reggeli imádságod lehet egészen rövid, de toldd meg mindig azzal az elhatározásoddal, amit Prohászka ismételten lelkére köt az ifjúságnak: »Térdeljen le minden ifjú reggel s este és imádkozzék: »Szűzanyám, segíts! Inkább meghalok, mintsem vétkezzem!« De toldd meg lehetőleg mindennap misehallgatással is! Ne mentegesd magad azzal, hogy nem akarsz pap lenni. Apponyi Albert gróf se készült papnak, mégis azt írta élete végén: »Egy sportot üzem következetesen mindennap, a naponkinti misehallgatást.« Ipsissima verba! Rubens Péter Pál festő is mindennap hallgatott szentmisét. A reggeli mise, mint időhöz kötött szent cselekmény, kérlelhetetlen következetességgel rászorít arra, hogy idején kelj, hogy rendszeren öltözködjél, hogy testmozgást végezz.

Milyen szép az, amikor egy kisebb-nagyobb diák szolgál az oltárnál. A lelkipásztorinak is jó ez a segítség, különösen, ha állandó, de Neked, magadnak még jobb. Az a lelki haszon, mely egy állandó Isten-szolgálatból rád háramlik, semmiféle mástermészetű előnyhöz nem fogható. Ég és föld a kettő közti különbség. Gondolj Schillernek: »Gang nach dem Eisenhammer« (»A vashámor«) c. balladájára. Milyen szépen kerül ki a jámbor Fridolin éppen önként vállalt ministrálásával azt a tört, melyet ellenségei vetettek neki. (Tanuld meg néhány versszakát könyv nélkül valamelyik esős napon — unalom-üzőnek!)

A mi diákkorunkban a mise után volt a diákkonferencia. Ott adott találkozót egymásnak a Német-utcából és az ellenkező végről: a Szerb- és Horvát-utcából jött szegedi, temesvári, nagybecskereki földi, hogy megtárgyalja a világ sorát és kitűzze a napi összejövétel helyét és időpontját. Jól tudom, hogy ma már a sport-telep lett a találkozás helye (érdekes, hogy a scholának (szkolának ejtve) a görögben eredetileg a sporttelepi öltözöt jelentette. Mekkora az út a leg-

kedvesebb foglalkozás helyétől a latin »schola«-n át a mai iskoláig, mely kötelező és kevésbé kedves elfoglaltságot jelent a fiatalság jórészenek!) A nap megszentelése a templomban kezdődik, mise-hallgatással, esetleg szentáldozással. Folytatása akárhol és akármikor lehetséges. Ideiktatom mindjárt Néri Szt. Fülöpnek okos figyelmeztetését is: »Ne terheljétek magatokat túl áhítatgyakorlatokkal; csak keveset vállaljatok el, de legyetek kitartók.« A helyes és neked való utat magadnak kell eltalálnod. Közöld majd velem. Isten Veled!

Munka.

„Mi az erő? Önbizalom.
Kedvet s hevet a m u n k a ád.
Folyóviznek nincs semmi gát,
Halál tesped álló tavon.“ (Arany)

Kedves Ifjú! Utolsó levelemre talán már fejet csóváltál. »Ennyire szentes nem akarok lenni! Mit is szólnának a többiek? De meg nem is akarok külön lenni, mint mások! Eötvössel tartok: »Mindent megbocsát a tömeg, csak azt egyet nem, hogy egy fejjel nagyobb valál, mint ő.« (Erről is szó lesz egyszer. Egyelőre Mécs László versét melékelem. Ha teheted, tanulj meg könyv nélkül, elejétől végig: »A pisztrángok példája« a címe.) Meg kell tanulni az úszást az ár ellen! Nem szabad mindig csak kaméleon módjára mások után igazodni! Ne íjedj meg! Ma nem a lelkiélet kimélyítésének módjáról, hanem Szt. Benedek jelmondatának (Ora et labora!) második feléről: a munkáról lesz szó. Ne dobd el kelleetlenül soraimat, hogy nyáron, az aranszabadság korában is munkáról szólok. Elhiszem, hogy rögtön eszedbe jutott ennek a szónak a pusztá olvastára a reggeli ébresztő, az iskolai csengő kíméletlen hangja, az iskolai élet bosszantó zsvajva sőt talán a falusi cséplőgép hajnaelőtti füttye, vagy a városi autódübörgése.

Dolgoznod Neked is kell, mégpedig naponként, néhány óra hosszat. Idézzem-e már a költő szavait:

„Munkásság az élet sója,
A romlástól mely megóvja,
Csak az, aki nem hevert,
Arat áldást és sikert.“

Jó, ha kötelességszerűen kell dolgoznod. Akár egy irodában, akár milyen kevéske fizetéssel is, akár pedig a testi munka terén. »Bonum est viro, si portaverit iugum ab adolescentia sua« (jó az embernek, ha az igát ifjúkorától fogva húzza.) Munkát ajánlok, nem szervezeted kiuzsorázását. Néhány óráig tartó, időhöz és talán helyhez kötött eloglaltságot, nem napestig tartó, lélekölő robotot. Lehetőleg testi munkát, mert tested az iskolai év folyamán többé-kevésbé szükségképen elrenyhült.

Délelőttöd a komoly munkáé legyen! Ha a magad ura leszel anynyiban, hogy rád bízzák a dolgot, hát keress elfoglaltságot. Indulj »jótett-vadászatra«! Egy falusi, vagy tanyai udvaron bőven akad belőle (a galambdúctól a gyümölcszedésig és állat-gondozásig sok mindenféle. Száraz időben az esti öntözéshez húzz vizet a dészákba, eső után gyomlálj.) Tégy úgy, mintha mindent Neked magadnak kellene elő-

feremtened modern Robinson módjára. Győzd le a természetet, a nyers erőket, minden téren, minden úton-módon, akár rajtad kívül jelentkeznek, akár magadban. Ehhez is, ahhoz is állandó munka, izom-, ideg- és infeszítő nekiállás kell. Közbe-közbe izom- és idegpihentetőül ügyességeket próbálgathatsz. (Zászlónk 1933. okt. 17.) Egy tanyai tanítótól hallottam, hogy szegényesen felszerelt iskolájában csak elhasznált gyufadobozokkal és gyújtószálakkal tudott szemléltetni. Egyik szegedi kiállításon pedig két iparoslegény a Fogadalmi-templom mását mutatta be — 2 millió elhasznált gyufából. Walter Jánosnak »Gaudeamus« című kötetében sok mindent találni erre vonatkozólag is. (A »Hogyan készül« c. munkát elolvasásra ajánlom.)

Ha azonban kötelességed valamilyen komoly munkának a végzése, akkor ennek a kedvéért minden kedvtelést, sőt önként kiszabott munkát is el kell hagynod, az egyszerű pap egyszerű elve értelmében. »A kötelesséért mindent föl kell áldozni, a kötelességet semmiért sem szabad feláldozni!« Komoly szentéletű férfiak állásfoglalása a köteles munkát illetően nagyon szigorú, néha valósággal hátborzongatóan radikális. A szelidség apostola, Szalézi Szt. Ferenc pl. így ír: »Aki hivatásbeli kötelességeit nem végzi el, még ha halottakat is föl tudna támasztani, halálos bűn állapotában van. Még ha örökké bűjtöl is, elkárhózik. Ha nem akarsz dolgozni, hiábavaló az imádságod.«

Kell-e ennél világosabban megfogalmazott útmutatás a teendők egymás mellé és egymás alá rendeléséről, mint ez a fogalmazás? Érvényesítsd elsősorban az iskolai év folyamán, mint amély, mondhatni, a teendők végeláthatatlan láncolatával nevel az életre, mely ugyancsak a kötelességek szakadatlan sorozatából tevődik össze, elannyira, hogy egy német filozófus szerint: »Wir sind da, um unsere Pflicht zu tun.« Egy angol írja:

„Aludtam és így álmodtam: az élet szépség;
Felébredtem s azt találtam: kötelesség.“

Egy német költő szerint-

„Dein wahres Glück, O Menschenkind,
Berede dich mit nichten,
Dass es erfüllte Freuden sind:
Es sind erfüllte Pflichten.“

Hogy azonban ez a teendő-sorozat ne váljék lélekölő robottá, jegyezd föl jelmondatnak a Prohászktól ismételt idézett mondást:

„Beten ohne arbeiten ist Bettelei,
Arbeiten ohne beten ist Sklaverei.“

A nagy szerzet-alapítók »regula«-ikba belevették az imádság és szemlélődés mellé a testi munka-végzés kötelezettségét. Jómagam a háború alatt Reichenburgban (nem messze Zágrábtól) nem egyszer élveztem azt az idillikus képet, amikor a trappisták apátját a páterek, fráterek és noviciusok élén, szénagyűjtés közben találtam. A szigorú életű kartauziak kolostorában meg éppenséggel minden lakóházban (ezek a szerzetesek t. i. nem cellában, hanem egy-egy közös folyosóra nyíló emeletes házban laknak) egy munka-terem van, gyalupaddal, vagy más mesterség gyakorlására szükséges berendezéssel a kötelező testi munka elvégzésére. — Most befejezem leveletem, annak hangsúlyozásáért, hogy egy jöttányit se engedj abból a fölfogásból, hogy a

munka nemesít, bármint vélekedjék is az ú. n. úri, helyesebben úrhatalmám felfogás. A testi munka szükséges ellensúly az intellektuális túltengésből eredő szellemi és lelki egyoldalúság ellen. Dolgozzál hát legalább két óra hosszat minden délelőtt: fűrésszel, baltával, gyaluval, ásóval, kapával, nyeseó ollóval, kalapáccsal, testi, lelki és szellemi szükségletből! Váltig hangoztatom Liszt Ferenc jelmondatát: »Dolgozunk, elmélkedjünk, imádkozzunk!« (Idézi Pauler Ákos Liszt Ferencről szóló gyönyörű művében.) Ha a Jézuskától kaptál valaha szerszám-ládát, tanuld meg minden darabjának a fogását (v. ö. Mantegazza: A munka öröme és dicsősége.)

Szellemi munka.

„Tanulj, mintha örökké élnél és imádkozzál
mintha minden percben meghalnál.,,

Jósika Miklós

Hippo szent püspöke szerint »Isten magasztalásának módja a napirend.« Ezt újra, meg újra hangsúlyozom. Évközben teendőidet az óra-rendtől az étkezési időig mások szabják meg. A nagyszünetben azonban jórészt magadnak kell idődet beosztanod. Ebbe a nagy szabadságba, a perceknek és óráknak szinte végeláthatatlan sorába, Neked magadnak kell rendszert, rendet és lelket teremtened. Ennek a miként-jéről szólnak a következő tanácsaim is. Félreértések elkerülése végett azonban újra hangsúlyozom: napirended csak akkor és csak azokat a teendőidet érintheti, amelyekkel szabadon rendelkezel. Ha szüleid, vagy mások rónak rád valami teendőt, azt tekintsd elsősorú kötelességednek. Erre vonatkozólag újra utalok Szalézi Szt. Ferenc szigorú megállapítására, mely elkárhozást helyez kilátásba a dologkerülőnek.

»Ha nem akarsz dolgozni, hiábavaló az imádságod.« (Erre vonatkozólag sok üdvös gyakorlati tanácsot találsz Dossnak »Gondolatok és tanácsok« című és Tissotnak: »Hibáink megjavításának művészete« című könyvében, Uhl A. fordításában.) Napirendedben délelőtt mindenképpen helyet kell szorítanod a szellemi foglalkozásnak is. Amint a mesterember egymásután elfelejti mestersége fogásait, ha nem gyakorolja, (Liszt Ferenc azt szokta mondani, hogyha egy nap nem gyakorol, már megérzi), épúgy a szellemi foglalkozást se lehet hosszabb ideig mellőzni anélkül, hogy előbb-utóbb nagy hiányokkal ne járna az. (Ismered a latin közmondást az emlékezőtehetség gyöngüléséről, ha nem gyakoroljuk: »Memoria minuitur, nisi eam exerceas.«) Kisebb heiyen persze nem könnyű érdekes olvasmányhoz jutni. Ha nincsen épen olvasásra méltó szépirodalmi munka, akkor inkább ne olvass! (Kölcsey szerint.) Selejtes olvasmányokról azt kell tartani, amit Madách tartott a kártyázásról: Ha olyan varázsszert nyújtana ez a szórakozás, amelylyel későbbben a haszontalanul eltöltött időt is vissza lehetne varázsolni, ez esetben ráfanyalodna.

Ha nincs új olvasnivaló, akkor próbáld régi olvasmányaid tanulságait levonni kivonatolás, vagy egyes szebb helyek kiírása és betanulása által. Így gyarapszik majd szókincesed és fogalmazó, meg előadókészséged. Olvass ceruzával kezében! Emerson mondja: »Jegyzetek fel mindjárt mindent! Egy jegyzet többet ér, mint egy taligányi emlékezet.« (Közli Wildner Ödön: »Lélekűdítő, azaz szellemi kincstár« c.

ígen gondosan megszerkesztett és szépen kiállított idézetekből álló könyvében.)

Nem tudom, megfogadtad-e abbeli tanácsomat, hogy naplót vezess. Ha talán abba is hagytad volna, vedd fel újra az elejtett fonalat! Egészítsd ki naplódát egy betűrendes, ú. n. »Silva rerum«-mal, vagy Florilegium-mal, amelybe címszavak szerint bejegyzed olvasmányaidból azokat a passusokat, amelyek tetszésedet jobban megnyerték. Ujságokban, vagy folyóiratokban talált verseket, vagy érdekes közleményeket, ha nem lehet kivágni és beleragasztani, másold bele. Ez a munka, akármennyire pepecselőnek látszik is, a jövő szempontjából nagyon hasznos. Dolgozatírásoknál nagyon jól fel lehet használni az ilyen idézeteket. De ha nem is lehetne sehol s brillírozni velük, akkor is, már maga a rendezgetés, lemásolás, esetleges betanulás nemcsak az idő felhasználása szempontjából előnyös (ismétlem: a tétlenség a vakációban százszorosan az ördög párnája!) hanem azért is, hogy fokozza rendérzékedet és hozzászoktasson ahhoz, hogy szellemi táplálékodat ne mohó habzsoláshoz hasonlóan fald fel, hanem rágd meg és ezzel könnyítsd meg a magadévátétel, az asszimiláció munkáját. Ezt ma már únos-úntalan hangsúlyozni kell. T. i. a rádió-hallgatásból kifolyóan sokan merő hallásból, sokszor már csak hallomásból szerzik ismereteik jó részét. Ha már a régi görög költő epigrammájában kigúnyolta azt, aki sok mindent tudott, de mindent rosszul, hány ilyen csak fél-füllel hallott és mégis sok mindenhez hozzászóló egyént lehet találni manapság, amikor az emberiség egyrésze kérész-életű ujságokból, vagy felületesen szerkesztett hetilapokból szerzi ú. n. »szellemi« műveltségét. Alapos tudást a diák csak a könyvekből meríthet. Becsüld meg tehát a könyvet. Jegyezd fel Herczeg Ferencnek (Emlékezéseim I.) következő szavait: »Könyvek, könyvek! A könyvekben van az élet szépsége és hívatása. Sőt az élet igazi tartalma is a könyvekben van... Ifjúkori olvasmányaim nagy hatást tettek rám. Egy-egy értéktelen könyv vonzó színben tüntette föl előttem a selejtes tartalmú életet, de a komolyabb írók visszarántottak a józan útra. Amit a rosszindulatú ujságok csinálnak a tömeg alattomos megmozgatásával, ugyanazt a munkát végzik a férges tartalmú könyvek az ártatlan gyermekek lelkével. Magamon több ízben tapasztaltam, hogy egy-egy aljas regény, vagy frivól színdarab milyen léleknyesztő hatást tett akaraterőmre. Jelerősség, értelem, mélység csak a könyvben van. Hová lennének könyv nélkül?« Hozzátesszük: jó, komoly, az értelmet fölrazó és szívet nemesítő könyvekről van szó, élükön a könyvek könyvével, a Szentírással, mely legfőbb tudnivalóinkat tartalmazza és közvetíti. Tanuld meg Gárdonyi gyönyörű versét:

„Ez a könyv a könyvek könyve — Szegény ember drága gyöngye —
Égi harmat lankadtaknak — Világosság földi vaknak, — Bölcsességnek
arany-útja; — Boldog, aki rátalál; — Szomjú lelkek forráskútja, —
hol pohárral Krisztus áll.“

Könyviszonyban szenvedő fiú már mosolyog, hogyha hallja, hogy Wibiroda az ősmagyarok st. galleni betörésekor azt tanácsolta az apát-nak, hogy elsősorban a könyveket helyezze biztonságba. Aquinói Szt. Tamás, amikor társa Párishoz közeledtükör áradozó szavakkal magasztalta a gyönyörű várost, a bölcsnek örök értékekre irányuló nyugalmaival azt mondta, hogy a köcsodánál jobb szeretné, ha a magáénak

mondhatná a Szt. Máté evangéliumához írt magyarázatot, mely örök időkre pótolhatatlanul elveszett. Olyan egyének, akik, hogy és hogy nem, a vallás vigaszai elől elzárkóztak, néha minden örömüket a könyvekből merítik. Wildnernek idézett munkájában egy keserű Ibsen-mondás ragadta meg figyelmemet: »Sok fájdalom volt az életben, de örömöm csak annyi, amennyi könyvet olvastam.«

Befejezésül ideiktatom a régi német mondást:

„Ein gutes Buch ist wie ein Segen,
Ist wie ein heimlich stilles Licht,
Und konnt es dir das Herz bewegen.
Vergiss es nicht!“

Azt az áldást, azt a világosságot, mely barátságossá igyekszik tenni életutadat, becsüld meg! De zárd örökre szívedbe azt a tanítást is, melyet belőle merítettél. Ha ennél többet mond egy angol főpap megállapítása, hát jegyezd föl ezt: »Mindenkinek, aki magát az igazság, boldogság, bölcsesség, tudomány, sőt a hit buzgó követőjének vallja, annak szükségképen szeretnie kell a könyvet.« Ha nem is írjuk alá annak az írónak szavait, hogyha minden nap bizonyos szakbeli könyvet csak egy óráig is olvasol, akkor évtizedek múlva szaktudós leszel, mégis időtöltésből, szellemed gyarapítására, lelked nemesítésére, leendő hivatásokra való előkészülés végett, olvas mindennap valami okos könyvből néhány fejezetet.

Taruld most nyelveket is! A régi latin mondás szerint annyit érsz, ahány nyelvet tudsz. (Quot linguas calles, tot homines vales.)

Hosszú buzdítás helyett Kornis Gyula professzornak a »Modern nyelvek tanulása« c. füzetéből közlök néhány sort: »Csak akkor érezhetjük át igazában saját nyelvünk szépségét, ha idegen nyelvet is tudunk.« »Wer fremde Sprachen nicht lernt, der weiss nichts von der eigenen« — mondja Goethe... A szellemi javak szempontjából az egész emberiség egy ideális köztársaság; ennek a köztársaságnak vannak arisztokratái, de ezek mint szellemi nagyságok, az utolsó polgártól is bármikor megközelíthetők. E köztársaságból senki sincs kizárva, csak olyan, aki magamagát zárja ki. Ilyen pedig az, aki nem törekszik a nagyszellemi plutokratáknak, mint a gondolatok gazdag őforrásainak nyelvét elsajátítani. Akiben igazán megvan a tudás olthatatlan vágya, az nem ismer semmi akadályt, azt a nyelvek tanulásával járó semmiféle handicapsúlyok sem tudják céljától távortartani. Az ilyen szellemi nagyságok hosszú sorából, akik törhetetlen munkájának köszönhetjük mai kultúránkat, csak néhány példát hozok föl. Egyet Fr. Arago mond el híres emlékbeszédében Ampereről, a nagy francia fizikusról... Hogy Euler és Bernonilli műveit megérthesse, néhány hét alatt megtanult latinul... Schliemann, a nagy archeologus, mint önéletrajzában írja, úgy tanult meg angolul, hogy két híres angol regényt könyv nélkül tanult meg. Francia nyelvtudásának ugyanilyen alapjául Fénélon »Télémaque« és Saint-Pierre »Paul et Virginie«-je szolgált. Spanyolul, olaszul, sőt görögül is így tanult. Hogy a nehéz angol kiejtést jól megtanulja, az amsterdami angol istentiszteletekre járt s a prédikációk szavait magában mindig utána mondta.« Gondolom, észrevetted, hogy a nyelvérzék mellett itt is az akaratnak van döntő szerepe. »Volenti nihil difficile« (Zrinyi Miklós gróf). Tanuld meg a nyár folyamán azokat az idegennyelvű olvasmányokat könyv-

nélkül, amelyek jobban megnyerték tetszésedet. Kezdőknek elsősorban verseket ajánlatos nagy számban tanulni, hogy a kiejtést a vers ritmusa is ellenőrizze és javítsa. A szavakat nemcsak ki kell keresni, hanem legalább egyszer le is kell írni. Ez a papírravetés már fél-tudást jelent legtöbbször. A szókiírás után következik egyes frázisok kiírása és betanulása, majd variálása. Mindez persze fennhangon történik, hogy a szó és mondat hangképe is megrögződjék az emlékezetben. Annyi megfelelő olvasmány van a német és francia tankönyvekben, hogy nem is kell más könyv után nézni, kivéve a társalgási könyveket (l. Kemény F.: Rendszeres és módszeres német—magyar beszédgyakorlatok; ugyancsak ő írt francia beszédgyakorlatokat is.) Ma már a latin és görög társalgás begyakorlására is vannak ilyesféle könyvek. Diák-ember legjobban teszi, ha tanárának útmutatásai alapján tanul, ha könyvre vannak utalva. Legjobb az illető nyelven állandóan beszélni. Akinek erre a családban alkalma van, azt ne mulassza el. Most talán játszva elsajátíthat egy nyugateurópai vagy hazai nemzetiségi nyelvet. Később csak sok pénzért és nagy fáradsággal. Szívleld meg Rückert szavait: »Sprachkunde, lieber Freund, ist Grundlag allem Wissen: Ihrer sei zuerst und sei zuletzt beflissen!«

A diák-„siesta.“

„Tantum cibi adhibendum est, ut reficiantur vires, non opprimantur!“
(Régi egészségi szabály.)

„Úgy jóllaktam, hogy még...
Egyet nyujtózom és
Aztán tied vagyok
Imádott heverés!“

Petőfi: »Ebéd után« c. versének kezdő soraira bizonyára ráismeresz ebben az idézetben, Kedves Ifjú! Ha még alvást (és nem heverést) írt volna fiatal fővel a nagy költő, hát azt mondanám, hagyján. Azonban heverést ír, tehát télenkedést, és még hozzá fekvő helyzetben, étkezés után. Nem ajánlom Petőfi tanácsának a követését. A Te korodban az ebéd utáni alvásnak nincsen még jogosultsága. Sietek hozzátenni azt is, hogy a rómaiak tanácsa sem követhető: »Post coenam stabis aut mille passus meabis.« Az emésztés nem tesz ajánlatossá ilyenkor erősebb mozgást, viszont a lélek érdekei még ilyenkor sem engedik meg az unalmat, a tétlenséget, az ördög párnáján való heverést (Pázmánynek az érzékiségről mondott prédikációjában megtalálod a megokolást.) Lelkikönyvek egytől-egyig óva intenek a heverésztől. Még a forró Itália szülötte, Néri Szt. Fülöp is, noha az olaszoknál a délutáni »siesta« bevett szokás a déli hőség miatt, azt írja az ifjak számára írt emlékmondataiban: »Óvakodjatok a henyéléstől, leginkább pedig az evés utáni órákban, mert akkor az ördög hevesebb kísértéseket támaszt.« Ha épen korai kelés és egy előrelátható kései lefekvés miatt tanácsos lepihened, ne szokd meg a lefekvést, hanem ülj le egy kertiszékre és úgy szenderegj egy ideig, egy fa alatt. Ha lefeküdnél, főképpen levetkőzés esetén, nehezedre is esnék a Morpheus karjai közül való kibortakozás, de meg könnyen egy álomszuszék-vonást találnál ifjúkorodban a jellemedbe beleszőni, ami éppen nem volna kívánatos zsarnokság. Egy nagy fiúnak zeneszer, vagy rajztábla mellett, esetleg a

ház körül, a kertben, vagy a mezőn dolgozók ellenőrzésével annyi alkalma kínálkozik az ebédutáni unalom elűzésére (ha nem is szól a rádió), hogy nem is kell éppen a könyvhöz nyúlania, föltéve, hogy találsz mindig Neked való, érdekes és tanulságos olvasnivalót. Ha ilyenkor inkább a szabadban akarsz tartózkodni, járj-kelj kint, az ebéd idejétől a sportolás idejéig. Mert talán mondanom se kell, az emésztés idejét éppolyan kevésbé szabad erősebb test-mozgással, mint a vért az emésztő szervektől az agyba kényszerítő erősebb szellemi munkával elfoglalni. Mindennek megvan a maga ideje. A Szentírás mondja: »Ideje van a szórakozásnak és ideje van a munkának.« Meg kell adni a fejlődő szervezetnek a szükséges pihenőt, de arra is kell ügyelni, hogy a test és a testiség soha se ragadja kezébe a gyeplőt. *Suum cuique!*

Ismétlem, ha kötelességed szólít, melyet szüleid, vagy más főlebbvalóid állapítanak meg, akkor Schillerhez tartsd magad, aki egyik drámájában az egyik szereplő ajkára azt a szót adja: »Sicher ist der schmale Weg der Pflicht.« A kötelességnek ezt a keskeny ösvényét, mint legbiztosabb járt utat, el ne hagyd más járatlan út kedvéért — a vakációban még kevésbé, mint máskor. Azok a diákkalandok, melyeket a színes ifjúkori fantázia a szivárvány összes színeivel színez ki egyik-másik diáksapkás Hány János elbeszélése alapján, nem szoktak jóra vezetni. A fiúknak az önfegyelmzés iskoláját nyáron még jobban kell járniok, mint az iskolai év folyamán. Már pedig az önfegyelmzés az engedelmesség kötelezettségének elismerésével kezdődik és annak gyakorlati megvalósításával tetőződik be. Ha szüleid parancsolnak, tehát, ha odahaza vagy, szó nélkül szót kell fogadnod édesanyádnak épúgy, mint édesapádnak. Ha pedig idegenben vagy, akkor annak az akarata legyen zsirórmértéked, akire szüleid rá mertek bízni, akár a cserkész-táborban, akár egy rokonnál, akár pedig idegenben tartózkodol, talán éppen világlátó úton. Ha pillanatnyilag nincs melletted és fölötted senki, akkor legelőbb tekintélyed természetesen a saját lelkiismereted legyen, amelyen keresztül Isten szavát kell hallanod és meghallanod! Jegyezd meg jól Ebner Eschenbachnak aforizmáját: »Sei deines Willens Herr und deines Gewissens Knecht!« Tehát légy ura akaratodnak és rabja lelkiismeretednek — mindig, mindenütt, mindenben! Így lesz a vakációd az akarat-gimnasztikának iskolája reggeltől-délig, déltől-napestig, otthon és a házon kívül, minden jártodban-keltesben, akár arcod verejtékével porfelhőben dolgozol, akár a sporthelyen lótsz-futsz vagy a vízben lubickolsz. »A test engedelmeskedjék, a lélek pedig uralkodjék.« Ha megfordítva: a test táial uralomra vergődni (nyáron, a tétlenség aranykorában nem egy diáknál az az eset következik be), akkor kész a proletár-diktatúra, a Spartacus-lázadás, mely elsősorban azt igyekszik mindenütt tönkretenni, ami eddig féken tartotta: az uralomra jogosult elemet, a lelkiismeretességet és önértetet, hogy annál féktelenebbül garázdálkodhassék. Ha láttad volna közelebbről 1919-ben azt a szégyenletes állapotot, melyet a zavargó elemek uralomra jutásuk után hazánkban teremtettek, egy pillanatra se feledkeznél meg a cserkészek figyelmeztetéséről: »Légy résen!« Vigyázz, Isten vára vagy. Őrizd ezt a várat! Őrizd érzékeidet, melyek ennek a várnak kapui, ablakai, ha kell: lőrésői! Ne engedd be a déli gonoszt, a daemonium meridianumot (ahogy a Szentírás nevezi a kísértőt), Isten-váradba kémkedni. (*Ville qui parlamente est à demi perdue.*) Az a vár, mely szóba áll az ellen-

ség küldöttével, félig már elesett — mondja egy francia közmondás. A szóbaállásból alkudozás, ebből megalkuvás és árulás következik. Nem egyszer még több is. Hogy mi minden? Talán jobb, ha hosszas magyarázás helyett Székesfehérvár ostromára utalok, mely félezzredde a Vatha-lázadás után történt. Valamelyik író feljegyezte, hogy amint a török ostromolta a várat, annak időközben protestánsná vált őrsége a templomok szobraitra köteleket hurkolt és azokat lelógatta a várfalakon. Hányszor látjuk fájó szívvel, hogy egy-egy bukást igazán nem maga a bukás tesz tragikussá, hanem az a »csak azért is!« gondolkodás és eljárás, hogy az illető Tompa Mihály emberével tart, aki a jégverés után bottal nekiment a szöllejének és leverte még azt, amit az elemek nem pusztítottak el. Sok szomorú romot láttam világeletemben, a búcsújáró magyaroktól sűrűn látogatott Aachentól a IV. Bélának menedéket nyújtó Clissáig. De rám a legmélyebb benyomást a renaissance-építés györgyének, Heidelberg kastélyának a romjai tették. XIV. Lajos hadai alaposan rajta hagyták kezük és lábuk nyomát. De ennek a várnak ennél is jóval többet ártott az a robbanás, mely magában a várban, annak rosezúl őrzött és kellőképen nem védett energia-központjában, a puskaporos-toronyban következett be. A vár sorsát nem az ellenséges lövegek golyózápóra, hanem a tűzbeborulás pecsételte meg. Vigyázni kell a tüzre, puskaporos-torony közelében százszoros éberséggel! K. I! Ne járj sohase úgy egy kísértéskor, hogy pillanatnyi érzékcsiklandozásért sokkal nagyobb, talán éppen pótolhatatlan értéket adj, mint ahogy III. Richárd egy szép történetért királyságot volt hajlandó odaadni. Sapere aude!

A sport.

„Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.“
(Juvenalis.)

Kedves Ifjú! Délmagyarországi kisöcsém naplójában egy részletre bukkantam, mely valósággal fejbe vágott, sőt szíven ütött. A tragédiák — amint érhető is — mindig szívünkbe markolnak, különösen a szívünkhez nőtt ifjúságéi. Mi, öregebbek érthetetlennek találjuk, hogy a sport-szeretet rajongássá, sőt örületté tud fejlődni egy fiúban. Talán ez a szó sem fejezi ki híven azt a szomorú tényt, hogy néhány éve egy fiú öngyilkos lett, amiért falujának (ha jól emlékszem: Nagyszentmiklósnak) futballcsapata vereséget szenvedett. Ez már valósággal sport-imádat volt, európai kiadása annak az amerikai túlzásnak, amely már bajnokokról, sport-ladikról és sztárokról nevezi el az újszülötteket (keresztelésnek ez már nem is nevezhető!) és utolsó fillérjét a sporttelepre viszi, hogy egy-egy meccsben gyönyörködjék és rekedtre kiabálja magát, miközben a rugby, boks, vagy más, testet-lelket durvító életveszélyes »játék« folyamán a versenyző a győzelem koszorúja helyett talán nem a fejére, hanem a fejfájára kap koszorút. Annyira sohase szabad mennie a rajongásnak, hogy egy fiú eldobja magától az életet, mert valakinek nem sikerült, ereje teljes megfeszítésével sem, győzelmet aratnia. Ti, fiuk, talán rövidlátó szemmel még menthetőnek is véltétek azt a bűnös és eléggé el nem ítéhető öngyilkosságot! Mi, öregebbek, nemcsak mentséget nem találunk rája, de még érhető magyarázatot sem. Még azt is nagyon könnyelműségnek tekintjük, hogy egyik-

másik fiú egy-egy mérkőzés előtt fogad (persze, az édesatyja zsebére), hogy az ő kedvenc csapata győz. Nos, a fogadást el is lehet veszíteni. Aztán következik a fogadási (vagy nem tudom, milyen) kódex szerint a fizetés kötelezettsége. Miből vajjon? Egy eladott, vagy zálogba csapott óra, vagy egyéb holmi árából, vagy abból a pénzből, melyet hazugság, vagy hízélgés árán sikerült kikunyorálni a nagymamától, vagy nénitől? Nem egyszer egy elkótyavetyélt ruhadarab, emléktárgy, vagy könyv adja meg az árát. Szóval: valamilyen bűnnel kell takarni a könnyelműséget. Ez vonatkozik azokra az esetekre is, amikor az illető megnyeri a fogadást. Csak az a különbség, hogy ebben az esetben kínos helyzetbe hozhat az a kérdés, milyen úton-módon jutottál hozzá egyik-másik holmihoz, amire nem volt pénzed hazulról. Erre egy szemfüles fiú fölényesen nevet, hiszen ő nem vesz rajta látható, hanem élvezhető, inycsiklandozó valamit. Miért tenné ki magát édesanyja faggatásának, édesapja korholásának, kíváncsiskodó nővére keresztkérdéseinek? Ő bizony a legbiztosabb sülyesztőbe, a gyomorba, a danaidák hordójába küldi az ilyen keresményét, vagy pedig elfüstöli. Ez se fogja föl helyesen a dolgot. Jó a cukrász-sütemény, de csak akkor, ha nincs kellemetlen utóíze, egy bosszantó lelkiismeret-furdalás alakjában. Ha a cigaretta-füst nem bodorodik kérdőjellé: rab vagyok-e már, a pillanat rabja, az érzékiség rabja, vagy pedig szabad? Ha tudnák a fiúk, hogy később milyen nagy bűnné tud fejlődni a szemérem, a mértékletesség, vagy a tulajdon ellen egy-egy ilyen, a fiatal korban lopva szerzett élvezet, nagyon is meggondolnák, hogy érdemes-e néhány pillanatnyi élvezet kedvéért lemondani a lelki embernek a szabadságáról.

De ezután a kitérő után térjünk vissza a — sporthoz, még pedig a bálványozott futballhoz! Egyet mondhatok: amikor Ujszegeden meccs van, akkor nyitott ablak mellett nem igen tudok dolgozni a nagy, biztató, vagy lehurrogó kiabálástól. Én, az ókori műveltségnek a tisztelője, ilyenkor kénytelen-kelletlen a nagy görög tragikus költőre, Aischylosra gondolok, aki egy alkalommal egy ökölvívadalt nézett végig. Hát, amint az egyikre ellenfele egy jókora csapást mért, a néző-közönség, mint egy ember, fölkiáltott, az érdekelt (értsd: érzékenyen talált) vívó azonban hallgatott (talán a lélekzete is elakadt). Erre a költő így szólt szomszédjához: »Látod, mit tesz az edzettség? Az, akit helybenhagynak, hallgat, a közönség pedig torkaszakadtából ordít!« Hány ilyen toporzékolót, masculini et feminini generis, látni a nézők sorában, aki azt hiszi, hogy sportol, amikor a tribünön az idegzetével végigéli (ők úgy mondják: végigélvezi) a játékot, holott neki magának is izomzatával kellene dolgoznia, hogy sportnak legyen mondható az ő foglalkozása. Nem találod furcsának azt, hogy húsz és egynéhány ember mozog csak, ezernyi ezer pedig csak a száját, esetleg a kezét és lábát járátja — egy helyben, holott fordítva kellene lennie a sportnál: boldognak-bolodgtalannak mozognia kellene a szabad ég alatt elterülő, testet-lelket andalító virághímes földön! Ez az ú. n. »sport«, a nézőközönséget se a szónak testi, se annak lelki, vagy szellemi értelmében nem nemesíti, nem edzi, nem üdíti, hanem éppen ellenkezőleg: fárasztja, idegesíti, nem egyszer egyenest durvítja, különösen a nyers erő-kifejtéssel dolgozó sportoknál, amelyek pedig majdnem a lehangosabb és a legmozgalmasabb sportok mindenütt. Nekem mindig lelki fájdalmat okoz egy-egy ifjúsági futball-meccs, birkózás, vagy ökölvívás látása, különö-

sen azóta, hogy itt helyben is egy ifjú életet követelt áldozatul az erőnek erejével akart győzelem. De meg az a hang, melyet ilyenkor a versenyzők és a közönség használ, annyira alpári, hogy a pedagógus ilyenkor megállapítja magában a költővel: »Odalett az emberek vetése!« Ne gondold, hogy én ellensége vagyok a sportnak, minden sportnak! Nem lehetek pápább a pápánál. XI. Pius pápa egy sportkongresszus előtt tisztelgő tagjaihoz így szólt: »Szívből megáldom játékaikat és szórakozásaitokat, helyeslem gyakorlataitokat és kerékpározástokat, az evezést, a versenyfutásokat, hegymászásokat és minden egyebet, mert ezek a foglalkozások visszatartanak benneteket a tétlenségtől, mely minden bűnnek a kezdete, és mert ezek a barátságos mérkőzések az erényben való nemes versenyt jelképezik.« Ha a XX. század szülöttei annyira szeretik a sportot, ám szeressék, de szeressék okosan és ne oktalanul! De amikor azt olvasom, hogy a magyar fővárosban 1934. áprilisában 51 sport-baleset fordult elő, hogy egy kúriai döntvény a futballt életveszélyes sportnak minősítette, mikor a magyar főváros tisztó főorvosa jelentésében azt írja, hogy helyteleníteni kell az ifjúságnak rekord-vadászatát a szervi szívbjaj miatt, mely ennek a nyomában jár, akkor mégis csak megálljt kell mondanunk, hiszen látjuk, hogy vesztébe rohan nem egy ifjú, aki a dicsőség szivárványát kergeti és idő előtt a föld alá kerül. »Nem atlétákat akarunk nevelni, célunk egy egészséges, átlagos sport-ifjúság megteremtése« — ez az olasz »Opera Ballilla« célkitűzése. Tehát sportoljatok fiúk, de csak a megergedett, józan határokon belül (l. a »Rana rupta et bos« c. mesét). Szép a szép test, de a szépségnél előbbre való az épség, a testi és lelki integritás, az akaratnevelés útján uralomra jutott lelkiség, mely a testet nem a kérészéletű dicsőség, hanem egy magasabbrendű eszmének, a kultúra értékeinek a szolgálata és azoknak az emberiség javára való átmentése érdekében edzi. »Athletenkörper können der Welt verlorene Kultur nicht wieder geben« — állapítja meg a német Much. Amikor a sportkedvelő görögöknél az egyéni dicsőség-hajhászás jutott uralomra a kalokagathia, a testi és lelki gimnasztika helyett, akkor a nagy Euripides már készetve érezte magát arra, hogy — a népszerűtlenség vádjával szemben is — odakiáltsa a görögségnek a színpadról: »Nem ismerek haszontalanabb embert az atlétánál.« Erre vonatkozólag Perlaky: Korunk sportörülete című művét ajánlom elolvasásra és megiszívlelésre. Egy statisztikus (Stuart Chase) szerint 1919-ban 25 millió dollárt költöttek az Egyesült Államokban sportcikkekre. Ha az a sok-sok millió munkanélküli, ha az a sok, falkákban kószáló amerikai gyermekbanda (sajnos: gyermekbandita) ebből csak egy részt is kapott volna, mennyi minden másképp volna az Oceánon innen és túl! De ez még hagyján. Elvégre a háború utáni gazdasági élet (az u. n. »prosperity« korszaka) megbirta ezt a luxust. De ott sötétlik e mellett a sportipari kereslet mellett a halottak és meggyomorodottak nagy száma. Gondold meg, hogy a rugby, amelynél jóformán minden megvan engedve, évenként kb. tízezer halottat jelent a sport mezején, a sok nyomorodottat nem is számítva. Ez még a spanyol bikaviadaloknál is sokkal barbárabb vérszomj, valósággal vérszopása az emberbestiának, mely nem tekint már semmit a maga állatias kedvtelésén kívül. Ez bizony modern formája az ókor »Recipe ferrum!« — (szúrd le!) kiáltásának, melyet a gladiátori »játékok«-nak mondott ember-mészárlásokon

a vérengző tömeg hallatott. Mikor egy diákcsoport előtt erről szóltam, egy fiú megjegyezte, hogy nem kell ebből olyan nagy dolgot csinálni, hiszen marad még ember elég! Lám, mennyire megromlott már a közgondolkodás is, már az ifjúkorban is! Nem vette észre ez az ötödikes fiú, hogy egyetlenegy emberélet hasonlíthatatlanul nagyobb érték minden győzelemnél, minden rekordnál, külön-külön és együttvéve. Nemcsak azért, mert a sportkoszorú babérja nagyon hamar fonnyad, hiszen a rekordot hétről-hétre megdöntik az újabbak, hanem sokkal inkább azért, mert az ember, ha nem is hős, de mint halhatatlan lélek birtokosa, az Uristen képét viseli. Eszembe jut Prohászka hasonlata arról a mérlegről, melyet az Uristen kezében tart: Egyik serpenyőjén van az egész anyagi világ, a másikon egyetlenegy lélek. Hát ez az utóbbi hasonlíthatatlanul többet nyom, mint a másik. Minden szórakozásból, dicsőségszomjából, sporttúlzásból eredő életcsökkentés bűn, maga az élet kioltása óriási bűn, melyben bizonyos fokig mindenki részes, aki buzdításával, szóval a szenvedély lángjának a szításával résztvesz. Bűntárs, ha nem is bünteti a világi törvény. Ezt a kereszténység-tagadó bünt talán csak úgy lehet megint kiirtani, mint a pogány ókor kimúlásakor, mikor egy Almachius nevű szerzetes — egy keresztény császár korában — levetette magát az arénába, az életre-halálra szóló küzdelem halálra szánt harcosai közé (ismered a mondást: »Ave Caesar, morituri te salutant!«) A tömeg felkoncolta a szerzetest, de vére nem hullott hiába: a császár az életre-halálra szóló viadalokat betiltotta egyszersemindenkorra. Hov a »felséges nép«, amikor mulat, kemény-szívű és vérengző, az, sajnos, nem változtat a pogány tényen. Ez a megállapításom persze csak a legvadabb sport-ágakra vonatkozik a maga egészében, de többékevésbé minden rekordra dolgozó sportra is áll. Ma már a sokat használt Juvenalis-féle elvet: »Mens sana in corpore sano« alkalmazzuk inkább helyesen! Hiszen a testi épség helyett az értelmi belátás józanságát kell elsősorban a túlzásokra hajló ifjúságban féltetni a bálványozott rekord fanatikusaiktól.

Nézz csak végig társaidon! Hány olyan van, aki mikor hasznos, okos dolgokról van szó, soha nem nyúl a zsebébe. Ma már típus az olyan, amelyik a Segítőegyesülettől mer könyvet kérni, de egy-egy könyv árát elkölti egy-egy vasárnap délután. A tanulás eredménytelen, mert szombaton már izgalommal tekint a vasárnap elé, vasárnap szellemileg pihen, de idegzetileg izgul, hétfőn sporteredményektől kábult a feje és fáradt az idegete. A többi napon pedig tárgyal, tippel, esetleg fogad. Veszélyesen ismétlődik Tacitus kora, aki (De Oratoribus c. művében) panaszkodik, hogy a tantermekben csak sportférfiakról beszélnek. Vele mi is joggal hibáztatjuk a szülőket, hogy ők maguk is úsznak az árral, nem fékezik az ifjúság szertelen érdeklődését a cirkusz és a sport iránt, sőt fájdalommal állapítjuk meg, azt elő is segítik legtöbbször, ami idegzetüknek és jellemüknek ritkán válik előnyére. Ne túlozz a sport terén! Gyakorold a legideálisabb sportágat, a teniszt, mint amelynél az egyenletes, a test minden részére kiterjedő fejlődés legjobban van biztosítva. — Hosszúra nyúlt leveletem Mező Ferenc úrnak, az olimpiászok világhírű történetírójának a megállapításával fejezem be. »Nem tartom fontosnak, hogy a középiskolai diákoknak már akár kis hányada is, egy perc tíz másodpercen belül ússza a 100 métert, de nagyra értékelném, — és itt a honvédelmi szempontokra gondolok,

— ha minden felső osztályos át tudna úszni legalább 50 méteres folyón, továbbá, ha kiképzést nyerne a vízből való életmentésben.« (Középisk. Tanáregy. Közl. 1933.) »Inkább terep-atléতিকát, mint rekordra törő atlétikát a középiskolákban!« — folytatja. Posta Sándor pedig (»A sport és az orvos« c. cikkében) azt írja: »A középiskolában minden olyan természeti versenyzés, mely a rekordtermelés elvén alapszik, feltétlenül mellőzendő.« *Ipsissima verba!*

Még egyet! Néhány év mulva igazat fogsz nekem adni abban, hogy az lesz a legnagyobb sportsmann és egyben a sportnak talán századokra szóló legnagyobb jótévője, aki a lejtőn lefelé vágató, rekordra dolgozó sportot az okos, testet fejlesztő (és nem szívet rontó) testnevelés biztos útát jelző vágányaira vissza tudja zökkenteni. Addig azonban, sajnos, még sok emberi ideg fog megszakadni és sok fiatal emberélet fog kialudni. A moloch telhetetlen.

Az áldozatok Ti lesztek, fiúk, ha nem mertek majd pisztráng módjára, a szennyesebbé vált ár ellen úszni! Kezdd ezt a tréninget mielőbb! Függetlenítsd magad minden téren a helytelennek felismert jelszavaktól, divattól, általában mindentől, ami a lelkiismereted ellen van. Boromei Szt. Károlytól, billiárdozása közben, megkérdezték, vajjon mit tenne, ha megtudná, hogy rövidesen meghal. »Nyugodtan tovább billiárdoznék« — felelte. Ez a sport lélekűdítő pihenő volt, melyet az emelkedett gondolkodás az Isten-szolgálat szeráfi magaslatára emelt. Hát ne legyen a te sportolásod vagy sport-érdeklődésed bálványozás, bünnös test-kultusz soha! Cave tibi! (Olvasd el Lockington »Testedzés és lélekkultúra« c. művét!)

Testi-lelki tisztaság.

„Mily szép a tiszta nemzedék!“
(Bölcs. k. 4. f.)

XI. Pius pápa Savio Domonkosról mondott beszédében többek közt ezt mondta: »Az ifjúság ennyi kísértés céltáblája soha volt, mint napjainkban. Tisztaságát soha ennyi merénylet nem támadta. A külső élet forgataga, a test bálványozása, az anyagi és fizikai erők kultusza soha olyan mélyre nem alacsonyította, mint napjainkban.« Szt. Péter utóda, aki, mint szociális és egyéb vonatkozású enciklikái urbi et orbi megmutatták, az élet ütőerén tartja kezét, ebben a nyilatkozatában is helyesen állapította meg a mai ifjúság fő-baját, amelyet még súlyosbít az a körülmény, hogy a sport (származik a latin »disportare« igéből, melynek jelentése ellenkezője a »cogitare«, ebből coagitare: »gondolatait összeterelni« jelentésű igének) a testedzés és gyakorlás helyes elvét faképnél hagyva, egy túlzott és a hiúságnak hízelgő rekord-imádó test-kultuszt követ, (ha nem is épen bevallottan!) amennyiben a sport-sikert tette meg a gyakorlatban, sokszor az illetékes vezető körök kifejezett akarata ellenére, a legfőbb értéknek, különösen, de nem kizárólag azokban a körökben, amelyek a krisztusi erkölcsöt már csak hírből ismerik. Minthogy egyébként is abban a korban vagy, amelyben a fiúk eleinte inkább csak sejtésszerűen, egy alsórendű ösztön-világ szíréhangjait hallják, nem térhetek ki az elől a kényes feladat elől, hogy ezen az ingoványossá vált területen is biztos útmutatást ne adjak. Gondolom, nagyjából úgy fogalmazod meg a kérdést naplódban, mint Marczell Mihály: »A bontakozó élet« III. kötetének 223. lapján olvas-

hatni: »Nem értem magam -- mintha kiesett volna valami belőlem. A régi, gyerekes, játszi kedvem, a tanulás iránti szeretetem, a vallásos, tiszta életörömem eltűnt. A lelkemre homály és köd borult. Eltakarja az életcélnak, a jövőnek csillagait. Gyermekkoromban örültem mindennek, most fásultság, fáradság mutatkozik bennem. Ösztöneim elhatalmasodtak. Úgy érzem, hogy sötétségben járok, szinte kiáltani szeretnék: segítség!« Akár így, leplezetlen nyersséggel, kíváncsoknak a szavak váltakozó érzéseidnek megfelelően, naplódba, akár kevésbé viharosan, (mint pl. Ferd. Genie: »Sechzehn Jahre« c. könyve lapjain), helyesen érzed, hogy az a síma tó-tükör, amelyhez fiatalabb korodban testben-lélekedben hasonlítottál, néha fenekestül fel van kavarva és vad hullámok játszótérévé lett, amelyeket az ösztönös vér hajt meg-megisméltlődő időközökben, szinte ellenállhatatlan, eleminek mondható erővel. Tiszta lelkű és fegyelmezett fiú, aki nemcsak a test, hanem az akarat-gimnasztikájának az iskoláját is járta (már a zsenge gyermekkorban a fagyalt és édesség kísértésének legyőzése alakjában), ilyenkor a Genezáreth-tó viharzásában ijedező apostolok kérését ismétli: »Uram, szabadíts meg minket, mert elveszünk!« És az Úr parancsol, nem láthatóan, talán nem is rögtön érezhetően, a vér-hullámoknak is, nagyjából ugyanazokkal a szavakkal, amelyekkel a testi kísértések miatt panaszkodó Szt. Pálnak felelt: »Elegendő neked az én kegyelmem; mert az erő az erőtlenségben fejlék ki.« (Szt. Pál 2.-ik kor. levelében.) A kísértést, min? testi életed velejáróját, el nem távolítja, de erőt ad arra, hogy az Ő kegyelmének az igénybevételével és segítségével visszautasíthasd a test ösztönének, a sátán küldöttének» csábításait. Egy szót kell jól tudnod és mindig készenlében tartanod, és ez a szó a tagadó szó: nem (Tria »non«, sőt innumerabilia »non«). Talán csak most érzed igazán a bérmlás kegyelmének a működését, hisz ez a szentség Krisztus katonájává, harcosává avatott: hited megvallására és a hited szerint való erkölcsös életre. Gyakorlótered és harcmeződ a kísértések, a külső és belső csábítások szinte áttekinthetetlen mezeje. Ez is igazi sport-tér, azaz a különbséggel, hogy itt a Szentírás szavai szerint nem levegő-vedésért járó hervatag koszorú, hanem az örökkévalóság szempontjából, sub specie aeternitatis értékes pálmá a győzelmi díj, amely a véruket megfélemezőknek is kijár. Mindezt egy épérzékű, helyes erkölcsi érzékel megáldott, fegyelmezett fiú tudja, vagy legalább is érzi. Azonban még ezeknek a fiúknak is vannak nehézségeik, akik pedig talán gyermekkoruktól fogva, a német Waltherr von der Vogelweide nevű költőnek abbéli felfogását vallják, hogy a szemérem az erények fellegrára. De még egyébként is nem egyszer zavarba hozza őket az élet, amely az utca, színház, mozi, irodalom, strand és felebarátaikkal szemben felelősséget nem érző felnőttek rossz példája útján annyi rontó, destruktív példát vet testi-lelki szemök elé, hogy a kendőzött és leplezetlen malacság egyaránt sokat levesz a lábáról. A szülőnek és a nevelőnek nem szabad hallatlanra vennie ezt a tisztaságra vágyó S. O. S. kiáltást. Ha általában igaz Goethe elve, hogy az igazságokat ünos-úntalan hangoztatni kell, mert a tévedéseket úgy is szüntelenül megismélti az élet, (németül is közlöm: »Der Irrtum wiederholt sich immerfort in der Tat, deswegen muss man das Wahre unermüdlich in Worten wiederholen.«), hát a tiszta életet sürgető isteni és természeti parancsot is hangsúlyozni kell, nehogy kíváncsiságból, tapasztalatlanságból, vagy érzékiségből

eredő áthágása végzetes következményekkel járjon a fejlődő, forrongó, tehát még le nem higgadt, nyugvópontra még nem jutott fiatal szervezetre. Mostani állapotodban igazán mottód legyen a szentírás szövege: »Ez az Isten akarata: a ti megszentülestek, hogy megtartóztassátok magatokat a paráznságtól, hogy tudja mindenitek birai az ő edényét, tisztaságban és szentségben, nem a kívánság ösztöne szerint, mint a pogányok, kik Istent nem ismerik«, — mert »nem hívott minket Isten tisztátalanságra, hanem szentségre.« (Szt. Pál Thess. 4.) Nem kevésbé szigorú, de üdvös a másik megfogalmazás is »Ha a test szerint éltek, elkárhoztok, de ha a test kívánságait lélekkel öldöklitek, élni fogtok.« Hány ifjú van, aki az ösztönös élet széles útján jár, sőt tántorog a biztos romlás, a testi kimerülés, a betegség és a kárhozat felé, miután modern ál-próféták műveiben azt olvasta, hogy licet, quod libet (minden szabad). Erre vonatkozólag csak Ruskinnek, a »A Velence kövei« c. világhírű munka szerzőjének szavait idézem Prohászka »Diadalmas világnézet«-e nyomán: »Ugy-e szabadon akard egyéniségedet kifejleszteni? Látom, hogy hova fejleszted! Szabadon akarsz enni, inni, dorbézolni; szabadon akarsz tántorogni, botlani s elesni, hogy vegre szabadon: átkozd magadat s szabadon menj tönkre. A lélek legjava — folytatja — nem a szabadság! Az arkangyal szolgálatától le a bogárka tevékenységéig, a bolygók iramlásától le a porszem titkos gravitációjáig, a mindenség hatalma és szépsége nem a szabadságon, hanem az engedelmségen épül föl.« Ipsissima verba! Azok, akik a »kemény parancs« miatt hátat fordítanak Krisztusnak, saját kárukon fogják tapasztalni, hogy a testiség démona lesz úr fölöttük és nagyon könnyen meglehet, hogy a Szentírás igazsága teljesebbé be rajtuk: »Ezért az Isten átadta őket szívük vágya szerint a tisztátalanságnak, hogy saját maguk gyalázzák meg testüket.« »Légy szemérmes, hogy kikerülhesd az érzékiség fullánkját« — olvassuk Szt. Istvánnak Szt. Imréhez intézett intelmeiben. »A tisztátalanság tűz, mely az életet nemcsak virágában emészti el, nemcsak a velőt, hanem ezzel együtt az életkedvet, az energiát is. A szűztisztaság képezi virágát a férfikor gyümölcsöt hozó termékenységének. Mily hasznos töke a küzdelmes életre a sértetlenül átélt ifjúság« — írja Prohászka.

Néhány gyakorlati útastást adok erre a pontra vonatkozólag, hiszen erről a kényes kérdéstről többször nem szándékozom írni.

1. Állj meg tisztelettel bizonyos titkokat takaró függönyök előtt! Ilyen titok életünk keletkezésének kérdése is. Nagyjából az egyiptomiak híres Neth istenségének örökké elfátyolozott szobrához fogható, melyet csak szentségtörő kézzel lebbenthetni föl. Aki pedig annyira vakmerő, az úgy jár, mint Schillernek »A saisi kép« c. versében szereplő ifjú, aki annak a megtapasztalásra vágyó kíváncsiságának életöröne csökkentésével, blazírtsággal adta meg az árát. Általánosságban helyes Goethe tanácsa: »Habe Ehrfurcht vor dem, was in dir und über dir ist.« Hát ez a tiszteletteljes »megállj!« az életforrásra fokozott mértékben áll, hiszen ennek a serdülés korában való megzavarása kiszámíthatatlan testi-lelki következményekkel jár. Megint Prohászka szavaival érvelek: »Vigyázzatok fiúk, az élet nedveire és ne csapoljátok le azokat; ha elkövetitek ezt a merényletet, kiasztok és olyanok lesztek, mint az avar a júliusi napsugárban, melyből szemét lesz, mert nincs életnedve. Menjetek ki a mezőre; mily szomorú az, ha lábatok alatt tö-

rik a kiszáradt fű s ha pozdorjává gázolhatjátok azt, aminek virágnak kellene lennie.« (l. Réce Andor: Prohászka és az ifjúság.) Vagy helyénvaló dolog volna-e, ha ez a virág elférgesedne és azért nem tudna gyümölcsöt érlelni?! Hány férfi ontott keserves könnyeket ifjúkori bűneiért! Ady írja:

„Feledtem, hogy szent az én testem,
Mert az örök Rend fehér folyói mossák.
Csodálatos csodálatosság.“

Hányszor sóhajtott fel: »Milyen jó volna jónak lenni!« Sajnos, ugyanez a gyöngé ember, aki egyet nem tudott: akarni, később hiába átkozta első szennyos gondolatát, melynek engedett és amely egyre gyöngébbé tette, amelynek hatása alatt »heves ál-ifjúsággal« megölte szép öregségét és úgy érezte, »béna koldusként« fog meghalni*) Mert ne feledd azt, amit a világirodalom egyik legnagyobb költője a bukásról mond: »Das erste steht uns frei, beim zweiten sind wir Knechte.« Ha egyszer megtörtént a gátszakadás, akkor a vad hegyi patak minden áradáskor elmoshatja a gátat. Szomorú látványban volt részünk egy tiroli útunkon: az Aurach közvetlenül aratás előtt elöntötte a falut. Ott árválkodott a mezőn néhány megtört rozs-szár és a kis-kertben besározva, kötörmelékek közt, heverték a tört liliomok. »Principiis obsta!« Állj ellen az első szennyos gondolatnak! Szalézi Szt. Ferenc írja, hogy a kikezdetlen gyümölcsöt természetes úton-módon is el lehet tenni, de ha romlásnak indult, már csak igen erős cukrozással óvható meg...

2. Amit a gondolatról írtam, azt alkalmazd a beszédre is! Azt hiszem, nem értesz félre. Ami természetes velejárója a testi életnek, az ne okozzon Neked lelkiismereti kérdést. »Ländlich — sittlich«. A beszédben is a visszaélés, a bűnre ingerlő rész kerülendő, mint bűnös. Itt nem számít az, hogy szalonképesen van-e megfogalmazva a bűn, vagy azon parasztosan, nyersen nevezzük-e meg: ami bűn, az bűn, amint hogy mérgez az a méreg is, amely meg van cukrozva. Megint a genfi szent püspöknek a szavait idézem: »Amint a kard annál jobban sebez minél élesebb, akképen a szó is annál jobban megsebezheti a lelket, minél élcesebb.« »A paráznság pedig és bármely tisztátalanság... ne is említették köztetek... se rútság, vagy trágárság, ami nem illik...« (Szt. Pál Efez. 5. f.) Egy meglehetősen vásott fiú jelenlétében egyik társa piszkos beszédbe kezdett. Erre az könyökével úgy meglökte, hogy a mosdatlan szájú komisz kamasz az árokba esett. Testében sok minden felé érzett később, mint írja, nyilallást, de abban a karban amellyel észretéritette az ocsmányságban túrkáló társát, sohasem érzett reumát, vagy hasonló bajt. »Il y a des choses dont on ne parle pas.« Vannak dolgok, amelyekről nem beszél a jól nevelt ember. A VI. parancsolat elleni dolgokról pedig legkevésbé folyhat a társalgás finomlelkű fiúk közt. »Mi közönségesebb egy szemérmetlen szónál, mi lehet becstelenebb?« — véli Szt. Jeromos. Nemi könnyű dolog manapság elkerülni ezt a szabadszájú tónust, elismerem. De vajjon szabad-e úszni az árral, ha abban mindenféle kétes vagy fertő-

*) v. ö. Ady-versek, Magyarázatos kiadás az ifjúság számára. Közrebocsátotta Párkányi Norbert.

zött tárgy úszkál? Légy pisztráng-természetű, tiszta, az örök magassalatkából, eszménységéből táplálkozó víz lakója, ár ellen úszó, önálló, tisztult fölfogású és férfias bátorságú ifjú! Contardo Ferrini, az oltárra került olasz jogi professzor, írja: »Ó, szent pírulás, mely Krisztus szolgájának arcát bíborosra festi! Te valódi bíbora vagy az ő királyságának, jele a világ és a természet fölött aratott győzelemnek; annak bizonyossága hogy Krisztus lakozik kiválasztottjaiban. Áldom azokat a pillanatokot, amikor egyetlen szóért elpirultam és egy piszkos gondolatért megremegtem.« Talán az ismeretes mondást a tiszta lelkűség-ről így lehetne kiegészíteni: »Castis sint omnia casta: corda, verba et opera!«

5. Mielőtt arról írnék, hogy még kevésbé engedj meg szemérmetlen cselekedetet se magadnak, se másnak, se rajtad, se rajta, fölhívom a figyelmedet a »Zauberlehrling« c. versre (ha nem tudod még könyv nélkül, okvetlenül tanuld meg a nyár folyamán!), amelynek tanulsága, mint bizonyára észrevetted, az, hogy a természeti erőket (az ösztönt is) könnyű fölszabadítani, de megfékezésük, sajnos, nem egyszer meghaladja erőinket. Hogy sok magyarázó szó helyett egy szembetűnő tanulságos példát mondjak, utalok a római Szt. Pál bazilikának 1823-ban bekövetkezett leégésére. Mi volt a tűz oka? Egy, a tetőn dolgozó munkás nem vigyázott a forrasztó lámpájára. Heidelberg várának, ennek a gyönyörű renaissance-stíliú épületnek a romjairól már ítam. A görög szabadságharc idején a világ egyik csodáját, az Akropolist, amelyet a törökök puszkaporos raktárnak használtak, robbanás döntötte romba. A chicagói, 1934. májusában kitört, tűzvésznek az volt az oka, hogy valaki túltette magát a dohányzási tilalmon és nem vigyázott a tűzre. De még azoknál is sokkal nagyobb az a kár, mely a fiatal, féktelenségre hajló tűz kitörésekor a Szentlélek templomát érheti.

Bizony, nem egyszer megdöbbenve látják a fegyelmezetlen fiú hozzá tartozói, hogy a szemérmes, jó kis fiúból a kamaszkorban, szinte tegnapról mára, rossz nagy fiú lett: rút szibarita váz, a pillanatok rabja, aki a letépert Gulliwerként, bár cérnaszálakkal, de mégis földhöz szorító kötelékekkel megkötözve vergődik, ahelyett, hogy emberként és emberhez méltóan megállná a helyét. Megint ismétlem: »Légy ura akaratomnak és rabja lelkiismeretednek!« Ha nem vigyázol, úgy járhatsz, mint Abo Abdillah, granadai király, aki birodalmából elűzve siratta, hogy férfiatlanul viselkedett, mikor annak férfias megvédéséről volt szó. Vigyázz érintetlenségedre, amint a szemed világára! Kerülj minden néven nevezendő szemérmetlenséget! »Nem paráznaságra teremtett minket az Úristen, hanem hogy megszenteljük az edényt« int a Szentírás. Kerülj minden fölösleges érintést altesteden! (A szükséges érintéseket természetesen, nemcsak szabad, hanem el is kell végezned, akár tőrletről, akár a levezető csatorna lerakódásának eltávolításáról van szó, ami nagyobb fiúk számára orvosi és lelki könyvek egyöntetű tanácsa, sőt parancsa.)

Ha egy fiúnak helyén van az esze és nem ejtett könnyelműen csorbát a szemérem-érzéken, akkor a szűztisztaság megőrzése nem okoz különös nehézséget. Aki bele tud helyezkedni Isten nagy és örök gondolataiba, az nem fog visszaélni se önmagával, se mással. Útmutatásul de egyben megnyugtatósdra is, olvasd el pl. N. Hartmann »Vom Wunder unseres Werdens« c. füzetének II. részéből: »Reinheit bedingt

auch Reinlichkeit«; megemlítem még Hardy Schilgen: »Belehrung über die Reifezeit« c. füzetét, vagy Jakob Hoffmann: »Werde ein ganzer Mann!« c. könyvét — Tóth Tihamér: »Tiszta férfiúság«-án kívül, melyet bizonyára olvastál. Azonkívül közlöm Prohászkanak (A szent tisztaságról c. művének) következő sorait: »Aki nem nős, annak nem i ösztöneit féken kell tartania s egészen tisztán kell élnie, ami abban áll, hogy készakarva s gyönyörködve parázna gondolatoknál nem szabad időznünk; — az ilyen vágyakba nem szabad beleegyeznünk, — ilyen cselekedetet akár önmagunkon, akár másokon, ne végezzünk; ilyenekről mulatozva ne beszéljünk, ilyeneket ne nézzünk s ne olvassunk. Gondolata s vágya mindenkinek támadhat s az apostol (Szt. Pál) is panaszkodik, hogy érzi a test fullánkjait, de nem azon fordul a tisztaság, hogy valakinek ilyen gondolata s vágya ne legyen, hanem azon, hogy abba tudva s akarva bele ne egyezzek. Uralkodnunk kell tehát magunkon s arra kell törekednünk, hogy mi magunk, jó lelkünk s tudatunk tartsa kezében a gyeplőt s ne hagyjuk magunkat a test lázadó indulataitól elsodorni. Senki se legyen testi ösztöneinek rabja, hanem bár küzdve s ellenkezések közt is, tartsa meg szabadságát!« Walter von de Vogelweide egyik költeményében felveti a kérdést: »Ki veri le az oroszlánt, ki teperi le az óriást?« »Az, aki önmagát legyőzi« — adja meg a feleletet. Szent Ágoston is arra utal, hogy nem az érdemmel dicséretet, akit a cirkuszban legyőz az állat, hanem ellenkezőleg az, aki az állatot leteperi. Hát mindenkiben rejlik jókora állatiasság is. Jaj annak, aki ifjúkorában bűnös módon nagyra növeli. Gondolj Sámsonra, akinek eladdig töretlen erejét a bűn kezdte ki. Rubens: »Sámsonra megvakíttatása« c. képét állítsd íróasztalodra, nehogy valamiképp csak egy pillanatra is elvakítson és megtántorítson a bűnös kíváncsiság és kívánság! Maradj híve az »inexhausta pubertas«-nak és vívd meg győzelmesen lelked szabadságharcát. Zászlódra írd föl Honorius császár zászló-feliratát: »In nomine Christi vincas semper!« Biztosíthatlak: In nomine Christi vincas semper.

Barátság.

Kedves Ifjú! Herder írja: »A rosszal kötött barátság hasonlít a regg árnyához: délig egyre kisebb lesz. A jóval kötött barátság nő, miként az est árnyéka, s növe kísér sírodig.«

Cæstor és Pollux, Goethe és Schiller, Arany és Petőfi barátsága közmondásos. Hogyan találtak egymásra a nagyok, azt az irodalomtörténetírók néha regénybe illő részletességgel tudják nyomon követni. Érdekes kérdés, már csak azért is, mert egy Goethe és Schiller, egy Arany és Petőfi ugyancsak nem voltak azonos természetű egyének. Sőt Schiller hosszú éveken át hiába iparkodott Goethe szívét meghódítani. Hogy és hogy nem, végre leolvadt az olimpiai költőfejedelem szívéből a jégkéreg és ez a két modern Dioszkürosz nemcsak egy szobortalapzatra került, hanem egymás mellett is pihen a weimari sírban.

Legyen barátod! A Szentírás mondja: »Jobb, ha ketten vannak együtt, mintha egy van egyedül, ha egyikük elesik, a másik föllegíti. De jaj, a magánvosnak, mert, ha elesik, nincs, aki fölemelje... És ha, eggyel el is lehet bántani, ketten ellenállnak; a hármas kötél pedig el nem szakad egyhamar« (a Prédikátor könyvéből idézi Schütz Antal: »Isten a történelemben« c. könyve 186. l.). Becsüljétek és segítsétek

meg egymást jóban és bajban egyaránt. Ha egyikőtök meg talál botlani, fogja meg a másik. »Si duo sunt, habent emolumentum societatis.« Közöljétek egymással terveiteket (akkor is, ha légváratokat építtek) és segítsétek egymást azok megvalósításában, mindig szem előtt tartva Erdély koszorús költőjének, Reményiknek szavait:

„Én azzal megyek csak.
Ki velem egykép hajlandó a jóra.
Az Isten engem így teremtett:
Nem tehetek róla!“

Tehát a jóra kell együtt törekednetek. A rossz pedig még csak szóba se jöjjön köztetek, se mint terv, se mint cselekedet. Ez már nem barátság, hanem cimboraság volna. Minthogy azonban a gyarláság csak ki-kiütözik (a német közmondás szerint »Jugend hat keine Tugend«), hát legyen bátorsága a duumvirátus másik tagjának ahhoz, hogy ne hagyjon rá Dobzse Lászlóként mindent, hanem próbálja meg a szép szóval való észretérítést. Schiller óva int distichonjában a tömegjelenlenségtől:

„Jeder, sieht man ihn einzeln, ist leidlich, klug und verständig,
Sind sie in corpore, gleich wird da ein Dummkopf daraus.“

Nos, az a veszély, hogy az, ami külön-külön tűrhető, együttvéve kevesebbet ér, mint részeiben, sajnos, nem ritka tömegjelenség, melyet Tacitus is ebben a tömör mondásban állapított meg: »Senatores boni viri, senatus mala bestia.« No de hagyjuk a barátságnak ezt a zátonyát! Örülj annak, hogy van valaki melletted, akivel ábrándos jövődre vonatkozólag közölni mered minden terveidet és akitől, mint intelligens és művelt fiútól, sokat tanulhatsz. Becsüld meg és tarts ki mellette jóban, rosszban egyaránt! Ha itt-ott alul is találsz maradni a sakkban, tenniszben, vagy a vitában, igyekezzél ezekből a kisebb verségekből is (a »quae nocent docent« régi mondás szellemében) okulni. Így aztán egymáson fog kicsiszolódni nemcsak két fiatal fő elmé-éle, hanem két megértő lélek jelleme is. Vergilius és Horatius jelleme így egészült ki a »dimidium animae« a »lélek másik fele« segítségével. A testi-lelki barátság megható példáját adta a mexikói üldözés idején két ifjú. Molgaréját, aki 17 éves volt, az »Éljen Krisztus Király!« (»viva Christo Rey!«) kiáltásért halálra ítélték. A pribékek először a fülét, azután a nyelvét szakították ízekre. Fiatal barátja, Silva Cordoba anynyira szoroson karolta át a vértanút, hogy a hóhérok nem tudták lefejtetni a két karját. Végre úgy lötték agyon őket.

A jó öreg Sokrates sokat beszélt a barátságról és azokról az erkölcsi föltételekről, amelyek azt kimélyítik. Ezt igen szépen megírta Xenophon a Memorabilia I. könyvének 6. fejezetében. Cicero meg, aki szerint »a barátság állandó jóakarát, egyetértés és szeretet egymás iránt,« egy egész művet szentelt a barátság dicsőítésének (Laetius: De amicitia) Ez mind szép és jó, de pusztá szó annak, aki nem érzi és éli át a barátságot. Erre is áll Goethe megállapítása: Szürke minden elmélet, de az élet aranyfája az, ami boldogít. Faludi szavaival fejezem be soraimat: »A két szív olyan kincs, ha egymáshoz hív, melynél drágább nincs.«

A pillanat rabságában.

„Geniessen macht gemein“

„Was bringt zu Ehren?
Sich wehren!“

(Goethe)

Kedves Ifjú! Mikor azon töprengtem, hogy vajjon írjak-e a legkényesebb kérdéstről még egy levelet, kezembe került G. Buschannak: Vom Jüngling zum Mann című könyve, amelynek 63. lapján magyar orvos statisztikai adatai alapján rendkívül sötét képet fest a magyar diákság erkölcsi bukásairól. Minthogy nem tételezhetem föl, hogy mindenkinek rendelkezésére áll néhány jószellemű felvilágosító könyv, hát dióhéjban összefoglalok néhány bevált tanácsot, azoknak a szerencsétleneknek a számára is, akik a pillanat rabságában vergődnek, hogy kiemelkedjenek veszélyes helyzetükből, de azok számára is, akik talán nagy kísértésnek vannak itt-ott kitéve — hogy bele ne kerüljenek ebbe a hínárba. Elolvasásra ajánlom a következő füzeteket vagy könyveket: Rétháti Gyula: Harc a lelki szabadságért. Dr. Walter János: Liliom a viharban. Szuszai Antal: A tiszta életről. Müller Lajos: A hatodik és kilencedik parancs és Prohászkanak a Zászlónk Diákkönyvtára sorozatában megjelent (28 filléres) »Iránytű«-jét. Minthogy finomlelkű fiú ezekről a dolgokról nem beszél (nem is beszélhet mással, mint szüleivel, orvossal vagy lelkiatyjával bűn nélkül), hát írok erről a testi-lelki életbe vágó szemérmertlenségről is. Katolikus fiúk jól teszik, ha a vakáció elején belefognak az ú. n. hat sztr. Alajos-vasárnapba (I. Fiedler L.: Hat vasárnap szent Alajos tisztelőtére), hogy a nemiségükkel valahogy vissza ne éljenek. Általában éljenek lelkiéletet: gyónjanak és áldozzanak meg legalább is egyszer havonként. Szent Bernát mondja: »Aki gyakran áldozik, nem érzi már olyan erősen a haragra, irigységre, tisztátalanságra és a többi gonosz indulatra való kísértést.« Prohászka szerint »sehol nincs annyira otthon a szűztisztaság, mint az Oltáriszentség atmoszférájában.« Mindenkinek ajánlom, hogy gondoljon sokszor arra, hogy teste a Szentlélek temploma, melyet nem szabad bűnnel beszennyeznie. Csináljon erénygyakorlatot abból, hogy megneveli a kezét, nehogy úgy találjon járni, mint az a fiú, akiről Lenau írt egy szép verset. A költő megsajnálta a szerencsétlen fiút, aki addig nyitogatta a kalitka ajtaját, míg egyszerre csak elröpült belőle a madár. Egyik szemérmertlenség útját készíti a másiknak. Az illető egyre gyöngébb lesz a kísértéssel szemben. Egy nagy nevelő igen találóan mondja: »Aki cselekedetet vet, szokást arat.« »Akaratom gonosz irányt vett; így szabadult el bennem a szenvedély; azután engedtem a szenvedélynek s az szokássá erősödött, s mivel nem próbáltam ellentállni a szokásnak, az igámmá vált,« — panaszodik egy nagy bűnös. Küzdeni kell az egész vonalon a hirtelenség és a pillanat trónbitorlási kísérletei ellen. A híres »Dreizehnlinden« szerzője, Fr. W. Weber írja: (fordítsd le versben.)

„Wer nicht gelernt in seinen jungen Tagen,
Zu seinen Wünschen „Nein!“ zu sagen,
Und seinen Willen stets bejaht,
Der ist sich selbst der schlimmste Feind,
Der fällt sich an mit Wort und Tat,
Und bringt sich um, bevor er's meint.“

Nehogy egy ilyen rövidlátó fiú kárt tegyen magában (Marcell Mihály: »A bontakozó élet«-ben későbbi időkre kihatónak mutatja az ilyen ifjúkori visszaéléseket), hát rá kell szoktatnia magát mindenkinek bizonyos állandó elfoglaltságra. Azok sorában F. W. Foerster a kézimunkának és ügyességnek megbecsülhetetlen értéket tulajdonít, a legdurvább munkától a zenéig. Természetesen azon kell lennie, hogy az a munka, amelyet végez, kösse is le a figyelmét.

Kezdj buzgón s már sokra menél ; halad, aki megindult ;
Mig sárban fetreng a henye, gyáva erő.
Láttad-e folytában özönét a szöke Dunának :
Kis forrásból jó s végre hajókat emel.

(Vörösmarty)

Bele kell feledkezni, valósággal beletemetkeznie a köteles vagy önként vállalt elfoglaltságba, akár egy gyerek. Így azután nem veri le a gonosz a lábáról. Általában vigyáznia kell, különösen egy elzárkózásra hajló fiúnak (az ilyen szerencsétlen vadóc módjára minden társaságot elkerül), hogy sohase maradjon magára a kísértéseivel, hanem ellenkezőleg: emberek közé meneküljön azok elől. Természetesen utalok arra is, hogy rossz gondolatait kerülje úgy, mintha vipera-tojást látna: tapossa el és meneküljön gondolataival más, veszélytelen területre (l. Nagy—Matyasovszky: A lelkiélet könyve). Hogy ez a terület egy kedves foglalkozás, sportág, siker emléke, könyv vagy embertestvér-e, azt ő tudja legjobban. Erre is alkalmazható Néri szent Fülöp azon elve, hogy minden meg van engedve, csak bünt nem szabad elkövetni. Újra, meg újra nyúljon ilyenkor az írásbafoglalt és a zsebébe tett mottóhoz és olvassa el azt a jelmondatot, melyet a Szentírásból, vagy valamelyik más könyvből kiírt aznapi megvalósításra: erénygyakorlatnak. A Szentírás nem kertel, hanem fejbevágó szókimondással teszi a baj gyökerére a fejszét, midőn erről szól. Például a kolosszaiakhoz írt levélben: »Sanyargassátok tagjaitokat, melyek földiek; irtsátok ki a paráznságot, tisztatlanságot, bujaságot a gonosz kívánságot és a kapzsiságot, mely nem más, mint bálványimádás (3, 5).« Nos a pillanatnyi érzéki érdeket nem szabad bálványozni, különösen akkor nem, amikor az a fejlődő szervezetnek mérhetetlen kárára van a legtöbb esetben, hiszen az élet nedvei az agyvelőnek és az idegzetnek a kiépítésére valók, tehát a fejlődést, a férfiasodást szolgálják.

Reggelenként tegye föl magában, hogy a nap folyamán nem fog bünt elkövetni, hogy testét egy bizonyos hititok, vagy valamelyik szentnek a tiszteletére meg fogja szentelni. Elég, ha csak egy-egy napra teszi ezt föl magában. Stanley afrikai utazó írja, hogy az őserdő óriási akadályai előtt azért nem rettent vissza, mert mindig csak az: az egy fát tartotta szem előtt, melyet éppen el kellett hártania útjából. Ilyen, rövidebb időre szóló, akaraterősítő mondások: Goethétől: »Nur heute, heute nur: lass dich nicht fangen, So bist du hundertmal entgangen« (Csak ma, csak ma ne essél törbe, megmenekszel így hosszú időkre!) »Az igazi szabadság: úrrá lenni önmagunk fölött« (Herczeg Ferenc). »Volenti nihil difficile« . »Légy ura akaratoznak és rabja lelkiismeretednek!« »Uralkodni a pillanaton annyi, mint uralkodni egész életünkön.« »Annaira vagy szabad, amennyire uralkodol magadon.« (A három utóbbi Marie v. Ebner—Eschenbach osztrák íróő

aforizmái közül való). »Geniessen macht gemein« (Goethe), Téth Tíhamér egyik művében bizonyára rátaláltál a t-re (t. t. t.: több telik tölem!) Mindezeknél azonban többet mond a szentírási szó: »Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent«, »Ifjú, mondom neked, kelj föl!« »Ha nem álltatok vérig ellen, semmit se cselekedtetek«. »Drága áron vagytok megváltva. Dicsőítétek és hordozzátok Krisztust testetekben...« »A test nem a paráznaságért, hanem az Úrért van« (Szt. Pál 1. Kor. 6. feje.) »Akik Krisztuséi, testüket megfeszítették a vétkekkel és kívánságokkal együtt.« — A szemérmertlenség démonán aratott győzelmeit jegyezze bele lelki naplójába. (Müller Lajos: Általános és részleges lelkiismeret-vizsgálás.) Többek között Franklin Benjamin és Széchenyi István gr. is vezettek ifjúságuk idejétől önnevelési lelki naplót. Franklin később 12 erény gyakorlását tűzte ki hónapról-hónapra.

A szentírási passzusokat még szaporítani lehetne, részint közvetlenül magukból a szent íratokból, részint pedig az egyházatyáknak ezekhez fűzött magyarázataiból. »Egy pillanatig tart a gyönyör, örökké a kín.« (Szt. Ambrus.) »Potius mori quam foedari.« Inkább meghalni, mint bűnnel bemocskolni. (Keresztes Szt. Pál.) Talán ezeknél is hatásosabb Szt. Fülöpnek következő szemléletes hasonlata: A nemiséggel való visszaélés hasonlít ahhoz a szoborhoz, melyet egy renaissance-kori fejedelem egyik ellenségének, látszólag ajándékba, valójában annak megsebesítésére készíttetett. Ez az elmés készítmény egyik kezében ízletes gyümölcsöt kínált, de ha valaki ezt a kézből ki akarta venni, akkor egy bonyolult szerkezet útján a másik kéz törrel feléje dőlt, »Méreg a bűn; a vért gennyé változtatja, az arcot eltorzítja, a szerveket elfásítja... Nagy mértékben szörnyekké változtatja az embereket, vagy megrothasztja testüket... Órangyala tenyerébe hajtja fejét és sir...« »A tisztátalanság megőrli a komoly törekvést és tanulási vágyat.« (Prohászka.)

Arra kell törekedni, hogy kísértés idején a józan belátás, tehát az értelem szavát is hallja meg a fiú, ne csak a vak érzelmét. Tehát ekkor tegye föl a kérdést: »Quid hoc ad aeternitatem?« (Szt. Alajos). Vagy úgy, ahogy egy katolikus indián törzsfőnök felelt annak a lélekkufárnak, aki hitétől el akarta tántorítani: »Adj annyit, amennyit a lelkem ér!« Nincs a világnak az a pénze, amelyik fölérne a lélekkel. De olyan érzéki élvezete sincsen, amelyik a lelkiismeret tisztaságával és nyugalomával felérne. Szt. Norbert mondja: »Ezer földi világ minden gyönyörűsége nem ér föl a jó lelkiismeret és az őszintén vallásos szív békés nyugodalmával; ezer világ nem ér annyit, mint a fegyelmet szerető tiszta lélek.« (Stuhlmann P.: Az ifjúság lélektana). A pillanatok szerencsétlen rabja tartson készenlétben támadás esetére más megfontolásokat is. »Undok a pocsolyában, a bűn-fertőben fetregő ifjú, aki leszakítja a liliomokat, amelyeket lelkes, gyöngéd kezek és harmatos szemek őriztek« — panaszolja Prohászka. Akire inkább egészségi érvek hatnak, az szívlelje meg a következőket: az osloí (krisztániái) egyetem orvosi karát megkérdezték, vajjon van-e hátránya a szűztisztaságnak. Erre a kar ezt felelte, hogy olyan bajt nem ismer, amely a tiszta életből eredne, ellenben számos olyant, melyik a kicsapongásnak a következménye. (Idézi Walter János: Liliom a viharban c. füzetében.)

Jó szolgálatot tehetnek a következő velős mondások is: »Sustine et abstine« (»Tűrj és tartóztasd meg magad!« — a stoikusok mondása.)

»Stirb und werde!« (Egy alsóbbrendű dolognak meg kell semmisülnie, hogy egy felsőbbrendű ki tudjon alakulni. Goethe gondolata). »Ha férfi vagy, légy férfi, s ne hitvány gyöngé báb!« (Petőfi). »Tiszta e kebelnek mélye, égi kéz lövelt beléje lángokat. És e lángok tisztán égnek szent oltárán az erénynek, szeplőtelen szív alatt!« (Petőfi). »Amenyinyi önmehtagadás, annyi haladás az erényben« (P. Szt. Vince). »Lélek törvénye: harcol, aki hős«. (Sík Sándor: »Törvény« c. verséből). Hasonló gondolatokat találni Székely Lászlónak: »Kiáltás a tiszta férfi után« c. versében is. »Aki azt mondja, hogy tisztán élni nem lehet, az nemcsak gyáva féreg, aki akarni nem akar, hanem hittagadó is, tagadja ugyanis az erkölcsi törvényt és az isteni akaratnak észszerűségét s helyes célszerű voltát« (Prohászka: »A szent tisztaságról«). »Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget« (Vörösmarty). »Der Wahn ist kurz, die Reu' ist lang!« (Schiller). »Du kannst, denn du sollst« (Immanuel Kant). »Der Geist will, der Körper muss« (Goethe). »Minden egyes győzelemmel nő az erőd« (Franklin). »Quanto fà, tanto sà« (ass. Szt. Ferencről, sokszor idézi Prohászka). Ha itt-ott elfogná a csüggedés, bátorítsa magát azzal a mondással, amellyel egy tót fiú törte magát egyre följebb, egészen az egyetemi katedráig: »Fortior ego!« Egy pedagógus írja: »Aki kívánságot elégít ki, cselekedetet arat; aki cselekedetet vitt végbe, szokást arat; a megszokás második természetünké válik. A jellem pedig boldogságunk, vagy boldogtalanságunk alapja.« (Szuszai A.: A jellem útja.) Nos, próbálja meg ennek a megfordítottját. Tapasztalni fogja, hogy a ki nem elégített kívánság egyre kisebb erővel újítja meg az ostromot. Így a győzelmes ellenállás gyöngíti a támadó fél önbizalmát és erősíti a védekezőét. Hány csatát nyertek meg a seregek azért, mert győzni akartak. »Ami nem vág földhöz, az megerősít« (»Was uns nicht niederwirft, das macht uns kräftiger«) — mondja egy német bölcselő. »El fogjuk-e veszteni ezt a csatát?« — kérdezték Kutuzov tábornoktól. »Ha gondoljuk, hogy elvesztjük, akkor félig már elvesztettük« -- felelt. Hát bízzék a győzelemben és ez a hite meg fogja acélozni az akaratát! Ha itt-ott megújul a támadás, meneküljön, ha nem is tud elmenni éppen arról a helyről, de legalább arról a szellemi területről egy másik, veszélytelen zónába, a régi bevált elv szerint: »In fuga salus.« Ilyenkor hasznos és nem szégyenletes a futás. »Erényt szeretni, büntől félni a fiatal korban: egybeesik a tiszta étellel« (Prohászka). Kerülje eddigi bukásainak nemcsak a színhelyét, hanem még azok gondolatát is. Puska-aporos torony az ifjú szív. Ennek közelében nem szabad tüzzel játszani. Erre is áll a goethei megállapítás: »Az elsőnek ura vagy, a másodiknál talán már béklyóba vagy verve.« Gondoljon a férfias ellenállás sok-sok példájára. Hány névtelen hőse van a szűztisztaságnak, aki a vér megfélékezésével tesz hitet a VI. parancs megvalósíthatása mellett. Mikor a magyar réaliskolások 1933. szeptember 10-én a Szentatya elé járultak, Szt. Péter utóda e szavakat intézte hozzájuk: »Ifjak vagytok, magyarok vagytok, diákok vagytok. Ne vegyétek le szemeteket egész életetekben át arról a csodálatos példaképről, mely egy évezred óta mutatott utat az ifjaknak: Szt. Imréről. Az Úristen a magyar ifjakat tüntette ki azzal, hogy saját nemzetük életében szemléltetik az ifjúság legszebb példaképét. Igyekeznetek kell, hogy méltók legyetek erre az isteni küldetésre!« Légy élő ereklyetartója Szt. Imrének! A háború alatt egy P. K. nevű fiatal tiszt egy hadikórházban súlyos sebeibe belehalt.

Búcsúlevelével édesanyjának azt a fehér nyakkendőjét is hazaküldte, melyet egy lelkigyakorlat óta, mint a lelki tisztaság jelképét viselt, majd a háborúban hátizsákjában őrzött. »Si potuerunt hi, quare non tu?« — Prohászka ezt ajánlja: »Én mélységesen meg vagyok győződve, hogy én mindenkor és mindig tisztességes és jó erkölcsű ember lehetek s rendületlenül bízom abban, hogy Isten megsegít rá, ha én is úgy akarom.« Tehát: Akarni kell a jót. »Az erő akarat, mely előbb vagy utóbb, de diadalt arat« a jó Isten segítségével. Rágja át magát ez a fiú néhány idegnyelvű versen is. (Pl. Lenau: Einem Knaben, G. A. Bürger: Männerkeuschheit, stb. stbeff. Általában olvasson hasznos és a figyelmét lekötő érdekes könyveket.) Már Szt. Jeromos írja: »Ama studia litterarum et peccata carnis non amabis«. Persze, nem regényekre gondolok elsősorban, legkevésbé léha tartalmúakra. Van annyi érdekes utleírás, korrajz és ismeretterjesztő egyéb könyv, hogy bőven válogathatsz bennük. Ma már az idegen nyelvek gyakorlására is megtalálták a vonzó útát és módot. Busch: »Max és Moritz« duumvirátusa világszerte ismert szemfüles figura lett. A latin nyelv begyakorlására a »Juventus« c. lapon kívül pl. Láng E: Gallus, a német nyelvbeli haladásra szolgál P. Kräher: Heiteres für Deutschlernende; francia szellemességeket ad elő a Zweisprachen-Bücherei: Das ist gelungen c. kötet, Carion: Passe-temps, stb. A firenzei Pitti-képtár egyik termének mennyezet-freskója (gondolom: »Pallas-terme«) ezt a felíratot viseli: »Pallas adolescentiam a Venere avellere studet.« Csakugyan igaz, hogy a komoly tanuló eltereli a figyelmet a nemi bűnről, sőt a vele gondolatban való foglalkozásról is. Bele kell vonni ezt a fiút társas játékokba, sétákba, a tenniszezésbe és egyéb társas szórakozásokba, hogy szegény feje magára ne maradjon sok-sok veszélyes gondolatával.

Még egyet! Ha itt-ott minden jó szándéka mellett is elesik — elvégre orvtámadásoknak bárki, bármikor ki lehet téve, — ne hagyja el magát. »Hamlet«-ben olvassuk: »Csak egyszer légy ura magadnak! Ez erőt ad további megtartóztatásra: még a természet bélyegét is megváltoztatja, s csodálatos erővel űzi ki az ördögöt.« Higyjen a szentírási igének: »Álljatok ellen a gonosznak és el fog futni tőletek!« (Szent Jakab levele).

Befejezésül és egyben buzdításul közlöm egy mélyen szántó könyvnek (Tissot—Uhl: Hibáink megjavításának művészete) idevágó tanácsait: »Ha elestünk, mindent inkább veszítsünk el, csak bátorságunkat, reményünket és jóra való törekvésünket ne...« »A gyöngesség nem olyan nagy baj, ha kitartó bátorság lépésről-lépésre támogatja...« »Semmiképen sem kell kedvét veszítenie, hanem nyugodt bátorsággal ragadja meg az alkalmat és viselje lelkének gondját, hogy kigyógyuljon bajából, amit az ütközet hevében szerzett« »A bűnös újítsa meg mindazon jó föltételeit, melyeket megjavulása előtt tett s jóllehet, tapasztalta, hogy minden elhatározása ellenére is megmaradt itt-ott tökéletlenségeiben, nem szabad azért fölhagyni megjavulási szándékával és Isten segítségébe vetett bizalmával.« Így írnak nagy lelkivezetők a bűnökből való kilábolás nehézségeiről és azok elhárításáról. Tehát el ne felejtse Goethe szavát: »Mut verloren, alles verloren.« Ha egy Fénelon tizenhatszáz évvel ezelőtt írt a dauphinnek szánt »Télémaque«-ját, lát megrögzött hibákkal és rossz szokásokkal szemben se szabad letenni a javulás reményéről. (v. ö. Fassbender: Wollen eine königliche Kunst;

Georg Buschan: Vom Jüngling zum Mann. Marcell Mihály: »A kemény parancs« és »Esto vir!« (St. v. Dunin—Borkowski S. J.: Reifendes Leben. Ein Buch der Selbstzucht für die Jugend.)

Fiúk és leányok.

„Tiszta legyen a leány, mint a virág,
tiszta legyen az ifjú, mint a villamos napsugár“
(Prohászka.)

Kedves Ifjú! Azt hiszem, régen várod, hogy mikor írok a leányokról és a velük szemben kötelező magatartásról. A régi jó időkben, a mai fiatalságtól annyira lemosolygott »garde de dame«-rendszer korában csak az elsőről, a leányokról kellett külön szólni, mert a velük való viselkedést az általánosan bevett társadalmi, lovagiasságot parancsoló illemszabályok félreérthetetlenül szabályozták, amelyeknek veleje az volt, hogy négy szemközt nem találkozhatott nagyobb fiú és leány. Ti, mai fiatalok, ezen a naivnak vélt óvó intézkedésen természetesen fölényes, nem egyszer a szabadság leplebe bújtatott szabadossággal teszitek túl magatokat a szalónban, a táncteremben, az utcán, a szórakozóhelyeken, sőt a sport: a napozás, és fürdés, és főképen a testápolás leple alatt folyó testiség-felszabadítás helyén, a strandon is. Hogy ez a Nacktkultur mennyi lelki kultúrát tett már és tesz még tönkre, azt mi, öregebbek tudjuk. De hogy Ti, fiatalok is valamikor a mi ósdiinak mondott álláspontunkat fogjátok felnőtt korotokban vallani, azt egész biztosra veszem. (l. Mécs László: »Levél egy szexuál-forradalmárhoz« c. versét.)

Ma, az örök probléma, a lobbanékony ifjúságnak egy magasabb erkölcsi és természeti rend zavartalan és a családi életben Isten teremte szándékait néző cél érdekében szükséges megóvása és ennek lehetősége rendkívül megnehezedett. Nem mondom nektek újat, ha megállapítom azt, hogy a krisztusi erkölcs újra meg újra veszélybe jut a kalandvágyó fiúk és nem kevésbé kalandvágyó leányok részéről, nemcsak minden idők főkisértése, az emberi természet rosszra-hajlása miatt, hanem a nő nem egy részének könnyűvérű magaviselete és ruházkodása miatt is, melyet rövidlátó szülők a test-ápolás örve alatt megengednek, és féktelen tekintetű fiúk szépnek tartanak. No de, mi nem fogjuk föltartóztatni vagy más irányba terelni tudni azt a piszkos áradatot, mely nem egyszer valósággal levezető csatornájává aljasítja le egy-egy fürdőhely strandját és annak kapcsolt részeit. Neked, Kedves Ifjú, ebben az erkölcsileg fertőzött légkörben egy a kötelességed: úgy viselkedni, hogy ez a frivol légkör se lelkedjen, se testednek ne legyen kárára. Attól tartok, hogy máris hallom a látszólag kézen fekvő teletet: »Castis omnia casta«, amint szent Pál írja Titushoz írt levelében, hogy a tisztalelkűeknek minden tiszta. Nézz csak körül egyszer nyílt szemmel egy strandon, vagy sport-nézőtéren! Csinálj titokban plusz és minusz jegyeket a nézők nyugodt és szenvedélytől égő tekintete szerint. Ha csak kétszer annyi pluszt írhatasz (sine ira et studio!), hát akkor elismerem, hogy mi öregebbek már elfogultak vagyunk a Ti új n. ártatlan (?) kedvteléseitek elbírálásánál, elismerem, hogy kikoptunk az élethől, mely már — mint Ti gondoljátok — a nemek állandó együvé eresztésével annyira megnevelte az embereket, hogy már a serdülést

korában nem gondolnak a nemi különbségre, amit Fr. W. Foerster pedig a megneveltség kritériumának tart. De ha nekem van igazam, — a nagyszámú mínusz jel miatt, — akkor légy hős és ússzál az ár ellen, (Mécés László: »A pisztrángok« c. versére utalok újra) és merj a fiúkkal a leányoktól időben, vagy helyben elkülönülten fürödni s napozni. Az ördög nem alszik! Goethe gondolatát alkalmazd erre is: annak, aki a lejtőre lépni készül, azt az egyszerű szabályt kell tudnia, hogy csak az első lépésnek ura igazán, a másodiknál (talán akarata ellenére is) szabad, a harmadiknál rohan és a negyediknél már el is bukott. Sapere aude!

Gárdonyi, a fiai számára végrendeletnek szánt »Földrenező szem« című művében azt írja, hogy minden nőben az anyát kell nézni és látni. Egy gyermekes nőben a tényleges anyát, aki életveszéllyel hozta gyermekét a világra; a lányban a leendő anyát, talán éppen a Magad, testvéred, barátod, rokonod, ismerősöd leendő gyermekeinek anyját. Szabad-e letörölni egy virágról a hímport, nemhogy szabad volna a sárba taposni? Szabolcska írja a leányról: »az a fény homlokán, szemében üzenet volt a mennyből, hogy maga ellen védjen!« Hát vedd észre ezt az üzenetet a leányok tekintetében — úri leányok és cselédleányok egyaránt Éva leányai és Szűz Mária képmásai — és botlás nélkül fogsz járni ezen a rendkívül sikamlóssá vált talajon, amelyet a hibásan magyarozott nő-kérdés, a »modern nő«, a »dolgozó nő«, a »felszabadult nő«, a »napozó nő« és egyéb harsonázott jelszóval sokak félrevezetésére táltak fel felelőtlen, holdkóros elméletek, és amelyekből aztán elbódult egy egész nemzedék — az öregek majomszeretete folytán. Még egyet! Goethe írja valamelyik regényében: »Man erziehe die Knaben zu Dienern die Mädchen zu Müttern, so wird es überall wohl stehen.« Ez az! A fiúkat neveljük (Teneked már azt is lehetne írni: a fiúk neveljék magukat) szolgálatra: egy hivatás és egy eszmény szolgálatára, a leányokat pedig neveljük a családi élet számára, a leendő anyaság szempontjai szerint. Egy lovagkori felfogás szerint annál többet ér az ifjú, minél előkelőbb urat szolgál. Hát szolgálj, akármilyen lesz is majd a kenyeret adó pályád, Krisztus királyt és tartsd meg az utolsó betűig az Ő parancsait, nem feléből-harmadából, mint ahogy ma nagyon sokan teszik, ne úgy, hogy Krisztus katonáinak tartják magukat, jóllehet a nemiségüket pogánynak hagyják meg (a szentatyák szerint, ahány bűnt türünk meg, annyi a bálványunk!), hanem légy a már Sokratestől hangsúlyozott elv szerint az, aminek látszani akarsz: ifjú szívvel, de férfi fővel és korral Christophoros, Krisztus hordozó! A leányokkal szemben pedig alkalmazd Rodin szobrász mértékét: »La femme c' est le Graal véritable. Elle n' est jamais plus belle que dans l' agenouillement; les Gothiques y ont pensé. L' église extérieurement est une femme agenouillée.« Hát a térdelő, a vallásos életet élő, az Úristen szándékait elismerő leányban lásd azt a valakit, aki a leendő családi élet boldogságának grál-edényét érintetlenül hordozza most, hogy majd az Úr akarata szerint ideális családjára lehessen, mint a Szentírás mondja: »Azt akarom, hogy a fiatalok férjhez menjenek, gyermekeket szüljenek, családanyák legyenek és az ellenfélnek a megszólásra semmi alkalmat ne adjanak.« (Szt. Pál: Efez. 5. f.) Még hadd írjon ide ugyancsak Szent Pálnak egy figyelmeztetését: Senki ne ámítson el titeket hiú beszédekkel... ne legyetek oktalanok,

hanem értelmesek abban, mi az Isten akarata (Ef. 5.); nem hívott minket az Isten tisztátalanságra, hanem szentségre.« (1. Thess. 4. feje.) Ne hivatkozzatok, Ti fiatalok, a régi jó idők mondására, amellyel egy szigorú erkölcsű kor a túlzásból eredő gyanúsítás ellen védte a nőt: »Honny soít qui mal y pense!« Ma, sajnos nem az optimisták, hanem a pesszimisták tábora van növekedőben, annyira reájuk cáfoltak már nem egyszer a tények.

Húgodnak is, barátnőinek is, Neked is, barátaidnak is jelmondatnak ajánlom (mutatis mutandis), Walter von der Vogelweidének a középkori németység erkölcsi tisztaságáról írt sorait: »Züchtig ist der deutsche Mann, deutsche Frau'n sind engelschön und rein.« Legyen tiszta erkölcsű minden ifjú és férfiú, angyalian tiszta minden nő! Akkor ezek példájának és boldogságának láttára majd hozzájuk hasonló, ég felé szárnyaló galambok szeretnének lenni azok a libák is, amelyek nemcsak belegázolnak a pocsolóba, hanem ott szemlátomást még jól is érzik magukat.

De szeretném hinni, hogy nem tekinted ideálnak a sportladyt sem. Amit a fiúkkal kapcsolatban írtam a sport-túlzásról, azt sajnos fokozott mértékben a fiús leányokra vonatkozólag is feantartom. Ha már a fiúkat is annyira rabul tudja ejteni a sportszenvedély, hogy — mint mondani szoktuk — még az Istennek sem hajlandó fékezni a hevét, (a fiúk egy része a vasárnapi fürdőzés és mérkőzések miatt még a misehallgatást is elmulasztja nálunk), hát mit gondolsz, mit fog csinálni egy babérra vágyó (nem a levesbe valót értem!) amazonlelkű feleség egy helyi vagy országos kerületi bajnokság eléréseért? Ne feledd: »Quod mulier vult, valde vult.« Prohászka (A félszepségek c. cikkben) nem hiába vonul ki a nőiességet, a női hímport letörő modern irányzatok ellen. Néhány sort kiírtam belőle — az aranyifjúság okulására: »Szent Pál a pálmát az olyan nőknek nyújtja, akik ott-honülők, mert nagyon jól tudta, hogy az otthon a társadalom tükre, hogy a családi szeretet s kötelesség az előttünk legdrágább javaknak legszilárdabb biztosítója. De Maistre grófnak volt egy nagytehetségű leánya, aki panaszkodott, hogy a nők elzártan, a nyilvános tevékenységtől távol rejtegetik tehetségeiket. De Maistre úr egy gyönyörű levelet ír a leánynak, melynek néhány szava is elég, hogy bámulatra ragadtassunk. »Öletekben nő fel az Isten remekműve, az ember, s Te panaszkodol, hogy szűk a ti teretek.« Egész asszonyokat kívánunk: egészeket, a keresztény családi, nőies erényekben, — egészeket, milyenekről Tompa Mihály ír: »Azon nemes tulajdon, ó nők, mely titeket tisztelteké, a kis körben oly nagyokká téssen; mely körületek varázskört alkot, mindent fénybe és boldogságba borít, a nemes tulajdon: a nőiesség! Említi azután Cornéliát, aki ékszerei helyett gyermekeit mutatja, a weinsbergi nőt, kik legdrágább kincsükként férjükkel és magzataikkal vonulnak ki az ostromlott várból. »Látni ezeket a dicső női jellemeket: megragad, föllekesít, tiszteletre buzdít, szemünket könnyel, szívünket irántuk szeretettel tölti el.« Talán azt mondjátok erre: ezek a nagy emberek asszonyokról és nem leányokról írnak. Igaz. De ezek az asszonyok leányok voltak, fegyelmezett, izzig-vérig leányok, akik érintetlen leány-voltukat és korukat a Teremtő szándéka szerint a leendő anyaságra nevelték és sport-térnek a lemondást, a visszavonulást, a házimunkát tekintették, nem pedig, — mint

ma sokszor történik — a nyilvános fellépést a porondon, a fiús izomerősítést a vívástól a diszkoszdobásig. Ne értsetek félre! Nem akarom a leányokat a nekik való testedzéstől eltiltani. Joguk van a levegőhöz, a napsugárhoz és a vízhez, akárcsak a fiúknak — servatis servandis, a túlzások kizárásával — szárazon és vízen egyaránt! A sok közül csak egyre mutatok reá: az egyre terjedő nuditásra. »Ez — írja Verebélyi Tibor, a Pázmány Péter Tudományegyetem professzora — kezdődik azzal, hogy a bölcsős gyermeket edzés címén félmeztelenül teszik ki az időjárás viszontagságainak; folytatódik a strandok vidékén, és tetőfokát éri el a lassan tért hódító meztelen-kultuszban. Az egészség szempontjából a mi éghajlatunk mellett egyiket sem tartom jogosultnak. A parti fürdőkben üzött túlságos lesülés, különösen a fiatal korban, határozottan hátrányos. A lesülés festékanyaga vérpusztulásból származik, ami kis mértékben annyira megtámadhatja a szervezetet, hogy a vérpótlás lehetetlen. A Nacktkultus-ról az a szilárd meggyőződése, hogy az erkölcsi szempontból súlyos zavarokat okoz, mert következetes keresztülvitele lehetetlen, már pedig, ha nem következetes, akkor olyan sexuális ingerrel jár, amelyre nincs szükség.« Hozzátehetjük: nemcsak szükség nincs rá, hanem a serdülés korában a hormonok harmónikus működése szempontjából veszélyesnek kell minősítenünk. Éljen a nő a mainál visszavonultabb életet. Mécs László írja:

„Vannak nők, kiknek szépség-lova
Versenyekben nem fut díjat nyertem,
Tündérlő, de nem megy sehová.
Rejtve szánt a kis családi kertben.“

Alkalmazzuk a leányokra egyenkint és összesen Heine: »Du bist wie eine Blume« kezdetű versét a maga egészében — egészen a versvégi imádságig: hogy Isten tartsa meg a virág hímportát oly tisztán és érintetlenül, akár anyáink és nagymamáink korában, a maguk becsületének öregbítésére, jövőbelijük örömére és az emberiség áldására. Fiúk és leányok gondoljanak Segantini híres képére: »Az életforrásra!« Egy ragyogószemű fiatal pár, kéz a kézben a forrás felé tart, melynél egy angyal áll őrt. Fehér szárnyai még a háttérrel alkotó szüzi-fehér havas érintetlenségénél is tisztábbak. Elég lesz talán, ha annyit fűzök még hozzá kiegészítésül, hogy az életforrás örök, a magas égbe vesző gondolatokra utal, és valóban angyali védelemre szorul az emberi, különösen az ifjúkori gyöngeséggel szemben. Váltig egyet hangsúlyozok: »Neveljük a fiúkat szolgálásra, és a leányokat a leendő anyaságra, és minden rendben lesz« — mint Goethe mondja. A megtartóztatáshoz merítsenek erőt istenes gondolatokból! Szent Ágoston azt írja pl.: »Valóban méltányos, hogy az alattvaló alárendelje magát a fölebbvalónak, hogy az, aki a maga alatt állót alárendelve akarja látni, a maga részéről is vesse magát, annak, aki fölötte áll. Hódolj meg a rend előtt, és keresd a békét. Te az Istennek, a test pedig Teneked! Mi volna igazságosabb ennél? Mi szebb? Te a fölöttesednek, az alantas pedig Teneked! Szolgálj annak, aki teremtett Téged, hogy szolgáljon neked mindaz, ami éretted teremtett. Mert vigyázz! A sorrendet nem úgy értelmezzük és ajánljuk: neked a test és Te az Istennek! hanem: Te az Istennek, a test pedig Teneked! Ha tehát elhanyagolod az előb-

bit, nem fogod elérni soha az utóbbit. Ha nem engedelmeskedel az Úrnak, meg fog kínozni a szolgálka.« Nos ez a szolgálka, mint Prohászka mondja, — jó szolgálka, de igen kegyetlen zsarnok, ha valaki a nyakára ülteti.

Helyezkedjetelek bele — fiúk és leányok — az Úristen gondolataiba (»Nem hívott Ő minket tisztátalanságra, hanem szentségre a mi Urunk Jézus Krisztusban« 1. Thessz. 4. 7.) és akkor helyzeteken lesz a szívetek és eszetek, és meg fogjátok találni az egymással való érintkezésben a mai meglazult erkölcsi felfogás közepette is azt az erőt, mely a gyarló emberi akaratot megedzi, akár a fenyőszálfát, úgy, hogy a lagunák városát, a világ csodáját, Velencét elbírja. Ha azonban ki van kezdve az a szálfá, sajnos, még önnön terhét se bírja meg. Vigyázatok érintetlenségtekre! »Lélek szerint járjatok és a test kívánságait ne teljesítsétek!« (Gal. 5. 16.) Elolvasásra ajánlom Mécs Lászlónak: »Vannak nők;« és Sik Sándornak: »Asszonyok« című költeményét. — Elmékedjetelek gondolataikon!

Jövőd.

„A kémia fontos, az Úristen fontosabb,“

(A kairói egyetem felirata.)

Kedves Ifjú! A klasszikus ókor egyik legtanulságosabb elbeszéléssel kezdem a jövődről szóló leveletemet. Ezt a gyönyörű parabolát Sokrates, az ókor legnagyobb pedagógusa, Prodikos szofistának az ajkaira adja. Jelen alakjában Xenophon tollából való (jórészt Némethy Géza fordításában). Szól pedig a következőképen: »Mikor Herakles gyermekkorából ifjú korába lépett, mikor már az ifjak önállóvá válnak és megmutatják, vajjon életükben az erény útjára fognak-e térni, vagy a bűnére, kiment a magányba és ott leült, miközben azon tanakodott, melyik útra lépjen. Akkor úgy tűnt fel neki, hogy két magas természetű nő lépett hozzá. Az egyik széptermetű és előkelő természetű, testét tisztaság fedte, szeméit szemérmesség, megjelenését szerénység ékesítette, ruhája fehér volt. A másik pedig a kövérségig és lágy-ságig táplált, testbőre, hogy fehérebbnek és pirosabbnak tűnjön föl, ki volt pirosítva, önmagát nézegette, sőt azt is figyelte, vajjon őt nézegeti-e valaki. Amint Herakleshez közeledtek, ez az utóbbi megelőzte a másikat és így szólt Herakleshez: »Amint látom, Herakles, azon tűnődöl, hogy melyik élet-útra lépj. Ha engem választasz társadnak, a legkellemebb és legkényelmesebb úton foglak vezetni. Ami csak gyönyört nyújt, azt mind meg fogod ízlelni, a kellemetlenben pedig nem lesz részed... Ha pedig gyanúd ébredne föl valaha az iránt, hogy ez előbb-utóbb el talál fogyni, ne félj: nem kell testi-lelki munkával és fáradsággal ezt megszerezned, hanem — föltéve, hogy nem válogatsz az eszközökben, -- te fogod lefölni azt, amiért mások fáradoztak. Mert én párthíveimnek megadom az engedélyt arra, hogy mindent javukra fordítsanak.« Herakles ennek hallatára ezt kérdezte: »Ó, nő, mi a te neved?« Ez pedig felelte: »Híveim Boldogságnak, elleneim pedig Bűnnek hívnak.«

Ebben a pillanatban odaért a másik nő is és így szólt: »Én is eljöttem hozzád, Herakles; ismerem szüleidet és kiismertem természetedet, miközben nevelésedben közreműködtem. Mindennek alapján remé-

len, hogy ha énvelem térsz egy útra, egyhamar szép és nemes dolgokat fogsz végrehajtani, de meg jómagam is így még nagyobb becsületet fogok vallani. Én nem hitegetlek gyönyörök elő-ízével. Ellenkezőleg: őszintén feltárom a valót, amint az istenek rendelték. Ők bizony semmi jót és szépet nem juttatnak az embernek veritékes munka nélkül. Ha azt akarod, hogy kegyesek legyenek, akkor tisztelned kell őket; ha azt akarod, hogy barátaid szeressenek, barátaiddal kell jót tenned; ha azt kívárod, hogy egy állam becsüljön meg, akkor használnod kell az államnak; ha az egész görögség előtt tekintélyben akarsz állni, akkor bizony rajta kell lenned, hogy az egész Hellasnak hasznára légy, ha azt akarod, hogy a föld bőséges termést hozzon, akkor azt meg kell művelned; ha azt hiszed, hogy állat-tenyésztésből kell meggazdagodnod, akkor legyen gondod a nyájakra; ha azt akarod, hogy háborúban legyen hírneved, barátaid megmentése és ellenségeid legyőzése árán, akkor előbb meg kell tanulnod a hadvezetés fogásait a hozzáértőtől és ebben gyakorolnod is kell magadat, ha izmos testű akarsz lenni, akkor testedet arra kell szoktatnod, hogy a léleknek engedelmessédjék és veritékes munkával kell edzened.«

Ekkor a Bűn közbe vágott: »Látod, Heraklesem, milyen vesződéses és hosszú utat mutat neked ez a nő a boldogság felé! Én bizony rövid úton viszlek el oda.«

Az erény azonban így szólt: »Te szerencsétlen, ugyan mi jóban van részed? Ismersz-e egyáltalában valami kellemest, holott azért nem akarsz megdolgozni? Te, aki még a kellemesre irányuló vágyat se várod be, hanem betelsz vele, mielőtt megkívánod: hiszen előbb eszel, mintsem megéheznél; előbb iszol, mintsem megszomjaznál; hogy jóétvágyad legyen, szakácsokat hajtasz föl; hogy jóízűt ihass, drága borokat keresel és nagy utánjárással behűtteted; hogy jóízűt alhass, nemcsak lágy derékaljakat használsz, hanem ringó készüléket is az ágyban, hiszen nem is a fáradtság miatt alszol, hanem semmivétekből. Halhatatlan létedre ki vagy taszítva az istenek társaságából, az emberek meg éppenséggel megvetnek. A legjobban eső dicsőretet: a magad dicsőretét még sohasem hallottad, aminthogy nem láttad a legkellemesebb látványt sem, t. i. valami szép alkotásodat. Ki is hinne neked, ha valamit mondasz? Ki segítene, ha megszorulsz? Merne-e józan ember csak egy is, a társaságodba tartozni? Legfőlebb azok, akik ifjú korukban testileg kimerültek, öreg korukban pedig lelkiileg eltompultak; akik fiatalon kivenve-kivenve ugra-bugrálnak, öregkorukban pedig kiszva vonszolják magukat, szégyenérzettel telten, amiatt, amit elkövettek és nyögve azt, ami most a vállukat nyomja; ifjan: dínom-dánom, öregségükben: szánom-bánom.

Én azonban egyaránt együtt vagyok az istenekkel és a jó emberekkel. Nálam nélkül se isteni, se emberi szép dolog nem jö létre. Mindenki előtt, aki valamirevaló, becsületedem van, akár isten, akár ember az illető. Szeretett támogatója vagyok a művészeknek, hű öre a ház urainak, jóindulatú segítője a cselédségnek, biztos szövetségese a háborúban és legjobb barát a társas együttlétben.

Híveim az ételben és italban való mértékletesség emberei: addig várnak, míg megkívánják. Álmodok kellemesebb, mint a dologkerülőké; és ha éppen félbe kell szakítaniok, nem bosszankodnak azon, és nem is mulasztják el dolgukat miatta. A fiatalabbak örülnek az öregebbek

dicséretének, az öregebbek viszont örülnek a fiatal nemzedék megbecsülésének; szeretik emlegetni multjukat és örülnek a jelennek. Én rásegítem őket arra, hogy az istenek kedveljék, barátjaik szeressék és hazájuk tisztelje őket. Ha pedig eljön a kérlelhetetlen vég, nem porladnak dicstelen feledésben, hanem dicsérő énekekben örökké tovább élnek.« Valahogy így adja elő Prodikos Heraklesnek az Erény által történt neveltetését» — fejezi be a lelkes Sokrates-tanítvány (Memorabilia I. c. 6.) Herakles-elbeszélését.

Ti, távirat-stilust kedvelő modernek, bizonyára túl-színezettnek minősítitek ezt a széles ecset-kezeléssel készült pedagógiai képet. Később azonban bizonyára nem egyszer, el fogtok gondolkozni azon a finom, kiváló ember-ismeretre valló genre-képen, melyet lelki szemünk elé vetít a nagy Sokrates, aki szerényen »valahogy így« olvasta Prodikosnál ezt a dolgot, de kétségtelenül maga adta hozzá azt a sok finom pedagógiai vonást, amelynél fogva Herakles ügyét minden görög ifjú ügyévé, sőt minden idők minden fiatalemberének ügyévé tudta tenni. Goethe valószínűleg ilyen esetekre gondolt, amikor azt mondta, hogy a legnagyobb művészet az egyes, konkrét eseteknek olyan ábrázolása, hogy abban az egyetemesnek a képe tükröződjék. Nézzük csak közelebbről: ott ül a töprengő ifjú, a fiatal óriás, a maga érvényesülésre törekvő testi, szellemi és lelki energia-készletével és fölveti a kérdést: mit kezdjen már most? Ideálista legyen-e továbbra is, jó nagy fiú maradjon-e az, aki jó kisfiú volt? Vagy pedig a szögre akassza az elveket és legyen realista, ami az ifjak szótárában azt jelenti legtöbbször: nem érdemes becsületesnek lenni. Egy német költő mondja, hogy az ifjú sorsa attól függ, vajjon a »himmlische Liebe«, vagy a »sinnliche Triebe«, a »mennyei szeretet«, vagy pedig az érzékiség mellé szegődik-e. Ezen a téren is meg szokott mutatkozni, hogy nem lehet két úrnak szolgálni. Tehát vigyázz! »Erst besonnen, dann begonnen!«

Ne mondd azt, hogy túlzok, hogy csak két végletet ismerek el. Elismerem, a probléma még nem olyan éles most, sőt talán sohasem lesz ennyire »vagy-vagy« jellegű. Lehet, hogy igazad van a Te problémalátásodra vonatkozólag. Általánosítani azonban annyiban mégis lehet, hogy a fiúk többsége manapság a realizmus híve és — mint szokták mondani — úgy veszi az életet, amint van. Általában attól szokott függni egy ifjú jövője, hogy ebben a kérdésben, amely a legnagyobb mértékben életbevágó, mi a fölfogása.

Ideális ifjú ideális színben látja az életet is, a reális politika híve pedig merőben a prózai szükségletek szemüvegén fogja nézni annak minden vonatkozását, a pálya kérdését is. Ne érts félre! Nem élehetlenséget hirdetek! Ha valaha, hát manapság életrevalóságot kell a pedagógusnak belenevelni igyekeznie az ifjúságba. De ha a becsületes, vagy becstelen úton-módon való érvényesülésről, az Erényhez, vagy a Bűnhöz való szegődésről van szó, akkor már csak így szól a kérdés: aki nincs velem, ellenem van! Az iskola is csak úgy fogalmazhatja meg tanácsát az élet útjára, mint a görög anya, mikor hadba szálló fiának átadta a pajzsot: »Vagy ezzel, vagy ezzel!« Vagy azokkal az ideális elvekkel, ezeknek a krisztusi élveknek a szolgálatában indulj el és térj vissza (ha sebekkel borítva is), vagy ezekért küzdve essél el, akkor ezen a pajzsos, mint valami ravatalon, lássunk kiterítve. Nagyjából így fogalmazta meg a kérdést boldog emlékü

IV. Károly királyunk is, mikor halálos ágyán így imádkozott gyermekeiért: »Uram, inkább halva lássam őket, mint halálos bűnbelen!«

Ezzel már jeleztem azt is, hogy voltaképpen csak két élet-pálya van: a becsületesség és a bűn útja, az a két út, melyet a szentatyák a Jeruzsálembbe, vagy Babilonba vezető útnak mondanak. Hidd el: a kettő egymást kizárja. Annyira távolodol az egyiktől, amennyire előrehaladsz a másikon. Két pólusa van az erkölcsi világnak: amennyire vonzódol az egyikhez, annyira eltaszít a másik. Persze, ez az egyenes út kisebb-nagyobb kitérőkkel is járható, hiszen az irány a fontos: akaratod célkitűzése és a cél felé való törekvésed irama. A cél az örök boldogság felé vezető rögzös úton földi boldogságod és boldogulásod elérése. Ezt a két érdekedet kell összeegyeztetned nagy-nagy nekifohászkodással és sok-sok munkával történő testi-lelki fölkészülés és fölkészültség biztosítása árán. Manapság mindkettő fontos: a lelki rész is, az evilági föltételek biztosítása is. Az a pogácsa tehát, melyet egy iskola az ő neveltjeinek a tarisznyájába rak, úgy legyen megsütve, hogy az »élet kenyérének« bizonyúljon, hogy valahogy el ne fogyatkozzanak már kezdet-kezdetén kaptatóvá vált mai élet-úton.

Mikor Tóbiást szülei az ismeretlen ifjú kíséretében messze földre küldték, így szólt hozzá az apja: »Szerencsésen járjatok, az Isten legyen útatokon és az Ő angyala kísérjen titeket!« (5. fej.) Ugyancsak ezt mondta más fogalmazásban később: »Féld Istent és tartsd meg parancsolatait. Ez az egész ember.« A legtartósabb és legbiztosabb útravaló tehát a vallásosság, az Istenre vonatkozó ismeret (ami Kant szerint a legfőbb ismeret: »Die wichtigste aller unserer Erkenntnisses ist: es gibt einen Gott« és ennek életre váltása az erkölcsi téren. »A jámborság mindenre jó, bírván a jelen élet ígérését és a jövő életét« írja Szt. Pál. Ha a családnak és az iskolának vállvetett munkával sikerült ezt megalapoznia, úgyhogy a tanuló ezt meggyőződésévé teszi, sem a néhány év múlva bekövetkező titáni korszaknak tekintély-romboló erőlködései, sem pedig a férfikor megpróbáltatásai, csalódásai, vagy egyéb nehézségei nem fogják megingatni. Ha igaz Tompa abbeli megállapítása, hogy a gyémánt a nappal magába szedett fénytől csillog éjtszaka, akkor áll ez a vallásosan megalapozott jellemre is, sőt erre elsősorban. Tompának idevágó következő mondatát is jegyezd meg jól: »Ritkán, vagy csak a sors kivételesen erős csapásai alatt vesztí el jellemünk az ifjúkorban kapott zománcát, de a törést, mint valami élék-telenítő anyajegyvet, egész életén át viseli.« Hebbel német költő szellemesen írja:

„Elmondhatjuk ezt vigasztalónak:

„Az ember nem olvan, mint tengeren a csónak,

Csak saját maga által súlyedhet a mélybe:

Nem űzheti oda sorsa ridegsége.“

Amennyire találó Heine megállapítása az antwerpeni dómról (»Azoknak az embereknek dogmaik voltak; nekünk már csak nézeteink vannak, már pedig nézetekkel nem lehet dómokat építeni«), annyira találóan lehet ezt a szellemes megállapítást a megfaragott, remekbe faragott emberi természetre is alkalmazni. Hitvallásos neveléssel szentet, emberi bölcseséggel csak humanista jelenvilági eszményt lehet faragni. Amaz t. i. egyre hallja és magára alkalmazza a krisztusi parancsot: »Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok a tökéletes!« Emoz a laikus morál jegyében egy »Diesseitsmensch«-nek talán kor-

fársai és a közvetlen utókor szemében sikerült, de a maga korával el is tűnő reprezentatív man jellemét fogja csak kialakítani tudni, amelynek láttára az ember azt mondja, hogy ez az átlag-embernél kétségteienül több, akár egy több-emeletes palota a földszintes házhoz képest, de nem fúrja fejét az azúrba, mint egy gyönyörűre csipkézett gótikus torony, mely kőbe vésett prédikáció: *sursum corda*. (Szt Ágoston nyelvéen: »Grandes passus, sed extra viam.«) Az ilyen egyéneknél a nagyszellemű ragyogás mellett sokszor ott sötétlik egy nagyon is emberi gyöngeség, annak jeléül, hogy nem jutott el a kiteljesedésig. »Wo viel Licht ist, ist auch viel Schatten.« Éppen a legnagyobból, Goethéről mondja Prohászka (Elmélkedések az evangéliumról, 478. l.): »Mit menjek olyan emberek után, akik, ha nagy tehetségek voltak is, azzal a sóhajjal haltak el: »Mehr Licht!« Nos, a legnagyobb költő, a mélyeszű természettudós — mint ugyancsak Prohászka írja — halála előtt néhány nappal Krisztushoz utasította tisztelőit, amennyiben kijelentette, hogy az emberi szellem, bármilyen magasra szárnyalna is, nem fogja túlszárnyalni a kereszténységnek magasztosságát és erkölcsi kultúráját. Tehát: »Unus est magister vester: Christus.« Az európai kultúra csúcspontján álló Goethe is elismeri ezt, midőn ezt írja: »Azok a jellemek, amelyeket igazán nagyra lehet becsülni, ritkábbak lettek. Igazán nagyra tartani csak azt lehet, ami nem keresi önnönmagát. Meg kell vallanom, hogy ilyes önzetlen jellemeket életem során csak ott találtam, ahol jól megalapozott vallásos életet találtam, egy olyan hitvallást, melynek rendületlen alapja volt, amely független volt a kortól, annak szellemétől és tudományától.«

Ha a legnagyobb szellemnek elismert egyén lényegében úgy nyilatkozik, ahogy más, többé-kevésbé congeniális szellemek, akik annak jellembeli feltjait a vallásos meggyőződése és élete hiányára vezetik vissza, talán az »ex uno disce omnes« elv alapján nem kell tovább bizonyítanom a jellemnevelés vallásos megalapozásának szükségességét, amiről Fr. W. Foerster egész köteteket írt. (Christus und das menschliche Leben. Religion und Charakterbildung.). Csak azt hangsúlyozom újra, meg újra, hogy vallásos meggyőződésedre úgy vigyázz, mint a szemed fényére. Ha Eötvös azt mondja, hogy könnyebb egy világot fölépíteni romjaiból, mint a hitet, ha egyszer szívünkben kiveszett, akkor elhited a nagy gondolkodónak, hogy csakugyan titáni erőfeszítés kell ahhoz, hogy a jóra való restség, emberi gőg és szenvedélyek ellenére helyreállítsuk azt, ami bennünk összeomlott. Tehát óva intelek a Szentírás igéivel: »Vigyázzatok, hogy valaki meg ne csaljon titeket, bölcsellettal és hiú tanítással, az emberek tanítása, a világ elemei és nem Krisztus tanítása szerint.« (Szt. Pál a kolosszaiakhoz 2. f. 8.) Tarts ki az Egyház tanítása mellett és igyekezzél ezt magadra alkalmazni minden vonatkozásában. A tollam hegyére kívánczik a híres szónoknak, Lacordairenek a megállapítása: »Ha nem hisztek az Egyháznak, magatoknak, fogtok hinni és ha magatoknak hisztek, hinni fogtok az első jöttmentnek, akinek nagyobb tudása és képessége lesz, mint nektek.« Honfitársa, Paul Claudel költő, egy körkérdésre így felelt: »Meggyőződéses katolikus vagyok. Ha azt akarom megtudni, mit hiszek és mit nem, egyszerűen a katekizmushoz folyamodom.« Ám keresse más az utat legjobb tudása szerint, katolikus fiúnak az Egyház tekintélye jelöli meg a hitnek és erkölcsi parancsok követendő útját és módját. Ha

pedig itt-ott tilalomfákba ütközöl, vedd ezt olybá, mintha hegymászás közben jelzést látnál: »Tilos út.« »Csak olyanok mehetnek erre, akik nem szédülnek.« Egy szóval: engedelmeskedjél. Goethe fia emlékkönyvébe csak ezt írta: »Lerne gehorchen.« — Légy vallásos jellem. Élj is vallásos életet.

Azért foglalkoztam annyi ideig a vallásos alappal, mert erre keli felépítened erkölcsi, hazafias és később hivatásbeli jellemedet. Hangsúlyoznom kellett, mert volt idő, midőn a család inkább vallásos, az iskola inkább színtelen, sőt itt-ott szabadszemléű nevelést adott. Ma talán inkább a megfordítottja igaz, de napjainkban is a hitlerizmus és a turánizmus szélső balszárnyának új-pogány felfogása elsősorban az ifjú koponyákban próbál zavart kelteni, mint akiknél a tapasztalat még nem tudja az idők próbakövéhez mérni a tetszetős, hangzatos szövegeket. Manapság a vérségi köteléket hangoztatják únos-úntalan és egy egyének a hazafiságát bizonyos körök ma-holnap talán attól teszik függővé, hogy törzsökös magyarságát ki tudja mutatni, vagy sem. Krisztus Urunk szavait szegezd ezzel szembe: »A test nem használ semmit; a szellem az, ami élte.« Véret mindenki örökölte, tehát a vérség maga még nem érdem és még kevésbé elsőrendű érdem, még abban az esetben sem, hogyha valaki csakugyan ki tudja mutatni azt, hogy nemcsak büszke magyar, hanem azt is, hogy Keleten nőtt törzsöke fájának. Ha vannak családi tradícióid, azokat becsüld meg, anélkül, hogy túlbecsülnéd, de sohse értékeld az embereket származásuk, vagy nevük, vagy társadalmi állásuk szerint.

Irjak-e a hazaszeretetről is? Az igazi, önzetlen hazaszeretetről annyi szebbnél-szebb verset és történelmi példát tanultál, hogy inkább Te írhatnál nekem erről egy szép beszédet, vagy chiát. Talán inkább arról kellene írnom, hogy magát a hazaszeretet hangoztatását ne tekintsd gyakorlati hazaszeretetnek. »Nem elég csak emlegetni — Tudni is kell jól szeretni, — Tudni bölcsen a hazát.« (Arany.) Vörösmartyótól ered a mondás: »Szeresd a hazát, de ne mondd!« Alakítsd ki magadban vallásos alapon a jellemes és munkaszerető embert, akkor már is sokat tettél a hazaszeretet gyakorlati megvalósítása felé. Ne feszegezz ilyen kérdéseket: inkább katolikus vagy-e, mint magyar? Mire való ilyen szószálhasogatás! Tépd ki a fát a földből és meglátod, elhervad, Vágd le összes földből kiálló részeit: szintén életképtelenné teszed. Benned a vallásos és hazafias egyéniség egybe szövődött. Az egyik a gyökér, a másik a törzs. Ezzel úgy vagyunk, mint az egyszeri katolikus angol főúr, aki Rómában halt meg, a katolikusokat üldöző Erzsébet királyné idejében. Sírkövére ezt vésette: »Itt nyugszik egy angol, aki katolikus hitét nem gyakorolhatván, Rómába ment, mert hite nélkül nem tudott élni és itt meghalt, mert hazája nélkül sem tud élni.«

Hazaszereteted ne zárja ki másvallású, másnyelvű vagy más társadalmi osztálybeli honfitársadat. Ne tartsd azt sem később, hogy hazaáruló az, aki más politikai úton keresi a haza boldogulását. A »turáni átok«-nak mondott széthúzást, melynek önzés a leggyakoribb oka, küszöböld ki szótáradból. Bizonyára emlékszel a görög történelemből Themistokles és Aristeides versengésére. A két ellenfél más-más úton kereste Athenae boldogulását. Aristeidesnek egy időre a számkivetés kenyerét is meg kellett ízlelnie. De amikor a perzsa túlerő ellen mindenkinek össze kellett fognia, elfeledte minden ke-

serűségét és ellenfelének békejobbot nyújtott e szavakkal: »Mutassuk meg a tettek mezején, hogy melyikünk szereti jobban a hazát!« Akármilyen ellenkező példát látnál is előbb-utóbb, Te csak tarts Rajnissal: »Első édes hazám, és csak azután következem én!« Befejezésül Herczeg Ferenc egy mondását (A híd-ból) írom le: »Ha örök időkre biztosítani akarjuk Magyarország sorsát, akkor formáljuk át a dolgozók nemzetévé.« Ez a szó: »dolgozó« ma kétszeres súlyú. Ellentétét jelenti a régi urhatnám felfogásnak is. A régi nemesi világban kétségtelenül ez ellen kellett elsősorban küzdeni. De ma, fájdalom, rendkívül sok fiatal fő és kéz nem jut munkához, mert Trianonna! életerejét szegték a tejjel-mézzel folyó európai Kánaán-nak. Azon kell lennie mindenkinek, hogy — Széchenyi kívánsága szerint — »egy ember se legyen kenyér és ruházat, fedél és szakismeret nélkül és az erkölcsi műveltséget senki se nélkülözze.« Ad-dig is, míg kenyérhez jutsz, meg kell tanulnod a várást és az önkép-zés és az önmagaddal való beérés művészetét, talán éppen azt a mű-vészetet, melyről a Szentírás szól: sperare contra spem! Többek közt ezért is szükséges annyira a vallásos alap-nevelés. Enélkül a csonka haza nem sziklára, hanem futóhomokra építené szülőtteinek a leendő házát. Megint költő szavaival fejezem ki gondolataimat:

„Szeresd hazádat! Ó a honszerelem
Most lehet őszinte, igaz önzéstelen
Ne is tőle kívánd, amit ő nem adhat:
Magadban keresd az édes jutalmat!
Csillagi nem lesznek, fényes díszjelei,
Keresztje elég van, de maga viseli.
Vess számot erőddel s a javát, melyet
Leghasznosbnak itélsz, hazádnak szenteljed!“

Magyarságodnak vond le összes gyakorlati következtetéseit a nemzet vérkeringésébe való beleilleszkedéstől a hazai productumok pártolásár: át egészen a magyar népdal, népies szólások, szokások és tánc megbecsüléséig, ami természetesen a modern exotikus és nem egyszer erkölcstelen táncoktól való tartózkodást is jelent. Ha már ez is a tollam alá kívánkozott, hát bővebben is szólok erről a kérdéstről. Ha egy Czibak Imre (a Fekete vőlegények egyik főhőse), egy Zrinyi Miklós gr. — Gvadányi József gr.-ról nem is szólva — egy mai táncmulatságot látna, szemérmes lénye egész fölháborodá-sával (tudod, Zrinyi még szerelmi verseit se tartotta a nyilvánosság elé valóknak!) vágna ezek közé a fehérbőrű néger-utánzóknak közé, kik a régi decens táncokat, melyekért egy fél világ csodálta és irigyelte a ma-gyarságot, ezekért a félvilági ugra-bugrálásokért elcserélték. Ne mond! erre azt, hogy halad a világ és Te nem akarsz lemaradni róla. A magyar ifjúságnak Trianon után rá kell eszmélnie az egész ma-gyar ég és az egész magyar föld minden éltető eszméjére, minden konzerváló erejére az irodalmi, művészeti és mindennapi élet minden vonatkozásában. Utánozd egy szent Imre, Czibak Imre, Zrinyi Mik-lós gr. szemérmességét, szent Erzsébet felebaráti szeretetét, IV. Béla újjáépítő akaraterejét, a végvári hősök kitartását és önfeláldo-zását, Mikes Kelemen hűségét, egy Batthyány—Strattmann ng. ön-zetlen szolgálatát, egy Szapáry Péternek az ellenséget térdre kény-

szerítő megbocsátását, egy Széchenyinek kötelességérzetét, egy Vasvári Pál lelkesedését, az Officium Rákócziánium szellemét, a Buda várát ostromló csapatok élén vitézkedő kongreganistákat!

Gyűjtsd a népies szólásokat, foglalkozási ágak kifejezéseit, írd le a jellegzetes foglalkozásokat és azok szerszámaikat (ezt le is rajzolhatod vagy ki is faraghatod szabad óráidban). Széchenyi szavai, melyeket a »Kelet népe« végére írt, ma is teljes súlyukban aktuálisok: »Az emberiségnek egy nemzetet megtartani, sajátosságait mint ereklyét megőrizni s szeplőtelen mineműségében kifejteni, nemesíteni erőit, s így egészen új, eddig nem ismert alakokban kiképezve végcéljához, az emberiség feldicsőítéséhez vezetni: kérdem, lehet-e ennél minden kesertől tisztább érzés; hacsak, mint hangya ily megdicsőítéshez egy parányjal is járulhatni, van-e... édesb osztályrész?...«

Az ó-világ egyik csodája, a rodosi kolosszus egyik lábával a szárazföldön, a másikkal szigeten állt. Jövendő életpályádnak a vallásosság és hazafiság kettős talajára kell támaszkodnia. Annál erősebben lesz megalapozva, minél erősebb ez a két alap. Hogy miből fogsz megélni? Ki tudja ezt ma előre megmondani? Tanulj minél többet, elméleti és gyakorlati dolgokat vegyest, hogy később minél több dologhoz érts. Manapság már nem elméleti jellegű gr. Apponyi Albertnak az a megállapítása, hogy annál műveltebb valaki, minél több dolog felé fordul szerető érdeklődéssel. Pauler Ákos, a nem régen elhunyt nagy bölcselő, mondotta: »Elsősorban embert kell nevelnünk, hogy jó szakembert adhassunk a nemzetnek és a társadalomnak.« Aki megtanult önzetlenül dolgozni, az nem fog válogatni a munkában, hanem el fogja fogadni akkor és ott, ahol hozzájut, a munkát és a kenyerét. Ha igaz Eötvös József br. abbeli megállapítása, hogy boldogulásunk nem állásunktól, hanem annak felfogásától függ, akkor csakugyan mindegy, hogy mivel keresed kenyeredet a magyar földön. Sőt, még az se lesz elsőrendű fontosságú, hogy mekkora és milyen színű lesz az a kenyér, ha egyébként Téged és szeretteidet táplálni tudja. Dosztojevskijről azt olvastam, hogy Szibériából, ahol számkivetésben élt, ezt írta: »Ott is lehet ideális életet élni!« Hát a legeldugottabb tanyán vagy faluban is szépen lehet élni, ha szép az illetőnek a lelke. Schiller szerint az emelkedett gondolkodás a szépet és fennköltet nem keresi az életben, hanem azt maga sugározza abba bele. »Boldogítóbb dolog adni, mint kapni« — mondja a Szentírás. Carlyle azt mondja, hogy a derék embernek el kell ajánlózkodnia életét. Aki emelkedett és nem önző, anyagiakhoz tapadó gondolatokkal lép az élet útjára, az nem lesz, nem is lehet egészen prózai ember, aki csak fizetésről tud beszélni és örökké túlterheltséget emleget a hivatalban és családjá előtt, hanem valamit meg fog érezni az ideális fölfogás előnyeiből, melynek Eötvös is szószólója abban az ismert mondásában, hogy az a legboldogabb, akinek legtöbb dolga van. Ennek előfeltétele az ügyszeretet, amely állapotbeli és hivatalbeli kötelességednek komolyba vételéből táplálkozik. Olvadj föl ebben a kötelességedben, tedd rá életedet és meg fogod látni, milyén igazság rejlik a költő szavaiban: »Ich habe dich gesucht und habe mich gefunden.« Kenyérkeresetet, lélekkel átízzított foglalkozást kerestél és ime, magadat, jobbik magadat, emelkedett, megnemesedett magadat találtad. Valahogy úgy jársz vele,

mínt az indukált áram esetén: abból, amit adtál, jócskán vissza is kapsz.

Ma Vörösmarty abbeli figyelmeztetése, hogy ne nézzünk vágyaink távolába, mert arándozás az élet megrontója, sajnos éppen a színes fantáziáva! megáldott ifjúságnak szól fokozott mértékben, hiszen az érvényesülés útjai ebben a csonka hazában nagyon is sokféle el vannak vágva. Nem is tud senki se tanácsot adni arra vonatkozólag, hogy mi légy. Nem is lehet mást, mint általánosságokat írni erről a dolgról. Akárhova küld a Gondviselés, akármilyen prózai munkával kell kenyeredet keresned, ne fogd föl robotnak a munkát, hanem szívemesítő kötelességnek és akkor mindig kapsz belőle annyi lelki erőt, hogy a hétköznapi porát a pihenő óráiban le tudod fújni lelkedről. Ne felejtse el soha azt, amit Franklin Benjamin mond: »Szorgalmasan tanulmányozd mindazt, ami mesterségedhez tartozik. Csak azt végezheted el jól, amit tökéletesen értesz. Légy dolgozó, munkaszerető és takarékos és jólétben fogsz élni. Gyakorold mindig az erényt és boldog leszel.«

Mondd el többször gr. Széchenyi István imádságát: »Mindenható Isten, hallgasd meg mindennapi, mindenórai imámat! Töltsd be szívemet anyagi tiszta szeretettel irántad s hazám, embertársaim s honfiam iránt! Világosítsd fel egy kerub lángszellemével, erős eszével. Engedj a jövőbe pillantanom, s megkülönböztetnem a jónak magvát a gonosztól. Add tudtomra, mit tegyek s miként kezdjem, hogy Neked egykor a rámbízott tőkéről beszámolhassak. Gondolkodni akarok s dolgozni éjjel és nappal, egész életemen át. Tipord el bennem azt aminek rossz gyümölcse lehetne. Nyújtsd segélyedet, hogy minden heves indulatot elnyomhassak magamban. Engedd, hogy igaz lelki alázattal tekintsek mindent a világon s úgy fogjak hozzá akárinéhez. Azt az anygalt pedig, kitől világosságot nyerek, engedd élni békében és csendes boldogságban. . . Egész imám pedig necsak szóval legyen elmondva, hanem tetteimben nyilvánuljon s legyen szünetlenül az éghez bocsátva. Amen.«

Excelsior!

„Amit csak teszel, tedd helyesen és Istent dicséred vele!”
(Augustinus.)

Kedves Ifjú! Az utolsó levél, melyet írok, nagyjából össze szeretné foglalni ma dióhéjban mindazt, amit egy több évtizedre terjedő tapasztalat és tanulmány alapján eddig tanácsoltam. Kezdem a következő verssel (Gustav Falke tollából), melynek Gebet, tehát imádság a címe:

„Herr, lass mich hungern dann und wann!
Satt sein macht stumpf und träge.
Und schick mir Feinde: Mann um Mann!
Kampf hält die Kräfte rege.
Gib leichten Fuss zu Spiel und Tanz,
Flugkraft in goldne Ferne,
Und häng den Kranz, den vollen Kranz
Mir höher in die Sterne!

Hát az éheztetés, melyet a költő néhanapjára az Úrtól kér, önmegtagadással, szerényebb viszonyok közé való önkéntes vonulással (cser-

kész táborba szállás, vándorlás útján) bármikor elérhető. Az állandó jólét, jóllakottság csakugyan elernyeszti az erőket és eltompulttá tesz. Ami pedig az ellenséget illeti, az is van elég, néha több is, alkalmatlanabb is, mint ahogy szeretnők. Akad külső és belső ellenség bőven: a jóra való restségtől a testi kísértések hadáig. Sajnos, mindnyájan érezzük, amit a klasszikus költő ezekbe a szavakba foglalt: »Nitimur in vitium semper cupimusque negata.« Szt. Pál azt így fejezi ki: »A test a lélek ellen kíván.« »Más törvényt érzek tagjaimban, ellenkezőt elmém törvényével«, az erkölcsi törvénnyel, mely lelkiséget parancsol a testiség lépcsőzetén, valahogy úgy, mint a nürnbergi mester, Adam Krafft, azt a gyönyörű 20 méteres csúcsíves szentségházat, mely a templom boltzatáig ér, ahol alázatosan meghajtja fejét, a saját és két legényének mester-kötényes, térdelő testére állította és abból növelte fölfele — excelsior! Talán nem kell külön magyaráznom, hogy Isten felé törő lelkiségünknek így kell testiségünkön, gyarlósággal, tökéletlenséggel megterhelni testi mivoltunkon fölépülnie — ad maius pietatis incrementum (ahogy Kalasanti Szt. József szokta mondani.) Ezt a testet kell rászoktatnunk arra, hogy elismerje, hogy Isten-szolgálat a rendeltetése. Legyen tehát életed egy állandó Krisztus-hordozás, amint azt a Christophoros-legenda olyan szépen kifejezi. Ha nem tudnád hirtelenében, mi ez a rendkívüli tanulságos legenda, hát közlöm: Olferus óriás-termetű ember volt, aki szolgálatát mindig annak ajánlotta fel, akit legnagyobbnak vélt. Mikor észrevette, hogy császára az ördögtől félve keresztet vet, a császár-hódolatból kiábrándulva, az ördögnek a szolgálatába állott. De hogy ez a kereszt elől elfutott, a keresztre feszített Megváltó szolgálatába állt: Krisztus-hordozó = Christophoros lett élete végéig. Sok mindent lehet szeretni ezen a világon. De ennek káprázata, akár a prizmában megtört szivárvány-színek, egy felsőbb Igazságra, az Úrra utalnak, aki az út, az igazság és az élet és akinél az örök élet igéi vannak és akihez az összes földi utak, akár a vizek az óceánba, előbb-utóbb összefutnak. Hangsúlyozom: előbb-utóbb. Egy ifjú erre azt mondja: Messze van odáig! Valószínűleg igaza is van. Ez az út, mely a földi élet híme; mezején át vezet, lehet nagyon változatos, nagyon tarka, nagyon élvezetes, de lehet rövid, meredek és veszélyes, fájdalmas is. Az előbbi esetben bizonyára könnyebben járható, mint az utóbbiban. Egyet azonban szeretnék jól a lelkedre kötni: azt az igazságot, melyet a latin mondás ezekbe a szavakba tömörített: »Virtus ardua est.« Az erény útja meredek, erőfeszítést kívánó út, talán éppen a szenvedésnek királyi útja, egy a szó szoros értelmében vett »via sacra.«

Ki tudja vajjon a Gondviselés végzéséből kifolyólag a könnyű élet virágos magaslatain, vagy pedig a siralom völgy ölében kanyarog-e inkább életed útja. Az ifjúság fantáziája inkább az előbbit színezi ki magának, a valóság, az élet inkább az utóbbi színeit szokta viselni. Egy bizonyos: ha joggal remélheted is az előbbit, mindenesetre föl kell készülnöd az utóbbi eshetőségre is. Adja Isten, hogy kellemes csalódásban legyen részed! Ebbe könnyű lesz beletalálni magad. A nehéz sőt azonban csak úgy viselheted el, ha beleszokol már most a munkába és bizonyos fáradozások elviselésébe. »Bonum est viro, si portaverit iugum ab adolescentia sua« — mondja a Szentírás. Az az iga, melyről szól, a kötelességteljesítés igája. Ezt később leendő hívatásod rakja vállaidra. Most szüleid és nevelőid szabják ki nap nap után teendőid

mértékét és mikéntjét. A vakációban azonban a kénytelen-kelletlen (és sokszor immel-ámmal végzett) kötelességszerű munka helyett az öntudatos és önként vállalt munkának kell átvennie ezt a nevelő szerepet. Önnevelés ennek a neve. Alapja az önmegismerés. Eszközei az önmegtagadás, önlegyőzés, aszkézis. Célja az önmegszentelés.

Lássuk ezeket dióhéjban! »Gnothi szeauton!« Ismerd meg magadat! Tarts lelkiismeretvizsgálatot, legalább egyszer napjában, főképen este! Mikor Franklin Benjámín az önneveléshez hozzáfogott, megdöbbenve látta, hogy sokkal több hibája van, mint amennyit gondolt. Azonban — mint írja — az az öröme volt, hogy egyre csökkent a száma. Sokszor elfogta a csüggedés, de ezért mégis következetes szívósággal irtogatta a lelke kertjében felburjánzott gatz. Bár nem jutott az elképzelt tökéletesség fokára, mégis állandó önneveléssel, »boldogabb és jobb ember lett« — mint írja. Hát tégy újra meg újra fölfedező utat bensődben, akár egy művelés alá fogott kertben! Egyre kevesebb és kevesebb lesz benne a gaz, föltéve, hogy a sok gyom láttára nem riadsz vissza a munkától. Hasíts ki magadnak mindennap egy-egy területet (cxamen particulare — részleges lelkiismeretvizsgálat annak a neve az aszkétikában), vizsgálj meg tüzetesen és irtogasd ki következetesen belőle a gyomot. Ne félj, ha lelki tükröd eleinte sok rút vonást is tüntet föl! Pascal mondja: A szentek mindig bűnösöknek tartották magukat, a bűnösök pedig szenteknek. Éles szemed lelkiismereted érzékenységeinek a jele. Baj volna, ha már annyira elfogult volnál magaddal szemben, hogy nem látnád meg a rosszat. Jean Paul, német regényíró, írja: »Az embernek az az örökös főhibája, hogy nagyon sok hibája van.« Lásd meg és ved ki magadból! Ha igaz, amit Tennyson mond, hogy csak az önismeret, önbecsülés és önellenőrzés emelheti föl az embert az erkölcsi jellem magaslatára, akkor ennek a piramisnak a megmászására már is tettél néhány lépést, ha pl. egy Széchenyi példáját követed; így egyre magasabbra hághatsz. Ő t. i. már gyermekkorában is úgy fegyelmelte magát, hogy egy táblázatban feljegyezte a főbb erényeket. Esténként átgondolta másnapi magatartását és ha valamelyik erény ellen vétett, azt megfelelő rovatban csillaggal jelölte meg. A hét végén összegezte a táblázatot. Ha valamelyik erényben gyöngébbnek bizonyult, abban az erényben való megerősödére tudatos önfegyelmeléssel törekedett. Erről az önfegyelmelésről lesz szó a következőkben.

Az önnevelés kérdése nagyon nehéz. Föltételezi az önismeretet, de nem éri be azzal, hanem az ismeretet átviszi a küzdelem porondjára. A hit igazságaira és azok ellenségeire a bűnökre vonatkozólag azt mondja az Úr Jézus: »Nem jöttem békét hozni, hanem kardot!« Aki igazán szemébe nézett egy igazságnak és azt meggyőződésévé tette, az le is fogja vonni ennek az ismeretnek gyakorlati vonatkozásait, még ha az erkölcsi-ség, a felsőbbrendűség kivívása érdekében folytatott harcban a csont török, az ín roppan, izomzata és az idegzete szinte túl is feszül. Platon írja, hogy Sokrates tanítványai fölháborodtak Zopyros jóson, aki szeretett mesterük arcvonásaiban erős érzékiséget állapított meg: Sokrates azonban így szólt: »Zopyros jól látott. De én vágyaimat legyőztem!« Ne csüggedj, ha itt-ott ifjú véred eszem-iszom és egyéb érzékiség alakjában bántóan kellemetlenkedik. Ne panaszkodjál természetedre, vérmérsékletedre, hanem láss hozzá a megneveléséhez! Szal. Szt. Ferenc heve; ifjúból nevelte magát férfi korára a szelídség mintaképévé. Ugyan-

csak ő mondja, hogy az Ursten sohse változtatott át hársfát tölgyé, vagy más fává. Óneki nem az anyag a fontos! Ebből is, abból is Krisztus-képmást lehet és kell is faragni. Vannak könnyen és kevésbé könnyen megművelhető anyagok, könnyen és nehezebben emberré faragható természetek. Az egyik agyagként gyúrható és formálható, a másikat bizony kalapáccsal kell kivésni. — C. F. Meyer író adja Michelangelo ajkára e szavakat: »Uram, az első embert agyagból formáltad. Én alighanem keményebb anyagból vagyok. Itt már elkel a kalapács. Istennem, szobrászom, rajta! Én kő vagyok!« Erre is áll a mondás: »Si duo faciunt idem, non est idem.« Az egyik könnyebben nevelődik, a másik nehezebben. De nevelődni kell! »Önmagunk neveléséről s tehetségeink tulajdonképpen fejlesztéséről csak ott lehet szó, ahol a gyermek, a fiú, az ifjú önmaga kezdi a feladatot látni s belátni, ahol önmaga fogja s kezeli magát, szóval, ahol a nevelésben önmaga szerepel, mint első, öntudatos s készséges tényező.« (Prohászka). Schiller írja, hogy a márvány keménysége csak az elszánt munka jegyében dolgozó véssőnek enged. Erre vonatkozólag néhány gondolatot közlök a nagy nemzetnevelőnek, Prohászkanak »Élő vizek forrása« c. művéből: »Hősöknek kell lennünk, legjobban a saját énünkkel folytatott küzdelmünkben. Az ember lényében sok a tövis: szenvedélyek, melyek belsejét megszagatják... Az ösztönösség az, melyen feltétlenül diadalmaskodnunk kell... A nyers kőből, legyen az még oly értékes is, véső és kalapács nélkül sohasem lesz műretek; a fa, olló és balta nélkül vadhajtasoktól mentes nem marad... Míg az ösztönök igája alatt nyögünk, addig sok a fájdalomunk. Az ember azon szenved, hogy engedékeny a rossz impulzusokkal szemben. Ha erejét az ösztönösség ellen érvényesíteni akarja, munkát, küzdelmet kell vállalnia. A természet nagy országa körülöttünk és bennünk a szellemi ént sokféleképen nyomja. Az ösztönvilágnak természetes nyersesége harcba hívja a személyes hőstelküiséget. A jobbik, az igazán emberhez méltó világ, a külső épűgy, mint a belső, áldozatot kíván, vérben és életben; erős ellenállással, döntő diadalokkal! kell meghódítanunk... Hősiesség kell a természet ostromló erőivel szemben, mert a lelki kultúra tartományában csak hősiesség vezet célhoz. Ez a hősiesség az alsóbbrendű ösztönvilággal szemben azonban nem pótolható sportgyakorlatokkal, sem a katonai fegyelem szigorával, sem háborús hőstettekkel. Ezek is az élet puhaságával szállanak szembe s kitarásra, ellenállásra vezetnek... A sportnak semmi köze sincs az önlegyőzés erkölcsi motívumaihoz, önszeretet, rekordvágy, hiúság a hajtó eszközei; a háborúban pedig sok bűn, sok erőszakosság megy végbe. Az önmegtagadásnak, önlegyőzésnek igazi szellemi harc a belső indítékokból ered, mely e harcnak kizárólagos sajátása. Nem kell felhőtlen égre, száraz porondra várni, hogy munkába állhasson. Nem veri be másnak a fejét, hogy erejét megmérhesse rajta. Jókká, nemesekké tesz bennünket, mert saját énünknek üzen háborút és önuralmat, önmegtagadást követel.«

Lám, Prohászka útmutatásával úgy jártunk, mint a hegymászó az ügyes kalauz vezetése mellett. Észre sem veszi az ember, hogy a különböző természeti szépségek szemlélése közben már elhagyta a fenyvesrégiót és az encián meg gyopár messziről kopárnak, de közelről gyönyörűnek látszó magasságain jár: egész közel a szűzi hóborította csúcsokhoz. Hidd el, magam is csodálkoztam, hogy egyszerű, ügyes vezetés

mellett, aránylag könnyű túrista felszereléssel és fölkészültséggel, föl sikerült kapaszkodnom 3000 méternél magasabbra. Mit gondolsz, egy vérbeli »Hochtourist« mekkora lelkesedéssel jegyzi föl naplójába teljesítményeit! Elnéztem egy kisebb diákot, aki apját, egy brünni kereskedőt, kísérgette. Hát, ennek a fickónak a botja is csak úgy csillogott a sok beléje vert laptól, mely a megmászott csúcsokat jelzi. (Apja kijelentése szerint elvből csakis a menedékházakban verette be ezeket az emléklapokat.) Gondolhatod, hová akarok kilyukadni. A lelki életben a szentek ugyanazok, amik a szellemi életben a tudósok, a földön a felhőkbe vesző csúcsok. Sursum corda! — a jelszavuk és Isten szeretetétől lángoló szívük fölcipeli gyarló testiségüket is arra a magaslatra, amelyre a mennyek országának ez erőszakosai föl akarnak jutni. A tökéletességre, az Isten hegyére, való feljutás első föltétele egy elszánt célkitűzés: excelsior! Följebb, egyre följebb!

Ime, néhány ebből a fajtából: »Nevelj engem, Atyám, szentnek!« — kérte Savio Domonkos Szent Boscot. »Szent akarok lenni, nagy szent, espedig minél előbb és azonnal!« — így bátorította magát az ifjú Sulpizio Nunzio. »Nekem szentnek kellennem és most is rendületlenül bízom abban, hogy szent, nagy szent leszek« (Szent Teréz). És ha elhisszük Schillernek, hogy az embert akarata teszi nagyvá vagy törpévé (Den Menschen macht sein Wille gross und klein), elhithetjük neki azt is, hogy az ember ereje nő célkitűzéseivel (Es wächst der Mensch mit seinen Zielen). Fokozott mértékben elhithetjük azt azoknak a húsból-vérből való lényeknek, akik nem a világot jelentő deszkákról szavalják ezt, hanem önmagukon meg is valószínűsítették. Ezek az elsőrendű hősök a szentek, akiknek tiszteletét pedagógiai szempontból, a követés lehetőségére való tekintettel Hilty és Fr. W. Foerster (az utóbbi a »Religion und Charakterbildung« című művében) nemcsak ajánlja, hanem meg is rója a protestantizmust (jóllehet mindketten protestánsok), amiért ezt az elsőrendű nevelőtényezőt kikapcsolta. De ha megijedsz ettől a felhőkbe vesző célkitűzéstől, maradjunk egyelőre a valóság talaján! Egy amerikai város szobrát emelt egy szürke embernek, Jef Monroenak. A szoborra rávésette »A hétköznapok hőségének.« Maryville városában (Missouri államban) szobrát emelnek egy egyszerű szürke embernek, aki nem alkotott ugyan örök időkre, sőt még csak emberöltőkre szóló dolgokat sem, csupán mintaszerűen élte le a mindennapi életet. Ez a mintapolgár megtalálta azt az utat és módot, amelyen polgártársainak a maga igénytelen eszközeivel is használhat. Jef Monroe először is barátságos modorával tette magát kellemessé embertársai előtt. Jó szíve mindenütt segített, ahol betegség, nyomor vagy baj volt. Ő az egyszerű munkás, csak apró adományokat adhatott, de azt jó szívvel adta. Halálát szeretete és előzékenysége okozta. T. i. egy öregasszonynak elszállt a pár galambja és egy toronyban rakott fészket. Mikor hősünk fölment értük a toronyba, lezuhant és szörnyet halt. Szegényen halt meg, úgyhogy özvegy anyját közsegélyből kellett eltartani. Mindkettőjüket összegyűjtött pénzen temették el. Temetése után látták, mit vesztek benne. Így vésték rá szobrára ezt: »A hétköznapok hőségének.« Ilyen névtelen hős, hála Istennek, nem egy jár köztünk. Sokan ismeretlenek maradnak, mások az Úristen kegyelméből gyertyatartóra kerülnek. Ő kiválasztja e világ együgyűit, hogy zavarba ejtsék

azokat, akik a világ szemében bölcsek. Egyik így ír: »Az én önmegtagadásom abból állott, hogy megtörtem akaratomat, elfojtottam egy-egy ellenkezést, észrevétlenül apró figyelmességgel halmoztam el környezetemet. Hiszem, hogyha a jó Isten iránt való szeretetből egy gombostűt emelek föl, ezzel megtéríthetek egy bűnöst« (Lisieuxi szent Teréz). Ime a kis dolgok művészete! Bizonyára csodálkozva olvasod, hogy Paganini zeneszerző egy társaságban egy, a tányér fölé feszített cérnaszálon is tudott hegedülni. Canova első szobrász-remke egy vajból formált oroszlán volt, mikor a fagyfalt a háziaszszony nagy ijedelmére elolvadt a tálon és ezt hirtelenében valamivel pótolni kellett; egy festő körző nélkül is teljesen hibátlan kört tudott rajzolni; egy Charles Beeker nevű egyén egy gombostű-fej nagyságú lapra a Miatyánk 412 betűjét véste bele. Ime: a Miatyánk szellemének az anyagban való kiütkezése. Ez az! Ezt kell földi életünkben megvalósítanunk. Legyen életünk kiverődése a mennyei igazságoknak! Emeljük fel magasabb, a technikai és művészi szépnél is magasabb: erkölcsi szépnek a szférájába. Itt-ott talán dicséretet aratunk, máskor talán inkább gúny és gáncs ér »szertelenségünk«, »különködésünk« miatt. Hidd el, minél magasabbra jutsz, annál kevésbé fogsz tetszeni az emberek többségének. A fölfelé »excelsior« haladó, néha valósággal szárnyaló embereket inkább lenézik, mint bámulják a józan (talán inkább: földies, nyárspolgári gondolkodású) egyének. Úgy tesznek, mint az egyszeri nézők, akik a kölni dóm 158 méteres tornyán dolgozó kőfaragó naívságán mosolyogtak, mikor ez az Ég felé törő torony egyik kőrózsáját úgy kicsipkázta, mint ha ország-világ hámulná odafönt. A kőfaragó mester azonban, becsületes tekintetét rájuk vetve, így felelt: »Bocsánat uram, ha az emberek nem is, de Isten látja és nekem ez éppen elég!« Aki megtanulta, hogy az emberek helyeslésétől és gáncsoskodásától függetlenül egy magasabb szempontból, talár éppen a legmagasabb: isteni szempont szerint végezze és láttassa munkáját, az már a szentek tudományának abc-jén túl van és egyre tisztultabb álláspontra emelkedik, egyre távolabb jut a poros, miazmás, földies gondolatokat szuggeráló földtől és ma-holnap valósággal a lelki sztratoszférába — szárnyalhat!

Dr. Révai József.

Évzáró beszéd.

Elmondta **Dr. Henny Ferenc** esperesplébános,
a Szegedi Piarista Diákszövetség tagja.

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!
Kedves Ifjú Barátaim!

A Dugonics András gimnázium nagyrabecsült tanári karának megtisztelő óhajára ez évben újólág a piarista diákszövetségnek egy öregdeákja szói azokhoz a szerencsés ifjakhoz, akik nyolc évnek kitartó munkája után egy értékes bizonyítvány birtokában ez intézettől búcsút venni készülnek.

Ha egy mai maturánsnak lelki világába akarnék beleilleszkedni, úgy Petőfivel egy kis lelki átalakuláson kellene átesnem, s vele egy kis módosítással azt mondanom: »ifjú vagyok, ifjú lettem újra.« Egy Petőfi élénk fantáziájával kellene átéreznem ez ünnepélyes pillanatnak minden örverdetes és fájdalmas rezdülését.

Majdnem negyven év távlatából előbukkanó képekkel és emlékekkel látom azt a kis diákot, aki az első három gimnáziumi osztályt az aradi Bibics-gimnáziumban, a többi öt osztályt a kegyesrendi tanárok temesvári gimnáziumában végezte. S most azt kell észrevennem, hogy negyven év után ez órában adatott először az az ünnepélyes alkalom, hogy a nagy nyilvánosság előtt köszönjem meg és mintegy lelkileg nyugtázzam azt az értékes bizonyítványt, — mondjuk — nagyértékű szellemi tőkét, amely birtokosát a főiskolai tanulmányokra képesítette; azt a szellemi alaptőkét, amelyre egy klasszikus műveltségű magyar honpolgárnak és katolikus lelkésznek egész lelki épületét felépíthette; azt a szellemi kincset, amelynek magas értékét sem a világegés, sem a magyar sorsfordulás, sem az újkori tudományos felfedezések s technikai vívmányok el nem vették, nem csökkentették, de nem is nélkülözhatték.

De lehet-e egy ilyen tömör és rövid nyugtázással elintézni és felértékelni azt a szellemi kincsesházat, amelyet nyolc év alatt a tanár és diák együttes munkáival felépítettek; azt a sok felbecsülhetetlen szellemi és erkölcsi értéket, amelyekkel — azt díszítették; azt a hosszadalmas, türelmes és áldozatos munkát, amelyet olykor megrendülő testi egészséggel, sokszor idegölő nehézségek között kellett kifejtjenie mind a tanárnak, mind különböző természeti adottságokkal felruházott, esetleg hiányos előképzettséggel küszködő diáknak?

Amint nem lehetett a multban, úgy ma sem.

Mert ne felejsük, hogy a korviszonyok és a mai »magyarság helyzete a nap alatt« ma kultúrfölénnyt is követelnek. A magyar kultúrfölénnyért kell dolgoznunk, hogy a kis és nagy nemzetek között élő »magyar sziget« el ne merüljön, hogy míg a boldog nagy nemzet fiainak elég az egy világ-nyelv, a magyar diáknak három nyelvet kell elsajátítania és a körülötte élő kis nemzetek nyelvét sem lehet számításon kí-

vül hagynia, hogy a magyar kultúrfölényt, vagy legalább az egyenrangúságot megőrizze s a remélt integer Hungáriában valamikor műveltségével megfelelő tevékenységre és állásra vállalkozhassék.

Ma a művelt és nagy tudású tanári karnak — a jelen kulturális mozgalmával és áramlataival is számolnia kell: az ó és új iskolatípusok között, azoknak megfelelő újabb tantervek között, az ó-klasszikus műveltségű és neoklasszikus műveltségű iskolák között, a mai kor ismeretelméleti átértékelése és ennek megfelelő új tankönyvek között kell válogatnia, s azonfelül a diák-selectio kellemetlen és nem mindig halás és könnyű végbevételét is vállalnia kell.

Mennyi fárasztó és felelősségteljes, izgalmas benső munka — a csöndes tanári otthonban! S míg a diák a nap-nap mellett kirótt feladatok elvégzése után — élhet nyugodt perceket, a tanárt kulturális, modern mozgalmak és áramlatok dilemma elé állítják az ő tanári dolgozó szobájában.

De azt sem szabad mérlegelésen kívül hagynunk, hogy különféle tehetségű, természetű és szorgalmú diákok között — a tanteremben végzett munka is mérhetetlen. — Figyelmet, tapintatot, türelmet és jóakaratot kíván. A diáktársadalomban bizonyos fokig otthonos egyenlőséget és a testvériség érzetét kell ápolnia, s nem lehet különbséget tennie a diákok között azon az alapon, hogy az egyik neve előtt ötágú, hétagú, vagy kilencágú korona van, s a másik egy művelt családi otthonból hozott, kiemelkedő készültséggel jött ide, míg a diákok nagy része a mai gazdasági viszonyok között sínylődő és küszködő szegényes otthonból származott.

Ezért mélységes igazságérzettel párosult szeretettel kell áttekinteni az osztályának diákjai felett s nem lehet a népszerű, vagy kevésbé népszerű tanári típusok között mozogni...

Hát az aggódó, a jó bizonyítványt vagy elnézést, vagy pláne méltányosságot kérő vagy váró szülőket megnyugtató, felvilágosító, s kemény szívvel állani az indokolatlan kérésekkel szemben, milyen sok-sok órának nehézségeit gördíti a tanár vállaira!

Ezek mérlegelése után merem állítani, hogy az a munka, amelyet egy középiskolai tanár szívvel-lélekkel diákjai között, mint a kezére bízott legdrágább kincsei között kifejt, — esetleg 8 éven keresztül, mindenkor egyike a legnemesebb és elismerésre legméltóbb munkának, ha nem is mindig egyben a leghálásabb.

Elismerem én is, 40 év távlatából minden elfogultság nélkül és teljesen objektív mérlegeléssel, hogy mi teljesen egyenértékű nyugtát adni alig tudunk a mi tanárainknak.

Mi a mennyiségtan egyik tétele szerint maximummal és minimummal is tanultunk számolni.

Ez a nyilvános elismerésünk és nyugtánk legyen a minimum, amit adhatunk, a maximumot — a minden lelki és szellemi értékek Teremtője és Ura fogja adományozni...

Én az Írás szavait bátorkodom a tanári munka értékelésére és jutalmazására idézni: Fulgebunt in perpetuas aeternitates, qui scientiam erudiunt multos.

Abban a szellemi kincsházban, mely ma szemlélődő lelkünk előtt áll, a tanári szakavatott munkán kívül — a diákok munkája volt a másik tényező. Míg a tanár tervezett és vezetett, addig a vele dolgozó

tanuló az elévülhetetlen szellemi kincseket csak gyűjtötte. A tanár állandóan és folyton nyújtotta minden szavával, magyarázatával, korrekcióval a szellemi értékeket, s a diák, ha szorgalmas volt, alig vette észre évek munkája közben, hogy mennyire növekedik az a szellemi tőke, amely egy egész művelt életnek lehet biztos alapja. S ha most egy ünnepeles rekapitulációval öntudatosná akarnék tenni nyolc év szellemi és lelki élményeit, úgy most még egyszer a búcsúpillanat lelki felvillanásával hadd vonuljanak el lelkünk előtt azok a felejthetetlen örökértékű képek és képzetek, szabályok és axiomák — képletek és műveletek — amelyek mint az emberi szellemtörténet legszebb virágai — nyíltak nap-nap mellett a tantermekben, rajztermekben, fizikai laboratóriumokban és szertárakban.

Ha nagy általánosságban egy hasonlattal akarnám jellemezni a diákélet nyolc évét, úgy azt merném mondani egy derűs, modern hasonlattal: mi egy nyolcéves túrista-úton voltunk, szakavatott vezetők mellett. S ebből meg kell értenem, hogy diákéveink minden napja egy-egy lépést jelentett felfelé, s minden felfelé tett lépés a látókörünket nagyobbította, és mikor a nyolcadik év végén elértünk a csúcspontra, akár fényesen sikerült a matura, akár nem — egy fenségesen szép kép tárult fel előttünk...

E szellemi magaslaton már szüleink és érdeklődő testvéreink is jóleső örömmel nézhetnek széjjel egy szellemi szép belleve kilátó tornyáról.

Képek vonulnak el előttünk a nyolc év messze multjából.

A nagy természetet mutatja be — Linné szabatos rendszere szerint — az egyik diák ismeretköre: a Convallaria maialistól az alpesi rózsáig, az algáktól és moszatoktól a libanoni cédrusig, a borókafenyőtől az indusi kenyérfáig és cadixi pálmáig.

A kémiára hajló — a legapróbb elemektől a legszebb kristályokig mindent felsorol. A kereskedelmi pályára induló a sóbányák mélyéről — a Gaurizankár magaslatáig — emelkedik, a Tűzföldtől Kaliforniáig és Uj-Guineáig elvitorlázik. Népeket, szokásaikat, kereskedelmüket tárja fel.

Lesz olyan, aki hajlama szerint a philológusok körébe vágyódik, s a legkisebb nyelvtani szabálytól — a legremekebb ódáig — minden nyelvtani, mondattani, szónoklattani és költészettani szép példát idézni tud. Lesz olyan is, aki élénk fantáziával és élesebb elmével — a matematika legegyszerűbb alpműveletéből kiindulva, a legkomplikáltabb matematikai és fizikai képletekkel csak úgy játszik. Lesz bizonyára olyan maturáns diák is, aki titokban a lantot is pengette, s egy Kisfaludy Sándorral, egy Berzsenyivel, egy Vörösmartyval, Arannal, egy Petőfivel, Katonával, vagy Sík Sándorral és Harsányival kötött lelki barátságot, s álmodozik a magas Pegasusról.

Van olyan is, aki a nagy világirodalmi remekekben tudott gyönyörködni, s egy Shakespeare-rel, Moliérral, Byronnal, Lagerlöf Zelmával szerette szabad perceit elfoglalni...

S aki csak klasszikus műveltség remekeiben tudott gyönyörködni, az Cicerót, Horatiust, és Pindarost is igaz örömmel idézgeti...

Azonban ne tegye senki sem ezek után azt a kifogást, hogy itt szellemi túlterhelésre dolgoztak, és csak a diákfejeket töltötték meg sok felesleges képzzettel és ismerettel, s hogy ezek idővel másra se va-

lók, mint keresztretjvények készítésére és megfejtésére. Igaz az, hogy közvetlenül minden szerzett ismeretet nem tudunk értékesíteni, s mindennek nem lehet anyagi hasznát venni, — de az is igaz, hogy a diáköveket szebben eltölteni nem lehetett, mint az emberi szellem légszebb és legkiválóbb műveinek megismerésében, a nagy természet titkainak szemléletében.

Csupán gazdasági és technikai ismeretekkel sem lehet a földi jólétet és megelégedést előmozdítani. Elég szomorú bizonyítéka ennek a világ mai helyzete...

De hát nem is volt az a mai latin iskola végcélja, hogy szellemi túlterheltséget és szellemi unottságot és undort keltsen és termeljen. Gondoljunk azokra a szép énekekre és dallamokra, amelyek a leggondosabb kiválogatással a zene- és énekköltészet remekeivel szórakoztatták a diákvilágot. Ma is bizonyos meghatottsággal emlékszem az első diákkori énekekre — Bíró uram, bíró uram — dallamára — a legszebb Verdi operaáriára vagy egy Schubert, Erkel, vagy Hubay dallamaira s még ma is — a mai túlfinomult zeneértő publikum is — jobban tud egy régi, szép magyar népdalban operett-dallamban gyönyörködni, mint a léha és dallamtalan — bárénekekben.

A testi egészség és szépség ápolása — mennyi szakszerű és sport-szerű gondozásban részesül a diákok serege: erről szólnak az értesítők sportrovatai.

Ha azonban a középiskolai oktatás csak a szellemi kiképzést, a testnek és a kedélynek nevelését tekintette volna főfeladatának, azt mondhatnám egy kis szarkazmussal: »oleum et operam perdidit.«
»Minden munkája és értéke kárba veszett.«

Egészen mást bizonyít a kegyesrendi atyáknak vezetése alatt álló középiskola: Az akarat nevelése a jellem fejlesztése, s a magasabb fokú krisztusi pedagógia szellemében folyt és folyik.

Nem szólhatok a katolikus egyházon kívül álló tanulók vallási tanulmányairól, de azt tudom, hogy a katolikus tanulók a keresztény hitnek alapigazságait és örökérvényű erkölcsi törvényeit a jelenkor egyik legkiválóbb hittani könyveiből, a Schütz-féle tankönyvekből ismerhették meg a legvilágosabb és legalaposabb fogalmazásban és magyarázatokban.

Szent hitünk örök példaként ragyogó hősi hitvallásairól, a korokat mozgató, a világnézetet formáló mozgalmakról sem feledkezett meg az erkölcsi világrend előadója. A legelső apostoli prédikációtól a legutóbbi Krisztusi Helytartónak állami, gazdasági és társadalmi rend újjászületését sürgető körleveléig tanult a művelt ifjú matúrás, s nyert biztatást és buzdítást a lelki és erkölcsi műveltség továbbfejlesztésére...

S mindez ismereteket a rendszeres vallásgyakorlat, a napi szentmise hallgatása, a lelkigyakorlatok tették élővé és elevenné. Gyakorlati átvitelben — a cserkészlet és annak parancsai tették életté...

A lelket, az értelmet, a kedélyt, s az akaratot betöltő és átfogó ilyen tanítás és nevelés gazdagította tehát nyolc éven át az ifjú diákot, aki alig valamelyes elemi iskolai ismeretekkel felszerelve féltéken lépte át a nagy iskola küszöbét, amikor első útja ide vezetett. S most milyen felbecsülhetetlen szellemi gazdagsággal távozik innen!

Megérted-e ifjú barátom ez ünnepélyes összefoglaló után, hogy mily nagy és nemes munka folyt a termekben?...

S ha most mélyen tisztelt hallgató közönség e magas szellemi túristai kilátásból az egész szellemi és erkölcsi világregdet befutó széttekintésből — egy pillanatra a tanári katedrára is tekintünk, milyen szent borzalommal vegyes örömmel gondolhatunk arra a szerencsés eredményre, hogy a sokan induló kis diákjaink közül ennyien is eljutottak a magaslatig...

S ha te, kedves ifjú barátom, még egyszer visszatekintesz a tanári katedrára, ott látod a sokszor fáradt, esetleg haragvó vagy veled örvendő tanári arcot, meg fogod érteni, hogy vele és általa jutottál eddig, s nélküle esetleg autodidakta módon mennyi késéssel, elkalandozással, tárgyi és formai tévedéssel — még most is ott időznél a mélységben. A te tanárod éjjel és nappal odahajolt föled, írásaid és dolgozataid fölé, és önmaga kereste nyugalmát megrövidítve, hol segíthet, hol javíthat, hogy formálhat belőled művelt ifjút, jó magyar honpolgárt, meggyőződéses vallásos embert. Veled örült, ha látta haladásodat, veled bánkódott, ha gyöngébb tehetséged vagy még inkább a magyar sorsközösség fájdalmassá és nehézé tette küszködésedet. Buzdított és bátorított, ha kishitű voltál, téged és szüleidet is intett és dorgált, ha könnyelműen és időpazarló restséggel vissza-visszaestél. Mindig csak azt hirdette: *macte puer, sic itur ad astra*, mindig csak azt ismételte: *non scholae, sed vitae discimus*. Nem az iskolának, az életnek tanulunk.

Ha most búcsút intesz az iskola szentelt termeinek, tedd ezt azzal az igazi, nemes, magyaros szeretettel, a mindig és mindenünnen ide visszavágyó lelkesedéssel, amellyel 100 év előtt egy nagy magyar író és költő, báró Eötvös József vett búcsút hazájától: Isten veled hazám, bátrak hazája...

A SZEGEDI OSKOLÁK ÉPÜLETÉNEK TEKINTETE.

101. T. P. Piaristák Collegiuma. 102. Szent Dömötör Temploma. 103. a Plebánya. 104. a Keresztelő Osztály. 105. Nemesi Osztály. 106. Deák Osztály. 107. a Philosophia. 108. a Várjobb. 109. a Városi Templom. 110. a Felső Városi Szent György Temploma. 111. Polgári Házak.

I.

Iskolánk multja.

1. Vázlatos története.

1720. július 11-én érkeztek Szegedre az első piaristák: Pál, Demjén és Orbán atyák. 1721. év őszén nyílt meg iskolánk első (parva) és második (principia) osztálya, 1722—23-ban a harmadik (grammatica) és negyedik (syntaxis), 1723—24-ben az ötödik (poësis) és hatodik (rhetorica) osztály. A tanítás nyelve alsóbb fokon magyar, egyébként latin.

Az 1772-ben kibocsátott *Ratio Educationis* értelmében iskolánk három grammatikai és két humanitási osztállyal öt osztályúvá alakult. Ezzel egyidejűleg megszűnt az elemi oktatás és négy év múlva elmaradt az előkészítő osztály is. A század nyolcvanas éveiben károsan hatottak iskolánk fejlődésére II. József németesítő törekvései, viszont a korszak kiemelkedő mozzanatai voltak: az iskolának *liceummá* való bővítése a bölcsészeti tanfolyam megnyitásával 1792. december 11-én

és a rajzoktatásnak a bevezetése 1799. december 11-én. A tanítás a három alsó osztályban magyarul a felsőbb osztályokban latinul folyt.

Az 1806-ban kiadott *Nova Ratio Educationis* gimnáziumunkat négy grammatikai s két humanitási osztállyal hatosztályúra változtatta a liceum két tanfolyamának a meghagyása mellett. Az elemi harmadik osztályból alakult a gimnázium első osztálya, az ötödik és hatodik osztály pedig jelleget cserélt: az ötödik lett a rhetorica, a hatodik a poësis osztálya. A szabadságharc eseményei iskolánkra is kihatottak: a liceum diákjai honvédeknek álltak és 1848. őszén csak a hat gimnáziumi osztály nyitott kaput. Tannyelvűvé az 1843—1844. évi országgyűlési határozattal az egész vonalon a magyar lett.

Az 1850-ben kelt *Organisations-Entwurf* a liceum két bölcsészeti tanfolyamának beolvasztásával nyolcosztályú *nagygimnáziumot* teremtett. Minden osztályban kötelezővé vált a német nyelv és a középiskolai tanulmányok záró vizsgálatoként elrendeltetett az érettségi vizsgálat. Az 1852. év július havában megtartott első érettségien 22 tanuló tett vizsgálatot. Az intézetet átmenetileg kivették a nagyváradi tankerületből és a pesti tankerületbe osztották. A tanítás nyelve mindvégig megmaradt a magyar, bár a német órák száma egyre emelkedett a magyar nyelvi órák rovására.

Az 1860. évi *Októberi Diploma* hatályát vette a Thun-féle *Organisations-Entwurf*nak és a német nyelv háttérbeszorításával újból jogaihoz jutott a magyar nyelv. A tanterv is ismételt módosításokon ment keresztül. A szegedi iskolát visszaadták a nagyváradi tankerületnek, de azután 1874-ben, a magyar határőrvidéki tankerület felállításával, az új, 1879. óta *szegedi tankerület* nevét viselő főigazgatóság alá rendelték. Iskolánk 1860. óta *főgimnázium*, bár anyakönyveink már az ötvenes években is átmenetileg említik a szegedi *felgymnáziumot*, értve ezen az intézet négy felső osztályát.

Az 1883. évi *XXX. tc.* a magyar középfokú oktatásban egységet teremtett. A szegedi piarista iskolában a törvény kiemelkedő végrehajtói és a piarista hagyományok szerencsés megőrzői Magyar Gábor és Szinger Kornél igazgatók, későbbi rendfőnökök voltak. Erre az időszakra esik az iskola és a rendház mai monumentális épületének a felépítése is. Az építkezést 1885. június 4-én kezdték és az új épületet iskolai használatnak 1886. október 7-én adták át, úgyhogy ugyanezen év november 3-án kezdődtek meg benne az előadások, megáldása pedig 1887. október 30-án történt. Iskolánk a nagy világegésre és forradalmakra következő lendületes restaurációs munkája közben — 1921. május 5-én — ülte meg fennállásának kétszázéves évfordulóját, nagy bersőséggel, országos ünnepség keretében, egybeforrvá Szeged egész társadalmával.

Az 1924. évi *XI. törvénycikk* nyitotta meg iskolánk jelenét, hogy a legrövidebb időn belül átengedje helyét a magyar középiskola legújabb korszakának. A törvénycikk életbeléptetésével a 213 éves iskola, a 64 éves *főgimnázium*, humanisztikus *gimnáziummá* lett. Címe: A kegyesrendiek vezetése alatt álló szegedi városi római katolikus Dugonics András gimnázium.

2. Iskolánk és volt tanítványai.

Minden iskola a jó anya érzéseivel gondol azon tanítványaira,

kik az Alma Materhez való ragaszkodásukat megőrzik egy egész éle-
ten át. Ezen ragaszkodás megnyilatkozása, régi tanítványainknak a
Szegedi Piarista Diákszövetségbe való tömörülése. Örömmel közöl-
jük, hogy a Szövetségnek legfrissebb, ezévi hajtása — Dr. Révai Jó-
zsefnek, a Szövetség főtitkárának buzgóságából — az ifjúsági csoport
megalakulása. Az alábbiakban közöljük a Szövetség működéséről
szóló főtitkári jelentést, az ifjúsági csoport bemutatkozásán elhang-
zott ünnepi beszédet és Bokor Pál kormányfőtanácsos és ny. helyettes
polgármesternek, a Szövetség közgyűlésén Kustár Ignácról, az iskola
egykori tanáráról elmondott meleghangú megemlékezését.

* * *

a) (dr. R. J.) **A Szegedi Piarista Diákszövetség** az idén is folytatta
azt az áldásos munkát, melyet öt éve kezdett az összetartás, továbbá
a középiskolai és egyetemi ifjúság gyámolítása jegyében. A gazda-
sági viszonyok rosszabbodása ellenére ez évben is 200 P-t adott ka-
rácsonyi cipősegélyre, 100 P-t adott egyetemi hallgatók beiratási
segélye címén és megrendezte a nagybójtai vasárnapokon kulturális
előadásait. A szövetség működéséről szóló titkári jelentést, minthogy
volt tanítványainkhoz szól elsősorban, a maga egészében közöljük Er-
tesítőnk lapjain.

Tisztelt Közgyűlés!

Mikor egyesületünk lelkes tagjai ötödször összegyűltek az Alma
Mater termében, helyénvalónak tartom a szorosán vett efémer jelen-
tőségű adatok felsorolásán túl egy kutató visszapillantást vetni az első
lustrumra. Ez a tekintet, hacsak nem akarunk készakarva szemet
húnyni egyes édes-bús emlékek tanulságai fölött, egyúttal meg fogja
könnyíteni számunkra nemcsak öt esztendő mérlegének a megcsinálá-
sát, hanem egyúttal nagyjából meg fogja jelölni azt az irányt is,
amelyben a közeljövőben haladnunk kell.

Egyesület alapítása nemcsak nehéz, hanem hálátlan feladat is. Ne-
héz, mert individualista korunk ösztönszerűen húzódik mindentől, ami
az egyéni szabadságnak akár csak szemernyi megköttésével is jár.
De meg az sem tagadható, hogy a tömérdek egyesülethez egy újat
alapítani, sokak szemében teljesen fölösleges dologszámba ment. A
taggyűjtéskor, ami jórészt egyéni rábeszélés útján történt, egy idő-
sebb úr éppenséggel hazafiatlanságot emlegetett, mert úgy vélte,
hogy a sok egyesület a nemzet életerejét aprózza fel. Másoknak val-
lási nehézségeik voltak, amelyek még akkor sem omlottak el, amikor
alakuló gyűlésünk, természetesen alapelvünkhöz híven, vallási szem-
pontok mellőzésével választotta meg nemcsak választmányi, hanem
tiszteleti tagjait is. A főnehézség azonban nem ez, nem is az itt-ott
sértett hiúságból elejtett kritikus szavak voltak, hanem az a sajnála-
tos körülmény, hogy az intézet neveltjeinek egy része egyesületünk
megalakulása idején a székesfővárosban egyesületbe tömörült, mely
a vélt kezdeményezés dicsőségén kívül az egyedüli jogosultság privi-
légiumát is magáénak szerette volna vallani, holott az akkoriban már
fennálló négy piarista diákszövetségi alapszabálytól eltérő statútumok
szerint kezdte meg működését. A Szegedi Piarista Diákszövetség el-
lenben az említett kikristályosodott stílushoz alkalmazkodva alakult,
hogy a ma-holnap az egyes intézetekkel kapcsolatosan működő szövet-

ségek fölé betetőzésül az országos szövetséget annál könnyebben meg lehessen később alakítani. De meg nem mondhattunk le arról sem, hogy a szegedi városi Dugonics András-gimnázium nevelőjeinek egyesülete csakis Szegeden székelhet, annak ellenére, hogy országos nevű iskolatársaink jó része nem az Alföld metropolisában működik. Ha még megemlítem azt is, hogy a szervező bizottságba az idősebb és az ifjabb évfolyamokból, az immár jobblétre szenderült Zombory Antal bácsitól a pelyhesállú »gólyá«-ig, hívtunk meg osztály-képviselőket azt hiszem, joggal felelhettem a fővárosi öregdiákok »kontra-egyesületet« emlegető elnökségének azt, hogy minden tekintetben mi vagyunk a legitim diákszövetség, mert a tanítvány-sereget mi és csakis mi képviseljük.

Mi szövetségünk működési köre? Az alapszabályokban körvonalazott cél szellemében lelki, szellemi és anyagi téren megvalósítani, vagy legalább is megközelíteni a calasanciusi gondolatot: *Pietati et litteris*. A Piarista Diákszövetség egyik misszióját az intézet falain kívül teljesíti: Összehozza az intézet nevelteit a piarista életesmény ápolására. Az iskola falain belül pedig szemmel tartja az ifjúságot és azt erejétől telhetőleg támogatja, még pedig szellemileg pályatételek kitűzésével és jutalmazásával, anyagilag pedig a szövetség lelkészének előterjesztésére különböző természetű segélyek kiutalásával. Manapság az utóbbi jelleg domborodik ki inkább, szociális vonatkozásai miatt, főképpen, amióta a régi karitatív ifjúsági egyesületeknek százados életre hívatott alapítványai papírrá váltak. A fölösleges egyesületesdit hangoztatókkal szemben e helyről is nyomatékoznunk kell, hogy ennek a jó 200 éves intézetnek az ifjúságát calasanciusi szemmel és szeretettel Calasancius fiaival kívül elsősorban, sőt talán kizárólag, azok értik meg, akik mint idősebb testvérek a fiatalabbakat, a szellemi rokonság és lelki együttérzés kapcsának ultra-viola szeretet-sugaraival fogják föl a mutatkozó hiányokat, hogy azokat a mai elridegült világban vállalva kifejtett munkával, egy lelki-szellemi anonym-társaság szerény önzetlenségével pótolják. Hogy ez a szociális szempont ma, a szemérem-sértésig menő ruhátlanság korában mit jelent, azt csak az tudja méltányolni, aki az utcán észre tudja venni a lyukas cipőből és harisnyákból kikéklő lábújjakat. Azokat az áldó szavakat, melyeket karácsonyi akció-segélyeink boldog élvezői csekélységem címére kiutálnak (rendesen egy-egy könnyes anyai szempár útján), ez úton származtatom át szövetségünk lelkes tagjainak egyenkint és összesen, ugyanazokkal a szavakkal: »Isten fizesse meg!«

Ma-holnap az ifjúság valószínűleg hálás lesz azért az önzetlen támogatásunkért. Egyelőre beérjük azzal is, ha az érdekelt ifjúság egyenkint és egyesületenként segítségünkre van ünnepélyes összejöveteleink rendezési munkájában. Jól esik látnunk egy-egy fiatal tehetség kibontakozását a zene, az előadó-művészet, vagy a tollforgatás terén. Figyelmes és féltő szeretettel kísérjük, elsősorban a kiválókat, felsőbb tanulmányaik rögzös útján és megokolt kéréseiket, anyagi erőinket meghaladó mértékben is, teljesítjük.

Abbeli törekvéseink, hogy volt iskolatársainkkal lelki és szellemi téren is megtaláljuk a kapcsolatot, nem érték el céljainkat a kívánt mértékben. Talán paradoxonnak vélhetné valaki azt a megállapításunkat, hogy ez azért van, mert mindmáig nem sikerült szociális té-

ren kapcsolatot találunk az intézet neveltjeinek a szívéhez. Ám keresse és magyarázza az összefüggést mindenki tetszése szerint, annyi fájó tény, hogy öt év alatt mindössze félannyi tagtárs csatlakozott egyesületünkhöz, amennyi ennek a régi intézetnek a régi jó időkben egy évi létszáma szokott lenni. Hogy ez milyen csekély szám, az kitetszik abból, ha összevetjük a kegyes-tanítórend legrégebb és egyben legkisebb nagymagyarországi intézetével, a podolinival, melynek neveltjei ma már nagyobb egyesületet alakítottak, mint a szegedi városi gimnáziumból kikerült, több ezer főnyi öregdiák-sereg. Lehet, hogy a jó szepesiek több szervező tehetséggel, talán éppen zseniálitással fogtak hozzá a megalapozáshoz, valószínűleg a kisebb tömeg nagyobb mozgékonyasága és lendülete is kedvezett neki, a hontalanság otthonkereső szeretetével párosulva, de kereken ki kell mondanunk a fájó, de talán gyógyító igazságot — a Szentírás szavai szerint: »az igazság megszabadít« — egy félszázadot felölelő tanítvány-sereg él ennek a nagy alföldi városnak a falai között. Vajjon, futóhomokra épített ez az intézet? Ha ma-holnap, ne adja az Isten, védelemre szorul az alma mater, vajjon sebtiben védőgáttá tudna-e erősödni ez a lazán összefüggő tömeg? Szövetségünk 1929-ben az intézetnek és tanítványainak vállvetett munkájából és lelkesedéséből jött létre! Azóta a találkozókat egymást érik, de neveltjeink — úgy látszik, — már nem értik a mi nyelvünket. Megindult szavakban leróják a hála adóját, de szövetségünkbe csak kevesen tömörülnek, annyian sem, amennyit az alapítók sorából a halál angyala elszólitott.

Ha a tagsági díjat sokallanák, bizonyára kérték volna annak mérséklését. Nem is ebben rejlik a távolmaradás oka, hanem abban az érzéketlenségben, amellyel jórészt a nyomasztó viszonyok miatt, az ifjúság megsokasodott problémáit nézik. Ennél a pontnál teljes tisztelettel kell szólnunk arról a kevésszámú lelkes tagról, bőjti előadásaink és Sík Sándor professzor úr lelkigyakorlatainak a törzsközönségről. Ezer köszönet azoknak is, akik a Fogadalmi-templom Kal. szt. József oltárára szánt Túry-féle monumentális festmény kifizetésére adakoztak az egyesület megalakulása előtt és annak keretében. Bizton hisszük, hogy az ifjúság megértői és egyben támogatói azok lesznek, akik a mai szívtelen korban is megőrizték szenzóriumuk finomságát az ifjabb nemzedék anyagi, szellemi és lelki bajainak megértésére.

Nem időzünk tovább a múltnál, melyben volt ugyan öröm, de korántsem annyi, amennyi arányban állt volna annak a feladatnak szépségével, amelynek megoldására vállalkoztunk és annak a munkának a terhésekkel, melyet az ifjúság iránti szeretetből vállaltunk. Jövönk van-e? Van és lesz addig, míg lesz ifjúság, amely elé állítani lehet és kell követendő példaként az intézet neveltjeit, kik az életben becsületet vallottak, akiknek az intézet elhagyása után is megmaradt ifjonti lelkesedésük és magasbra vivő szenvedelmük. Ezeknek az idősebb testvéreknek a támogatására joggal számíthat a mai ifjúság és az intézet, mely nevelte.

E helyről újra hallatjuk a figyelmeztetést: *Vestra res agitur!* Értse meg az ifjúság, de értsék meg az öregebbek is, akiknek fiait, unokáit, rokonait fogják élvezni azt az erkölcsi és anyagi előnyt, melyet szövetségünk javukra veritékes munkával gyűjtött.

Az egyetemi ifjúság — talán a nemzedékek antagonizmusából kifolyólag — eddig nem nagy számban csatlakozott hozzánk. Legközelebbi programunk egy ifjúsági csoportnak a »Juventus«-nak a megszervezése lesz vagy nyolc szakosztállyal. Ha ez a szervezés nem sikerül, ám vessen magára az egyetemi ifjúság, ha segélyezési akciókat olyan mértékre szállítjuk le, amilyen mértékű érdeklődést tanúsít diákszociális munkánk iránt. Utinam falsus vates sim!

Jelentésünk alaptónusa sötét, semmivel sem derültebb, mint gondbarázdálta vajudó korunk képe. Egy híres Rembrandt-interieur homályát a háttérbeli feszületről áradó fény oszlatja el. Merítsünk súlyossá váit gazdasági és szociális viszonyaink hibáinak felismerésére és gyógyítására világot a krisztusi hitből, meleget a krisztusi szeretetből és lerdületet a krisztusi erkölcsnek diadalába vetett reménységéből. Régi tanítványok érettségi találkozókon hivatkozni szoktak arra a szent tűzre, melyet a szegedi városi gimnáziumban kaptak. Ennek a csalansantiusi tűznek egyik szerény öre lett szövetségünk is. Fogadja el ma minden jelenlevő a neki szánt szikrát, vigye el azokhoz is, akik nem jöttek el, és ő is, azok is, járják ennek a mécsesnek a világosságával kezükben az élet rögzös útját. Bizton hisszük, hogy nemcsak a lampadophoros-csapat nem fog eltévedni korunk vakcsötétjében, hanem másoknak is útmutatója lesz a valláserkölcsei alapon álló hazafias munka boldogító útján. Isten velünk!

b)

Pro juventute.

Megnyitó beszéd a „Juventus” 1934. ápr. 8-iki ünnepélyén.

Elmondta: **Dr. Révai József.**

Minden kor megívta harcát az ifjúságért. Ott folyt ez a harc Athenae scholái mellett, a sportpályán és az agorán a relativizmust hirdető, csillogó, e világi értékeket kínáló szofisták és az örök értékeket kínáló és konzerváló Sokrates közt, akinek »megiston mathema«-ja, legfelső ismeretanyaga Platon szerint a jóság, tehát az erkölcsi szépség volt. De túlekedett a jövő nemzedék birtokáért a katonáállam Spárta is, mely acélizmú és köszívű harcosná akarta nevelni az ifjút, akit már zsenge korában kiragadott a családi körből, nehogy annak fészkeben el találjon puhulni. A kereszténység meghagyta a fiúgyermeket is természetes, Istentől rendelt és Krisztustól megszentelt fészkeben, a családban, hogy a szülői szeretet melege, az anya gyöngédsége, és az apa szigorúsága athleta Christi-vé nevelje, aki, mint az örök haza leendő polgára, a túlvilági és földi hazájának szolgálatára szükséges e világi felkészültség kettős palaestrájában neveődik férfivá az Egyház és Állam, a kereszt és korona lovagjává.

Ma, bár nem véres harcok csatazaja jelzi, az ifjúság birtoklásáért erősebb a verseny, mint valaha. Keleten, a természetellenes falanszter fanatikusai a gyakorlati élet postulatumát hangsúlyozva valósítják valóra Platon elgondolását: gyermek-kaszárnyákban nevelik a fiút, hogy apját s anyját ne ismerje, vagy ha ismeri, úgy nevelődjék, mintha nem ismeri. De a szélső jobb, a fascizmus és a hitlerizmus,

ha más úton is, lényegében ugyanúgy a Totalstaat, vagy az államof mindenek elé és fölé helyező elgondolás szerint neveli bailláit és Hitlerjugendjét, amazt egy történeti tényezőnek elfogadott államkaticizmus, emezt — úgy látszik, — egy Krisztust kikapcsoló, árja vért imádó, harmadik birodalombeli »harmadik egyház« holdsugaras eszméi szerint — katonásnak, fanatikusnak, mondhatnók: janicsárnak.

Hogy egy Calasanciusnak iskolája nem merőben evilági célokat szolgálhat, az kétségtelen. Akinek »ad maius semper pietatis incrementum« volt a jelmondata, az többet látott az ifjúságban »emberanyag-nál«, melynek döngő lépteitől messze reng a parlag, ha tömegben felvonul, vagy szikrázik az acélja és a szeme, mikor a férfiasátevő arcsebeket osztja a vívó-termekben. Ha nagy kortársa, Borromei Szt. Károly kimondta a nagy szót: »Gyermekeket nevelni annyi, mint Krisztushoz vezetni«, ezt a krisztusi nevelést kell a »Pietati et litteris« felíratú modern piarista iskolának is vallania intra muros et extra. Nyolc évig folyik a krisztusi »kalokagathia« kialakítása az ifjúság testén és lelkén. Lehet-e közömbös az alma mater az iránt, hogy az iskola padjai után csak a tribünön ül-e egy nemzedék, vagy pedig meg tud-e ülni a templomban, az egyetemen, az előadó teremben és a színházban is. Ez a szeretet-sugallta féltés, a további irányítás vágya hozta létre a különböző véndiákegyesületeket, ennek köszöni létét ez az ifjúsági csoport is. Maradjon kapcsolatban az életbe kikerült ifjúsereg az intézettel, amely belelehelte lelkét, hogy az eleven erőként dolgozzék benne a mai kilátástalanság és célnélküliség ezer veszélyében is, Tompa elgondolása szerint: a gyémánt is a nappal magába szedett fénytől világít éjtszaka. Ünnepeket igyekszik rendezni a fiatal nemzedék számára, hogy idegörlő munkája után tudjon felüdülni gyermekábrándjai és reményei e tanyáján, azonfelül, hogy, mint fiatalabb testvérek az öregebektől tanulnak, támogatásban is részesülnek az egyesületben, — jórészt az ifjúság javára tömörült régi tanítványok részéről. Hiszünk az ilyen találkozó felüdítő, sőt megifjító erejében. Hiszünk nemcsak azért, mert a gyermek- és ifjúkor emlékeinek visszaidézése, a férfikor küszöbén és azon túl, a kedvező képzettársítások egész sorozatának megiridulását jelenti, ami — akár a hajnal beköszöntése a bagoly- és denevérhadat, — a nyomasztó ködként terjengő csüggedést, keserűséget, sötétlátást űzi el a kedélyről, hanem még inkább azért, mert egy-egy ilyen művészi bemutatkozás a dajkáló intézet dísztermében, a szülők, rokonok, ismerősök, iskolatársak díszes sorai előtt, még az egészen elprózaizálásnak indult lélekről is lefújja a szürke hétköznapok, a nyárspolgáriasság porát, hogy az ünneplő, emelkedett lelkiség szép, hímes köntösével vonja be. És ha egy idegenbe szakadt fiú vándorútjáról a szülői házba térve, új meg új útravalót kér, és azzal megerősödvé új meg új elhatározásokra képes, hát a mi keblünkről leszakadt ifjúság is kérjen ilyen friss szellemi és lelki pogácsát, hogy megtarthassa lelki és szellemi rugalmasságát és erejét, hogy az erkölcsiség átázott talaján, a lagunába vert cölöpként meg tudjon erősödni a jövő Velencéjének Atlaszként való hordozására!

Igazat kell adnunk Dosztojevskinek abban, hogy a gondtalan gyermek- és ifjúkorra való visszaemlékezésben regeneráló erő rejlik. Halljuk csak, mit mond: »A gyermekkorból származó szép és magasztos emlék még a legnagyobb nevelő tényező lehet. Ha az em-

bernek sok ilyen visszaemlékezése van, akkor meg van mentve, sőt ha csak egyetlenegy volna is, akkor ez az egy is egyszer megmentője lehet.« Tanítványaink nem fogják zokon venni, ha öreg német tanáruk ezúttal német nyelvi ismereteik némi fölfrissítésére — Prohászka nyomán — németül idéz:

„Mach einen Sprung,
Erinnerung
Zurück zu jenen Tagen,
Da du noch jung,
Voll Kraft und Schwung,
Um neu dein Glück zu wagen.
Gelingt der Sprung,
So bist du jung.“

Hát kedves tanítványaink, vissza 1—10 év távlatából, az egyetem padjairól vagy az íróasztal mellől, a gimnáziumba, — hiszen elmúlt már az a hosszabb-rövidebb idő, mikor nagy ívben elkerültétek X. Y. tanár »szekaturája« miatt, — fojtsátok Lethe vizébe a keserű diák-emlékeket, rendezetek egy megifjító anamnézist a kellemes úiakstiklik aktiv-passzív hőseire és lépjétek a dobogóra: hadd hallja az alma mater szívetek dobogását, és hadd szorítson keblére titeket, vén diákok, akár Elizeus próféta az ifjút, hogy újból lelket, jó lelket, optimista lelket leheljen belétek, nehogy elfogyatkozatok a sivár életúton. Avete — valetel!

c)

Emlékbeszéd Kustár Ignácról.

Elmondta a Szegedi Piarista Diákszövetség 1933 december 9-én tartott V. évi rendes közgyűlésén **Bokor Pál** kormányfőtanácsos, ny. h. polgármester.

Méltóságos Elnök Úr!

Tisztelt Közgyűlés!

Diákszövetségünk azon, reám nézve kitüntető, megbízatását, hogy az 1910-ik év április havában elhunyt Kustár Ignácnak, a piarista rend beesküdütt tagjának, mint gimnáziumi tanárnak minőségében kifejtett működését visszaemlékezés keretében a mai rendes közgyűlésen ismertessem, örömmel vállaltam. Egyrészt, a Rend rendelkezésénre bocsátotta ezen felolvasás megoldása céljából »Az Úrban elhunyt rendtagok kegyeletes emlékezete« címen a piarista rend levéltárában elhelyezett okmányt, amely bőségesen szolgáltatott adatokat nekem ahhoz, hogy a boldogultnak 40 éven keresztül, az ország különböző vidéki városában teljesített áldásos tanári működéséről szeretettel megemlékezhetem; másrészt azért is, mert engem a múlt század 60-as éveiben a szegedi piarista gimnázium alsó osztályaiban ő tanított négy éven a latin nyelv elemeire, nagy odaadással és csodálatos fáradhatatlansággal.

Ezer tanévek alatt, mint fiatal diákgyerekeknek, bőséges alkalman: volt a mi szeretett Náci bácsinkat, (mert magunk között így tituláltuk, ami nem a köteles tisztelet hiányából, hanem a személye iránti szeretetből fakadt), nemcsak, mint tanárt, hanem mint melegszívű embert is megismerni és megszeretni, mivel Ő a komoly latin

nyelv oktatása mellett néha bevezetett bennünket a gyakorlati élet berkeibe is; nem volt szűkszavú a dicséretekben sem, ha megfelelő előmenetelt tapasztalt, — ami természetesen a ritkább eset volt, — ellenben, ha rossz fát tettünk a tűzre, kifakadásaiban nem igen válogatta a kifejezéseket.

Az életrajz adatai szerint Kustár Ignác a piarista rend beesküdtött tagja, neosztora, gyémántmisés áldozópap, stb. kegyesrendi kormánytanácsos, házi másodfőnök, született Kalocsán, 1813. év január hó 23-án, s meghalt Máramarosszigeten 1910 április 15-én, korának 98-ik, szerzetesi életének 79. s áldozópapságának 71-ik évében.

A megboldogult, — miként az életrajz kifejezi — hálával köszönthette naponként az isteni kegyelmet, melyben a csendes öregség minden kellemét élvezhette, menten az aggkort rendszerint főkereső bajoktól és erőtlenségtől s kedélyének derújében figyelhette a haladó kor vívmányait és élvezhette a személyét körülvevő általános tiszteletet, becsülést és szeretetet. Tizenkilenc éves kalocsai diák volt, amidőn felvette a szerzetesi öltönyt. Az újoncéveket Kecskeméten töltötte. Hogy tehetséges és szép reményekre jogosító növendék volt mutatja az a kitüntetés számba menő megbízás, amelynél fogva a második újoncévben az alsó osztályokban már tanítással is foglalkozott. Vácott a 2 évi filozófiai kurzust elvégezván, 1835-ben ünnepélyes fogadalmat tett.

Gimnáziumi tanárkodásának a következő stációi voltak: 1839-től Nagykárolyban 4 évig, Máramarosszigeten 14 évig, Szegeden 1857-től 1870-ig 13 évig, utána 1870-től 1879-ig Debrecenben tanított, ahol tanároszkodása mellett a házfőnöki tisztet is betöltötte.

Ezen hosszú, negyven évet kitöltő tanári működése után 1879-ben nyugalomba vonult s egy évig Vácott, 7 évig Veszprémben lakott. Ez utóbbi helyen, mint a Szt. Anna-kápolna gondnokát találjuk. 1887-ben visszavágyott Máramarosszigetre, ahol fiatal korában hosszú ideig munkálkodott. A rendfőnökség készséggel teljesítette óhaját s ezentul 23 éven át állandó lakója lett a kies fekvésű s egészséges klimájú városnak s itt 1889-ben a jó Isten különös kegyelméből bemutatthatta aranymiséjét, 1899. évben pedig felszentelésének 60-ik évében gyémántmiséjét.

A megboldogult egyéni jellemzésére vonatkozólag kiemeli az életrajz, hogy tanári működését a szorgalmas munka, a jólelkűség és a munkát annyira elősegítő derült kedélyesség jellemzi. Azon idők osztályrendszertanítása értelmében tanított vegyesen latint, magyart, történelmet, természetrajzot, mennyiségtant, de legszívesebben — különösen itt Szegeden — a latin nyelv tanításával foglalkozott.

Egyszerű munkás volt, de tevékeny. Agyát nem foglalkoztatták merész tervek, és újítások, tanítási működése terén; de szorgalmasan hordta a köveket a nemzeti művelődés Pantheonjának a megépítéséhez. Mélyen nem szántott a tudomány földjében, de hírnevének ekéjét a tudatlanság ugarföldjének kitartó forgatása fényesre csiszolta.

Kedves tanárunk nagy kedvelője volt a dalnak és zenének s valóságos rajongója a virágoknak. Kis kertjében maga vetette, ültette, öntözte, ápolta kedves virágtöit; óvta, védte azokat a szeszélyes időjárás káros befolyásától. Valóságos gyermeki öröm járta át lel-

két, ha iskolai kertészkedésének virágai és gyümölcsei a közélet keretében is elismerést nyertek.

A szeretet lángja s örömrézt töltötte el nemes szívét, ha évek multával alkalma volt régi tanítványaival a közéletben találkozni. Ilyen nemes örömben volt része 1904-ben, amidőn Máramaros-szigeti küldöttség a vármegyeházán Fábián Béla akkori földművelésügyi miniszternél tisztelgett: könnyes szemmel üdvözölte az egykori tanítvány tanárát és konviktsusi prefektusát: »Náci bácsi, régi jó tanárom! Ön még él; áldja meg az Isten, hogy ide fáradt!« Majd elbeszélgetett vele hosszasan és az ősz mestert átölelve megcsókolva, mondott neki búcsút és még az nap meg is látogatta az egyszerű szerzetest szerény cellájában.

Az a 23 esztendő, melyet nyugalomban Szigeten eltöltött — írja róla házfőnöke — telve van áldásos lelkipásztori működéssel. Elvégezte mindennap reggel 6 órakor szentmiséjét. Az adventi és nagybőjti időszakban közel 2000 embert gyónztatott meg, akik a városból és szomszédos községekből keresték fel. A még fennmaradó délelőtti szabadidőt olvasással töltötte el, s ami szinte csodaszámba mehet, — mindvégig szemüveg nélkül. Majd sétára indult s fürge léptekkel haladt a város utcáin, fürge beszéddel és észjárással társalogva egy-egy ismerősével.

Délutánonkint pedig fölkereste betegeit, s azokat nemcsak lelki vigasztalással látta el, hanem gyógyfüvekkel, amelyeket maga termesztett, amelynek biztosan ható gyógyerejét gyakorlatilag kipróbálta s így alaposan ismerte. Jó szívére vall még az a kedves csejékedete, hogy betegeinek felüdülésére gyümölcsöt, valami édességet vitt. Nem csoda tehát, ha ily áldásos ténykedése révén szeretettel emlegette mindenki és kedves Kustár bácsija volt Ő a gyerekeknek és öregeknek egyaránt.

Hogy mily csodálatos egészsége s mily akaratereje volt a jó öregnek, mutatja az, hogy késő öregségében is minden évben útrakelt az őszi idők beálltával, meglátogatva rokonait s főleg azokat a helyeket, — leggyakrabban Szegedet, — ahol azelőtt tanított. Itt emlékezetembe jut egy kedves jelenet, amely szegedi látogatásának arra az idejére esik, amikor városunk az árvíz után eltelt 12—13-ik évében az új szabályozási tervek alapján már kezdett kiformalódní s különösen a belvárosi részében már nagyvárosi jelleget öltött. Ezen időben Szegeden időzött Kustár Náci bácsi is. Én akkor már városi tisztviselő voltam s néhai Fráter Gyula ügyvédrel a Széchenyi-téren haladva, szembe jönni láttuk a mi kedves régi tanárunkat. Nyomban elhatároztuk, hogy hozzácsatlakozunk s kikérjük véleményét városunk fejlődése felől. Ezen szándékunk végrehajtását megkönnyítette az a körülmény, hogy már néhány évvel előbb, volt szerencsénk találkozni közös öreg tanárunkkal, úgy, hogy amikor szóval értük és újra bemutatkoztunk, mosolyogva mondta, hogy pár évvel ezelőtt már mi találkoztunk s ismervén egymást, újabb bemutatkozás teljesen felesleges. Ily bizalmas nyilatkozata után Fráter Gyula, mint aki idősebb volt nálam, bátran a dologra térve, szerényen bár, de bizonyos önérzettől átlátva, merte az előzőleg megbeszélft kérdést a következőleg feltenni: Mondja csak főtisztelendő ur, mit szól ehhez a mi szeretett városunkhoz, tekintettel

annak árvíz óta való rendezésére és kiépítésére? A váratlanul felvetett kérdés, úgy látszott, hogy egy pillanatra meglepte, de egy percnyi gondolkodás után így nyilatkozott: Kedvesem, az itt szerzett összehelyesítésem alapján egy kétsoros versben felelek a felvetett kérdésre: »A csizmám megfejelve, s cifra szöggel kiverve!« Így néz ki a maguk szeretett városa

Ezen kritika után, Fráter barátommal együtt, úgy éreztük, hogy nem jó lesz tovább kíváncsiskodnunk, miért is kedves öreg barátunktól szívélyes búcsút véve, elváltunk. Ő pedig jellegzetes gyors apró lépéseivel folytatta szokott sétaútvonalát.

Szívós életégszégére legeklatánsabb bizonyítékul szolgál, hogy már meghaladta a 80-ik életévet, amidőn egymagában megjárta Németországot, és Franciaországot; sőt, ami hallatlan, dolog, 89 éves korában Egiptomba ment, szintén kísérő társ nélkül, megjárta tevéháton az egiptomi sivatagot, megpihent a Gulák lábánál; a Palesztinába tervezett útja csak azért maradt el, mert ott a tervezett utazási idő alatt pestis ütött ki.

Nem lehet csodálni, hogy ilyen szívós, elpusztúlhatatlannak látszó egészség birtokában a boldogultban az a forró vágy támadt, hogy 100-ik évét is elérje, azonban ez a vágya már, sajnos, nem teljesült. Az 1909-ik évi nagyhét szerdáján hirtelen rosszul lett, szobájában elesett és sokáig eszméletén kívül maradt, majd heves láz gyötörte, de egy hét múlva annyira javult állapota, hogy az ágyat is elhagyhatta, szobájából azonban többé nem kelt rendes napi útjára, csak egy év múlva, végső útra, amelyről nem volt visszatérés. Panasz nélkül tűrte gyengeségét, egykori derült kedélye azonban egykedvűségbe merült. Testi erejét napról-napra emésztette az álmatlanság és az étvágytalanság, úgy, hogy az egykori acélizomzatú férfiú tehetetlen csonttá és bőrré aszott. Végre 1910. április 15-én kétnapi haláltusa után, amelyben az a jótévő szív még akkor is dobogott, midőn már minden tagja merev és halott volt, egy utolsó sóhajjal elköltözött rendtársainak jelenlétében és buzgó imái között, korának 98-ik évében.

Nyugodjék békében a feltámadás napjáig. S mi, régi tanítványai, hálattal szívvel őrizzük meg kedves öreg tanárunk emlékét!

II.

Iskolánk az 1933—34. tanévben,

Iskolánk hatóságai.

A kegyestanítórend magyar tartományának főnöke: **Sebes Ferenc**, a budapesti Kir. M. Pázmány Péter Tud. Egyetem hittudományi karán bekebelezett doktor, az országgyűlés felsőházának tagja.

Az intézet alapítója és fenntartója: **Szeged szab. kir. város.**

Tanulmányi tekintetben az iskola a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr vezetése alatt áll. Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter: **Dr. Hóman Bálint**. Államtitkár: **Dr. Szily Kálmán**. A minisztérium középiskolai ügyosztályának főnöke: **Dr. Vajdinger Gyula**, miniszteri tanácsos. Tankerületi királyi főigazgató: **Dr. Kaufmann György**. Püspöki biztos: **Raskó Sándor**, főesperes-plébános.

A tanév lefolyása és az intézet állapota.

1. **Az iskolai év lefolyása.** Alakuló értekezletünket szeptember 6-án, a pótló- és különbözeti vizsgálatokat szeptember 7. és 9-én, a javítóvizsgálatokat pedig szeptember 11. és 12-én tartottuk. A június 26. és 27-én megkezdett beíratásokat folytatólagosan szeptember 13. és 14-én végeztük. Az ünnepélyes tanévnyitó Veni Sanctenk szeptember 15-én volt. Ugyanakkor megtörtént a fegyelmi szabályok felolvasása, az osztályrendezés és szeptember 16-án meg is kezdhettük a tanítást s végeztük azt a Rendtartás-szabta szünetek megtartásával, megszakítás nélkül az iskolai év végéig, a VIII. osztályban május 9-ig, az I—VII. osztályokban június 14-ig. A VIII. osztály összefoglalásai május 11., 12., 14. és 15. napjaira estek, a többi osztályé június 15., 16., 19., 20. és 21-én voltak. Az intézet egyéb vizsgálatairól, úgymint pótló-, különbözeti, magán- és érettségi vizsgálatairól külön számolunk be.

Zavartalan iskolai munkánk között ért az a súlyos veszteség, mely

intézetünket sujtotta, **dr. Somogyi Szilveszternek**, iskolánk fenntartója, Szegei szab. kir város nagyevű polgármesterének halálával. Temetésén testületileg vett részt az iskola. Nagy jóakarónk emlékét kegyelettel őrizzük.

2. Változás a tanári testületben. A magyar kegyestanítórend főnöke, dr. Sebes Ferenc 723/1934. sz. a. kelt rendeletével Gulyás Jánost Debrecenbe, Papp Elemért Budapestre, dr. Zányi Lászlót pedig Veszprémbe helyezte át; helyükbe jöttek: Babos Dezső, Csonka Mihály Veszprémből és Kuntár József Debrecenből; a szepesi egyházmegye kötelékébe felvett Polcsik Lénárd helyébe a 881/1933. számú rendfőnöki intézkedés iskoláinkhoz rendelte Paizs Józsefet, a rendtatai reálgimnáziumából; 1068/1933. sz. a. dr. Nadas Zoltán hittanár hathavi szabadságot kapott és helyét Vácról Weiner Ferenc foglalta el. Állami kinevezéshez jutottak és az intézettől megváltak: dr. Bojár János és Szilágyi Gyula világi óraadó tanárok. Ezek helyét az intézet igazgatója ugyancsak világi óraadó tanárokkal töltötte be, Gyurkovits Árpád okl. franciaszakos és Koch József okl. testnevelési tanárral. Így a tanári testület a folyó tanévben is 1 igazgatóból, 21 rendes és 2 óradíjas tanárból állott. A rendes órarend keretén kívül tanító valástanárok száma 4 volt.

3. A tanulók létszáma. Az elmúlt iskolai évhez képest az idén 30 tanulóval több iratkozott. Mivel ez a létszámemelkedést főképen az elemi iskolából jött tanulók tették, meg kellett nyitnunk a harmadik párhuzamos I. osztályt. Az I. osztályon kívül párhuzamos volt még a II., III. és IV. osztály. Iskolai munkánkat a tanév elején 653 tanulóval kezdtük 13 osztályban.

4. Hivatalos látogatások. *Dr. Sebes Ferenc* a magyar kegyestanítórend főnöke atyai látogatását október hó 10—15. napjain végezte. Meglátogatott minden osztályt és minden tanárt. Észrevételeit a tanári karral közölte október hó 15-én megtartott értekezleten.

Dr. Kaufmann György tankerületi kir. főigazgató ezévi hivatalos látogatásai február hó 5—10. napjaira esett. Tapasztalatait közölte a tanári karral február hó 22-én megtartott értekezleten.

Raskó Sándor főesperes-apátplébános, mint püspöki biztos, elkölt a tanévvégi hittani vizsgálatokon.

5. Vallásérkölcsi nevelés. Abban a meggyőződésben, hogy a mindenható, határtalanul jó és igazságos Istentől való függésnek és a neki való felelősségnek érzése felhecsülhetetlen érték minden ember erkölcsi életének alakulásában, iskolai munkánk vallásérkölcsi nevelésen sarkallott. Már csak iskolánk jellegénél fogva is teljesen érthető, hogy a tanári kar a vallásos élet gyakorlatait elsősorban természetfeletti, kegyelmi élet eszközeiként szorgalmazta. Ilyen volt a vasár- és ünnepnap-i szentmise, az enyhébb őszi és tavaszi hónapok mindennapi szentmiséje, a tanulók korához és fejlettségéhez mért hármass csoportban nyújtott vasárnapi exhortáció, a húsvéti szentgyakorlatok, a Püspöki Utasításoktól előirt szokásos kötelező szentgyónások, a magánajátosságból végzett szentgyónások, a mindennapi lelküismeretvizsgálás, az egyház böjtje, stb. Amikor mindezeket végeztettük tanulóinkkal, ápoltuk a gondjainkra bízottak természetfeletti életét, de

tudtuk azt is nagyon jól, hogy ugyanekkor a vallásos élet ugyanezen gyakorlataival *embereket* nevelünk a *földi élet* számára. Vajjon, ki tudná lebecsülni az élet küzdelmeiben azokat az erőforrásokat, melyek állandóan táplálkoznak a vallásos élet gyakorlatain keresztül, a mindenható és végtelenül jó Istennel való legbensőségesebb közösségnek, szinte napról-napra ismétlődő átéléseiből? Az ilyen emberek legnagyobb csapások között sem csüggednek el, soha kétségbe nem esnek. A szentgyónások, a mindennapi lelkiismeretvizsgálások elvezetnek az élet egyik legnehezebb feladatához, de egyben igen nagy értékéhez: az önismerethez, abba a világba, ahol túl nem becsülik magukat az emberek, de nem is gyávák, nem is lendület, önérzet nélkül valók. Az elmélkedések, a lelkiolvasmányok megragyogtatják az ifjú lelkek előtt az eszmények csodás világát, amely mellett lehetetlen meg nem látniok az anyagival és érzékivel szemben a szelleminek, a lelkinek a felsőbbrendűségét. Az egyház bőjtje és az önmegtágadás egyéb területei kitűnő előgyakorlatok az élet küzdelmeire. A laikus erkölcs pedagógiája kétségbeesett erőfeszítéseket tesz, hogy ezeket megváltoztatott címkékkel és formában valahogyan visszacsempészhesse, vagy valami mással pótolhassa nevelési rendszereiben. Nekünk Egyházuink készen adja a nevelés ezen nagyértékű segítőit, ezért fordítottunk annyi gondot a valláserkölcsei élet gondozására. Tudtuk azt is, hogy a fiatal lélek az átélt életek, az élő példák után indul a legkönnyebben. Az elmúlt tanévben alkalom kínálkozott tanítványaink figyelmének illetén módon való megragadására is. Március 19-én avatta szentté a hivatalos Egyház a 18. század szentéletű piaristáját: Pompilius Pirottit. Intézetünk egyszerű keretek között már a most lezáródó tanévben is megünnepelte a nagy eseményt, az alkalomnak nevelési szempontból való további értékesítését azonban a jövő tanévre halasztotta.

Itt említjük meg, hogy 8. osztályú tanulóink közül 1 szerzetesi, 4 szerzetestanári hivatást választott, öten pedig mint világi papok, kívánnak Krisztus napszámába állni.

Másvallásúak vallásos nevelését saját lelkészeik irányították. Ebben a munkában minden felekezet hittanára az iskola vezetőségében mindenkor megtalálta készséges támogatóját.

6. Hazafias nevelés. Minden magyar középiskola tűzhelye a hazafias érzés ápolásának. Természetes tehát, hogy a mi iskolánk is megtett mindent, hogy tanítványait a haza önzetlen szeretésére ránevelje, annyival is inkább, mert erre sokszorosan köteleznek bennünket a piarista hagyományok is. Am, az érzelmi élet legszebb megnyilatkozásai is végzetesen érték nélkül valók, ha az ember erkölcsi élete az érzelmek meghazudtolásával bontakozik a valóságba. Ezért sürgettük a továkeny hazaszeretetet, ennek is azt a fajtáját, melyet minden ember gyakorolhat, mely nem a rendkívüli, a megszokott méreteket meghaladó feladatok vállalásában jut kifejezésre, hanem a mindennapi élet formálásában jelentkezik félreismerhetetlenül. De ezzel eljutottunk ahhoz a mozzanathoz, mellyel a *hazafias* nevelés *állampolgári* neveléssé szélesedik. Ma a magyar nevelő így fogalmazhatná meg maga számára ezt a feladatot: hajlamossá és képessé tenni az ifjút arra, hogy a *régi* országhatárok közé zárt terület állami újjáalakulásáért törvényes és erkölcsileg megengedett eszközökkel küzdjön,

a meglevő csonkaország boldogulásáért pedig törvényesabba kötelessel: lelkiismeretes teljesítésével, az egyéni és osztályérdekeknek fenntartás nélkül való háttérbe szorításával, önzetlenül munkálkodjék. Amikor nevelői munkánkban erre törekedtünk, nagyon jól tudtuk azt, hogy célhoz nem érünk, ha megelégszünk bizonyos állampolgári ismeretek közlésével, tudtuk azt is, hogy nem lesz elegendő a honi rög szeretése, hanem mindezek mellett szükséges az akaratnak nap-nap után történő áldozatos kötelességteljesítéssel való edzése, elengedhetetlen az egyénnek a nemzet közösségébe való lassú és fokozatos beleolvasztása a felelősség és alárendeltség érzésének egyre firómbb kiművelésével. Ezek jegyében alakult az egész iskolai élet, a tanári karnak munkája, a tanulónak nevelőikhez és egymáshoz való viszonya. Az osztályszellőztetéstől az iskolának tett legjelentéktelenebbnek látszó szolgálatig, a tanárnak való feltétlen engedelmességtől a tanulók közti szolidaritás ápolásáig, mind tudatosan a jövő állampolgár nevelését szolgálta.

Itt említjük meg azokat az ünnepségeket és megemlékezéseket, melyekkel neveltük tanítványainkat hazafias érzésre, a magyar értékek megbecsülésére, és gondozására. Október 6-án megemlékeztünk az aradi vértanúkról, november 2-án Dugonics Andrásról, március 15-én a márciusi eszményekről, Klebelsberg Kunó grófról halálának első, Báthory Istvánról születésének 400., és Kőrösi Csoma Sándorról születésének 150. évfordulóján. A faji összetartozandóság érzésének ébrentartására felhívtuk tanítványaink figyelmét a finn-ugor testvériségre, a nagy magyar érdekek gondozásaképen a magyar iparra, a magyar könyvre és takarékoságra. Abban a meggyőződésben, hogy a világháborúban elesett hősök kultusza felette értékes nevelési tényező, végrehajtottuk minden vonatkozásban a nm. VKM-nak 34.500—1932. V. sz. rendeletét.

7. A szülőkkel való érintkezés. Ebben a tanévben is felhasználtuk mindazokat az eszközöket, melyek a múltban alkalmasnak bizonyultak arra, hogy az iskola és a szülői ház között a szükséges kapcsolatot megteremtsék, fenntartsák és elmélyítsék. Szorgalmaztuk, hogy a beírások alkalmával még a nagyobb tanulók is, szüleiik, avagy szállásadók kíséretében jelenjenek meg. Ezt nemcsak azért tettük, mert a Rendtartás is ezt így megkívánja, hanem hogy alkalom adódjék tanítványaink hozzátartozóival való megismerkedésre. Pontosan meg tartottuk a heti fogadóórákat és úgy intéztük azok lefolyását, hogy a szülők azokra állandóan meghívottaknak és szívesenlátottaknak érezzék magukat. Látogatottságuk ellen nem is lehet panaszunk és ha megértené minden szülő valódi céljukat, a fogadóórák lennének az iskola és a szülői ház között való kívánatos kapcsolatnak legjobb ápolói. A fogadóórák mellett tartottunk három szülői értekezletet is, ezeken azonban a szülők meglehetősen részvétlenek: meghallgatják az előadást, de a felvetett kérdéshez a legritkábban szólnak hozzá. Az igazolókönyvecske is tanári értesítéseivel még mindig csak létjogosultságáért küszködik, hiszen igen sokan jóakarát helyett zaklatást látnak a tanári értesítésekben. A szülői értekezleteken az előadói tisztet Rassovszky Gyula, dr. Révai József és Weiner Ferenc tanárok töltötték be.

8. Fegyelmi állapot. A közpiskola hagyományos fegyelmét nehe-

zen bírja a ma gyermeke, már csak gyengébb idegalkatánál fogva is. Hiszen a közelmúlt pnehéz esztendők a szülőkben sújtották a zsendülő fiatal életeket is. Ha mégis arról számolhatunk be, hogy különösebb feyelmi eseteink nem voltak, ez nem utolsó sorban, a tanári kar céltudatos és összhangzatos nevelői tevékenységére vezethető vissza. Állandóan gondunk volt arra, hogy neveltjeink ne veszítsék szem elől eszményeiket, adott alkalmakkor pedig — jelentéktelenebb vétségek esetén is — alkalmaztuk a szigort, hogy megelőzzük a nagyobb bajokat. Mindea idők apróbb diákcsínyjeitől eltekintve, többször előfordult a tanár és a szülő félrevezetésének a szándéka, itt-ott aggasztóbb hazudozás, tiszteletlenséggel, engedetlenkedéssel való próbálkozás, iskola-kerülés. Az esetek azonban kivétel nélkül el voltak intézhetőek kellő felvilágosítással, enyhébb-szigorúbb dorgálásokkal, a szülők értesítésével stb.

9. Tanulmányi állapot. Felsőbb utasításra különösebb gondal fordultunk közvetlenül az elemi iskolából jött tanulóink felé. Tanulmányoztuk az elemi iskolák számára kiadott Utasításokat, Tantervet. Ezek előrebocsátásával elmondhatjuk, hogy ezévi elsősztályosaink előképzettségéről szerzett benyomásaink is fedik a közelmúlt évek tapasztalatait, anélkül, hogy jogos panaszra okot adnának. Kétségtelen, hogy sok tanulónál megállapítható az igen szegényes tájékozódottság az egészer elemi grammatikai kategóriák felismerésében, mutatkoznak bizonyos gátlási jelenségek az olvasásban, nem ritkán feltűnően gyenge a figyelem koncentrációjára, az elképzelő erő feygelmezettebb működtetésére való készség stb., de ezeken a nehézségeken a középiskola — tanulmányaira alkalmas tanulókat — odaadó munkával sikeresen átsegíti, anélkül, hogy igényeiben az elemi iskolához szállna, vagy pedig maga felé akarná téríteni az elemi iskolát egyetemesebb céljaitól és egészen sajátos feladataitól. Hogy az elemi iskolából a középiskolába való átlépés igen sok tanulónál zökkenővel jár, az egészen természetes, ez így volt a multban s így lesz a jövőben is. Bizonyos tekintetben az élet jó előiskolája ez, hiszen az élet sem konstruál az ember számára zökkenő nélkül való, sima átmeneteket, hanem lépten-nyomon megköveteli tőlünk az új körülményekhez való gyors alkalmazkodást, az új helyzetekbe való feltétlen beletörődést. Egyebekben a középiskola általában eddig is tekintettel volt új tanítványai régi iskolájára és az oktatásnak manapság valóban meglévő nehézségei jórészben az utóbbi két évtized mostohaságainak adottságai, melyek sokkal általánosabbak és sokkal mélyebbről jönnek, semhogy azokért bárki, vagy bármilyen fajta iskola felelhetne.

E helyen számolhatunk be azon tapasztalatainkról is, melyeket — immár három-négyéves gyakorlatban — a harmadik testnevelési órák életbeléptetésével kikényszerített 40 perces órák szolgáltatnak. A kérdés kezelésénél tekintettel kell lennünk a tantárgyra, a tanárra és a tanulókra egyaránt. A tananyag feldolgozására kevesebb idő jut. A számonkérésnél nehezebb az anyag feldolgozásának hiányait kipuhatolni és az észlelt hiányokat pótolni, az új anyag közlésénél pedig bizonyos sietség mellett rendesen elmarad az óravégi összefoglalás. A bajon nem lehet segíteni kisebb tanegységek előirányzásával, hiszen ebben az esetben az előírt tananyag elvégzéséhez nagyobb óraszámra lenne szükségünk; ám nem a kérdéses tantárgy órái emelkedtek, hanem a testne-

velés kapott óratöbbletet. A 40 perces órával sújtott tantárgyak tehát rosszul járnak. De ugyanez áll a tanárra is. Az ilyen napok iskolai munkája tele van ideges kapkodással. A tanár állandóan számolási műveleteket végez a zsebóráján és mivel figyelmét épen az idő rövidségénél fogva, kétszeresen is igénybeveszi a tananyag, rendesen el is számítja magát. El kell hagynia a legértékesebb kitéréseket, le kell mondania a kínálkozó nevelési momentumok kiaknázásáról, el kell némítania a tanulók kérdezősködését, érdeklődését, mert minden mozzanatnál jelentkezik az aggodalom: »kifogyok az időből.« Hogy mennyire igénybeveszi az ilyen munka a tanár idegeit, csak az tudja, akinek ilyen órákból jut hétről-hétre. De nem jár jobban a tanuló sem. A tanuló sínyli meg az előbb vázolt anyagfeldolgozást leginkább, nem is említve azt, hogy ilyen napokban rendesen öt óra helyett hat óra anyagából kell készülnie. Elismerjük, hogy nagy körültekintéssel és tanári ügyességgel az itt elmondott nehézségeket lehet csökkenteni, de teljesen kiküszöbölni alig és ezért a 40 perces órák további bevezetését a gyakorlatnak minden embere csak a legnagyobb aggodalommal fogadhatná.

Egyébként a tanítás menete az egész tanév folyama alatt nyugodt és zavartalan volt. Az előirányzott tananyagot az egész vonalon elvégeztük, az előre megállapított terv szerint, csak a mennyiségtanul mutakoztak némi nehézségek a negyedik osztályban. A tanulmányi eredmény minden osztályban legalább is kielégítő.

Itt jelentjük, hogy a fakultatív tárgyként bevezetett második modern nyelvet, a franciát, a jövő tanévben már mind a négy felső osztályban tanítjuk.

10. Testi nevelés. Abban a meggyőződésben, hogy a lendületes szellemi tevékenységnek és lelki életnek előfeltétele az egészséges test, nem feledkeztünk meg a testnevelés nagy ügyéről. De semmiképen sem vállalkoztunk a napjainkban amúgy is felajzott sportszenvedély túlzásainak szolgálatára. A négy felsőbb osztályban megtartottuk a harmadik testnevelési órát és a sport különböző ágainak gyakorlására működött ezévbén is a Sportkör 6 tagozatban 365 taggal. A játékdélutánok a nagyméltóságú VKM. idevágó rendelkezése alapján ebben az évben is szüneteltek.

11. Egészségi állapot. A tanulók egészségi állapota ebben az évben még a tavalyinál is kedvezőbb volt. Járványszerűen fellépő betegségek egyáltalában nem zavarták az iskola munkáját. Húsvét tájéka a városban felütötte fejét a kanyaró, de nálunk csak egyikét esetben jelentkezett. Hosszabb ideig gyógyuló egyéb megbetegedések előfordultak ugyan majd minden osztályban, de mind szerencsés lefolyásúak voltak és a mulasztott órák száma sehol sem haladja meg a megszokott átlagot.

12. Tanulóink lakásvizonyai, bejáró tanulók. Beírt tanulóink közül 423 szegedi illetőségű és szüleinél, illetőleg hozzátartozóinál lakik. Állandó bejárónk 93 volt, időszakos 15. Ezek közül vasúton járt be az előadásokra 73, kerékpáron 6, gyalog 7, autóbuzson 22. Magánaládoknál lakott 39, Szent Gellért-konviktusban 14, Szent József-konviktusban 9, Kiszemináriumban 6, Püspöki-internátusban 7, Máv.-internátusban 68.

A bejáró tanulók ellenőrzése a nm. VKM. 540—5—6—1931. és

38.155/1932. V. számú rendeletek szemmel tartásával történt. A felügyelettel megbízott tanulók kisebb rendetlenkedésekről tett jelentéseitől eltekintve, az állomásfőnökség egy esetben tett panaszt egyik növendékünk engedetlenkedése miatt. Az alkalmazott szigorú dorgálás azonban útját állotta a további fegyelmetlen magatartásnak.

13. **Az iskola épületében** nem történt semmiféle változás az elmult iskolai évhez képest. Az évről-évre aggasztóan csökkentett költségvetési előirányzás már kezd mutatkozni az épület külsején is, mindenfelé hull a vakolat. Ilyen körülmények között még csak előterjesztést sem tehattünk, hogy végre segítsen a fenntartó hatóság a régóta sürgetett ifjúsági könyvtárterem, természetrajzi és földrajzi előadóterem hiányán.

14. **Könyv- és szertárak.** Az elmult tanévben befejezést nyert a könyv- és szertárak egészen új leltározása. Felszerelésük minden igényt kielégít, csupán kiegészítésük válik időről időre szükségessé. Ebben a tanévben befejeztük a kötelező olvasmányok pótlását 100 P költséggel és közel 1000 P-t fordítottunk a tanári könyvtárnak legújabb módszertani és szaktudományi munkákkal való kiegészítésére. A földrajzi szertár gyarapodott egész térképsorozattal és a Föld felszíni formáival, 1300 P értékben. Hogy a fizikai gyakorlatokat bevezethessük, a fizikai szertár fejlesztésére 1000 P-n felül költöttünk. A jövő tanévben meglesznek a biológiai gyakorlatok is. A szükséges műszerek beszerzése most van folyamatban 600 P költséggel. A szemléltetés fontosságától áthatva, folytattuk az oktató-filmét. Erre a célra 300 P-t fordítottunk. Az énekszertár kiegészítése is megtörtént több kotta, partitúra és Énekes Könyv beszerzésével.)*

15. **Takarítás, fűtés. Altisztek.** A takarítást és a küldöncszolgálatot *Kolláti István, Kövári György és Csókási János* II. oszt. altisztek látták el. A fűtést *Kollár Mihály és Lengyel Pál* intézték.

III.

Iskolánk tanári testülete.

a) A tanári testület tagjai.

α) Igazgató:

Tihanyi Béla a hittudományok doktora, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a hittudományok, a latin nyelv és irodalom és történelem. Tanári éveinek száma: 23.

β) Rendes tanárok:

1. Babos Dezső, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a magyar és latin nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 28.

* Az itt közölt összegek csak az új költségvetési év adatai. A tanév kiadásai megtalálhatók a statisztikai táblázatokban.

2. **Barborik István** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a latin és görög nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 19.

3. **Boharcsik Pál** bölceletdoktor, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a mennyiségtan és természettan. Tanári éveinek száma: 12.

4. **Csonka Mihály** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a mennyiségtan és természettan. Tanári éveinek száma: 24.

5. **Czimmermann Pál** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a történelem és földrajz. Tanári éveinek száma: 34.

6. **Diósi Géza** bölceletdoktor, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a magyar és latin nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 15.

7. **Dorogi Imre** világi, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a művészeti és mértani rajz. Tanári éveinek száma: 16.

8. **Dukovics Lőrinc** bölceletdoktor, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a latin és görög nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 11.

9. **Kiss István** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a magyar és latin nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 31.

10. **Kiss Márton** bölceletdoktor, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a földrajz és természetrajz. Tanári éveinek száma: 18.

11. **Kmety György** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a mennyiségtan és természettan. Tanári éveinek száma: 12.

12. **Kovács Alajos** bölceletdoktor, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a magyar és latin nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 13.

13. **Kuntár József** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a latin nyelv és történelem. Tanári éveinek száma: 7.

14. **Paizs József** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a történelem és földrajz. Tanári éveinek száma: 4.

15. **Pesti Lajos**, világi, okl. testnevelési tanár. Szaktárgya a testnevelés. Tanári éveinek száma: 13.

16. **Preszeller Ferenc** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a latin és német nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 34.

17. **Rassovszky Gyula** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a magyar és latin nyelv és irodalom. Tanári éveinek száma: 25.

18. **Révai József** bölceletdoktor, kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a latin, görög és német nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 24.

19. **Tárkányi Ferenc** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a latin nyelv s irodalom és történelem. Tanári éveinek száma: 24.

20. **Weiner Ferenc** kegyesrendi áldozópap, a hittudományok licenciátusa, okl. hittanár. Szaktárgyai a hittudományok. Tanári éveinek száma: 8.

21. **Wolf Miklós** kegyesrendi áldozópap, okl. középiskolai tanár. Szaktárgyai a földrajz és természetrajz. Tanári éveinek száma: 3.

γ) Óradijas tanárok:

Gyurkovits Árpád világi, okl. középiskolai tanár: Szaktárgyai a magyar és francia nyelv s irodalom. Tanári éveinek száma: 1.

Koch József világi, okl. testnevelési tanár. Szaktárgya a testnevelés. Tanári éveinek száma: 1.

δ) A rendes órarend keretén kívül tanító vallástanárok:

Durkó Gábor ref. hittanár-lelkész, tanította a református vallású tanulókat.

Groholy Jenő makói gör. kat. lelkész, tanította a gör. kat. vallású tanulókat.

Lövy Emil, a jogtudományok doktora, izr. hitoktató, tanította az izraelita vallású tanulókat.

Szabó Lóránt ág. h. ev. hitoktató, tanította az ág. h. ev. tanulókat.

b) A tanári testület munkaköre az iskolában.

a) Tantárgyfelosztás.

Tanár neve	O s z t á l y o k													Oszály- lónök	Heti órasz.	Más elfoglaltság	
	I. a)	I. b)	I. c)	II. a)	II. b)	III. a)	III. b)	IV. a)	IV. b)	V.	VI.	VII.	VIII.				
Tihanyi Béla dr.										tört. 3						3	igazgató
Babos Dezső		magy. 5 latin 6						hittan 2 latin 5							IV. a)	18	
Barborik István	magy. 5 latin 6											görög 6 menny 3			I. a)	17	a filológiai szertár öre, a kiscserkészek vezetője
Boharszik Pál dr.					menny. 4	menny. 4	menny. 4	menny. 3						II b)	18	a fizikai szertár öre	
Csonka Mihály	menny. 6								menny. 3			menny. 3 fizika 4				18	a fizikai gyakorlatok vezetője
Czimmerman Pál				német 3						földr. 1 német 4						17	
Diósi Géza dr.				hittan 2				magy. 4 latin 6					magy. 3	III. a)	18	a nagyobb ifj. könyvtár öre	
Dorogi Imre	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2							18	a rajz szertár öre, a művészeti rajz rendkívüli tanára
Dukovics Lőrinc dr.							hittan 2		gyorsí. 2	gyorsí. 2	gyorsí. 2		latin 5 görög 5	VII.	18	a Gyorsíró kör vezetője, a gyorsírás rend. tanára	
Gyurkovits Árpád										francia 5	francia 6	francia 5				16	a francia nyelv rk. tanára
Kiss István				magy. 4 latin 6					hittan 2 magy. 3				magy. 3	II. a)	18	tanulmánysegélyező	
Kiss Márton dr.	földr. 3. term. r. 2				hittan 2 term. r. 2			földr. 2 fizika 2					term. r. 2		15 III. 17	15	igazgatóhelyettes, jegyző, a földrajzi szertár öre
Kmety György		menny. 6		menny. 4									menny. 2 fizika 4	I. b)	19	a tanári könyvtár öre	
Koch József										testgy. 1	testgy. 1	testgy. 1	testgy. 1			4	
Kovács Alajos dr.			menny. 6					magy. 4					magy. 3 latin 5	VI.	18	a kötelező olv. kv. öre	
Kuntár József			magy. 5 latin 6		magy. 4								tört. 3	I. c)	18	a cserkészparancsnok, a kisebb ifj. kv. öre	
Paizs József		földr. 3 term. r. 2	földr. 3 term. r. 2		földr. 3	földr. 2							tört. 3			18	hitelemző
Pesti Lajos	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2	testgy. 2			26	a torna szertár öre, a Sportkör vezetője
Preszeller Ferenc							latin 6 német 3	német 4		német 3			német 2	III. b)	18		
Rassovszky Gyula	ének 1	ének 1	ének 1	ének 1 latin 1						latin 5 magy. 3				V.	19	a műének- és a zene rendk. tanára, az énekszertár öre, az Önképzőkör vezetője	
Révai József dr.					német 3					görög 5	német 3		görög 5 német 2		18	a Missziós és a Segítőegyesület vezetője	
Tárkányi Ferenc								tört. 2	latin 5 tört. 2				földr. 1 tört. 3	VIII.	18	az intézeti évkönyv vezetője	
Weiner Ferenc	hittan 2	hittan 2	hittan 2				hittan 2			hittan 2	hittan 2	hittan 2	hittan 2 filoz. 2		18	exhortátor, a Mária kongregáció prézese	
Wolf Miklós				földr. 2 term. r. 2				földr. 1 term. r. 4	term. r. 4				egész- ségi. 2**	IV. b)	17 III. 19	17	a hitelemző, a természetrajzi szertár öre

β) *Tananyag és a használt tankönyvek.*

Az elvégzett tananyag mind a nyolc osztályban teljesen azonos a nm. VKM.-nek 1926. évi 38.804. V. sz. rendeletével közrebocsátott Tantervben közölt anyaggal, ezért annak részletezését nem látjuk szükségesnek. A használt tankönyvek jegyzékét lásd az Értesítő végén nyújtott Tájékoztatóban.

A végzett tananyagnak a felsőbb osztályok magyar nyelvi írásbelieiben való feldolgozását a következőkben adjuk:

IV. A) osztály.

1. a) Petőfi üdvözli Aranyt a Toldi megjelenésekor; b) Király és kapás. (Péczeli verse nyomán az erkölcsi tanulság levonása.) — 2. Miklós találkozása Laczfii seregével. (Náadorispán látja...) — 3. Városunk képe idegenek érkezésekor. (Leírás.) — 4. A takarékoság célja és haszna. (Elmétkedés.) — 5. A bújosos Mikes. (Lévay J. nyomán elbeszélés.) — 6. Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra! (A közmondás erkölcsi tartalma.) — 7. Az Alföld nyári és téli képe. (Leírás.) — 8. Miklós találkozása Bencével. (A IV. é. alapján elbeszélés.) — 9. Vörösmarty édesanyja. (Jellemzés.) — 10. Toldi György letörése. (Emberábrázolás.) — 11. Hazánk területi épsége. (Ismertetés.) — 12. Milyenek ismertük meg Toldi Miklóst? (Jellemzés.)

IV. B) osztály.

1. a) Legkedvesebb napom a szünidőben. (Elbeszélés.) b) A szegeci határ nyáron. (Leírás.) — 2. Miklós és György találkozása. (Elbeszélés.) — 3. A szegeci országzászló. (Szemléltető leírás.) — 4. Bence felkeresi Miklóst. (Elbeszélés.) — 5. Kozma: A carthágói harangok (Vers áttétele prózába.) — 6. Tűz van! (Életkép Arany J. után.) — 7. Érzelmeim Csonka-Magyarország térképe előtt. (Elmétkedés.) — 8. Miklós küzdölme a farkasokkal. (Elbeszélés.) — 9. A mozgás és egészség. (Ismertetés.) — 10. Toldi György. (Emberábrázolás.) — 11. A fecskék. (Állatbemutató Tömörkény után.) — 12. A csárdajelenet. (Hangulatos elbeszélés.) — 13. Óvjuk a madarakat és a fákat! (Buzdítás.) — 14. Folyamodvány. (Ügyirat.)

V. osztály.

1. Az írásművek jellemzése. — 2. A szüret. (Leírás.) — 3. A takarékoság hazafias kötelesség. (Értekezés.) Iskolai dolgoz. — 4. A magyar ember jellemzése. — 5. Becsüljük meg azt, ami magyar. (Értekezés.) — 6. a) A hősök emléke; b) Beszéd március 15-én. — 7. A művelt ember jellemzése. — 8. A magyar ifjú kötelességei a Parainesis alapján. (Értekezés.) Iskolai dolgozat.

VI. osztály.

1. Az eszményítés Arany Ars poetikája alapján. (Fejtegetés.) — 2. Takarékosági gondolatok egy mese kapcsán. (Elmétkedés.) Iskolai dolgozat. — 3. a) Kik lehetnek eposzi hősök? (Értekezés.) b) Zrínyiás és Buda halála nőalakjai. (Párhuzam). — 4. a) A lelkiismeret Arany balladáiban. (Értekezés.); b) Széchenyi kora Jókai regényeiben. (Egy magyar nábob és Kárpáthy Zoltán alapján. Korrajz.) — 5. A költői leírás előadási formái Petőfinél. (Műfaji elemzés.) — 6. Az ódai fenség megnyilatkozásai Vörösmarty lírájában. (Fejtegetés.)

tés. — 7. a) A színház jelentősége. (Értekezés.) Iskolai dolgozat; b) A tragikum elemei. (Eszztétikai fejtegetés.) Iskolai dolgozat.; — 8. a) Az elesett hősök emlékművénél. (Alkalmi beszéd, vagy elmélkedés.) b) A komikum megnyilvánulási módjai a »Kérők«-ben. (Eszztétikai elemzés.)

VII. osztály.

1. a) Az irodalmi mű és írója. (Fejtegetés.) b) Első irodalomtörténeti óráim. (Ismertetés.) — 2. Balassa Bálint, az első nagy magyar lírikus. (Értekezés.) — 3. Pázmány Péter tevékenységének hitéleti és irodalmi jelentősége. (Értekezés.) — 4. a) A kurucköltészet, mint a kor hazafias lelkesedésének kifejezője. (Értekezés.) b) A XVIII. sz. szellemi élete a felújulás koráig. (Ismertetés.) — 5. A magyaros irány művelői és irodalmi emlékeik. (Értekezés.) — 6. Berzsenyi Dániel ódaköltészete. (Értekezés.) — 7. A Dunántúl Kisfaludy Sándor költészetében. (Értekezés.) — 8. a) Katona József és Bánk bánja. (Értekezés.) b) Az elesett hősök emléke előtt. (Beszéd.)

VIII. osztály.

1. a) A mai magyar társadalom mit tanulhat Széchenyi és Vörösmarty műveiből? (Értekezés.) b) Egészséges testben egészséges lélek. (A cserkész viágtáborozás tanulságai.) — 2. a) Hőseinket haló poraikbar is áldanunk kell! (Beszéd a hősök sírjánál.) b) Az erős akarat hatalma Jósika: Abafi c. regényében. (Értekezés.) — 3. Petőfi hazafias költészete. (Értekezés.) Iskolai dolgozat. — 4. Arany János költői művészete. (Értekezés.) — 5. Jókai népszerűségének okai. (Ismertetés.) — 6. A magyar népszínmű története. (Értekezés.) — 7. a) A legújabb kor lírai költészetének eszme- és érzésvilága. (Értekezés.) b) Erkölcsi felfogás Herczeg F.: Bizánc-ában. (Értekezés.) Iskolai dolgozat.

c) A tanári testület iskolán kívüli: hitéleti, társadalmi, irodalmi munkássága.

Dr. Tihanyi Béla a kegyestanítórend szegedi társházának főnöke, igazgató, a középiskolai rendi hittanárokat képezítő vizsgálóbizottság tagja, a Vendvidéki Szövetség és Szeged szab. kir. város iskolaszékének alelnöke, a Gyorsírás, Szépirás és Gépírás-tanítókat Vizsgáló Állami Szegedi Bizottság szépírás szakának ügyvezető alelnöke, a Katolikus Középiskolai Tanáregyesület igazgatótanácsának, a Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége és a DMKE igazgatóságának és elnöki tanácsának, az Actio Catholica csanádegyházmegyei tanácsának és kultúrbizottságának, a Katolikus Középiskolák Igazgatói és Tanárai Fegyelmi Tanácsának tagja, a szegedbelvárosi Egyházközség képviselőtestületének és tanácsának tagja, a budapesti Délvidéki Otthon, a Magyar Vöröskeresztegylet, a Szegedi Piarista Diákszövetség, a Szegedi Katolikus Kör választmányának és kultúrbizottságának, a Magyar Cserkészszövetség V. ker. intézőbizottságának és a szegedi Dugonics-Társaságnak rendes tagja, a sebészeti klinikán működő Szatmári Irgalmasnővéreknek rendkívüli gyónatója, a Katolikus Leányok Országos Szövetsége szegedi csoportjának egyházi tanácsadója és lelki vezetője. Előadásokat tartott a KLOSz havi konferenciáin és a sebészeti nővérek havi rekollekcióin. Elnökölt a bajai

ciszterciek III. Béla reál gimnáziumának érettségi vizsgálatán.

Barborik István többször pasztorált a tanyavilágban. Cserkészszapordok vezetője.

Dr. Diósi Géza az Unio Cleri pro Missionibus papi missziós egyesület Csanád-egyházmegyei Tanácsának tanácsos tagja és pénztárosa. A Magyar Férfiak Szentkorona Szövetségének választmányi tagja. A belgyógyászati klinikán működő Isteni Megváltó Leányainak rendes gyóntatója. Cikkeket írt a Szegedi Új Nemzedékbe, a szegedi és a pécsi Katolikus Tudósítóba.

Dorogi Imre a Magyar Képzőművészek Egyesülete (Múcsarnok) festészeti szakcsoportjának tagja, a Magyar Rajztanárok Orsz. Egyesületének választmányi tagja. Részt vett a budapesti Múcsarnokban az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat téli tárlatán »Tiszapart« című olajfestményével és a nagymélt. magy. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter úr által rendezett nemzeti képzőművészeti kiállításon »Tápéi lányok« című vásznával.

Dr. Dukovics Lőrinc, a Gyorsírás, Szépírás és Gépírás-tanítókat Vizsgáló Állami Szegedi Bizottság gyorsírási szakának vizsgáztató tagja.

Kiss István, a Szegedi Belvárosi Egyházközség képviselőtestületének, a Szent Korona Szövetség és a Magyar Vöröskereszt-Egylet szegedi választmányának, a Magyar Cserkészszövetség V. ker. Intézőbizottságának, a Szegedi Katolikus Kör, a Foederatio Americana Marisia, a Szegedi Növédő Egyesület rendes, a Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének és a DMKE igazgatósági tagja; az Isteni Üdvözítő Növéreinek lelki vezetője és rendes gyóntatója, a sebészeti klinikán működő Szatmári Irgalmasnővérek rendes gyóntatója, a Miasszonyunkról Nevezett Iskolanővérek Internátusának rendes gyóntatója és miséző papja.

Dr. Kiss Márton, az Egyetem Barátai Egyesületének Term. tud. Szakoszt. választmányi tagja. A Szegedi Alföldkutató Bizottság tagja. Többször segédkezett különböző intézetek, alakulatok gyóntatásában.

Dr. Kovács Alajos előadást tartott a városi színházban Herczeg Ferencről.

Dr. Révai József, a polgári iskolai tanárokat képesítő vizsgáló bizottság tagja, az áll. Polgári iskolai Tanárképzőben a német nyelvnek, a Középiskolai Tanárképzőben a görög nyelvnek megbízott előadója, a Klasszikus Nevelés Hívei egyesületének, a Katolikus Középiskolai Tanáregyesületnek és a szegedi Katolikus Körnek választmányi tagja, az V. cserkészkerület intéző bizottságának, a 124. sz. ö. csapat szervező bizottságának tagja; a Foederatio Americana »Marisia« »Integra« és »Szegediensis« corporatióinak lelkesze; a főiskolai hallgatók Mária-kongregációjának prézese, mint a Szegedi Piarista Diákszövetség főtitkára megrendezte a szövetség böjti délutánjait, közreműködött a Katolikus Kör adventi délutánjainak és a »Juventus« ünnepélyeinek megrendezésében, megszervezte annak nyolc szakosztályát, kisebb cikkeket írt a lapokba, beszédeket mondott az ifjúsági egyesületekben és a templomokban, lelki gyakorlatot tartott az egyetemi ifjúságnak.

IV.

Iskolánk tanulói.

a) A tanulók érdemsorozata:

a) Rendés tantárgyak.

Erkölcsei magaviselet: 1 = példás, 2 = jó, 3 = szabályszerű, 4 = kevésbé szabályszerű. Tanulmányi előmenetel: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen; n. p. = egyházmegyei növendékpap; ö. d. = ösztöndíjas.
m = tandíjmentes, 1., 2. . . f. = 1., 2. . . fokú tandíjkedvezmény.

Első A) osztály.

Osztályfőnök: Barborik István.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k									Tandíjmentesség; tandíjkedvezmény
		Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiség tan	Rajz	Testgyakorlás	Ének	
Andrásy László	1	1	2	3	1	1	4	3	1	1	2. f.
Bakos Károly	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	3. f.
Bartucz Tibor ref.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	4. f.
Bába László	1	2	2	3	2	2	3	2	1	1	—
5 Bózsó Árpád	2	2	2	2	3	3	3	3	2	1	2. f.
Bózsó István	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	4. f.
Bukovinszky István ág. ev.	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	—
Csaba József	1	1	3	3	2	2	3	1	2	2	3. f.
Csikós Mihály	1	1	2	2	1	1	3	3	3	1	—
10 Fürsth Béla	1	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2. f.
Halasi Antal	1	2	2	2	2	2	3	2	1	1	2. f.
Irányi László	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3. f.
Jankovich János	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	—
Kamrás Károly ref.	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1	4. f.
15 Katona Gyula	1	1	2	2	1	1	2	3	2	1	4. f.
Kellner László	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	3. f.
Kersch László	1	1	2	2	2	1	2	3	1	2	2. f.
Kertész Lajos	1	1	1	1	1	1	2	2	3	1	2. f.
Keserű Tibor	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—
20 Kovács Gyula ref.	1	3	2	3	1	1	4	3	2	2	2. f.
Kup László	1	1	2	2	1	1	2	2	2	1	2. f.
Kurucz Béla	1	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2. f.
Lehotzky Miklós	1	1	2	3	2	2	2	2	1	2	1. f.
Lubics Elemér	1	1	3	3	2	2	3	3	3	2	—
25 Lukachich Győző	2	2	3	3	3	3	4	3	1	2	—
Lukácsi István	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2. f.
Magyari Kossa László	1	1	2	3	2	2	2	3	3	2	—
Mátyás Ferenc	1	1	2	2	2	2	2	3	2	2	3. f.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r s z y a k										Tandíjmentesség; fauljkezdvezmény
	Magaviselet	Vallásian	Maayar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettarjz	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Ének	
Felkai Béla	1	1	2	3	1	1	2	1	2	1	2. f.
10 Gila János	1	1	2	2	1	1	2	1	2	1	2. f.
Greskovits Tihamér	2	2	3	3	1	1	3	3	1	1	2. f.
Grüner György izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	4. f.
Györky András izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	—
Huhn László	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	—
15 Illés Károly	2	3	4	3	3	2	3	3	2	1	—
Kardos Miklós ref.	2	2	4	4	2	2	3	3	1	1	—
Kerai Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	2	fm.	1	4. f.
Kövári Györgv	1	1	3	3	2	2	3	2	2	2	—
Krämer Tivadar	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	—
20 Kerényi Károly	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	3. f.
Lantos István	2	3	2	2	2	1	4	3	3	1	2. f.
Mayer Béla	1	1	1	2	1	1	3	2	2	1	3. f.
Molnár Károly	2	2	3	3	2	1	3	2	3	2	2. f.
Nacsá Andor	1	1	3	3	2	1	3	3	2	2	—
25 Nátly Gyula	1	2	3	3	2	1	3	3	1	1	2. f.
Ozstringó Antal	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	3. f.
Otruba Géza	2	2	3	3	3	2	3	3	3	1	2. f.
Papdi József	1	3	3	3	1	1	3	3	2	1	2. f.
Petőcz Tibor	1	1	3	3	2	2	2	2	1	1	2. f.
30 Piukovich József	1	2	1	1	2	2	2	3	1	1	2. f.
Pudler László izr.	1	1	2	2	1	1	2	3	2	1	2. f.
Robacsinszky Arnold	1	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2. f.
Róth István izr.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	—
Róth Miklós izr.	1	1	3	3	3	2	3	2	3	2	—
35 Sebők Ödön	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2. f.
Schwarz Jenő izr.	2	2	4	4	3	3	4	3	3	3	—
Soós Lajos	1	1	3	3	2	3	3	3	2	2	1. f.
Szabó Gyula	1	1	2	3	1	1	2	3	2	2	1. f.
Szabó Lajos	2	3	4	4	3	3	3	3	1	1	—
40 Szalma József	1	2	3	3	1	1	2	3	2	2	2. f.
Szentgáli Gyula	1	2	3	3	2	1	2	2	2	1	2. f.
Tamási Lajos	2	2	3	3	2	2	3	3	3	1	—
Telek Pál	1	1	2	3	1	1	1	2	3	2	3. f.
Tóth Sándor	1	1	2	2	2	1	3	2	3	1	3. f.
45 Vecsernyés József	2	2	3	3	2	2	3	3	1	2	2. f.
Veress Lajos	2	1	3	3	1	1	3	3	3	1	—
Vértes Tibor izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	—

Kimaradtak: Balogh Géza, Dobó Ferenc, Gál Antal, Halasi Szilveszter, Haraszthy Géza, Hézső Gyula, Róth György, Szemerédi Imre, Szöllösi Ervin, Végh László.

Összesen : 57.

Első C) osztály.
Osztályfőnök: *Kuntár József.*

A tanuló neve és vallása, osztályfőnök vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k								Tandjementesség; tandíjkezdmény	
		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiség	Rajz	Testgyakorlás		Ének
Baka József	1	2	2	2	1	1	2	3	1	1	4. f.
Bakáovich István	1	2	3	3	2	1	3	3	3	2	—
Bátoni Ottó	1	1	3	3	3	2	3	3	3	3	—
Bódi Ferenc	2	3	3	4	3	3	4	3	3	2	—
5 Bőjti János	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	—
Farkas Béla	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	4. f.
Fodor Sándor	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	—
Folmer Antal	2	3	3	4	3	3	4	4	1	2	—
Gradiskai Tivadar	1	3	3	3	3	3	4	3	3	2	—
10 Gräbeldinger József	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2	3. f.
Haska János	2	3	3	3	2	2	3	4	2	3	—
Imre József	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2. f.
Institoris Sándor ism.	2	1	3	3	2	2	3	3	2	2	—
Jancsity János	1	2	3	3	3	3	4	1	2	2	—
15 Józsa Lajos	1	2	3	3	2	2	3	4	m.	2	—
Kirchenmayer László	1	1	2	2	2	2	3	2	1	1	4. f.
Kis Gyula	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	—
Kiss István	1	1	3	3	3	2	3	3	2	2	—
Kis Rudolf	1	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2. f.
20 Kontraszti Endre	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	3. f.
Korom Pál	2	3	4	4	3	3	4	3	2	3	—
László Endre	1	1	3	3	2	2	3	2	1	2	—
Lestyán János	1	3	3	3	3	3	4	3	1	3	—
Már Ferenc	1	2	3	3	2	2	3	3	2	2	2. f.
25 Németh József ref.	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1	—
Osztrogonác József	1	3	3	3	3	3	4	3	2	3	—
Ördögh János	1	1	1	2	2	1	3	2	2	1	3. f.
Percz Albert	1	2	3	4	3	2	3	3	2	2	—
Polyák Ferenc	2	2	3	4	3	3	3	3	3	2	—
30 Rác Dezső	2	1	2	3	3	3	2	3	2	1	—
Rác Lajos	2	1	3	3	3	3	3	3	2	1	—
Rosman György izr.	2	2	3	3	2	1	3	3	2	2	—
Rozgonyi Andor	1	3	3	4	2	2	3	3	1	2	—
Schloszárík János	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2. f.
35 Schreier Simon	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	4. f.
Schreiner János	1	2	2	2	2	1	3	3	2	1	3. f.
Selyem János	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	3. f.
Stevka Zoltán	1	2	2	3	1	1	3	3	3	2	—
Strifler Ádám	1	1	2	2	1	1	1	3	2	2	4. f.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k									Tandijmentesség; tandijkedvezmény
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Ének	
40 Szabó Bertalan	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3. f.
Szabó Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	4. f.
Szanka Ferenc	1	1	1	2	3	2	2	2	3	1	3. f.
Szeles József	1	1	2	3	2	2	3	3	2	2	—
Szepesy Gábor ref.	1	2	2	2	1	1	2	3	fm.	2	2. f.
45 Székely Péter ref.	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2. f.
Szélpál Ottó	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	5. f.
Wittig Tibor ö. d.	1	2	2	2	2	1	3	3	2	1	3. f.

Kimaradtak: Barczánfalvi Lajos, Hornyák Tibor ö. d., Hódi Ferenc,
Márkus László, Molnár János. Összesen: 52.

Második A) osztály.
Osztályfőnök: *Kiss István.*

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k									Tandijmentesség; tandijkedvezmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás		Ének
Amirás Ernő	2	1	3	3	3	3	3	4	3	2	1	—
Barabás Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	2	fm.	1	—
Beck Ferenc izr.	3	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	—
Bérczi István	1	1	1	2	2	2	1	1	2	fm.	1	4. f.
5 Biacsi Árpád	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	1	3. f.
Bükkösy Albert ref.	1	1	1	2	3	2	2	2	2	2	1	—
Bükkösy István ref., ism.	2	2	3	3	3	4	3	3	3	1	1	—
Csengerits László	2	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—
Csikesz Lajos ref.	1	1	3	3	3	2	1	3	3	3	1	—
10 Fári Imre	2	1	3	3	3	2	1	3	2	2	1	2. f.
Filder Péter	1	1	1	1	1	1	1	1	2	fm.	1	2. f.
Gera János ref.	2	1	3	3	3	3	2	3	3	2	1	—
Gombos Mihály	2	1	3	3	3	3	2	3	3	3	1	—
Horváth István ism.	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	—
15 Horváth János	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	—
Hödl Andor	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1	3. f.
Ivaska Árpád	1	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2	—
Knével Lajos	1	1	2	3	3	1	1	4	1	1	2	—

	A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjementesség; tandijkedvezmény
			Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Ének	
	Kontraszty György . . .	1	1	2	3	3	2	1	3	3	3	2	2. f.
20	Lakó József	2	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	—
	Lakó László ism.	2	1	3	3	3	3	3	4	3	2	2	—
	Maczelka László	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	5. f.
	Máriafieldy Márton	1	1	1	2	2	1	1	3	2	2	1	2. f.
	Milassin Gyula	1	1	3	3	3	2	2	3	2	2	2	—
25	Mocsai Pál ref.	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	3. f.
	Motika Dezső	1	1	3	3	3	3	2	2	2	2	2	—
	Nagy István	1	1	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2. f.
	Niedermayer Ferenc ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
	Oláh Sándor ref.	2	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—
30	Palotai Ferenc	1	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	4. f.
	Reisz Lajos	2	2	3	3	3	4	3	3	3	2	3	—
	Réz József	2	2	3	4	3	3	3	4	3	2	2	—
	Rubchich György	2	1	2	3	3	2	1	3	2	2	1	4. f.
	Sacher Péter	2	1	2	3	2	2	1	4	3	3	2	—
35	Schmidt János	2	1	3	3	3	2	2	3	2	2	2	2. f.
	Schwarz Pál izr.	1	1	2	3	2	1	1	2	3	3	1	2. f.
	Sipos Miklós	1	1	2	3	3	1	1	3	2	1	1	2. f.
	Sonegger István	1	1	3	3	3	2	2	3	1	2	1	—
	Szabó Gyula	1	1	2	2	3	2	2	3	2	2	1	3. f.
40	Szádeczky-Kardoss Béla	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	3. f.
	Szénási László ref.	1	1	3	3	2	2	2	3	3	3	1	1. f.
	Török István	2	2	3	3	4	2	2	3	2	3	2	—
	Török Pál	1	1	2	3	3	2	2	3	2	3	2	—
	Varga Mihály ref.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	—
45	Vojnár Gábor	2	1	3	3	3	3	2	3	3	2	3	—
	Weisz György izr.	1	1	2	3	2	3	1	3	3	3	2	—
	Zolnay Imre ref.	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	3. f.

Kimaradtak: Puskás Nagy Béla, Várkonyi Ödön. Összesen: 49.

Második B) osztály.
Osztályfőnök: Dr. Boharcsik Pál.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Ének		
Agócsy Pál	2	1	3	4	4	2	2	3	3	3	3	2	—
Alács Gyula	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	1	3. f.
Bajza László	2	2	3	4	4	2	2	3	3	3	2	2	—
Banna László	2	2	3	2	3	3	2	3	3	3	3	2	—
5 Bari László	1	1	3	2	3	3	2	3	3	3	3	2	—
Beke Béla ref.	1	1	3	3	3	2	3	3	3	3	1	3	—
Borbás István	2	1	4	4	4	4	1	3	3	3	2	3	—
Czeczey Imre	1	1	3	2	1	1	2	1	1	2	2	1	4. f.
Czérna István	1	1	1	2	1	1	1	2	3	3	2	1	4. f.
10 Dér Imre	1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	—
Forró József	4	2	3	3	3	2	2	3	3	3	1	3	—
Frischmann Gábor	1	1	1	2	1	1	1	2	3	2	1	1	4. f.
Gulyás Árpád	1	1	1	2	2	1	1	2	3	3	1	1	4. f.
Gyenes Endre	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1. f.
15 Hajas Ervin	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	4. f.
Hevesi László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5. f.
Horváth Kázmér	1	1	1	3	3	1	1	2	2	2	1	1	2. f.
Hulják László	1	1	1	2	2	2	1	2	2	3	1	1	—
20 Jójárt István	1	1	2	3	3	2	1	2	2	2	1	1	4. f.
Kapovits Mihály	2	2	4	3	4	3	3	3	3	3	2	2	—
Konyhás János gör. kat.	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	1	1	4. f.
Kövári László	1	1	3	2	3	2	2	2	2	2	1	1	4. f.
Nagy István	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	4. f.
25 Nyilas Péter	1	1	3	3	3	2	2	3	3	3	2	1	—
Oláh Zoltán ref.	1	1	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2. f.
Petrényi Alfonz	2	2	3	4	3	3	3	3	3	3	2	2	—
Rényei Kálmán	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	3. f.
Répás Nándor	1	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2. f.
30 Sarkantyú Jenő	2	2	2	3	4	2	2	2	2	2	1	1	2. f.
Sándori János	2	2	3	4	3	2	2	3	2	2	2	2	—
Szilágyi Béla	1	2	3	2	3	1	3	2	2	2	2	2	3. f.
Szilágyi Imre	2	1	3	4	3	3	2	3	3	3	1	2	—
Szücs Ede	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2	—
35 Szücs János	1	1	3	3	3	2	1	3	3	3	1	2	2. f.
Télek László	2	2	3	4	4	3	3	2	3	2	2	2	—
Técsi László ref.	1	1	3	3	3	2	1	2	1	2	1	1	2. f.
Tóth Béla	1	1	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	—

	A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandijkedvezmény
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	
	Karla Gyula	1	1	3	3	3	2	2	1	3	3	2	2. f.
20	Kasza Lajos	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1	—
	Kertész János	2	1	3	3	3	3	2	2	3	3	2	—
	Kis György	1	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	3. f.
	Kiss Árpád	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	3. f.
	Koczka István	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	5. f.
25	Kovács Béla	1	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—
	Kovács Ferenc	1	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—
	Láng László	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3	2	4. f.
	Lippay Ferenc ism.	2	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	—
	Littomericzky János	1	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	—
30	Lózsa Albert	1	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	4. f.
	Mátyás Miklós ref.	1	1	3	2	2	2	1	2	2	1	2	3. f.
	Milotay László ref.	1	1	2	2	2	3	1	1	2	2	2	3. f.
	Nagymihály Mihály	1	1	3	3	3	3	2	1	2	2	1	2. f.
	Náder Gyula	1	2	3	3	3	2	1	2	2	3	1	—
35	Német Gyula	1	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2	—
	Papp János	1	1	3	3	4	3	2	2	3	3	1	—
	Pálffy Károly	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—
	Pávó Árpád	1	2	3	3	3	2	2	3	3	3	1	—
	Peér György	2	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2	—
40	Pfeiffer József	2	1	2	2	3	3	2	1	2	2	2	2. f.
	Reiter Pál izr.	2	1	2	3	3	3	3	2	2	3	2	2. f.
	Renneczéder Béla	1	2	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2. f.
	Schlossárik István	1	1	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2. f.
	Schmidt József	2	1	2	2	3	2	2	2	2	1	2	2. f.
45	Sebők Sándor	2	3	3	3	4	3	3	4	3	3	2	—
	Sipos György	1	1	2	2	2	1	1	1	2	3	1	4. f.
	Somogyi Endre	2	1	2	3	3	2	3	3	3	3	2	—
	Sonegger Ottó	1	1	2	2	3	2	1	1	1	1	2	—
	Szilágyi Pál ref.	1	1	2	2	3	2	2	2	3	3	1	—
50	Veréb József ág. ev.	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	—
	Vörös Mihály	1	1	3	3	3	3	3	3	2	3	1	—
	Weitz András	1	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	—
	Welwárt György izr.	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2. f.
	Magántanuló: gróf Meran János	—	1	1	1	1	2	1	1	1	2	—	—

Összesen: 54.

Harmadik B) osztály.
Osztályfőnök: *Preszeller Ferenc.*

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség, tandijkezdmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Tesigakorlás.		
Antalfy Antal	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—
Csonka István	2	2	2	3	2	2	2	2	2	1	1	2	2. f.
Dancs János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4. f.
Deutsch József izr.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	3	3. f.
5 Déry Pál izr.	1	1	3	1	1	3	1	2	2	2	3	3	—
Dobó József	1	2	2	3	3	3	1	1	3	3	2	2	—
Dudás Béla	1	1	3	4	3	3	3	2	2	3	3	3	—
Feldmayer Lajos ö. d.	1	3	4	3	3	2	2	2	3	3	2	—	—
Fellegvári György ág. ev.	1	1	2	2	1	3	1	1	2	2	2	2	2. f.
10 Gaszner Tibor	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	2	3. f.
Gál József	1	2	3	3	2	3	3	3	2	1	1	1	2. f.
Gulyás Zoltán izr.	2	1	2	3	3	2	3	2	3	3	3	3	—
Gyólai János	2	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—
Hadnagy István	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	4. f.
15 Halasi Ferenc	1	2	4	3	3	3	3	3	3	2	1	—	—
Homonnai István	1	2	3	2	2	3	3	3	3	2	3	1	3. f.
Huhn Lajos	2	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—
Institoris György	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1	1	1. f.
Kisfaludy Miklós	1	1	2	2	3	3	1	1	1	3	2	2	4. f.
20 Kopasz Ferenc	1	2	3	3	3	3	2	2	3	2	2	2	—
Kordás Pál	1	1	3	3	2	3	2	2	3	2	1	—	—
Kökény Balázs	1	2	3	2	2	3	3	3	2	2	1	2	2. f.
Láng István	1	2	3	4	3	2	3	3	3	3	2	—	—
Márki Antal	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	—	—
25 Máriavölgyi Péter	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	3. f.
Milvius István	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	1	1	4. f.
Miskolczi János	1	2	3	3	3	3	2	2	3	1	1	—	—
Molnár László	2	3	3	3	4	2	3	3	3	3	3	—	—
Móro Károly	2	3	4	3	2	3	3	3	3	3	3	—	—
30 Motika Ottó	1	2	4	3	3	3	2	2	3	3	2	—	—
Nagy Béla	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2. f.
Nagy Miklós	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2	4. f.
Péter Antal	1	1	2	2	3	2	1	1	2	1	2	2	5. f.
Pintér Ferenc	1	1	3	3	3	2	3	3	2	2	1	—	—
35 Pozsonyi Ottó	2	2	2	3	3	1	3	3	3	2	1	2	2. f.
Pöttinger László	1	2	2	2	2	3	1	1	2	2	3	3	1. f.
Putyora Mihály	2	3	4	3	3	3	4	4	3	3	1	—	—
Schenker Béla ism.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	—	—
Schneider József	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—

A tanuló neve és vallása ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k											Tandijmentesség; tandijkezdmény	
	Magaviselet	Vallásian	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás		Testgyakorlás
Grasselly Gyula	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	2	m.
Grünhut János izr. . . .	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	fm.	2. f.
20 Halasi Gyula	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	2	2	2. f.
Hegyesi Béla	2	3	3	4	3	3	2	3	3	3	3	3	—
Hogyor Gyula	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	4	2	—
Horváth Géza	3	3	3	4	3	3	4	4	4	3	4	1	—
Horváth István	1	1	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	—
25 Horváth Zs. László	1	2	2	3	2	3	2	3	2	2	2	2	—
Juhász László	2	1	3	3	3	2	2	3	3	3	4	2	—
Kasza Andor	2	1	3	4	3	2	3	3	3	3	4	2	—
Kiss Ferenc	2	3	3	3	3	3	3	4	3	3	1	2	—
Lévai István	2	1	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	4. f.
30 Matzkó Endre	1	3	2	4	2	3	2	2	3	3	3	1	—
Naszády József	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	2	5. f.
Ördög József	2	2	3	4	3	3	2	3	3	3	3	2	—
Pap István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Papp László	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1	2. f.
35 Pauncz Rezső izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	5. f.
Pál László ref. . . .	2	1	2	4	3	2	2	2	3	3	4	2	—
Perczel Ferenc	2	3	2	3	3	3	2	2	3	2	1	2	2. f.
Robacsinszky József	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	4	2	—
Schwarz Dezső izr. . . .	1	1	2	3	1	2	1	1	2	2	3	2	—
40 Singer Ferenc	1	1	2	2	1	2	3	3	2	1	2	3	4. f.
Sokcsics László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5. f.
Spitzer Sándor izr. . . .	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—
Szabó Lajos	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	4. f.
Szabó Tibor	2	2	2	4	3	2	3	3	3	3	4	1	—
45 Sza'ay Sándor	1	1	3	3	3	2	1	2	3	2	3	2	—
Szécsi Ferenc	1	1	2	3	3	3	2	2	3	2	4	2	—
Szi'ágyi Antal	1	1	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	—
Szilágyi Elemér	1	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2	2	—
Szirovicza Ferenc	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	2	4. f.
50 Tóth Ágoston	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5. f.
Tuskó László	1	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	1	—
Varga Antal ref. . . .	2	2	3	4	3	3	3	3	3	4	4	1	—
Wallenstein Tibor izr. . . .	1	1	2	3	3	2	1	2	3	3	2	2	2. f.
Witzetz László	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	1	1	2. f.
55 Zakar György ref. . . .	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	3. f.

Kimaradtak: Cserhalmi Antal, Ördög Ferenc, Pauló János.

Vizsgálatlan maradt: Szádeczky-Kardos Géza ref.

Összesen: 59.

Negyedik B) osztály.
Osztályfőnök: *Wolf Miklós.*

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k											Tandjementesség; tandijedvezmény
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás	Testgyakorlás	
Ábrahám Imre	2	1	1	3	3	2	2	1	3	3	2	3	2. f.
Antalfy György	1	1	2	2	1	2	1	2	3	2	1	2	—
Balugyánszky Elemér g. k.	1	1	2	3	2	2	1	2	2	2	2	2	2. f.
Bánhidi Zoltán	2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	3	3	2. f.
5 Bély József	2	2	3	4	4	3	3	3	4	3	4	2	—
Bihari József ism.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—
Böröcz Endre	2	1	1	3	2	2	2	2	3	2	1	1	2. f.
Breuer György izr.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	3	—
Burány Ferenc ism.	1	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1	—
10 Buzási Géza	1	1	2	3	2	2	2	1	1	3	2	2	4. f.
Dávid Lajos	1	2	2	3	3	2	1	2	3	3	4	3	3. f.
Dobó István ism.	2	1	3	3	3	3	2	3	3	3	2	1	—
Domján József	1	2	2	3	3	2	1	1	1	2	2	2	—
Erdősi Ernő ism.	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	—
15 Fejér István izr.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	2	—
Fikert Géza ref.	1	1	2	2	2	2	1	2	3	2	1	1	2. f.
Freidinger Pál	1	2	3	3	2	3	2	3	3	1	4	2	2. f.
Freimann Zoltán izr.	2	1	2	3	3	3	3	3	4	3	2	2	—
Gál Vilmos	2	1	2	3	3	3	2	3	4	2	4	2	—
20 Gombos Pál izr.	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	4. f.
Hajdu József	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	1	—
Holczbauer János	1	2	2	2	3	1	2	2	3	3	2	2	2. f.
Horacsek Rezső	1	2	2	3	2	3	1	1	3	2	1	2	2. f.
Kálmán Mihály	1	1	2	3	2	2	2	2	3	3	3	2	2. f.
25 Kalmár Ferenc	2	3	3	4	4	3	3	3	4	3	4	2	—
Kárpáti József	1	1	2	3	3	2	2	3	3	2	2	2	2. f.
Kercsov Antal	2	2	3	3	3	3	2	2	4	3	3	1	—
Kiss Antal	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	—
Kiss Mihály	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	1	—
30 Kiszely Rezső gör. kat.	1	1	1	2	1	1	1	2	1	2	1	2	4. f.
Klivinyi József	2	3	3	4	4	3	3	3	4	2	4	2	—
Koczka László	2	2	2	3	3	2	3	3	4	3	3	2	1. f.
Korényi Károly	1	1	1	1	2	1	1	2	2	3	1	3	—
Kovács Mihály	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	4. f.
35 Mann Iván	2	2	2	3	3	2	3	3	4	3	2	2	2. f.
Milassin László	1	1	1	2	2	2	1	2	3	2	2	1	2. f.
Mohácsi László	1	1	2	3	3	2	1	1	2	2	2	2	3. f.
Molnár Dániel	1	1	2	3	3	2	2	2	3	3	2	1	2. f.
Monostori Antal	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2	—

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjementesség; tandíjkezdvmény	
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természetráaj	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás		Testgyakorlás
40 Német Pál	2	2	2	3	3	2	3	3	3	1	3	1	2. f.
Papdi József	2	2	2	3	3	2	2	3	3	3	3	1	3. f.
Radnai Andor gör. kat.	1	1	3	3	3	3	2	3	2	3	4	2	—
Rosiár László	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	5. f.
Szilágyi Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	2	—
45 Szücs Vilmos	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3. f.
Tapodi Dömötör	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5. f.
Tompai László	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	2	4. f.
Tóth Ferenc	1	1	2	3	3	2	2	3	3	3	2	1	—
Tóth László	2	1	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	—
50 Valihora Imre	2	2	3	3	3	2	2	3	3	2	3	2	—
Valihora István	1	2	3	3	3	2	2	3	3	2	4	1	—
Varga Antal	1	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	2	—
Varga Lajos	1	1	1	3	3	2	1	2	3	3	1	1	4. f.
Vigner István izr.	2	1	2	3	3	2	2	3	3	3	1	3	—
55 Vincze Pál izr.	2	1	2	3	3	3	3	3	4	3	2	2	—
Virág János	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	1	—
Vizvári László	1	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1	1	2. f.
Zelei Mihály	1	2	2	1	2	1	1	2	3	2	1	2	2. f.
Zöldy Pál	1	2	2	3	3	2	2	2	3	3	4	2	—

Kimaradtak : Bohn Andor, Fráter Zoltán, Klacskó Győző.

Összesen: 62.

Ötödik osztály.

Osztályfőnök: *Rassovszky Gyula.*

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjementesség; tandíjkezdvmény	
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetráaj	Mennyiségtan	Gyorsírás		Testgyakorlás
Csepi Lajos ág. ev.	1	1	3	3	—	3	3	2	2	3	2	2	—
Csiky István	1	1	1	2	—	1	1	1	1	2	2	1	1. f.
Dér Sándor ism.	1	2	3	3	—	1	3	3	2	4	3	1	—
Dinnyés Ferenc	1	3	3	3	—	3	3	3	2	3	2	1	—
5 Fischer János izr.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	2	2. f.
Fodor Zoltán	1	1	2	3	—	2	2	3	1	3	1	2	3. f.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k											Tandíjmentesség; tandíjkezdmény	
	Magaviselet	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Gyorsírás		Testgyakorlás
Forgách László ref.	1	1	3	3	—	2	3	3	2	4	4	2	—
Forinyák László	1	2	3	3	3	—	2	3	2	2	2	1	—
Futó István	1	1	2	2	—	2	3	2	1	3	2	1	3. f.
10 Gárgyán Imre	1	2	3	3	3	—	3	1	3	3	3	3	—
Géhler Ferenc	2	3	3	3	—	2	2	3	2	4	3	1	—
Gulyás György	2	3	2	3	—	2	3	3	1	3	4	2	—
Gyulai Jenő	1	1	1	2	—	2	2	1	1	3	3	3	4. f.
Hambek Győző	2	1	1	2	—	1	1	1	1	3	1	2	3. f.
15 Hertelendy György ism.	1	1	3	3	—	2	3	3	2	3	3	1	—
Huhn Péter	2	2	2	3	3	—	3	1	1	1	1	1	—
Iványi Zoltán	2	2	3	3	—	1	2	3	2	3	4	2	—
Kernáts András	1	1	2	2	—	1	2	2	2	1	1	1	4. f.
Lakos Endre	1	1	2	3	3	—	2	2	2	3	3	1	2. f.
20 Lehóczky Kálmán	1	2	3	3	—	3	3	3	3	4	1	1	—
Mahler György	1	1	2	3	3	—	1	2	1	3	3	1	4. f.
Mayer György	1	1	2	3	—	2	1	1	2	3	2	2	—
Mecsér Béla	1	2	2	3	—	1	2	2	1	2	2	1	2. f.
Móró Gábor	1	2	2	3	—	2	2	3	2	3	4	2	—
25 Nagy László izr.	1	1	2	3	—	1	1	2	1	3	2	1	1. f.
Nagy Pál ref.	1	1	3	3	—	2	2	2	1	3	3	3	2. f.
Papp Tibor	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	2	5. f.
Pávó Ferenc	1	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	3. f.
Petrányi Gyula ism.	1	2	2	3	—	2	3	2	2	3	3	1	—
30 Pollák András izr.	2	1	2	3	—	3	2	3	2	3	3	2	—
Radics Imre ism.	1	3	3	3	2	—	3	2	2	3	3	2	—
Rozsáli Károly	1	1	2	3	1	—	3	2	2	3	1	2	2. f.
Rozsnyai Zoltán izr.	1	1	2	3	—	2	2	3	1	3	3	1	3. f.
Steiner István izr.	2	2	3	4	—	4	3	3	3	4	4	2	—
35 Szigetvári János	1	3	3	3	—	3	3	3	3	3	4	1	—
Szilasi Mihály	1	1	2	3	—	2	3	3	1	2	4	2	3. f.
Tamás Miklós	1	1	1	2	2	—	2	1	1	1	3	2	2. f.
Tarián Miklós izr.	2	1	2	3	—	2	1	2	3	3	3	2	2. f.
Tóth József	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	2	m.
40 Wiegner János izr.	1	1	2	2	—	1	2	2	1	2	1	3	3. f.
Wlassits Jenő	1	1	2	2	—	1	2	1	1	2	2	1	1. f.
Zubek Ferenc	1	2	1	2	—	1	2	1	1	2	1	1	2. f.
Magántanuló: Mótyóvszki Mátvás	—	1	3	4	3	—	3	3	3	2	—	—	—
Kimaradt: Ondák József													

Összesen: 44.

Hatodik osztály.
Osztályfőnök: *Dr. Kovács Alajos.*

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t a r g y a k											Tandijmentesség; tandijkedvezmény	
	Magaviselet												
		Vallásian	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Testgyakorlás		
Auer Sándor	1	3	2	3	—	3	3	3	3	3	3	2	—
Babay Sándor ref.	1	1	2	3	—	2	3	1	2	3	1	—	—
Barta György izr.	1	1	2	2	—	1	1	1	1	1	3	1. f.	—
Bayer Miklós	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	3. f.	—
5 Bálint András	2	3	3	3	—	3	3	2	3	3	1	—	—
Benedek Károly	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	1	—	—
Csák Zoltán	1	2	2	2	—	2	2	2	3	3	1	3. f.	—
Dollák Kálmán	1	3	3	3	—	3	2	3	3	3	1	—	—
Domján András	1	1	3	3	—	2	3	2	2	2	1	—	—
10 Engelthaller Dezső	1	2	2	2	—	2	2	2	2	2	1	4. f.	—
Faulhaber Ferenc	2	2	2	3	—	2	1	2	2	2	2	—	—
Földes Károly izr.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	2. f.	—
Gausz József	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	fm	5. f.	—
Gilly Andor	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3	2	—	—
15 Gyurácz István	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	m.	—
Hechtl László	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	2	—	—
Hetyei Sándor ref.	1	1	2	2	—	2	3	1	2	2	1	3. f.	—
Hogyor Jenő	1	2	3	3	—	3	3	2	2	3	1	—	—
Klein Arthur izr.	2	1	2	3	—	2	2	2	2	2	1	—	—
20 Koczka Mihály	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3	1	—	—
Kodé Kornél	1	2	3	3	—	3	3	2	2	3	fm	—	—
Kupecz Sándor ism.	2	2	2	2	—	2	2	2	2	3	1	—	—
Láng Tibor	2	1	2	2	—	1	2	2	2	2	1	3. f.	—
Major László	2	2	3	3	—	2	3	2	3	2	1	2. f.	—
25 Mikuska Béla ism.	1	2	3	3	—	2	3	2	3	3	1	—	—
Molnár József	1	2	2	2	—	3	2	2	2	2	1	2. f.	—
Mucsi József	1	1	2	2	—	1	2	1	1	2	2	3. f.	—
Papp Ágoston	1	2	3	3	—	2	2	2	2	3	2	2. f.	—
Papp Menyhért	2	2	2	2	—	1	2	2	2	2	2	3. f.	—
30 Pál Endre ref.	2	1	2	2	—	3	2	2	2	1	2	3. f.	—
Peták Nándor	1	2	2	2	—	1	3	1	2	2	2	—	—
Rakonczi János	1	2	1	1	—	1	1	1	1	1	1	4. f.	—
Sebestyén István	1	2	2	3	—	2	3	2	2	2	2	2. f.	—
Sipos László	2	1	2	2	—	2	2	2	2	2	fm.	4. f.	—
35 Somogyi Kálmán	1	1	2	2	—	2	2	1	2	2	2	2. f.	—
Szabó István	1	1	1	2	—	1	2	1	1	2	fm.	m.	—
Szabó László	1	2	2	2	—	2	3	2	2	2	2	2. f.	—
Szende Ferenc	2	3	3	3	—	3	2	1	2	3	3	—	—
Szirmai Kornél	1	2	3	3	—	2	2	1	1	3	2	—	—

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e ?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandijkedvezmény	
		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Testgyakorlás		
40 Szőke Sándor	2	2	1	1	—	1	1	1	1	1	1	fm	5. f.
Tóth István	1	1	2	2	2	—	3	2	2	2	2	1	m.
Tóth Károly	1	1	2	3	3	—	3	2	2	2	2	2	2. f.
Varga István izr.	2	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	2	3. f.
Vass János	1	1	2	3	—	2	3	2	2	3	1	1	2. f.
45 Vágó András	1	1	2	2	—	3	2	1	1	2	2	fm	4. f.
Várkonyi Nándor	1	1	3	3	—	2	3	1	1	2	2	fm	—
Vértés István	2	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	—
Vörös Imre	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	2	m.
Magántanuló: Hantz Kálmán	—	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	—	—
Kimaradt: Szűcs István.													
Összesen: 50.													

Hetedik osztály.

Osztályfőnök: *Dr. Dukovics Lőrinc.*

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e ?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandijkedvezmény		
		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiség		Testgyakorlás	Egészségtan
Aigner Gyula	1	2	2	2	2	—	2	2	2	3	2	1	2	2. f.
Apró László	2	3	2	3	—	3	3	3	3	3	4	2	2	—
Áfra Sándor	2	3	3	4	—	3	3	3	3	3	3	fm	2	—
Borbola József	1	1	2	3	—	2	3	1	1	1	1	1	1	2. f.
5 Buza Zoltán ref.	2	1	1	2	2	—	2	1	1	1	2	1	1	—
Csonka Miklós	2	2	2	2	—	2	2	1	1	1	2	2	1	3. f.
Deák László gör. kat.	2	2	3	4	—	3	3	3	3	3	3	fm	2	—
Domonkos József ref.	1	1	1	2	—	1	2	2	1	1	1	3	1	—
Ferencz Ferenc	2	1	2	3	—	2	3	1	1	1	3	2	1	2. f.
10 Fédl Ferenc	2	2	2	4	3	—	2	3	2	2	1	2	2	3. f.
Forinyák Károly	2	1	2	3	—	2	2	1	1	1	2	1	2	4. f.
Freidinger István	1	1	2	3	—	2	1	2	2	2	2	1	2	2. f.
Freimann Ferenc	1	2	2	3	—	2	2	2	2	2	3	1	1	—
Galambos László	1	1	1	2	—	1	2	1	1	1	2	1	1	5. f.
15 Galotti György izr. ism.	1	1	2	3	2	—	1	2	2	2	1	1	2	—
Görbe Imre ref.	1	1	3	3	—	2	3	3	3	3	4	fm	3	—

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e	T a n t á r g y a k											Tandíjmentesség; tandíjkezdmény		
	Magaviselet	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan		Testgyakorlás	Egészségtan
Gyarmati József	2	3	3	3	4	—	3	3	3	3	3	1	2	—
Horváth Ferenc	1	1	2	2	—	2	3	2	2	2	1	2	1	3. f.
Kolláti István	2	2	2	3	3	—	3	2	2	2	2	1	2	3. f.
20 Kószó János	1	2	2	2	—	1	2	2	2	3	3	1	1	4. f.
Kovács Antal ism.	1	2	3	3	3	—	3	2	2	2	3	m.	2	—
Kovács István	2	2	3	3	3	—	3	3	3	3	4	2	1	—
Königsegg Miksa	1	1	2	3	—	2	2	2	3	3	3	2	1	—
Kruzslicz András np.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	2	1	m.
25 Lippai Ferenc	2	3	3	4	—	2	2	3	3	4	4	2	1	—
Mandola Kálmán	1	2	1	3	3	—	2	1	1	3	3	2	1	2. f.
May Ferenc izr.	1	1	1	2	—	1	1	2	2	1	2	2	2	—
Molnár Sándor	1	1	1	3	2	—	2	1	2	2	2	1	2	4. f.
Muhárczky Pál	1	1	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	2	—
30 Ördög Ferenc	2	3	3	3	3	—	3	2	3	3	4	1	1	—
Pelle Pál	1	1	2	2	2	—	3	2	2	2	3	2	1	—
Poszt József np.	1	2	2	2	2	—	1	2	1	2	3	1	1	4. f.
Rack Tibor	1	1	2	3	—	2	3	2	1	2	3	2	1	2. f.
Radnai Tivadar gör. kat.	1	1	3	2	2	—	2	1	1	1	2	2	2	4. f.
35 Reich Károly izr.	1	1	2	2	—	1	2	2	1	1	2	2	1	—
Rozsály Ferenc	1	2	2	3	2	—	2	2	1	2	2	1	1	3. f.
Simon László	1	2	3	4	—	3	3	2	2	3	3	m.	1	—
Szakács József np.	1	1	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	1	4. f.
Szalados József	2	3	2	3	—	1	2	2	2	2	3	1	1	—
40 Szádeczky-Kardos Samu ref. ö. d.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	5. f.
Szende György izr.	2	1	2	2	—	3	2	2	2	2	3	2	2	4. f.
Toma József	2	3	2	4	3	—	3	2	2	3	3	2	2	—
Tóth János ism.	1	2	3	3	4	—	3	3	3	3	3	1	1	—
Tóth László	2	3	1	3	—	2	2	1	1	2	3	2	1	4. f.
Magántanuló :														
Varga József	—	2	3	3	3	—	3	3	3	3	3	—	—	—

Összesen : 45.

Nyolcadik osztály.
Osztályfőnök: *Tárkányi Ferenc.*

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjementesség, tandijkezdmény	
		Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Fizika	Mennyiségtan	Filozófia	Testgyakorlás		Egészségtan
Bajnok László . . .	1	1	3	3	2	3	2	2	3	2	2	1	—
Bloch László izr. . .	1	1	2	3	2	2	3	3	3	2	1	2	—
Czérna István . . .	1	1	3	3	3	3	3	3	3	2	1	2	—
Czimmer Miklós . . .	1	1	2	2	2	3	2	2	3	2	1	1	2. f.
5 Csányi Károly . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5. f.
Cserta Ferenc . . .	1	1	2	3	2	3	2	3	3	2	1	1	—
Domján Jenő . . .	1	1	2	2	2	3	1	3	3	1	1	1	—
Dósa Péter . . .	1	1	1	3	3	3	2	3	3	2	3	1	—
Egyed Miklós ág. h. ev.	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1	3. f.
10 Győri István izr. . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	2. f.
Gyurkovics Béla np. . .	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	4. f.
Janikovszky Vilmos . .	1	1	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1	—
Jóhárt László . . .	1	1	2	3	2	3	2	2	3	2	2	1	3. f.
Kaufmann István izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
15 Komáromy Gyula ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3. f.
Kovács Mihály . . .	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1	4. f.
Müller Jenő . . .	1	1	1	2	3	2	2	2	3	2	1	2	3. f.
Nagy Lajos . . .	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	4. f.
Papp Dénes . . .	1	1	3	3	3	3	2	3	3	2	1	2	—
20 Pető Sándor . . .	1	1	1	2	1	1	2	3	3	1	1	1	4. f.
Pintér Zoltán . . .	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	4. f.
Reiter György izr. . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—
Rozsnyai László izr. . .	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	4. f.
Rónai Jenő . . .	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	—
25 Rubinstein Sándor izr.	1	1	2	3	3	3	3	2	3	2	1	2	2. f.
Scultéty Kálmán . . .	1	1	2	3	2	2	2	2	2	1	fm	1	3. f.
Sipos József . . .	1	1	2	3	2	3	3	3	3	1	1	2	—
Szalados Sándor np. . .	1	1	2	3	3	3	3	2	3	1	1	2	—
Szobonya Miklós ref.	1	1	2	3	3	3	2	3	3	2	1	1	—
30 Szűcs János . . .	2	1	1	2	2	2	2	3	3	2	2	1	—
Unhold Károly . . .	1	1	1	2	2	2	2	2	3	2	1	1	2. f.
Verner Gyula . . .	1	1	1	3	3	3	2	1	2	2	1	1	2. f.
Wéber Mihály np. . .	1	1	1	3	3	3	2	3	3	2	2	1	—

Összesen : 33

β) Rendkívüli tárgyak.

A rendkívüli tantárgyak tanítását iskolánkban a nm. VKM-nek 1929. évi május hó 2-án 540—0—6—1929. V. szám alatt kiadott szabályrendelete irányította. A tanév elején az alábbiakon kívül tanítottuk a gyorsírást és a francia nyelvet is. A Szabályrendelet 14. §-ának alkalmazásával azonban annyira lepadt a résztvevők száma, hogy az említett tanfolyamokat időközben be kellett szüntetni,

Fizikai gyakorlatok.

Tanár: *Csonka Mihály.*

<i>VII.</i>	Radnai Tivadar jeles
Borboła József jeles	Simon László jeles
Csonka Miklós jeles	Tóth László jeles
Ferencz Ferenc jó	<i>VIII.</i>
Fédl Ferenc jeles	Egyed Miklós jeles
Freidinger István jó	Györi István jeles
Galotti György jeles	Kaufmann István jeles
Görbe Imre jó	Reiter György jeles
Muharszky Pál jeles	Rónai Jenő jeles
Rack Tibor jeles	Összesen: 17.

Műének.

Tanár: *Rassovszky Gyula.*

<i>I. A)</i>	<i>II. B)</i>
Bába László jeles	Alács Gyula jeles
Katona Gyula jeles	Horváth Kázmér jeles
Kertész Lajos jeles	Kövári László jeles
Rétháti László jeles	Nagy István jeles
<i>I. B)</i>	Nyilas Péter jeles
Kerni Kálmán jeles	Répás Nándor jeles
Kerényi Károly jeles	Sarkantyú Jenő jeles
Mayer Béla jeles	Szilágyi Imre jeles
Nátly Gyula jeles	Ziegler Sándor jeles
Veress Lajos jeles	<i>III. A)</i>
<i>I. C)</i>	Horváth Béla jeles
Rác Dezső jeles	Láng László jeles
Rác Lajos jeles	Lózsa Albert jeles
<i>II. A)</i>	Schlossárik István jeles
Amirás Ernő jeles	<i>III. B)</i>
Horváth János jeles	Dancs István jeles
Máriaföldy Márton jeles	Kökény Balázs jó
Niedermayer Ferenc jeles	Milvius István jeles
Palotai Ferenc jeles	Móro Károly jeles
Rubchich György jeles	Schneider József jeles
Sipos Miklós jeles	Tábi Tibor jeles
Szabó Gyula jeles	

IV. A)

Eckerdt László jeles
 Faragó István jó
 Naszády József jeles
 Pap István jeles
 Singer Ferenc jeles
 Szabó Tibor jeles
 Szécsi Ferenc jeles
 Szirovicza Imre jeles
 Tóth Ágoston jeles

IV. B)

Böröcz Endre jeles
 Dobó István jeles
 Koczka László jó
 Horacsek Rezső jó
 Kárpáti József jeles
 Monostori Antal jeles

V.

Csiky István jeles
 Fodor Zoltán jeles
 Futó István jeles
 Hambek Győző jeles
 Hertelendy György jeles
 Mahler György jeles
 Mecsér Béla jeles
 Móró Gábor jeles
 Pávó Ferenc jeles
 Petrányi Gyula jeles
 Szigetvári János jeles
 Tóth József jeles
 Wlassics Jenő jeles
 Zubek Ferenc jeles

VI.

Csák Zoltán jeles

Domján András jeles
 Engelthaller Dezső jeles
 Faulhaber Ferenc jeles
 Koczka Mihály jeles
 Major László jeles
 Mikuska Béla jeles
 Mucsi József jeles
 Rakonczai János jeles
 Sipos László jó
 Szőke Sándor jó
 Vágó András jeles

VII.

Apró László jeles
 Csonka Miklós jeles
 Ferencz Ferenc jeles
 Fédl Ferenc jeles
 Gyarmati József jeles
 Kószó János jeles
 Kruzslicz András jeles
 Muharszky Pál jeles
 Ördög Ferenc jeles
 Pelle Pál jeles
 Szalados József jeles
 Poszt József jeles
 Toma József jeles
 Tóth László jeles

VIII.

Czimmer Miklós jeles
 Cserta Ferenc jeles
 Gyurkovics Béla jeles
 Jójárt László jeles
 Pintér Zoltán jeles
 Szalados Sándor jeles

Összesen: 99.

Művészi rajz.

Tanár: *Dorogi Imre.*

III. A)

Barna József jeles

III. B)

Antalfy Antal jeles
 Gaszner Tibor jeles
 Kopasz Ferenc elégséges
 Nagy Miklós jó
 Pintér Ferenc jó
 Tábi Tibor jeles
 Csonka László jeles

IV. A)

Fenyő László jeles
 Horváth Zs. László jó
 Szécsi Ferenc jó

IV. B)

Ábrahám Imre elégséges
 Antalfy György jó
 Böröcz Endre jó
 Breuer György jeles

Freimann Zoltán elégséges	Vigner István jó	
Klivinyi József jó	Vizvári László jeles	
Monostori Antal elégséges		VI.
Valihora Imre jeles	Kodé Kornél jeles	
Valihora István jeles		Összesen 23.

b) Javítóvizsgálatok.

Szeptember 11. és 12-én megtartott javítóvizsgálatok alkalmával sikeres vizsgálatot tettek: *I. A. osztályból*: Amirás Ernő (mennységtan), Prágai Béla (mennységtan), Puskás Nagy Béla (földrajz), Reisz Lajos (mennységtan), Sacher Péter (földrajz), Összesen 5.

I. B. osztályból: Borbás István (latin), Gyenes Endre (mennységtan), Nyilas Péter (latin), Réz József (latin), Szilágyi Imre (latin), Szűcs János (latin), Vig László (latin). Összesen 7.

II. A. osztályból: Német Gyula (földrajz), Peér György (földrajz), Sebők Sándor (latin), Vörös Mihály (földrajz), Weitz András (mennységtan). Összesen 5.

II. B. osztályból: Bálint Ferenc (mennységtan), Kopasz Ferenc (földrajz), Láng István (mennységtan), Molnár László (mennységtan), Palotás István (mennységtan), Putyora Mihály (mennységtan), Holi Ottó, a pápai ref. gimnázium tanulója (földrajz). Összesen 5.

II. C. osztályból: Halasi Ferenc (mennységtan), Kodra Péter (mennységtan). Összesen 2.

III. A. osztályból: Fischer Lajos (latin), Kasza Andor (rajz), Kiss Ferenc (latin). Összesen 3.

III. B. osztályból: Bohn Andor (német), Fráter Zoltán (német), Gál Vilmos (latin), Kabáth Zoltán (német), Valihora Imre (latin), Valihora István (latin). Összesen 6.

III. C. osztályból: Faragó István, Hegyesi Béla, Horváth Géza, Kalmár Ferenc, Klacskó Győző, Szabó Tibor a latin nyelvből. Összesen 6.

IV. osztályból: Csepi Lajos, Géhler Ferenc, Ördög Győző, Pap János, Schrott József, Szeri László, Szirovicza János, Vlascits Jenő, Wittig Ödön, a mennységtanból. Összesen 9.

V. osztályból: Csókási József (latin). Összesen 1.

VI. osztályból: Apró László (latin), Áfra Sándor (történelem), Görbe Sándor (latin), Vass József (latin). Összesen 4.

VII. osztályból: Czérna István (latin), Domján Jenő (mennységtan), Janikovszky Vilmos (fizika), Pókay Géza (latin). Összesen 4.
Összesen 59.

c) Pótlóvizsgálatok.

Szeptember 9-én elégséges eredménnyel pótlóvizsgálatot tett *Dvák* László a gimnázium VI. és *Weber* Tibor a gimnázium VIII. osztályáról. Összesen 2.

d) Különbözeti vizsgák.

Különbözeti vizsgálatot tettek: szept. 7. és 9-én: *Tóth Ferenc* polg. isk. II. oszt. tan. a gimnázium II. osztályára és *Ördög Ferenc*

polg. isk. IV. oszt. tan. a gimnázium IV. osztályára, a latin nyelvből elégséges eredménnyel; október 7-én: *Barabás Miklós* reálgimn. I. oszt. tan. a gimnázium II. osztályára a latin nyelvből, jó eredménnyel; december 19. és 21-én *Robacsinszky József* és *Szabó Lajos* reálgimn. III. oszt. tanulók a gimnázium IV. osztályára a latin nyelvből elégséges, illetve jó eredménnyel; május 30-án *Fábry Béla* a reálgimn. II. oszt. tan. a gimnázium III. osztályára a latin nyelvből elégséges, *Mótyóvszki Máttyás* polg. isk. IV. oszt. tan. a gimnázium V. osztályára a latinból és a történelemből elégséges, a mennyiségtanból jó eredménnyel. Összesen 7.

e) Magánvizsgálatok.

Szeptember 7., 9. és 11-én dr. Kaufmann György tanker. kir. főigazgató elnöklete alatt vizsgálatot tett *Hantz Kálmán* a gimnázium VI. osztályáról, május 30., június 1. és 2-án dr. Benkő István, a tanker. kir. főigazgatóságához beosztott középisk. tanár elnöklése alatt *gróf Merán János*, a gimnázium III., *Mótyóvszki Máttyás* az V. s *Varga József* a VII. osztályáról. A vizsgálatok eredménye tantárgyanként feltüntetve megtalálható a rendes tanulók érdemsorozatajánál. Összesen 4.

f) Érettségi vizsgálatok.

A szeptemberi pótló érettségi vizsgálatok dr. Kaufmann György tanker. kir. főigazgató elnöklésével szeptember 19-20. napjain folytak le. Teljes érettségi vizsgálatot tett *Weber Tibor*. Ugyancsak éretteknek nyilvánítottak sikeres javítóvizsgálatuk alapján: *Barna László*, *Boglútz Zoltán Tihamér*, *Ditrich János*, (a kecskeméti kegyesrendi róm. kat. gimnázium tanulója), *Fröhlich Jenő István*, *Kis István* (a kalocsai jézustársasági érseki gimnázium tanulója), *Kovács István* (a kecskeméti kegyesrendi róm. kat. gimnázium tanulója), *Lehótzky Ákos* (a kecskeméti kegyesrendi róm. kat. gimnázium tanulója), *Maytinszky Endre*, *Meizler László Sándor*, *Molnár Mihály*, *Nagy Árpád*, *Nagy Ferenc* (a kalocsai jézustársasági érseki gimnázium tanulója), *Pálfi Andor*, *Szilágyi József*.

A decemberi pótló- és érettségi vizsgálatok dr. Kaufmann György elnökiete alatt december 11—15. napjain tartattak meg. Jól éretteknek nyilvánítottott *Culmann Frigyes Károly*, a kalocsai jézustársasági érseki gimnázium magántanulója.

A tanévvégi érettségi vizsgálatra 35 tanuló jelentkezett. Az írásbeli vizsgálatok május 16., 17., 18. és 19. napjain voltak.

I. A magyar irodalmi tétel: Történelmi nagyjaink dicsőítése elbeszélő költészetünkben. Eredmény: 5 jeles, 16 jó, 8 elégséges. Történelmi tétel: Árpád fejedelem honfoglalásának jelentősége nemzeti és világtörténeti szempontból. Eredmény: 3 jeles, 3 jó.

II. A latin nyelvből: M. T. Cicero, De republica liber VI. c.9—11. Eredmény: 8 jeles, 12 jó, 14 elégséges, 1 elégtelen.

III. A német nyelvből: A búvár (Schiller: Der Taucher c. balladája alapján). Eredmény: 5 jeles, 8 jó, 13 elégséges, 9 elégtelen.

IV. A görög nyelvből: Dareios dunai hídja (Herod. I. IV. c. 97.) Eredmény: 6 jeles, 4 jó, 3 elégséges.

A szóbeli vizsgálatok június 6—9. napjain voltak. Az írásbeliek alapján mind a 35 tanuló szóbelire bocsáttatott. A szóbeli vizsgálatokon dr. Kaufmann György tanker. főigazgató elnökölt. Eredmény: 3 kitünő, 3 jeles, 8 jó, 18 érett. Egy tárgyból 3 tanulót javítóvizgálatra utasított a bizottság. Görög nyelvből kiegészítő érettségi vizsgálatot tett 13 tanuló sikerrel.

Érettségi vizsgálatot tett tanulók névsora:

A tanuló neve és vallása	Születésének helye és ideje	Érettségének foka	Választott pályája
Ádám Lajos	Ózd, 1914 máj. 9.	érett	gyógyszerészi
Bajnok László	Nagylak, 1916 okt. 9.	érett	katonai
Bloch László izr.	Szeged, 1919 jun. 19.	érett	vegyésszmérnöki
Czimmer Miklós	Arad, 1916 szept. 29.	érett	máv.hivatalnok
5 Csányi Károly	Törökkanizsa 1914 ápr. 10.	jó	közigazgatási
Cserta Ferenc	Szeged, 1916 máj. 23.	érett	paptanári
Domján Jenő	Kunszentmárton, 1916 ápr. 5.	jó	szerteszepapi
Dósa Péter	Szeged, 1915 június 28.	érett	jogi
Hanszentgyörgyi Egyed Miklós ág. h. ev.	Sajógömör, 1915 aug. 15.	jó	orvosi
10 Györi István izr.	Szeged, 1916 jun. 22.	kitünő	orvosi
Gyurkovics Béla	Sarkad, 1915 szept. 23.	jó	theológiai
Jóhart László	Szeged, 1917 jan. 17.	érett	tanári
Kaufmann István izr.	Szeged, 1916 aug. 28.	kitünő	kereskedelmi
Komáromy Gyula ref.	Buziásfürdő. 1916 okt. 30.	jeles	építészmérnöki
15 Kovács Mihály	Szeged, 1916 jan. 2.	jeles	paptanári
Milkó András, Pál	Budapest, 1914 aug. 21.	érett	hivatalnok
Müller Jenő	Kevevéra, 1914 dec. 25.	érett	theológiai
Nagy Lajos	Szeged, 1916 szept. 10.	jó	theológiai
Papp Dénes	Nagybeckerek, 1916 dec 1.	érett	jogi
20 Pető Sándor	Hódmezővásárhely, 1915 márc. 31.	jó	tanári
Pintér Zoltán	Déva, 19 6 jun. 23.	jó	máv.hivatalnok
Reiter György izr.	Szeged, 1916 jun. 27.	kitünő	kereskedelmi
Rozsnvai László izr.	Szeged, 1916 okt. 24.	érett	máv.hivatalnok
Rónai Jenő	Nándorhegy. 1916 febr. 3.	jeles	paptanári
25 Alsólehotai Scultéty Kálmán	Szeged, 1916 aug. 29.	jó	paptanári
Sipos József	Nagyvárad, 1916 ápr. 14.	érett	rendőrtisztviselői
Szalados Sándor	Bokszeg, 1913 ápr. 26.	érett	theológiai
Szobonya Miklós ref.	Szeged, 1915 szept. 10.	érett	orvosi
Szűcs János	Jászalsószentgyörgy, 1913 dec. 7.	érett	hivatalnok
Unhold Károly	Szabadka-Palicsfürdő. 1915 nov. 1.	érett	katonai
Verner Gyula	Arad, 1915 okt. 12.	érett	orvosi
32 Wéber Mihály	Földeák, 1914 szept. 6.	érett	theológiai

g) Üzemek, intézmények helyszíni tanulmányozása. Kirándulások.

Sorszám	I d ő p o n t				Osztály	Részvevő	A k i r á n d u l á s		
	év	hó	nap	óra			h e l y e	c é l j a	vezetője
1	1933	szeptember	20	11—12	II. B.	44	Stefánia sétány	A szobrok tanulmányozása	Kovács
2	"	"	"	12—1	III. B.	50	Fogadalmi t. tornya	Tájékozódás a szabadban	Kiss M.
3	"	"	23	3—5	V.	36	Egyetemi növ. kert	Növényrendszertani tanulmány	"
4	"	október	13	12—1	"	40	Stefánia sétány	Morfológiai és éleltani megfigyelések	"
5	"	"	30	12—1	"	39	Dugonics-tér	Növényhat. gyakorlás	"
6	"	november	4	11—12	I. A.	47	Nemz. emlékcs.	A szobrok és emlékművek megt.	"
7	"	"	8	12—1	V.	40	Ipartestület	A gyümölcskiállítás megt.	"
8	1934	február	3	9—10	"	39	Stefánia sétány	A tavaszi flóra tanulmányozása	"
9	"	március	12	9—11	III. B.	49	Tűzoltó szertár	Az eszközök és berend. tanulm.	"
10	"	"	"	"	VII.	43	"	" " "	Csonka
11	"	"	24	11—12	III. A.	51	Stefánia sétány	A szobrok tanulmányozása	Kovács
12	"	április	4	10—12	III. B.	48	Hungária szikvízgy.	Az üzem megtekintése	Kiss M.
13	"	"	6	12—1	III. A.	53	Fogadalmi templ.	Az orgona megtekintése	Kuntár
14	"	"	"	11—12	III. B.	49	"	" "	Kiss M.
15	"	"	19	12—1	II. A.	46	"	Az építészeti stílus tanulm.	Diósi
16	"	"	25	9—11	IV. A.	53	Faipari szakiskola	Az üzem megtekintése	Dorogi
17	"	"	28	11—1	IV. B.	58	"	" "	"
18	"	május	5	11—12	I. A.	47	Fogadalmi t. tornya	Tájékozódás a szabadban	Kiss M.
19	"	"	24	12—1	II. A.	45	Nemz. emlékcs.	A szobrok és emlékművek megt.	Diósi
20	"	"	"	9—11	III. B.	48	Repülőtér	A repülés tanulmányozása	Kiss M.

Sorszám	I d ő p o n t				Osztály	Részvevő	A k i r á n d u l á s		
	év	hó	nap	óra			h e l y e	c é l j a	vezetője
21	1934	"	24	9—11	VII.	44	Repülőtér	A repülés tanulmányozása	Csonka
22	"	"	26	11—12	I. A.	46	Ipartestület	A Szegedi Ipari Vásár megt.	Kiss M.
23	"	"	"	10—12	I. B.	45	"	" " "	Kmety
24	"	"	"	8—10	III. B.	49	"	" " "	Preszeller
25	"	"	30	10—12	"	48	Dohány és gázgyár	Az üzem megtekintése	Kiss M.
26	"	június	8	12—1	V.	41	Stefánia sétány	A virágok megfigyelése	"
27	"	"	9	11—12	I. A.	47	Klinikai-kert	" "	"
28	"	"	11	8—10	V.	41	Alsóvárosi t.	A kincstár megtekintése	Révai
29	"	"	14	12—1	I. A.	48	Nemz. emlékcs.	A szobrok és emlékművek megt.	Kiss M.
30	"	"	"	"	I. C.	46	" "	" " "	Preszeller
31	"	"	11	9—1	"	43	Maros torkolat	A folyóvíz munkája	Paizs
32	"	"	8	10—11	"	44	Stefánia sétány	Növényhatározás	Wolf
33	"	május	5	5—7	II. A.	49	Felső tiszagát	"	"
34	"	"	9	3—7	IV. B.	50	Maros torkolat	Geológiai megfigyelés	"
35	"	március	5	9—11	IV. A.	54	Pick szalámigyár	Az üzem megtekintése	"
36	"	"	"	"	IV. B.	48	" "	" "	Gyurkovits
37	"	május	23	9—1	I.—VII.	582	Erzsébet-liget	Madarak és fák napja	Iszagtó, tanári kar
38	"	"	25	"	"	579	Hősök temetője	Hősök emlékűnepe	"

h) A tanulók az intézet egyesületi életében.

Mária Kongregáció. 1920-ban alakult és rendalapítónkat, Kalazanti szt. Józsefet választotta pártfogójául. Célja a felsős diákok közül (V—VIII.) azokat a katolikus fiúkat összegyűjteni, akik a mélyebb és buzgóbb vallásosság értékeinek felhasználásával igyekeznek a jellemes férfiuságra. Ennek eléréséhez vezető eszközök: Isten anyjának a Boldogságos Szűz Máriának tisztelete, erényeinek követése; ezenkívül a piarista iskolák nemes hagyományainak ápolása életünkben: pietás az igazi nagy értékek iránt. Értékeink az örök igazságok és azok képviselői, a nagy egyéniségek régmúltból és jelenből. Az eredmény, mit törekvésünk akar megteremteni: intelligens katolikussá lenni, aki életében a krisztusi elvek megvalósítója, meggyőződésében öntudatos képviselője, műveltségében pedig a katolikus világnézet kikristályosítója. Iskolánk hitvallásos nevelésének egyik rövidebb és biztos útját óhajtja képviselni a Mária Kongregáció. Evégből nem törekedtünk nagy létszámra, hiszen éppen különleges feladatunknál fogva a dolog természete szerint az összes ifjúsági egyesületek elit csapata akarunk maradni.

Gyakorlati életmegnyilvánulásaink: A belső jellemnevelő munka legragyobb tényezője az isteni kegyelemmel töltekezés, a havonkénti szertáldozás, amelynél a tagok közösen diákmise alatt járultak az Oltáriszentséghez. Gyűléseinket két-háromhetenként tartottuk, amikor is litánia után a tagok bemutatták munkásságukat. Ezeknek formája túlnyomó részben felolvasás volt a vallásos szépirodalom, életrajz és buzdító beszédek témaköréből. Összejöveteleinket rendszerint valamely aktuális kérdés megtárgyalása fejezte be; a legújabb értékes könyveket ismertettük, folyóiratok cikkeire felhívtuk a figyelmet, városunk katolikus eseményeit megbeszéltük. Áprilisban közösen tekintettük meg a városunkban megnyílt missziós kiállítást. A tagoknak állandóan rendelkezésére állt tartalmas, katolikus jellegű könyvtárunk, amelyet az év folyamán 19 újabb kötetrel gyarapítottunk, és néhány ifjúsági folyóirat.

Tisztikar: Prefektus: Gyurkovits Béla VIII. o., titkár: Szakács József VII. o., magiszter: Szalados Sándor, pénztáros: Domján Jenő VIII. o. tanulók, könyvtáros: Kruzslíc András VII. o. t., háznagy: Benedek Károly VI. o. tanuló. (W. F.)

A Hitterjesztés Egyesülete működésének kilencedik évében a bevált keretek közt igyekezett szolgálni a missziós ügyet főképpen a szentbeszédek után tartott összejövetelein. Az 53 tag — jórészt a Máv. internátus növendékeinek sorából — bélyegek gyűjtésével és az évi 50 fillér tagsági díjnak a belizetésével támogatta anyagilag a missziók ügyét. A begyűlt összegből missziós folyóiratokat járattunk, könyveket vetünk és köttünk, továbbá szegény tagtársak tagsági díját pótoltuk. A tagok jórésze megtekintette az április elején rendezett kínai missziós kiállítást, begyakorolta szavaló-kórusban Sík Sándor: »Az andocsi Máriához« c. költeményét a Piarista Diákszövetség egy böjti délutánjára és két ünnepélyes összejövetelt tartott; egyet a missziók védőszentjének, Xavéri Szent Ferencnek, egyet a Szentlélek Úristennek a tiszteletére. A december 3-iki ünnepélyen Csiky István V. o. t. Paul Claudel: Xavéri Szent Ferenc c. költeményét szavalta, Gyurkovics Béla VIII. o. t. ünnepi beszédet mondott és Németh Pál IV. b) o. t. az egyesület könyv-

tárosa, a misszionáriusokra leselkedő veszélyeket ismertette. A pünkösdi ünnepély szavalója Milvius István III. b) és Mayer Béla I. b) o. t., szónoka Kruszlicz András VII. o. t. volt; pünkösdi elmélkedést Singer Ferenc IV. a) o. t. mondott. Az egyesületnek a következő folyóiratok jártak: A Kis Hitterjesztő, Missziós Ifjúság, Afrikai Visszhang, Katolikus Missziók, Világposta, Der Missionär és Manna, Jó Barát, Szalézi Értesítő, Világmisszió. A Kis Naptárból 25, a Szt. Mihály Naptárból 52 kelt el. **(dr. R. J.)**

Önképzőkörünk szeptember 24-én tartotta 94-ik alakuló gyűlését dr. Tihanyi Béla igazgató védnöksége és Rassovszky Gyula tanár vezetése alatt, 110 taggal.

A kör tisztviselői az 1933—34. évben a következők: Elnök: Egyed Miklós VIII. o. t., főjegyző: Szücs János VIII. o. t., pénztáros: Reiter György VIII. o. t., főkönyvtáros: Gyurkovits Béla VIII. o. t., aljegyző: Tóth László és Csonka Miklós VII. o. t., az alkönyvtáros pedig Galambos László VII. o. t.,

Az év folyamán volt 22 gyűlés: egy alapító, egy megnyitó, egy záró, 7 ünnepi; egy rendkívüli és 11 rendes gyűlés. badelődás 4, tanulmány 19, eredeti vers és novella 12, zeneszám 9,

Az összes szereplések száma 142. Ezek közül beszéd volt 9, szavalat 6, bíráló 83. A szereplések eloszlása osztályonként: a VIII. osztály szerepelt 72, a VII. osztály 54, a VI. osztály 13 és az V. osztály 3 számmal.

Ünnepélyeink műsora:

1933. október 6.

1. Himnusz. Énekli az intézet énekkara.
2. Móra László: Aradi Golgotán. Szavalja: Bózsó József III. a. o. t.
3. Egyed Miklós VIII. o. t. ünnepi beszéde.
4. Végvári: Nagy magyar télben... Szavalja: Tóth László VII. o. t.
5. Révfy: Ima a hazáért. Énekli az intézet énekkara.

1933. november 1. (A belvárosi temetőben.)

1. A béke az áldott... Énekli az intézet énekkara.
2. Egyed Miklós VIII. o. t. gyászbeszéde.
3. Békén nyugodjál... Énekli az intézet énekkara.

1933. november 2. (Dugonics gyász-ünnepély).

1. A béke az áldott... Énekli az intézet énekkara.
2. Szücs János VIII. o. t. beszéde.
3. Békén nyugodjál... Énekli az intézet énekkara.

1933. november 26-i Kalazancius ünnepély.

A szentmise után a szentbeszédet dr. Révai József tanár úr mondta.

1. Köszegi Sándor: Sicilienne. Előadja a gimnázium zenekara.
2. Juhász Gyula: Kalazanci Szt. József emlékezete. Szavalja: Dancs István III. b) o. t.
3. Ünnepi beszéd. Mondja: Weiner Ferenc kegyesrendi tanár.
4. König Péter: De Sancto Josepho Calasantio. Előadja a gimnázium énekkara.
5. Mindszenty Gedeon: A szentek unokáihoz. Szavalja: Bayer Miklós VI. o. t.
6. Wéber: Ima a Bűvös vadászból. Előadja a gimnázium énekkara.
7. Gavotte. Előadja a gimnázium zenekara.

1934. március 15., hazafias ünnepély.

1. Népdal-egyveleg. Előadja a gimnázium zenekara.
2. Ünnepi beszéd. Mondja: Egyed Miklós VIII. o. t.
3. Káldy-Szentgál: Szabadságharci dalok. Előadja a gimnázium énekkara.
4. Petőfi Sándor: Nemzeti dal. Szavalja: Tóth Ágoston IV. a) o. t.
5. Hubay Jenő: I. Poème Hongroise, Előadja hegedűn: Cserta Ferenc VIII. o. t., zongorán kíséri: Eckerdt László IV. a) o. t.
6. Gyulai—Köveskúti: Külföldön. Előadja a gimnázium énekkara.
7. Ifj. Radványi Sándor: Márciusi ének. Szavalja: Milvius István III. b) o. t.
8. Rákóczi induló. Előadja a gimnázium zenekara.

1934. május 23. (Madarak és fák napja).

1. Himnusz. Éneklí a gimnázium énekkara.
2. Tolvay Géza: Madarak és fák napján. Szavalja: Kamrás Károly I. a) o. t.
3. Ünnepi beszéd. Elmondja: Szűcs János VIII. o. t.
4. Szent-Tamási Alma: Testvéreim, tavaszi fák... Szavalja: Csiky István V. o. t.
5. Hiszekegy. Éneklí a gimnázium énekkara.

1934. május 25. (Hősök ünnepe.)

1. Kokas Kálmán—Balla Géza: Hősök ünnepén. Előadja a gimnázium énekkara.
2. Nyiri István: Nagy-Boldogasszonyhoz. Szavalja: Niedermayer Ferenc II. a) o. t.
3. Ünnepi beszéd. Mondja: Müller Jenő VIII. o. t.
4. Móra László: Hősök ünnepén. Szavalja: Tábi Tibor III. b) o. t.
5. Himnusz, Hiszekegy. Éneklí az ifjúság.

1934. június 3. Évzáró ünnepély műsora:

1. a) Baka—Baitz Linka: A tenger. Dalkeringő. b) Kőszegi Sándor: Meruett. Előadja a gimnázium zenekara.
2. Jakab Ödön: Imádság. Szavalja: Dancs István III. b) o. t.
3. Révfy I. István: Magyar nóta. Előadja a gimnázium énekkara.
4. Ünnepi beszéd. Mondja: Dr. Henny Ferenc esperes-plébános; a Szegedi Piarista-Diákszövetség tagja.
5. Hubay Jenő: Ablak alatt. Szerenád zongora kísérettel. Előadja hegedűn: Czérna István VIII. o. t.
6. Jelinek Béla: Magyar népdalok. Előadja a gimnázium énekkara.
7. Az iskolából távozó diákok nevében búcsúzik: Egyed Miklós VIII. o. t. az Önképzőkör ifjúsági elnöke. A beérkezett pályamunkák eredményéről beszámol: Szűcs János VIII. o. t., az Önképzőkör főjegyzője.

8. Zsaskovszky Ferenc: Majálisi induló. Előadja a gimnázium énekkara zenekari kísérettel.

Ifjúsági Segítőegyesület. Egyesületünk már évek óta használati díjakból és a gimnázium igazgatóságától kapott segélyből tartja fenn magát. Pedig a szülők sorából ma már olyanok is igénybe veszik az egyesületet, akik néhány évtizeddel ezelőtt az egyesületnek maccénásai lettek volna. Féltő, hogy a közeljövőben újabb nehézségek elé kerül ez a közel százéves diákjóléti intézmény, mely a háború előtt nemcsak könyvekkel, hanem ruhával is ellátta a szegény tanulókat. Ruhasegélyre,

sajnos, már évek óta nem is gondolhatunk. Még ezer szerencse, hogy ezt a szerepünket a Piarista Diákszövetség vállalta az idén is nemeslelkűen magára. Így aztán mégis sikerült a rendelkezésünkre álló összegből 183 darab új könyvet beszerezni és a legszükségesebb köteteket elvégeztetni, hogy 159 tanuló fennakadás nélkül használatra kaphasson 1242 db. könyvet.

Kézipénztárunk forgalma (1934. május 1-éig) a következő volt:

Bevétel:

Maradvány 1932—33-ról	10,29 P
Igazgatói segély	600,00 „
Horváth János úr adománya	25,00 „
Használati és tagsági díj	651,65 „
	<hr/>
	1286,94 „

Kiadás:

Könyvvétel	958,01 P
Köttetésre	83,70 „
	<hr/>
összesen:	1041,71 „
Marad az 1934—35. évre:	245,23 P

Az egyesületnek a múlt tanév végén alapszabályszerűen megválasztott tisztikara a következő volt: Elnök: Jójárt László VIII. o. t., Titkár: Cserta Ferenc VIII. o. t. Főjegyző: Gyurkovics Béla VIII. o. t. Főkönyvtáros: Pelle Pál VII. o. t. Pénztáros: Poszt József VII. o. t. Ruhatáros: Mandola Kálmán VII. o. t. Ellenőr: Kruzsliz András VII. o. t. Alkönyvtáros: Lakos Endre V. o. t.

(dr. R. I.)

Cserkészlet. 82. sz. Zrínyi cserkészcsapatunk a Gödöllőn tartott IV. Világjamboree-n (1933. aug. 2-től aug. 14-ig) az V. altáborban 35 cserkésszel, a segéd táborban pedig 20 cserkésszel vett részt. 24 tagú zsákárcsapatunk a sporttéri bemutaton többször szerepelt.

A jamboree befejeztével Papp Elemér, kegyesrendi tanár-parancsnok, áthelyezés következtében megvált cserkészeitől. Volt parancsnokunk három évig vezette a csapatot. Áldozatos jó munkáját ezúttal is köszönjük. Emlékét szeretettel őrizzük.

Csapatunk létszáma a szeptemberi újoncozással 108 főre emelkedett. Ezért 3 rajban, 9 őrssel kezdtük el a munkát. Programunk a különböző cserkészpróbák anyagának elméleti és gyakorlati elsajátítása volt. Ennek szolgálatában álltak a gyakori vezetői megbeszélések, a hetenkinti őrsi összejövetelek, az átlag hónaponként tartott raj- és csapatgyűlések.

A csapat vezetésében segédkeztek: Réder Károly dr., cserkészcsapat-tiszt, a parancsnok helyettese, Árokszállás Zoltán és Tóth Ferenc cserkész-tisztek, Bakonyi László, Buócz Elemér, Kiss Gyula, Kneffel Pál, Lehoczky Károly, Popják György és Straub Brunó segéd-tisztek.

A létszám nagy volt, a fiúkban válogatnunk kellett. Arra töreked-tünk: inkább kevés, de jó cserkészünk legyen. Ezért a tanév folyamán azokat a cserkészeket és jelölteket, akik iskolai kötelességüknek kellő mértékben nem tettek eleget — vagy nem tudtak eleget tenni — mindegyik cserkész munkától felfüggesztettük, illetve felmentettük. Így számban kevesbedtünk, de minőségben gyarapodtunk.

Nagy gondot fordítottunk az őrsvetőképzésre. Az V. kerület téli

örsvezetői tanfolyamán 7, a tavaszi országos örsvezetői táborban pedig 6 cserkészünk vett részt. Ezek közül kettő Hök. tag volt. — A próbázások befejezése után nagyobb cserkészeinkből megalakult a víziraj.

A jó munka érdekében nem mulasztottuk el kihasználni a kedvező őszi és tavaszi napokat sem. A fiúk igyekeztek is ki a szabadba. A Tisza—Maros szögébe többször rendeztünk őrsi- és rajkirándulást. — Április 29-én az országos őrsi portyázási versenyen mind a 9 őrsiünk indult.

Pünkösdkor (május 20-án) nagyszámú közönség jelenlétében ünnepélyes keretek között avattunk cserkészzé 15 jelöltet. A fogadalmat kivette és ünnepi beszédet mondott vitéz Máriaföldy Márton dr., kerületi elnök. Régi cserkészeink ugyanekkor megújították fogadalmukat.

Volt belső ünnepélyünk is: december 6-án mindenkit megajándékozott a Mikulás, december 23-án pedig karácsonyfát gyújtottunk és szeretet csomagokat osztottunk. — A karácsonyi szünetben 9 cserkészünk Herczegkúton (Zemplén m.) téli táborban élvezte a tél örömeit.

Csapatunk létszáma a tanév végén 58 cserkész. A már érettségizettekből alakult tisztikarral együtt összesen 68 fő. — Az iskolai év folyamán több alkalommal teljesítettünk kisebb-nagyobb egységben különféle külső szolgálatot.

Mindenkinek, ügyünk erkölcsi és anyagi támogatásáért, hálás szívvel mondunk köszönetet.

(K. J.)

Cserkészapródok. Vezető: Barborik István kegyesrendi tanár, cserkész-tiszt. Az apród munkát szeptemberben kezdi meg a »Zrínyi« nemzetség Árpád, Hunyadi és Nimród családja. Az egész évi munkát a lelkesedés jellemzi. Az apródok hetenkint tartottak szerezket, amelyek a játékok, a dal és a mese jegyében folytak le. A létszám év elején 32 volt, amely évvégére 28-ra apadt. A kisigéretet júniusban tették le az apródok.

Gyorsírókör. Ebben az iskolai évben negyvenedszer alakult meg körünk dr. Tihanyi Béla igazgató védnökségével, dr. Dukovics Lőrinc tanár vezetésével, 35 taggal. A tagok száma decemberben a IV. osztályos kezdők belépésével 65-re emelkedett.

Alakuló gyűlésünket október 8-án tartottuk meg és megválasztottuk a következő tisztviselőket: ifjúsági elnök: Rónai Jenő VIII., főjegyző: Kovács Mihály VIII., jegyző: Tóth László VII., pénztáros: Kószó János VII. és könyvtárosok: Csonka Miklós VII. és Bayer Miklós VI. o. t. Ezen gyűlésen állapítottuk meg az egyes fokok gyakorlóóráit is. A gyakorlóórákon kívül havonként egyszer házi versenyt rendeztünk, amelyeknek lebonyolításában Kiss László és Molnár Béla joghailgatók nagy úgyszeretettel segítettek a vezető tanárnak.

A házi versenyek alapján gimnáziumunk gyorsíróbajnoka Rónai Jenő VIII. o. t. a 300-ason beadott dolgozatával. A bajnokság második helyezettje Fischer János V. o. t., harmadik Kovács Mihály VIII. o. t., mindketten a 220-as fokon. A kör tagjai közül még Unhold Károly VIII., Szende György VII. és Huhn Péter V. o. t. érték el a 200-as fokot. A gimnázium legjobb alsóosztályú gyorsírója: Grünhut János IV. a) o. t. a 150-en beadott dolgozatával, második Szivoczka Imre IV. a), harmadik Vízvári László IV. b), negyedik Gombos Pál IV. b), ötödik Naszády József IV. a) o. tanuló a 120-on beadott jó dolgozataikkal.

A május 5. és 6-án tartott dé'kerületi versenyen a körnek harminc-

egy tagja szerepelt szép sikerrel. Ezek: közül Rónai Jenő VIII. o. t. 250-en beadott jó dolgozatával (0, 0, 8) kategória díjat, diákbajnokságot nyert. A 200-on 5, a 150-en 6, a 120-on 20, a 100-on 16, és az olvasási versenyen 16-an szerepeltek eredménnyel, akik közül többen oklevél-, emléklap-, könyv-jutalomban részesültek. — Itt említjük meg azt is, hogy a délkerület gyorsíróbajnoka Barta István joghallgató lett, aki szintén intézetünkben tanulta a gyorsírást és továbbra is nagy szeretettel és lelkesedéssel foglalkozik a gyorsírással.

A kerületi versenyen való szereplések alapján a legjobb pontszámot az V. osztály érte el (1388) és így ez lett gimnáziumunk legjobb gyorsíró osztálya. Második a VIII. 1220, harmadik a IV. a) osztály 665, negyedik a VII. osztály 651, ötödik a IV. b) osztály 445 és hatodik a VI. osztály 410 ponttal.

A csapat-versenyek eredménye egyelőre ismeretlen. Az összversenyben intézetünk a Kónyi vándordíjban 53 fiú középiskola közül tizedik helyen szerepel. Reméljük, hogy — mint tavaly is — gimnáziumunk lesz a legjobb vidéki középiskola.

(Dr. D. L.)

Dugonics sportkör. A sportkör neve: »Dugonics Testgyakorló Egyesület«, igazolási száma: 94, alapítási éve: 1924. szeptember hó. Tiszteletbeli elnöke: dr. Tihanyi Béla, az intézet igazgatója, vezető tanára: Pesti Lajos testnevelési tanár, lakik: Szentháromság-utca 4/a. (városi bérház). A sportkörbe jelentkezett 364 tanuló. 62 tanuló a II., 171 a III. és 131 a IV. korosztályból. A különböző szakosztályokban így osztottak meg: az atlétikára beiratkozott: 107, szertornára: 42, vívásra: 37, úszásra: 48, footballra: 39, birkozásra: 36, céllövészetre: 43, asztali tenisz és teniszre: 61 tanuló. A sportkör ifjúsági elnöke: Szobonya Miklós VIII. oszt. tan. szakosztályvezetők: Müller Jenő VIII. o. t. az atlétika, Pető Sándor VIII. o. t. a szertorna, Szobonya M. VIII. o. t. a football, Cserta Ferenc VIII. o. t. a birkózó, Bajnok László VIII. o. t. a céllövő, Czérna István VIII. o. t. az asztali tenisz, Kaufmann István VIII. o. t. a tenisz szakosztály vezetője. Szertárosnak Szűcs János VIII. o. tanulóat választották meg. A foglalkozás az évszaknak megfelelően hol a teremben, hol pedig az uszodában, atlétikai pályákon folyt le. Eszerint a sportkör heti foglalkozásának óraszám: 4, illetve 8.

A sportkör elért eredményei az 1933—34. tanévben:

A MASz déli kerülete által október 1-én rendezett staféta-bajnokságon az intézet 4-szer 100 m. stafétája (Szobonya, Nagy, Zubek, Müller) 3. helyezést ért el, ugyanakkor Müller Jenő távolugrásban 5 m. 56 cm-es ugrással 2. lett.

Október 6-án, a kegyeleti stafétában 4. lett az intézetek között (Csányi, Tóth, Forinyák, Ferenc, Czérna, Bajnok, Toma, Rakonczai, Unhold, Gyarmati, Kószó, Müller, Szobonya).

Október 13-án megtartott őszi atlétikai verseny eredményei a következők: 100 m. síkfutás: 1. Müller Jenő VIII. o. t. 11.7 mp., 2. Szobonya Miklós VIII. o. t. 11.9 mp., 3. Zubek Ferenc V. o. t. 12.4 mp., 200 m. síkfutás: 1. Müller Jenő VIII. o. t., 24 mp., 2. Szobonya Miklós 24.4 mp., 3. Vértes István VI. o. t. 26.8 mp.

Pálinkás József 1931-ben felállított 24.5 mp-es intézeti rekordja immár a múlté. 800 m. síkfutás: 1. Vértes István VI. o. t. 2 p. 44 mp., 2. Rónai Jenő VIII. o. t., 3. Cserta Ferenc VIII. o. t. Magasugrás: 1,

Müller Jenő VIII. o. t. 150 cm., 2. Szobonya Miklós VIII. o. t., 3. Unhold Károly VIII. o. t., távolugrás: 1. Müller Jenő VIII. o. t. 5.48 cm., 2. Szobonya Miklós VIII. o. t., 3. Zubek Ferenc V. o. t., hármassugrás: 1. Müller Jenő VIII. o. t., 11.70 m., 2. Galotti György VII. o. t., 3. Unhold Károly VIII. o. t., súlylökés: 1. Poszt József VII. o. t. 10 m. 15 cm., 2. Csányi Károly VIII. o. t. 10.06 m., 3. Pető Sándor VIII. o. t. 9.82 m., diszkoszvetés: 1. Csányi Károly VIII. o. t. 37.48 m., 2. Szobonya Miklós VIII. o. t., 3. Pető Sándor VIII. o. t. Itt is megdőlt Jachan 1933. évben elért 37.35 m-es intézeti rekordja. 4-szer 100 m-es staféta: 1. a VIII. osztály, 49.2 mp-el (Szobonya, Rozsnay, Unhold, Müller), 2. a VI. osztály (Tóth, Rakonczai, Vértes, Hogyor), 3. az V. osztály (Zubek, Szigetvári, Fodor, Nagy), svédstaféta: 1. a VIII. osztály (Rozsnay, Unhold, Müller, Szobonya), 1 p. 59.5 mp-es idővel, 2. a VI. osztály (Tóth, Rakonczai, Hogyor, Vértes), 3. az V. osztály (Nagy, Fodor, Szigetvári, Zubek).

Az egyéni versenyben Szobonya M. VIII. o. t. 3. lett.

A *KISOK országos vívóversenye március 24-25-én* Budapesten került lebonyolításra. Vívócsapatunk itt is részt vett és a (Szobonya, Egyed, Reiter, Domján) összeállítású csapat 3. lett. Egyéni versenyben Szobonya M. VIII. o. t. 4. lett. Megrendeztük a házi tör- és vívóversenyt is. Törben 1. Szobonya M. VIII. o. t., 2. Domján A. VI. o. t., 3. Peer Gy. III. a) o. t. Vívásban: 1. Szobonya M. VIII. o. t., 2. Egyed M. VIII. o. t., 3. Domján A. VI. o. t. A zsüri tisztet Farkas Pál tanár és Gáll Imre urak, az intézet volt tanítványai: Kiss Gyula, Buócz Elemér, Frölich Jenő urak voltak szívesek betölteni. Szíves munkájukat ezúton is hálásan köszönöm.

Április 29-én a MASz. délkerületi versenyén Müller Jenő VIII. o. t. a 200 m-es síkfutásban első lett 24 p. 8 mp. idővel, második Szobonya Miklós VIII. o. t. 25 p. idővel. Mindketten elnyerték a MASz bronz-Miklós VIII. o. t. 25' idővel. Mindketten elnyerték a MASz bronz-jelvényét.

Május 9-én tartott házi atlétikai verseny eredményei a következők: 100 m-es síkfutásban: 1. Müller Jenő VIII. o. t. 11.6 mp., 2. Szobonya Miklós VIII. o. t. 11.7 mp., 3. Szalados József VII. o. t. 11.9 mp., 400 m. síkfutásban: 1. Szobonya Miklós VIII. o. t. 5.585 mp., 2. Müller Jenő VIII. o. t. 61.4 mp., 3. Vértes István VI. o. t., 800 m. síkfutásban: 1. Szobonya Miklós VIII. o. t. 2 p. 29.4 mp., 2. Rónai Jenő VIII. o. t. 2 p. 29.6 mp., 3. Toma József VII. o. t. 200 m. síkfutásban: 1. Nagy László V. oszt. t. 26.4 mp., 2. Müller Jenő VIII. o. t. 26.4 mp., 3. Szobonya Miklós VIII. o. t. 26.5 mp., súlydobásban: 1. Poszt József VII. o. t. 11.75 m., 2. Csányi Károly VIII. o. t. 10.05 m., 3. Szobonya Miklós VIII. o. t. 9.90 m., diszkoszvetésben: 1. Csányi Károly VIII. o. t. 32.35 m., 2. Poszt József VII. o. t. 29.80 m., 3. Szobonya Miklós VIII. o. t., magasugrásban: 1. Müller Jenő VIII. o. t. 165 cm., 2. Szobonya Miklós VIII. o. t. 140 cm., 3. Szalados József VII. o. t., távolugrásban: 1. Müller Jenő VIII. o. t. 5.72 m., 2. Szalados József VII. o. t. 5.66 m., 3. Szobonya Miklós VIII. o. t. 5.30 m.

Az 1930—31. évben érettségizettek által alapított iskolai vándordíjat (ezüst dobozt) Müller Jenő VIII. o. t. nyerte el a folyó évre.

Az intézet atlétikai rekordjai: 100 m. síkfutás: 11.4 mp. Wanie

András (930), 200 m.; 24.5 mp. Pálinkás József (931), 400 m.: 56.2 mp., Kenderessy Sz. Pál (931), 800 m.: 2 p. 13.2 mp. Kenderessy Sz. Pál (931). Diszkoszvetés: Csányi Károly (934), 37 m. 48 cm.; súlydobás; 12.80 m. Pálinkás József (930), gerelyvetés: 48 m. Pálinkás József (931), magasugrás: 170 cm. Schmidt Gusztáv (930), távolugrás: 6.40 m. Pálinkás József (930), h. távolugrás: 2.98 m. Délker. ifj. rekord, hármassugrás: 12.30 m. Bagoly József (932). Úszó rekordjai: 100 m. gyorsúszás: 1.008 Wanie András (929), 100 m. mellúszás: 1 p. 26.8 Wlassits Nándor (931), 100 m. hátúszás 1 p. 17.2 mp. Wanie András (929).

Május 10-én a reálgimnázium rendezésében folyt le az iskolák közti úszóverseny és a vízipóló bajnokság. 100 m. fiú gyorsúszásban: Rozsályi F. VII. o. t. 2. lett 1 p. 13 mp. idővel, a 100 m. ifj. gyorsúszásban: Papp Dénes VIII. o. t. 2. lett 1 p. 10 mp. idővel, a 100 m. fiú mellúszásban: Láng Tibor VI. o. t. 2. lett 1 p. 39.2 mp. idővel, Papp Dénes VIII. o. t. 1 p. 29 mp.-es idővel 2. lett a 100 m.-es ifj. hátúszásban, az 50 m.-es gyermek mellúszásban első lett Antalffy György IV. B) o. t. 44.7 mp.-es idővel, Klein Arthur VI. oszt. tanuló 1 p. 42 mp.-es idővel második lett a 100 m.-es fiú hátúszásban, a 3x50 m.-es gyermek vegyes stafétában 3. lett a csapat (Antalffy Gy. IV. B) o. t., Vincze Pál IV. B) o. t., Buócz Zoltán IV. A) o. t.

Február 21-én az SzTK által rendezett ifjúsági vívóverseny-Szobonya Miklós VIII. o. t. első lett.

Március 11-én Csongrádon megtartott *KISOK kerületi vívóversenyen az intézet csapata első lett.* (Szobonya Miklós VIII. o. t. Reiter György VIII. o. t., Egyed Miklós VIII. o. t. és Domján András VI. o. t.)

Első lett a csapat a 3x100 m.-es gyorsstafétában 3 perc 41 mp. (Rozsályi F. VII. o. t., Bloch L. VIII. o. t., Papp D. VIII. o. t.), ugyancsak első lett a csapat 3x100 m.-es vegyesstafétában is 4 p. 19 mp. (Láng T. VI. o. t., Papp D. VIII. o. t., Bloch L. VIII. o. t.). A vízipóló csapat 7:2-re nyert a Tanítóképző ellen, 4:0-ra az Állami gimnázium B-csapata ellen, a Reáliskola feladta a mérkőzést, az Állami gimnázium A-Piarista gimnázium 2:1. Felsőipariskola—Piarista gimnázium mérkőzésének eredménye 3:2 volt. A csapat tagjai: (Láng T. VI., Bloch L. VIII., Papp D. VIII., Rozsályi F. VII., Klein A. VI. o. t.) A MOTESz délkerülete jelvénytulajdonos versenyt rendezett és a 9 benevezett tanuló mindegyike jelvénytulajdonos lett. Pető S. VIII., Szobonya M. VIII., Unhold K. VIII. o. t. bronz jelvényt, Szádeczky-K. S., Szalados I. és Gyarmati I. VII. o. t., Kupecz S., Csák Z. VI. o. t., Fodor Z. V. o. t. és Unhold K. VIII. o. t. a vasjelvényt szereztek meg. A tavasz folyamán megtartott intézetek közti kosárlabdamerkőzésen az intézet csapata 2. lett. Az intézet felső osztályai között megtartott körmérkőzésen első lett a VIII. osztály csapata (Sipos, Szalados, Szobonya, Papp D., Müller) három győzelemmel, második a VII. osztály, harmadik a VI. osztály. Az alsóosztály körmérkőzésében első lett a IV. B) oszt. (Koczka. Kiss M., Tóth F., Kis A., Hajdu) 8 győzelemmel, 2. a IV. A) osztály, 3. a III. B) osztály, 4. a II. B) osztály a III. A) osztály előtt, akiknek csak a gólarányuk rosszabb.

A sportkör bevételei: 1569.40 P., kiadása: 978.00 P., megmaradt

591.40 P., a pénztár állománya a Szeged-Csongrádi Takarékpénztári könyvecske szerint: 2686 pengő 40 fillér.

Június 17-én (vasárnap) délután 5 órakor az intézet udvarában folyt le az évváró tornaünnepély, szépszámu közönség előtt. Az intézet 600 tanulója díszlépésben vonult fel a szülők és hozzátartozók előtt. Az I. osztályosok szabadgyakorlatot, aztán talajtornát mutattak be, a többi alsóosztályosok szabadgyakorlatai után három helyen egyidőben szerez tornáztak: a II. A), III. A) és a IV. A) osztályosok. Az intézet kiváló tornászai magas korláton végzett szabadon választott gyakorlatát követte a II. B), III. B) és a IV. B) osztályok tornázása a nyujtón, alacsony korláton és az ugrószekrényen. Ismét válogatott tornászok a nyujtón dolgoztak, majd a felső osztálybeli tanulók mutatták be szabadgyakorlataikat. Az V. osztály lova, VI. osztály birkozószőnyegen, VII. osztály magas korláton végzett gyakorlatai után stafétafutások következtek. Végül a VII. osztály a VIII. osztállyal kosárlabda játékban mérkőzött. (P. L.)

i) A tanulók jutalmazása, segélyezése, ösztöndíjak.

A) Önképzőköri pályaművek jutalmazása. A tanári kar a nemes ambíció fokozására ez évben is több pályatételt tűzött ki. Beérkezett 19 dolgozat.

Az eredménnyel járt pályatételek és pályanyertes kidolgozóik a következők:

A vallástanból kitűzött első tételre: »A zsolnárköltészet szépségei« egy pályamunka érkezett be. A »Jobban eped lelkem az Úr után...« jelíges dolgozat szerzője kimerítően dolgozza fel a tételt. Meglátása és irodalmi értékelése jó. Nagy és alapos munkát végzett. Jutalma: dr. Gróf Árpád kormányfőtanácsos úr adományából egy 10 koronás arany. Szerzője: Szakács József VII. o. t.

A vallástani második tételre: »Életszentség és modernség«, három pályamunka érkezett be. A »Da mihi animas...« jelíges dolgozat szerzője legközelebb jut a kitűzött témához. Forrásait lelkiismeretesen, bár néha az önállóság rovására használja. Érdeme: a probléma helyes meg látása, és az elmélyedés. Jutalma: dr. Gróf Árpád kormányfőtanácsos úr adományából egy 10 koronás arany. Szerzője: Szalados Sándor VIII. o. t.

Az »Omnia ad maiorem Dei gloriam« jelíges dolgozat szerzője rövid terjedelem mellett is ügyesen tárgyalja és elemzi az életszentség gyakorlati alapvonásait. Hiánvát érezzük azonban élő példák bővebb bemutatásának. Jutalma dr. Sík Sándor egyetemi tanár úr adományából 10 pengő. Szerzője: Lakos Endre V. o. t.

A harmadik pályamunka: »Áhitatosan szemlélendő, szent környv előttem a természet...« jelíges dolgozat írója a kérdés lényegét érzi, de a megoldáshoz messziről indul. Elveket ad ugyan, de a szent ember alakja ismeretlen előtte. Kiválósága nagyszerű és fordulatos stílusa. Szeret gondolkodni, **kár** azonban, hogy nem mindig harmonikusan. Jutalma: dr. Tóth Imre kormányfőtanácsos úr adományából 10 pengő. Szerzője: Tóth László VII. o. t.

2. A magyar irodalomtörténetből vett első tételre: »A katolikus papság szerepe az irodalmi vezéreszmék és a hitélet szolgálatában« beér-

kezett két dolgozat. A »Stat crux...« jeligés dolgozat szerzője az anyagot nagy buzgósággal gyűjtötte össze és a kiemelt jelentős csoportok, főképen az újkori szereplőké, sok idézet tette értékessé. Jutalma: dr. Gróf Árpád kormányfőtanácsos úr adományából egy 10 koronás arany. Szerzője: Gyurkovics Béla VIII. o. t.

A másik dolgozat jeligéje: »Pro re Christiana.« Irodalmi szempontból terjedelmes és helyes értekezést készített a szerző, csakhogy többet írt, mint a cím kívánta. Szorgalmáért jutalomra méltó. Jutalma: A Piarista Diákszövetség adományából 10 pengő. Szerzője: Kruzslicz András VII. o. t.

A második magyar tételre: »Művészi lélekrajzok Herczeg Ferenc történeti drámáiban« egy dolgozat sem érkezett be.

3. A német irodalomból vett tételre: »Mit tanultam Schillertől?« két mű érkezett be. A »Denn, wer den Besten...« jeligés dolgozat szerzőjének van olvasottsága, de a kérdést nem látta meg a maga nagyságában. A dolgozat leírásánál egy nagy hiba csúszott be és így, egy nagyobb résznek a kimaradása miatt a dolgozat hézagossá lett. Dícséretet érdemel. Szerzője: May Ferenc VII. o. t.

A »Der brave Mann denkt...« jeligés dolgozat szerzője minden tekintetben jól fogta fel a kérdést és ügyesen tudta kifejezni német nyelven. Jutalma: a Piarista Diákszövetség adományából 20 pengő. Szerzője: Győri István VIII. o. t.

4. A »Mi módon töltötte be hazánk világtörténeti hivatását?« című történelmi tételre három dolgozat érkezett be. A »Ne bánts a magyart!« jeligés dolgozat szerzője történelmi szemmel dolgozik. A dolgozat értelmes, egész, bár itt-ott hiányos. Jutalmul dr. Diósi Géza tanár úr adományát, egy könyvet kapott.

A »Magyar Föltámadás« jeligés dolgozat szerzője olvasottságot árul el. A dolgozat menete tankönyvszerű. Jutalomra érdemes. Jutalma: dr. Tóth Imre kormányfőtanácsos úr adományából 15 pengő. Szerzője: Gyurkovics Béla VIII. o. t.

Az »Excelsior« jeligés dolgozat szerzője sok adattal dolgozik és biztosan. Van önállóság a dolgozatban s a tételt kimerítően dolgozta fel. Jutalomra méltó. Jutalma: dr. Gróf Árpád kormányfőtanácsos úr adományából egy 10 koronás arany. Szerzője: Szádeczky-Kardoss Samu VII. o. t.

5. A természetrajzi tételre: »Az élősködés. (Parazitizmus.)« egy dolgozat sem érkezett be.

6. A filozófiai tételre: »Az erkölcsi jellem lélektani alapjai« egy dolgozat érkezett be »Sokrates« jeligével. A szerző a jellem keletkezésének feltételeit felsorolja, a tételt azonban nem fejti ki teljesen. Idegen szavakat használ, jóllehet jó magyar szóval is kifejezhetné. Dícséretet érdemel. Szerzője: Kaufmann István VIII. o. t.

7. A mennyiségtani tételre: »Középiskolai tanulmányaim folyamán hol alkalmazhatom a határozott integrált?« egy dolgozat érkezett be »Leibniz« jelige alatt. Ismereteihez mértén kimerítően oldotta meg a kitűzött feladatot szerzője. Kerekded egészset ad. Hibája, hogy nem tüntette fel a különálló részeket. Jutalmat érdemel. Jutalma: a Piarista Diákszövetség adományából 30 pengő. Szerzője: Kaufmann István VIII. o. t.

8. A fizikai első tételre: »A rugalmassági modulus kísérleti meg-

határozása» három dolgozat érkezett be. A »Labor omnia vincit« jelíges dolgozat nem felel meg a követelményeknek.

A »Non scholae sed vitae discimus« jelíges dolgozat kerck, egész. Kívánatos lett volna még több anyagot megvizsgálni. A mű gondos laboratóriumi munka eredménye. Jutalma: az önképzőkör adományából 20 pengő. Szerzője: Fédl Ferenc VII. o. t.

Az »Ars longa, vita brevis est« jelíges dolgozat is kerekded, egész. Mérései nem egész reálisak. Tiszta, rendes kiállításáért és szorgalmas munkájáért könyvjutalomban részesült. Szerzője: Galotti György VII. osztályú tanuló.

A második fizikai tételre: »Néhány anyag hőkitágulási együtthatójának kísérleti meghatározása« három dolgozat érkezett be. A »Gay-Lussac« jelíges pályamű körültekintő, gondos munka. Szerzője látja a mérésnél felbukkanó nehézségeket és igyekszik azokat kiküszöbölni. Kisebb hibás következtetéstől eltekintve, kifogástalan laboratóriumi munka, amely jutalmat érdemel. Jutalma: dr. Gróf Árpád kormányfő-tanácsos úr adományából egy 10 koronás arany és a Piarista Diákszövetségéből 10 pengő. Szerzője: Kaufmann István VIII. o. t.

A »Regnault« jelíges dolgozat elméleti fejtegetése születeső. Mérései eléggé reálisak, de elég szűk határok között mozognak. Csinos a dolgozat kiállítása. Könyvjutalomban részesült. Szerzője: Rónai Jenő VIII. o. t.

A »Gyakorlat teszi a mestert« jelíges dolgozat szerzője nem helyesen fogta fel a kitűzött tételt és ezért a beadott dolgozat a pályázaton nem vehet részt.

9. A: intézet igazgatósága pályázatot hirdetett a »Madarak és fák napján« elmondandó beszédre. Beérkezett négy pályamű, amelyek közül »A legkisebb parány is a Nap fia« jelíges dolgozat érdemelt jutalmat. Jutalma: 10 pengő. Szerzője: Szűcs János VIII. o. t.

10. A »Hősök emlékezetére« rendezett ünnepélyen mondandó szónoki beszédre három pályamunka érkezett be. Nyertes lett: »A hazáért mindent, a hazát semmiért« jelíges dolgozat. Jutalma: 10 pengő. Szerzője: Müller Jenő VIII. o. t.

B) Jutalmazott tanulók. Thanhoffer—Gróf Árpád—Orbán-alap és több kisebb alapítvány részvényei után a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár 1933. évre sem fizetett osztalékot.

Vedres Béla apátplébános úr adományából kapott 20 P-t Csányi Károly VIII. o. t.

Néhai Sári János és neje Répáss Julianna 2000 P-s alapítványának kamatait (90 P) Répáss Nándor II. B. o. t. kapta.

A Magyar Szemle Társaság adományából 1-1 kötet Magyar Szemlét kaptak: *Kruzslicz András* és *Szádeczky-Kardoss Samu VII.*, *Egyed Miklós*, *Györi István*, *Gyurkovics Béla*, *Kaufmann István*, *Reiter György* és *Rónai Jenő VIII.* o. tanulók.

Juhász István, Nemzeti Sajtóvállalat és Szent István Társulat könyvkereskedések, továbbá Falcione Kálmán alezredes és Molnár Mária adományából könyvjutalomban részesültek: *Bakos Károly I. A)*, *Kerényi Károly I. B)*, *Selyem János I. C)*, *Niedermayer Ferenc II. A)*, *Nagy István II. B)*, *Láng László III. A)*, *Dancs István III. B)*, *Tóth Ágoston IV. A)*, *Papp Tibor*, *Fischer János*, *Tamás Miklós V.*, *Bayer Miklós*, *Gausz József*, *Vörös Imre*, VI., *Kruzslicz András*, *Szakács Jó-*

zsef, Tóth László VII., Rónai Jenő, Kovács Mihály, Scultéty Kálmán VIII. o. tanulók.

C) **Ösztöndíjas tanulók.** A közszolgálati alkalmazottak gyermekei részére létesített tanulmányi ösztöndíjat (100 P) ezébben Szádeczky-Kardoss Samu VII. o. t. kapta meg. A jövedéki bírságalapból (100—100 P) részesültek Hornyák Tibor és Wittig Tibor I. C) oszt. tanulók, továbbá Feldmayer Lajos III. B) o. t. Belügyminisztériumi segélyben (60 P) részesült Niedermayer Ferenc II. A) o. t.

D) **Beérkezett adományok nyugtázása.** Dr. Gróf Árpád ügyvéd, kormányfőtanácsos úr adott 5 drb. 10 koronás aranyat önképzőkori pályaművekre; Kovács Szilárd úr, a székesfővárosi elektromos művek tisztviselője 1 képet az 1933-í világjamboreeról, dr. Menyhárt Gáspár egyetemi tanár úr több évfolyam folyóiratot, a Szegedi Piarista Diák-szövetség 200 P-t cipősegélyre és 70 P-t pályaművek jutalmazására; Szeged szab. kir. város IV. ügyosztálya több kötet könyvet; Székesfővárosi Statisztikai Hivatal kiadványaiból 5 kötetet; dr. Tóth Imre ügyvéd, kormányfőtanácsos úr 25 P-t önképzőkori pályaművekre; nm. VKM. 2 kötet könyvet, Vedres Béla apátplébános úr 20 P-t jutalmazásra, a Szegedi Zsidó Hitközség 1 kötet könyvet a tanári könyvtárnak. A Magyar Szemle Társaság 8 kötet Magyar Szemlét, Juhász István, Nemzeti Sajtóvállalat, Szent István Társulat könyvkereskedése, továbbá Falcione Kálmán alezredes úr és Molnár Mária úrhölgy több kötet könyvet ajándékozott a tanulók jutalmazására. Itt említjük meg, hogy dr. Lakó József Máv. ügyész úr gyűjtéséből Deli Péter III. A) o. t. 35 P értékben Kiskundorozsma—Szeged közti útszakaszra autóbuszjegyet kapott.

Az intézet igazgatósága e helyen is hálás köszönetet mond a nemeslelkű adakozóknak értékés adományaikért.

A) táblázat

A tanulók statisztika

O s z t á l y o k		I.	I.	I.	II.	II.	III.	III.	IV.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen	
		A.	B.	C.	A.	B.	A.	B.	A.	B.					szám	%
A tanulók számközlése az év folyamán	Beírt nyilvános tanuló	57	57	52	49	46	53	52	59	62	43	49	44	33	656	99,4
	„ magán „	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	4	0,6
	Osztályoztatott	49	47	47	47	45	54	51	55	59	43	49	45	33	624	94,6
kor szerint	1923	39	35	25	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	100	16,1
	1922	8	10	18	27	29	1	—	—	—	—	—	—	—	93	14,9
	1921	2	2	3	16	15	35	33	1	1	—	—	—	—	108	17,3
	1920	—	—	1	3	—	13	11	38	33	4	—	—	—	103	16,5
	1919	—	—	—	1	—	4	7	13	16	26	—	—	—	69	11,1
	1918	—	—	—	—	—	1	—	3	7	11	28	2	—	52	8,3
	1917	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	8	20	1	32	5,1
	1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	9	18	33	5,3
	1915	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6	8	17	2,7
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	5	4	12	1,9
	1913	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	0,5
	1912	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	0,2
	1910 vagy korábbi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	0,2
vallás szerint	római katolikus	38	36	43	34	40	45	45	42	49	33	41	35	24	505	81,0
	görög „	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	2	—	6	0,9
	református	6	1	3	10	3	4	—	5	1	2	3	4	2	44	7,1
	ágostai hitv. evangélikus	2	—	—	1	1	1	2	—	—	1	—	1	1	8	1,3
	izraelita	3	10	1	3	4	4	8	6	7	5	4	6	6	61	9,8
anyanyelv és nyelvismert szerint	magyar	49	47	44	47	44	54	51	55	58	41	49	45	33	617	99,0
	német	—	—	3	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	6	0,9
	olasz	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1
	csak magyarul tudott	44	33	44	41	44	50	43	48	55	39	41	38	24	544	82,3
	németül tudott	5	10	2	6	—	2	6	7	2	4	7	4	7	62	10,0
	franciául „	—	1	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	2	7	1,1
	angolul „	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0,3
	olaszul „	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0,2
	tótul „	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	0,5
románul „	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	5	0,8	
horvátul, szerbül tudott	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	4	0,6	
a szülők foglalkozása szerint	Nagybirtokos, nagybérelő	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0,2
	Középbirtokos, középbérelő	1	—	1	—	1	—	1	—	3	1	1	1	1	11	1,8
	Kisbirtokos, kisbérelő	—	1	8	2	1	4	3	2	4	1	3	4	—	33	5,3
	Kisbirt. napszámos, kisbérelő napszámos	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	2	—	3	0,5
	Egyéb önálló östermelő	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	5	0,8
	Gazdasági tisztviselő	3	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	1	8	1,3
	Földmívelési napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	4	0,6
	Nagyiparos, bányanagyvállalkozó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	0,2
	Kisiparos, bányakisvállalkozó	1	1	5	3	5	6	2	4	6	5	2	1	6	47	7,5
	Ipari vagy bányászati tisztviselő	—	4	—	2	—	1	1	1	1	2	2	—	—	14	2,2
	Egyéb ipari v. bányászati segédszemély	—	1	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	1	8	1,2
	Ipari v. bányászati napszámos	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	0,6
	Nagykereskedő	—	1	—	—	—	—	2	3	1	—	—	—	2	9	1,4
	Kiskereskedő	1	6	3	3	—	6	4	7	5	3	3	4	1	46	7,4
	Kereskedelmi tisztviselő	1	2	—	—	1	—	—	1	2	1	2	2	—	12	1,9
Egyéb közlekedési segédszemély	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	4	0,6	

titkai adatai.

O s z t á l y o k		I.	I.	I.	II.	II.	III.	III.	IV.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen		
		A.	B.	C.	A.	B.	A.	B.	A.	B.					szám	%	
A tanuló megoszlása	a szülők foglalkozása szerint	Közlekedési tisztviselő	7	5	1	5	17	12	7	4	10	4	3	1	1	77	12.3
	Egyéb közlekedési segédszemély	10	1	4	1	8	1	6	4	1	1	8	3	—	48	7.7	
	Köztisztviselő	11	10	4	10	7	9	4	7	4	5	3	4	1	79	12.7	
	Pap, tanár, tanító	3	5	1	5	3	3	3	7	2	4	2	3	2	43	6.9	
	Másféle értelmiségi	3	2	2	1	1	4	5	6	2	2	4	3	—	35	5.6	
	Közhivatalban alkalmazott altiszt	—	1	5	2	—	—	1	—	5	—	1	1	—	16	2.6	
	Katonatiszt, csendőrtiszt	1	—	2	4	1	1	—	2	—	—	1	—	—	12	1.9	
	Katonaaltiszt, csendőraltiszt	—	2	—	2	—	—	3	—	1	3	1	—	—	13	2.1	
	Nyugdíjas köztisztviselő	—	5	—	—	—	2	—	1	—	5	2	9	5	29	4.6	
	Egyéb nyugdíjas tisztviselő	3	—	1	3	—	—	2	—	4	3	—	1	3	20	3.2	
	Nyugdíjas altiszt, szolga, munkás	4	—	2	3	—	—	1	2	3	—	2	—	4	21	3.4	
	Tökés, járadékos, háztulajdonos	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Különböző napszámos	—	—	2	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	5	0.8	
	Házi cseléd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Egyéb ismeretlen foglalkozású	—	—	—	1	—	1	1	1	2	—	1	2	2	11	1.8	
	Árvaházi, szeretetházi tanuló	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	0.4	
A tanuló lakóhelye szerint	a szülők lakóhelye szerint	Szegedi	26	32	32	37	18	33	38	43	47	31	41	28	20	426	69.4
	Csongrád vármegye egyéb községében	2	10	1	6	3	7	1	1	5	1	2	4	1	44	7.2	
	Bács-Bodrog vm.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	0.3	
	Baranya vm.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Békés vm.	—	—	1	1	3	2	1	—	2	—	—	—	1	11	2.8	
	Bihar vm.	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	4	0.6	
	Borsod, Gömör, Kis Hont e. vm.	1	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	1	6	0.9
	Csanád, Arad, Torontál e. vm.	—	3	11	1	3	4	2	6	—	5	—	9	6	50	8.1	
	Fejér vm.	1	—	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	5	0.8	
	Győr, Moson, Pozsony e. vm.	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	1	—	—	4	0.6	
	Hajdú vm.	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	4	0.6	
	Heves vm.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Jász Nagy Kun Szolnok vm.	2	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	2	7	2.2
	Komárom, Esztergom e. vm.	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	—	4	0.6	
	Nógrád vm.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Pest vm.	3	—	—	1	3	2	1	1	—	2	—	1	—	14	2.5	
	Somogy vm.	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	6	0.9	
	Szabolcs, Ung e. vm.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Tolna vm.	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	0.3	
	Vas vm.	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0.3	
Veszprém vm.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	0.5		
Zala vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	0.2		
Budapest thj. f. v.	4	1	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	10	1.6		
Debrecen	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	4	0.6		
Hódmezővásárhely	—	1	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	6	0.9	
Jugoszláviai elcsatolt területen	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2		
Román elcsatolt területen	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	4	0.6		
Óramulasztások	Igazolt óramulasztás	1934	1569	1819	1049	1427	1788	1388	1271	1858	1231	2104	2619	1539	21596	—	
	Igazolatlan	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—	—	29	—	
Rendkívüli tárgykenti tanulták	Fizikai gyakorlatok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	5	17	22.1	
	Szabadkézi rajz	—	—	—	—	—	1	6	4	11	1	—	—	—	23	5.9	
	Ének	4	5	2	8	9	4	6	9	6	14	12	14	6	99	15.9	

B) táblázat

Kimutatás a nyilvános és magántanulók

a) szám

O s z t á l y o k		I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	III. A.
A tanulók száma		49	47	47	47	45	54
Magaviselet	Példás	44	32	34	27	31	43
	Jó	5	15	13	18	13	10
	Szabályszerű	—	—	—	2	—	—
	Kevésbé szabályszerű	—	—	—	—	1	—
E l i ő m e n t e l a) t a n t á r g y a k s z e r i n t	Tantárgyak	Jeles Jó Elégséges Elégtelen	Jeles Jó Elégséges Elégtelen	Jeles Jó Elégséges Elégtelen	Jeles Jó Elégséges Elégtelen	Jeles Jó Elégséges Elégtelen	Jeles Jó Elégséges Elégtelen
	Vallásan	32 11 6	24 17 6	20 17 10	38 9	33 12	39 12 3
	Magyar nyelv	10 26 12	11 10 21	9 14 23	9 12 26	8 10 25	5 28 21
	Latin nyelv	6 21 20	2 10 7 27	8 11 22	5 9 32	2 17 18	8 3 21 30
	Görög nyelv	—	—	—	—	—	—
	Francia nyelv	—	—	—	—	—	—
	Német nyelv	—	—	—	5 11 30	5 9 23	8 4 10 37
	Történelem	—	—	—	—	—	5 27 22
	Földrajz	20 17 12	20 19 8	12 16 19	13 15 17	12 21 11	1 20 20 14
	Természetrajz	21 17 11	26 18 3	19 15 13	21 13 13	19 20 6	—
	Természettan	—	—	—	—	—	15 18 19
	Mennviséglet	6 19 17	7 8 14 22	3 5 11 23	8 6 8 26	7 5 18 22	5 21 28
	Filozófia	—	—	—	—	—	—
	Rajz	2 19 28	5 17 25	4 13 27	3 5 23 19	3 16 26	7 17 30
	Testgyakorlás	11 29 9	11 23 12	11 26 8	8 24 7	13 24 4	13 32 7
	Egészségtan	—	—	—	—	—	—
	Ének	22 25 2	29 15 3	16 25 6	25 19 3	21 20 4	—
Gyorsírás	—	—	—	—	—	—	
Összesen :	130 184 117 10	144 140 127 11	104 148 151 18	135 143 173 11	121 167 139 19	116 206 211 5	
Testgyakorlás alól felm.	—	1	2	8	4	1	
b) általános osztályzat szerint	Jeles rendű	5	7	5	4	1	—
	Jó rendű	18	10	12	9	13	18
	Elégséges rendű	19	24	17	24	21	32
	Bukott 1-ből	5	3	10	9	5	3
	„ 2-ből	1	2	1	1	4	1
	„ többől	1	1	2	—	1	—
Bukott összesen :	7	6	13	10	10	4	

*magaviseletéről és előmeneteléről
szerint.*

III. B.			IV. A.			IV. B.			V.			VI.			VII.			VIII.			Összesen											
51			55			59			43			49			45			33			624											
38			34			35			34			33			27			32			444											
13			20			24			8			15			17			1			172											
—			1			—			—			—			—			—			3											
—			—			—			—			—			—			—			1											
Jeles	Jó	Elegendes	Elegendes	Jó	Elegendes	Elegendes	Jó	Elegendes	Elegendes	Jeles	Jó	Elegendes	Elegendes	Jeles	Jó	Elegendes	Elegendes	Jeles	Jó	Elegendes	Elegendes	Jeles	Jó	Elegendes	Elegendes							
20	22	9	—	36	12	6	1	31	19	9	—	26	12	5	—	23	22	4	—	22	15	8	—	33	—	—	—	377	180	66	1	
5	18	20	8	11	23	21	—	13	28	18	—	8	20	15	—	9	24	16	—	10	23	12	—	19	11	3	127	247	233	17		
7	16	25	3	5	15	25	10	8	8	40	3	3	10	28	—	2	7	19	23	—	2	14	23	6	5	13	15	71	181	328	44	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6	—	4	4	4	—	—	2	9	9	2	9	14	10	16	29	29	29	2
10	15	25	1	12	13	30	—	8	12	36	3	9	17	17	—	9	17	23	—	6	12	5	—	7	11	15	75	136	254	16		
9	19	22	1	11	24	20	—	13	25	21	—	11	14	18	—	20	23	6	—	12	22	11	—	12	15	6	93	169	126	1		
17	12	21	1	23	21	10	1	19	25	15	—	21	17	5	—	14	23	12	—	16	17	12	—	—	—	—	172	183	139	5		
—	—	—	—	12	24	17	2	13	18	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	166	165	108	2		
16	15	18	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	15	17	1	7	14	12	50	62	66	5		
8	21	22	—	9	15	30	1	7	10	30	12	2	13	23	5	9	22	18	—	6	14	20	5	6	8	19	82	194	300	48		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	16	—	—	
11	17	23	—	11	17	26	1	6	19	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	16	—	54	158	238	4		
19	24	8	—	19	33	2	—	18	35	5	—	19	18	4	—	20	19	2	—	18	19	2	—	21	9	1	201	315	71	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	18	—	—	25	8	—	51	26	—	—	
—	—	—	—	19	11	15	10	17	14	17	11	10	12	13	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	104	18	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	37	45	28	
122	179	193	16	168	208	202	26	153	213	253	29	123	150	139	15	125	190	118	—	138	199	137	14	161	119	81	1740	2246	2041	164		
—			1			1			1			7			5			2			33											
2			6			2			3			8			2			6			51											
16			14			13			11			19			17			8			178											
21			23			32			23			22			14			19			291											
10			10			9			5			—			11			—			80											
—			1			—			—			—			—			—			11											
2			1			3			1			—			1			—			13											
12			12			12			6			—			12			—			104											

magauiseletéről és előmeneteléről
szerint.

	III. B.	IV. A.	IV. B.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	51	55	59	43	49	45	33	624
Jeles	745	618	593	809	688	614	970	717
Jó	255	364	407	191	312	386	30	277
Elégséges	—	18	—	—	—	—	—	0,5
Elégtelen	—	—	—	—	—	—	—	0,2
Jeles	279	345	329	288	289	282	445	281
Jó	344	200	329	351	439	407	330	363
Elégséges	334	273	288	325	272	281	225	330
Elégtelen	43	182	44	35	—	29	—	—
Jeles	236	288	329	288	289	407	445	281
Jó	329	237	391	351	439	407	330	363
Elégséges	391	288	288	325	272	281	225	330
Elégtelen	44	186	44	35	—	29	—	—
Jeles	288	238	329	288	289	407	445	281
Jó	351	286	391	351	439	407	330	363
Elégséges	325	309	288	325	272	281	225	330
Elégtelen	35	167	44	35	—	29	—	—
Jeles	289	488	439	289	439	407	445	281
Jó	439	463	439	325	272	281	225	330
Elégséges	272	—	—	—	—	—	—	—
Elégtelen	—	—	—	—	—	—	—	—
Jeles	282	—	—	—	—	—	—	—
Jó	407	—	—	—	—	—	—	—
Elégséges	281	—	—	—	—	—	—	—
Elégtelen	29	—	—	—	—	—	—	—
Jeles	445	—	—	—	—	—	—	—
Jó	330	—	—	—	—	—	—	—
Elégséges	225	—	—	—	—	—	—	—
Elégtelen	—	—	—	—	—	—	—	—
Jeles	281	295	363	281	289	407	445	281
Jó	363	237	363	281	289	407	445	281
Elégséges	330	289	330	281	289	407	445	281
Elégtelen	26	179	26	—	—	—	—	—

D) táblázat

Tandíjkimutatás.

Osztály		I. A	I. B	I. C	II. A	II. B	III. A	III. B	IV. A	IV. B	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen szám szerint	Összesen százalék szerint	
Egész tandíjat fizetett		20	19	26	27	22	25	26	33	32	19	21	22	15	307	46·79	
Tandíjmentes volt		—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	4	1	—	8	1·22	
Tandíjkezdvezményes volt	I. fok.	Fizetett 100 P	1	2	—	1	1	—	2	3	1	3	1	—	15	2·29	
	II. fok.	80 P	15	18	6	8	8	12	7	8	16	8	9	6	5	126	19·21
	III. fok.	60 P	9	7	8	6	3	8	7	3	3	7	8	5	6	80	12·19
	IV. fok.	40 P	6	3	6	3	10	5	8	5	6	3	4	8	6	73	11·14
	V. fok.	20 P	—	—	1	1	1	3	1	4	2	1	2	2	1	19	2·89

*Kimutatás a szertárak, könyvtárak, ingóságok
gyarapodásáról, értékéről.*

E) táblázat

Vagyontárgyi csoportok	Vétel utján	Ajándék utján	Ezévi gyarapodás értéke	Tanévvégi állomány	Az állomány értéke P.
Butorok	—	—	—	658	14,707
Házi, irodai felszerelés	14	—	248·80	453	8,123·80
Tanári könyvtár	336	58	2,245·71	13,171	37,918·80
Kötelező olv. könyvtára	245	—	112·40	3,115	1,883·10
Nagyobb ifj. könyvtár	—	2	6·40	1,689	3,501·40
Kisebb ifj. könyvtár	—	3	6	557	585·20
Ének szertár	131	—	49·80	5,534	1,005·20
Fizikai szertár	42	—	1,147·51	909	47,737·75
Földrajzi szertár	46	—	1.350	353	4,789
Philológiai és tört. szertár	3	—	24	414	1,878·13
Rajz szertár	—	—	—	2,907	1,619·90
Természetrizsi szertár	46	—	548·70	8,328	15,702·32
Torna szertár	—	—	—	440	9,537·82
Vegyteni szertár	—	—	—	19	565
Zene szertár	—	—	—	145	335

**Az iskola benépesülésének visszatekintő táblázata
1920/21. tanévtől.**

F) táblázat

Tanév	I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	II. C.	III. A.	III. B.	III. C.	IV. A.	IV. B.	V. (A.)	V. B.	VI. (A.)	VI. B.	VII. (A)	VII. B.	VIII. (A)	VIII. B.	Össze- sen
1920/21.	36 11 4*	35 3 38	35 35	56 6 62	46 46	27 27	58 3 61	55 1 56	—	53 6 59	44 3 47	58 2 60	—	49 6 55	—	58 5 63	—	41 5 46	—	651 51 702
1921/22.	48 5 53	57 1 58	—	54 3 57	50 1 51	—	54 3 57	47 47	—	53 4 57	53 — 53	56 6 62	—	53 1 54	—	47 1 48	—	48 1 49	—	620 26 646
1922/23.	57 — 57	51 1 52	49 49	53 6 59	53 — 53	—	53 3 56	44 44	—	49 1 50	38 1 39	62 2 64	—	49 9 58	—	37 6 43	—	43 1 44	—	638 30 668
1923/24.	56 — 56	53 4 57	53 2 55	65 1 66	65 1 66	—	45 3 48	42 1 43	—	43 2 45	32 1 33	64 3 67	—	50 — 50	—	39 2 41	—	42 2 44	—	649 23 672
1924/25.	68 1 69	56 1 57	58 58	79 1 80	65 1 66	—	54 1 55	56 2 58	—	41 2 43	42 1 43	45 3 48	—	62 1 63	—	46 — 46	—	40 1 41	—	712 15 727
1925/26.	61 — 61	53 53	57 57	75 2 77	72 2 74	—	65 — 65	61 2 63	—	55 2 57	52 2 54	43 3 46	—	44 3 47	—	55 5 60	—	45 3 48	—	738 24 762
1926/27.	46 — 46	37 2 39	36 1 37	73 2 75	66 3 69	—	60 5 65	64 2 66	—	62 2 64	58 — 58	64 2 66	—	44 1 45	—	35 3 38	—	50 3 53	—	695 26 721
1927/28.	50 5 55	54 3 57	—	46 4 50	49 4 53	—	59 — 59	53 2 55	—	48 1 49	51 1 52	52 4 56	40 40	53 3 56	—	39 2 41	—	34 3 37	—	628 32 660
1928/29.	48 — 48	53 1 54	—	41 3 44	35 2 37	—	44 1 45	45 1 46	—	49 1 50	42 2 44	68 1 69	—	43 — 43	31 31	57 2 59	—	36 3 39	—	592 17 609
1929/30.	60 4 64	57 1 58	—	44 1 45	45 1 46	—	44 2 46	43 — 43	—	41 2 43	41 1 42	57 — 57	—	60 — 60	—	37 — 37	35 37	56 — 56	—	620 14 634
1930/31.	53 — 53	51 — 51	57 57	48 1 49	42 — 42	—	39 — 39	37 1 38	—	40 1 41	40 1 41	61 — 61	—	53 — 53	—	59 — 59	—	37 1 38	35 36	652 6 658
1931/32.	67 1 68	63 1 64	—	47 — 47	52 — 52	42 42	38 38	29 29	—	38 38	33 33	54 2 56	—	46 46	—	57 57	—	55 57	—	621 6 627
1932/33.	46 1 47	51 — 51	—	42 1 43	43 — 43	30 30	44 44	47 47	36 36	55 55	—	61 61	—	50 51	—	39 39	—	56 59	—	600 6 606
1933/34.	49 —	47 —	47 —	47 —	45 —	—	53 1 54	51 —	—	55 —	59 —	42 1 43	—	48 1 49	—	44 1 45	—	33 —	—	620 4 624

* A felső szám a nyilvános tanulók száma, az alsó a magántanulóké, a középső a kettő összegezése.

Tájékoztató az 1934–35. iskolai évről.

a) **Beírások.** A beírások június 24. délutánján 4 órától 7-ig és 25. délelőttjén fél 9-től fél 12 óráig, továbbá szeptember 6. és 7. napjain lesznek. A beírásnál minden tanuló lehetőleg szülője vagy gyámja kíséretében jelenik meg.

Az I. osztályba csak olyan növendék vehető fel, ki szeptember 1-ig élete 9. évét már teljesen betöltötte és az elemi iskola négy alsó osztályát nyilvános vagy magánúton sikerrel elvégezte. A felvételhez szükséges okmányok: a) születési anyakönyvi kivonat és a katolikusok részéről keresztlevél; b) IV. oszt. elemi iskolai bizonyítvány, vagy Értesítő; c) újraultási bizonyítvány. Aki ez utóbbival nem rendelkezik, azt a tanév folyamán újra oltjuk.

Folytatólagosan a II–VIII. oszt.-ba iratkozók csak a Tanulmányi Értesítőjüket hozzák magukkal, de ha más intézetből jönnek, születési anyakönyvi kivonatukat is (katolikusok keresztlevelüket is) kötelesek bemutatni.

b) **Különböző díjak.** »A nyilvános- és magántanulók felvételi díjat, tandíjat és fenntartási díjat fizetnek. *Felvételi díj* címén mind a nyilvános, mind a magántanuló 8 pengőt fizet. A jeles- és jó előmenetelű hadiárvák és hadigyámoltak felvételi díjat nem fizetnek.

A tandíj és fenntartási díj együttes összege a *nyilvános tanulóknál* évi 110 pengő. Jeles és jó előmenetelű hadiárvák és hadigyámoltak tandíjat és fenntartási díjat nem fizetnek. A magántanulók által fizetendő tandíj és fenntartási díj együttes összege osztályonként 150 pengő.

Az 1934–35. tanévben a Magyar Iskolaszaktanótórium Egyesület céljaira tanulónként 1 pengő, a Piarista Főiskolai Diákotthonra 1 pengő 50 fillér, a Magyar Vöröskereszt Egyesület céljaira 20 fillér, végül a Katolikus Tanárok Háza céljaira tanulónként 1 pengő 50 fillér fizetendő. Ezekon kívül minden tanuló filmdíjat is fizet, amely díj mindenkor a tanulótól fizetett tandíjának 30%-át teszi. A hadiárvák és hadigyámoltak e járulékok fizetése alól mentesek.

A megfelelő viseletű és előmenetelű *nyilvános tanulók*, ha atyjuk (gyámjuk) anyagi helyzete azt megokolttá teszi, ráutaltságukhoz mérten s megállapított százalékos keretek között az egyesített tandíj és fenntartási díj kirovása tekintetében díjkedvezményben, illetőleg mentességben részesülnek.

Teljes mentesség és ötödik fokozatú díjkedvezmény (évi 20 pengő díj) csak példás viseletű, általános jeles előmenetelű és teljesen szegény tanulónak adható. Harmadik és negyedik kedvezményben (évi 60, ill. 40 pengő díj) legalább jó viseletű és legalább általános jó előmenetelű tanulók részesíthetők. Első és másodfokú kedvezményben (évi 100, illetőleg 80 pengő díj) a középiskolák alsó osztályában elégséges előmenetelű tanulók is részesíthetők, ha legalább jó viseletűek és ha azokból a tárgyakból, amelyek a magasabb osztályba való felvételnél figyelembe veendőek, nem volt több elégséges osztályzatuk, mint jeles és jó együttvéve. Ebben a kedvezményben az V–VIII. osztályos tanulók közül csak az részesülhet, aki a tanári testület megítélése szerint valamely olyan tárgyból, amely az érettségi vizsgálatnak a tárgya, vagy a természettudományi tárgyakból állandóan kiváló eredményt mutat fel,

Nem részesíthető tandíjkedvezményben az a tanuló, akinek atyja (gyámja) az évi 110 pengő díjösszeget nyilvánvalóan nehézség nélkül megfizetheti. *Magántanuló* sem díjkedvezményben, sem mentességben nem részesíthető.

Díjkedvezmény, illetőleg mentesség csak szabályszerű (bélyegmentes) folyamodványban előterjesztett kérelemre adható. A kérvények a tanév elején szeptember hó 15-ig, illetőleg február hó 10-ig nyújthatók be az intézet igazgatóságánál.

A nyilvános tanulók a tanári testület által megállapított és kirótt tan- és fenntartási díj együttes összegét öt egyenlő részletben: október november, január, március és április 5-ig tartoznak lefizetni.

Azt a tanulót, aki az esedékes díjat a figyelmeztetés dacára sem fizette be, az igazgató a tanulók közül haladéktalanul törölni s erről a szülőt írásban értesíteni köteles. Az ílymódon törölt tanuló az előadásokat nem látogathatja, s újabb felvétele csak a hátralék kifizetése után történhetik.«

c) **Felmentések.** Aki súlyos testi fogyatkozás, vagy betegség miatt a testgyakorlás, az ének, vagy a rajz technikai része alól fel akarja magát mentetni, az hatósági orvosi bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványban kérje ezt az intézet igazgatóságától. Bélyegilleték 2 P, szegénységi bizonyítvány melléklésével bélyegmentes a kérvény.

d) **Pótló- és különbözeti vizsgálatok** szeptember 3-án, javítóvizsgálatok szeptember 4. és 5-én lesznek. Azok a tanulók, akik egy kötelező tárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet, de magaviseletük kevésbé szabályszerű, a gimnázium igazgatójához folyamodhatnak javítóvizsgálati engedélyért július 1-ig. A két vagy több tantárgyból bukott tanulók egyáltalában nem kaphatnak javítóvizsgálatra engedélyt.

e) **Magántanulásra vonatkozó közlések.** Az újabb rendelkezések szerint magánúton középiskolai tanulmányokat végezhetnek: 1. a túlkoros tanulók; 2. azok a rendes korú tanulók, akik hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolják, hogy hosszabb, vagy állandó betegségük miatt az előadásokat nem látogathatják; 3. azok a rendes korú tanulók, akiknek lakóhelyén nincsen megfelelő típusú középiskola.

Megszorítás alá esik a magánvizsgálat *helye* is, amennyiben csak a tanuló lakóhelyén vagy lakóhelyéhez legközelebb eső, óhajtott típusú középiskola fogadhatja el a vizsgálatra való jelentkezést. Ezért állami, rendőrségi vagy községi lakásbizonyítvánnyal kell igazolni a legalább hathónapi állandó egyhelyben való lakást is. A lakóhelyre nézve irányadó a kiskorúaknál a szülők lakóhelye, a nagykorúaknál és az önálló keresettel bíróknál a saját lakóhelyük.

A magánvizsgálatok *rendes ideje* szeptember, december és június ill. a VIII. osztályú tanulóknál május; *rendkívüli idő*: a karácsonyi, húsvéti és a nyári szünidő kivételével bármikor, de ekkor a díjak kétszeresét kell fizetni.

A rendes időben beírt magántanulók és a magántanulásra tért nyilvános tanulók kivételével a többinek kérelmeznie kell a magánvizsgálat letetését 2 P-s okmánybélyeggel ellátott *folyamodványban*. A folyamodvány mellékletei: 1. születési anyakönyvi kivonat; 2. végzett tanulmányokról szóló eredeti bizonyítványok; 3. helyhatósági lakásbizonyítvány; 4. ha a legutolsó iskolai bizonyítvány egy évnél

régebbi keletű, mellékelni kell még egy sajátkezűleg írt és két tanú aláírásával ellátott Nyilatkozat-ot, amelyben kijelenti a tanuló, hogy legutolsó iskolai bizonyítványának kelte óta sem mint nyilvános, sem mint magántanuló semmiféle középiskolai vizsgálatot nem kísérelt meg. Ilyenkor azt is igazolni kell, megfelelő bizonyítványokkal, hogy az illető legutolsó bizonyítványának kelte óta, folyamodványának keltéig hol és mivel foglalkozott. Minden mellékletre 30 filléres okmánybélyeg kell, de szegénységi bizonyítvány mellett a mellékletek belyegmentesek. A folyamodvány az igazgatóságnál nyújtandó be legalább is két hónappal a vizsgálat előtt és pedig az intézet igazgatóságához címezve, ha olyan rendeskorú tanuló óhajt vizsgálatot tenni, aki nem lép át más típusú középiskolából, tanulmányaiában nincs egy évnél hosszabb megszakítás és lakóhelyén nincsen megfelelő típusú középiskola — minden más esetben a tankerületi királyi főigazgatósághoz címzerdők a kérvények.

Az engedély elnyeréséről és a magánvizsgálatra való jelentkezés pontos idejéről értesítést kap a tanuló az iskola igazgatóságától. A vizsgálatra való jelentkezés alkalmával a tanulónak be kell mutatnia az elvégzett olvasmányok, fordítások és könyvnélkül megtanult költemények és prózai részletek jegyzékét (ha ez nem kielégítő, a vizsgálatra való bocsátás megtagadható) és fel kell mutatnia illetékes lelkésze bizonyítványát, hogy vallási kötelességeinek az egész év folyamán eleget tett. Ugyanekkor, a vizsgálat megkezdése előtt le kell fizetni a felvételi díjat (8 P), a tan- és fenntartási díjat (150 P), különböző díjak címén 5.20 P-t, tárgyanként 4.80 P-t és 4.80 P elnöki díjat.

Az a magántanuló, aki egy tárgyból elégtelen érdemjegyet kap, a következő magánvizsgálatok idején javítóvizsgálatot tehet. Ezen vizsgálat díja 1.60 P, a több tárgyból bukott magántanuló vizsgálatát csak egy év múlva ismételheti meg. Ugyancsak osztályismétlésre utasíttatik az a magántanuló is, akinek kettőnél több írásbeli dolgozata elégtelen.

A rendeskorú magántanuló évenként csak egy osztályról tehet vizsgálatot. A túlkoros — hacsak túlkorosságának nem ismétlés az oka — három havi időközben egy osztályról, hat havi időközben pedig két osztályról összevont vizsgálatot is tehet, ha kimutatja, hogy a szóbarforgó osztályok tantárgvainak megtanulására elég időt fordított. Ebben az esetben minden osztály tananyagából külön vizsgálatot kell tennie.

Ha az engedélyt nyert tanuló az előírt időben vizsgálatra nem jelentkezik, elmaradásának kellő megindokolása mellett az igazgató saját hatáskörében — bármely hatóságtól nyert magánvizsgálati engedélyt — egy éven belül meghosszabbíthatja.

f) **Különbözeti vizsgát** tartozik tenni az a tanuló, aki valamely külföldi, vagy elcsatolt területbeli tanintézetből vagy más típusú hazai középiskolából, polgári, ill. valamely szakiskolából óhajt iskolánkba átlépni. Külföldi tanintézetekből való átlépéshez az engedélyt a nem. vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól, az elcsatolt területekről jövők a tanker. kir. főigazgatóságtól, a hazai iskolák tanulói pedig az intézet igazgatóságától kérik. Ez utóbbiaknak azonban — ha egyben magánvizsgálatot is óhajtanak tenni — a tanker. kir. főigazgatóság adja meg a szükséges engedélyt.

Bármely hatósághoz tartozzék is a különbözeti vizsgálat engedélyé-

nek a megadása, az illető hatósághoz címzett, 2 P-s okmánybélyeggel felszerelt folyamodványt, minden meglévő iskolai bizonyítvány (az elemiektől eltekintve) melléklésével, az *iskola igazgatóságánál* kell benyújtani. Idegennyelvű bizonyítványokról hiteles fordítás is szükséges. A mellékletek 30—30 filléres okmánybélyegektől csak szegénységi bizonyítvány esetén mentesek.

A külföldi tanintézetekből jövők különbözeti vizsgálatának tananyagát a nm. VKM., az elcsatolt területbeliekét a tanker. kir. főigazgatóság állapítja meg esetről-esetre. A hazai iskolákból átlépő tanulók vizsgálatának tananyagáról felvilágosítást nyújt az intézet igazgatósága.

A kiállott különbözeti vizsgálat csak arra az intézetre érvényes, amelyben a tanuló a vizsgálatot letette, s amelyben tanulmányait folytatni akarja. Ha magánvizsgálatot is akar tenni, akkor a különbözeti vizsgálatot csak közvetlenül a magánvizsgálat előtti napokban teheti le.

Aki a különbözeti vizsgálaton egy tárgyból bukott, az igazgatói engedéllyel 2 hónap múlva javíthat. Ha ekkor ismét megbukik, csak egy év múlva jelentkezhetik különbözeti vizsgálatra. Aki a különbözeti vizsgálaton két tárgyból bukott, vagy két írásbelije elégtelen, az csak egy év múlva ismételheti meg a teljes vizsgálatot.

A különbözeti vizsgálat díja tárgyanként 3.20 P.

g) Használatban lévő tankönyvek jegyzéke.

I. osztály: Róm. kat. nagyobb katekizmus. — Bartha—Tordai: Magyar olvasókönyv. I. o. 7. kiadás. — Alszeghy—Sík: Magyar nyelvtan, I. o. 2. átdolgozott kiadás. — Reibner: Res Romanae I—II. — Csengery—Orbán: Latin nyelvtan. — Karl—Vargha: Földrajz I. k. — Bán—Greguss—Para: Természetráaj I. k. — Suták—Vörös—Hatvani: Mennyiségtan. — Németh—Solymos: Daloskönyv. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz.

II. osztály: Pokorny: Ószövetségi biblia 16. k. — Bartha—Tordai: Magyar olvasókönyv. II. o. 4. kiadás. — Alszeghy—Sík: Magyar nyelvt. II. o. 2. átdolgozott kiadás. — Reibner: Res Romanae I—II. — Csengery—Orbán: Latin nyelvtan. — Bitter: Német nyelvkönyv. — Karl—Vargha: Földrajz II. k. — Bán—Greguss—Para: Természetráaj II. k. — Suták—Vörös—Hatvani: Mennyiségtan. — Németh—Solymos: Daloskönyv. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz.

III. osztály: Pokorny: Újszövetségi biblia. — Bartha—Tordai: Magyar olvasókönyv. III. o. — Alszeghy—Sík: Magyar nyelvtan. III. o. — Csengery—Orbán: Historia Romanorum III. — Csengery—Orbán: Latin nyelvtan. — Bitter: Német nyelvkönyv. — Jászai—Balanyi: Magyarország története. III. o. — Karl—Vargha: Földrajz. III. k. — Suták—Vörös—Hatvani: Mennyiségtan. — Nagy L. József: Kis fizika. — A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Német-magyar és magyar-német szótár.

IV. osztály. Pokorny: Kat. szertartástan. — Alszeghy—Sík: Stiliztika. II. kiadás. 1931. — Csengery—Orbán: Historia Romanorum. III—IV. — Csengery—Orbán: Latin nyelvtan. — Bitter—Teveli: Né-

met nyelvkönyv.¹⁾ — Kontraszty—Tihanyi: Egyetemes történelem. I. k. — Karl—Vargha: Földrajz IV. k. — Koch N.—Koch S.: Ásványtan és vegytan. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Kiss J.: Az egységes magyar gyorsírás tankönyve. I. — A piarista diák kis kalauza. — Arany—Lehr: Toldi. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Kelemen: Német-magyar és magyar-német szótár. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz.

V. osztály. Schütz: Kat. hittan. 7. k. — Bartha—Tordai: Retorika. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Jirka: Görög olvasókönyv. — Friml: Livius XXI—XXII. könyve. — Vézner: Lírai szemelvények. — Pirchala—Esztergomi—Nagy: Latin nyelvtan. — Bitter—Teveli: Német nyelvkönyv. — Birkás: Francia nyelvkönyv. — Eirkás: Francia nyelvtan¹⁾ — Kontraszty—Tihanyi: Egyetemes történet II. kötet. — Bán—Greguss—Para: Növénytan. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Kiss J.: Az egységes magyar gyorsírás tankönyve. II. — A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Birkás: Francia-magyar és magyar-francia zsebszótár. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Wágner—Horváth: Római régiségek. — Kelemen: Magyar-német és német-magyar szótár. — Lévy—Vida: Görög-magyar és magyar-görög szótár.

VI. osztály. Schütz: Katolikus erkölcsstan. 7. k. — Bartha—Tordai: Poetika. — Marót—Wagner: Homeros Odysseiája. — Jirka: Szemelv. Xenophon és Herodotos műveiből. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Láng: C. Sallustii Crispi Cuniuratio Catilinae et Bellum Jugurthinum. — Pirchala—Esztergomi Nagy: Latin nyelvtan. — Wirth: Szemelv. P. Vergilius M. Aeneiséből. — Kuzmics: Ciceró válogatott beszédei. — Bitter—Teveli: Német nyelvkönyv. — Kontraszty—Tihanyi: Egyetemes történelem III. kötete. — Gelei—Greguss: Az ember és az állatok élete. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Lóky: Négyjegyű logaritmuskönyv. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Birkás: Francia-magyar és magyar-francia zsebszótár. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Magyar-német és német magyar szótár. — Lévy—Vida: Görög-magyar és magyar-görög szótár.

VII. osztály. Schütz: Kat. egyháztörténet. 5. k. — Prónai—Alszeghy—Sík: A magyar irodalom története és olvasókönyv. VII. o. II k. — Gerecs—Mészáros: Görög lírai anthológia és Antigoné. — Marót—Wagner: Homeros Iliasa. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Wirth: Szemelvények P. Vergilius M. Aeneiséből. — Fehér: Cicero de signis. — Huszti: Ifj. Plinius levelei. — Pirchala—Esztergomi—Nagy: Latin nyelvtan. — Bitter—Teveli: Német irodalomtörténet I. r. — Birkás: Francia irodalmi olvasókönyv. I. r. — Marcell—Szolomájer—Miskolczy: Világtörténet IV. k.²⁾ — Kalmár—Varga: Földrajz. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Lóky: Négyjegyű logaritmuskönyv. — Nagy L. József (Fehér—Szeke-

¹⁾ 1934—35. tanévben Bitter: Német nyelvkönyv kerül használatba.

²⁾ 1934—35. tanévben Kontraszty Tihanyi: Egyetemes történelem IV. kötete kerül használatba.

res): Kísérleti fizika. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Birkás: Francia-magyar és magyar-francia zsebszótár. — Gerlóczy—Fodor: Egészségtan. — Wagner—Horváth: Római régiségek. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Német-magyar és magyar-német szótár. — Lévay—Vida: Görög-magyar és magyar görög szótár.

VIII. osztály. Schütz: Kat. hitvédelem. — Prónai—Alszegehy—Sík: A magyar irodalom története és olvasókönyv a VIII. o. r. II. kiadás. — Kerényi: Platon és Aristoteles. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Wirth: Szemelvények Quintus Horatius Flaccus műveiből. — Pirchala—Esztergomi—Nagy: Latin nyelvtan. — Balogh: Szemelvények P. Cornelius Tacitus műveiből. — Bitter—Teveli: A német irodalom története II. r. — Bitter—Goethe: Iphigenie auf Tauris. — Birkás: Francia irod. olvasókönyv II. r.¹⁾ — Balanyi—Jászai: Magyarország oknyomozó története VIII. o. — Suták—Hatvani—Lóky: Menyyniségtan. — Nagy L. József (Fehér—Szekeres): Kísérleti fizika. — Kornis: A pszichológia és logika elemei. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Wagner—Horváth: Római régiségek. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Német-magyar és magyar-német szótár. — Lévay—Vida: Görög-magyar és magyar-görög szótár. — Gerlóczy—Fodor: Egészségtan. — Bitter—Teveli: Wilhelm Tell. — Lóky: Négyjegyű logaritmuskönyv.

* * *

Az I—VIII. osztályban a római katolikus tanulók részére Sík—Schütz: Imádságos könyv.

* * *

Figyelmeztetjük az ifjúságot, hogy az intézet fegyelmi szabályai a nagy szünetekben is kötelezők, és hogy tanulóink az intézeten kívül álló egyesületeknek a vakációban sem lehetnek tagjai. Továbbá tilos az egyetemi hallgatók tányérformájú sapkaviselete, és helyette ajánljuk a jelenlegi gyalogság sapkáját sötétkék színben, világoskék szegéssel, piarista címerrel és oldalt, a szokásos ezüst, ill. arany osztályjelzéssel. A vidékről bejáró tanulókra kötelező ez a sapkaviselet.

Az intézeti Segítő-Egyesülettől csak szegénysorsú, legalább elégséges előmenetelű és jó magaviseletű tanulók kaphatnak könyvet, írásbeli kérelemre. Bélyegmentes kérvények augusztus hó folyamán küldendők be a Segítő-Egyesület felügyelő-tanárának, Szeged, Kegyesreni Városi Gimnázium címén.

* * *

Az iskola igazgatósága a nyári szünetekben hivatalos órát **szerdán és szombaton tart 11—12 óráig.**

* * *

Vidéki szülők figyelmébe! A gimnáziummal közvetlen kapcsolatban álló piarista internátus (konviktus) **nincsen.**

¹⁾ 1934/35. tanévben kerül használatba.

Tartalom.

<i>Vakációi útravaló.</i> Irta: dr. Révai József	3
<i>Évzáró beszéd.</i> Elmondta: Dr. Henny Ferenc esperesplébános, a Szegedi Piarista Diákszövetség tagja	55

I.

Iskolánk multja.

1. <i>Az intézet multjának vázlatos áttekintése</i>	60
2. <i>Iskolánk és volt tanítványai</i>	61
a) A Szegedi Piarista Diákszövetség ezévi közgyűlésének főtítkári jelentése	62
b) A Szegedi Piarista Diákszövetség ifjusági csoportjának bemutatkozásán elmondott Megnyitó dr. Révai Józseftől	65
c) Emlékbeszéd Kustár Ignácra. Elmondta Bokor Pál, kormányfőtanácsos, ny. h. polgármester, a Szegedi Piarista Diákszövetség tagja	67

II.

Iskolánk az 1933—34 tanévben.

1. <i>Iskolánk hatóságai</i>	71
2. <i>A tanév lefolyása és az intézet állapota</i>	71
a) Az iskolai év lefolyása	71
b) Változás a tanári testületben	72
c) A tanulók létszáma	72
d) Hivatalos látogatások	72
e) Valláserkölcsi nevelés	72
f) Hazafias nevelés	73
g) A szülőkkel való érintkezés	74
h) Fegyelmi állapot	74
i) Tanulmányi állapot	75
j) Testnevelés	76
k) Egészségi állapot	76
l) Vidéki tanulónk lakásviszonyai, bejáró tanulók	76
m) Az intézet épülete	77
n) Könyv- és szertárak	77
o) Takarítás, fűtés. Altisztek	77
3. <i>A tanári testület.</i>	77
a) Tagjai: α) igazgató; β) rendes tanárok; γ) óradíjas tanárok; δ) rendes órarend keretén kívül tanító vallástanárok	79
b) A tanári testület munkaköre az iskolában. α) tantárgyfelosztás, β) tananyag és a használt tankönyvek	80
c) A tanári testület iskolán kívüli: hitéleti, társadalmi és irodalmi munkássága	82

4. Iskolánk tanulói	84
a) A tanulók érdemsorozata: α) rendes tantárgyak: β) rendkívüli tantárgyak	84
b) Javítóvizsgálatok	105
c) Pótló vizsgálatok	105
d) Különbözeti vizsgálatok	105
e) Magánvizsgálatok	106
f) Érettségi vizsgálatok	106
g) Üzemek és intézmények helyszíni tanulmányozása. Kirándulások	108
h) A tanulók az intézet egyesületi életében	110
i) A tanulók jutalmazása, segítése. Ösztöndíjak	118
5. Iskolánk statisztikai adataiban	122
A) táblázat: a tanulók számának évközi alakulása, vallásmegoszlása, kormegoszlása, anyanyelve és nyelvismerete, a szülők foglalkozása, lakhelye, a tanulók óramegoszlása, a rendkívüli tárgyak tanulói.	122
B) táblázat: Kimutatás a tanulók magaviseletéről és előmeneteléről szám szerint	124
C) táblázat: Kimutatás a tanulók magaviseletéről és előmeneteléről százalék szerint	126
D) táblázat: tandíjfizetésre vonatkozó kimutatás	128
E) táblázat: szertárak, könyvtárak, ingóságok szaporodására vonatkozó kimutatás.	128
F) táblázat: az iskola benépesülésének visszatekintő kimutatás az 1920/21. tanévtől	129

III.

Tájékoztató az 1934—35. iskolai évré.

a) Beírások	130
b) Különböző díjak	130
c) Felmentések	131
d) Javító-, pótló- és különbözeti vizsgálatok	131
e) Magántanulásra vonatkozó közlések	131
f) Használatban lévő tankönyvek jegyzéke	133

